SLAVOMIR NASTASIJEVIC

SLAVOMIR NASTASIJEVIC

HANNIBAL ANTE PORTAS

ROMAN

În româneşte de VICTORIA FRÎNCU
EDITURA ALBATROS 1971

CAPITOLUL I

*Jur **că**-i voi urî pe romani toat**ă** via**ţa***
Hannibal

Începură din nou să tropăie cu picioarele lor goale pe drum. Mergeau spre port, grăbindu-se să nu-i ajungă suita de călăreţi care pornise din oraş. În razele soarelui matinal firişoarele de colb care pluteau în aer păreau ca de aur. Din depărtare se auzi tropot de copite. Bătrânul şi băiatul părăsiră şoseaua şi se adăpostiră în spatele unei tufe.

Pe drum se iviră călăreţii pompos îmbrăcaţi. Togile lor de diferite culori le desemnau gradul de nobleţe şi demnitatea încredinţată. Purtau mantii uşoare de purpură care fluturau şi săbii pe ale căror teci străluceau pietre preţioase. Curelele lăcuite şi ţintele aurite ale harnaşamentelor luau ochii oamenilor de rând şi ai sclavilor care mergeau în urma suitei formate din trei sute de tineri şi magnifici bărbaţi. Călăreau cu săbiile scoase din teacă, semn că aveau demnitatea de senatori. Astfel dădeau onorul comandantului, iar la nevoie, erau gata să se şi apere.

Suita înainta spre port. În urma ei, la distanţa cuvenită, mergeau sclavii pe care Hamilcar Barcas[1] îi eliberase, înmânându-le el însuşi săbii, suliţe şi scuturi şi din care îşi formase garda personală. În fruntea lor păşeau Sagarion, libertul aspru şi Sosilos din Sparta, filosoful şi profesorul de limba greacă al fiului lui Hamilcar, micul Hannibal.

În acest timp, în port, valurile mării legănau încet douăzeci şi opt de trireme[2]. Din pântecele corăbiilor, ieşeau la iveală, de o parte şi de alta, ca nişte mâini uriaşe, cele trei rânduri de vâsle, gata în orice moment să spintece apa. Cârmacii stăteau la locurile lor. Pe puntea vaselor, centurionii[3] şi decurionii[4] îşi supravegheau soldaţii.

---

[1] Barcas – fulger (n.t.).
[2] Triremă – corabie cu trei rânduri de vâsle (n.a.).
[3] Centurion – ofiţer care comanda o centurie în armata romană (n.t.).
[4] Decurion – subofiţer roman care comanda o decurie formată din zece soldaţi (n.t.).

Comandantul şef al vâslaşilor, un numid voinic pe care-l chema Masiva, îşi inspecta sclavii, încătuşaţi doi câte doi la o ramă şi aşezaţi pe băncile fixate în podea.

Însoţit de doi subalterni care duceau bicele cu trei şfichiuri, Masiva le controla cătuşele de la picioare.

Cu pieptul gol, acoperiţi de părul şi barba crescute în neorânduială, sclavii stăteau la vâsle. Suferinţele şi umilinţele săpaseră pe faţa fiecăruia brazde adânci. Ochii unora dintre ei străfulgerau de ură de sub sprâncenele stufoase, în timp ce privirea altora era cu totul indiferentă sau îndobitocită. Zbârciţi şi încovoiaţi, unii uitaseră de mult ce este libertatea. Pe toate corăbiile erau mai mult de o mie de vâslaşi şi tot atiţia de rezervă. Cu mâinile şi picioarele încătuşate, stăteau înghesuiţi în încăperile întunecoase din fundul corăbiilor, aşteptându-şi schimbul.

Armata, gata de plecare, se îmbarcase în trireme. Războinicii căliţi, veterani ai îndelungatului război cu romanii[5] după care au urmat trei ani de lupte neîntrerupte cu răzvrătiţii[6] în care se acoperiseră de glorie, dar şi de nenumărate răni, umpluseră nouă vase. Tolăniţi pe punte discutau uitându-se la mulţimea care se înghesuia în port. În acel loc se afla tribuna iar în faţa ei altarul de sacrificiu de care erau legate două juninci albe şi două negre, făgăduite zeilor din cer şi celor de sub pământ.

În celelalte corăbii era o altă armată pe care senatorii şi negustorii bogaţi o strânseseră şi o echipaseră în schimbul banilor. Recrutaţi din toate părţile, printre vagabonzi, hoţi de buzunare, sclavi fugiţi cu gâturile şi picioarele jupuite, aceşti soldaţi erau nişte desfrânaţi în stare de orice fărădelege. Erau aici libieni, sirieni, egipteni, persani, sciţi, piraţi iliri, mamertini, dar mai ales mulţi numizi, neînfricaţi războinici a căror cruzime era renumită. Armata aceasta se înfăţişa ca o imensă gloată de piraţi, hoţi şi ucigaşi de tot soiul care se înţelegeau între ei într-o limbă stâlcită, un amestec de punică[7], latină şi greacă.

Lucrul cel mai de mirare era convingerea lor că fac o cinste nemaipomenită senatului, negustorilor bogaţi şi însuşi comandantului Hamilcar, căruia îi fuseseră încredinţaţi să-i ducă în Spania la jafuri şi măceluri. Mercenari desfrânaţi şi necredincioşi, în lipsa altei prăzi, ei ar fi

---

[5] Primul război punic dintre cartaginezi şi romani a avut loc între 264—261 î.e.n., cartaginezii fiind înfrânţl (n.a.).

[6] Răscoala armatei de mercenari a izbucnit la Cartagina fiindcă senatul n-a putut să-i plătească din cauza pierderii războiului. Hamilcar Barcas a înăbuşit-o în sânge (n.a.).

[7] Punică – cartagineză (n.a.).

tăbărât asupra senatorilor sau asupra lui Hamilcar, comandantul a cărui glorie nu avea nicio însemnătate în ochii lor; nici zeii din Olimp nu ar fi fost cruţaţi.

Ascultând cu nepăsare ocările ofiţerilor care făceau apelul şi numărau gloata, unii jucau zaruri, se certau şi se băteau în timp ce alţii, beţi turtă, urlau cât îi ţinea gura străduindu-se, parcă, să înăbuşe sunetul aulosului[8] ce şuiera acompaniat de o tobă pe puntea unei corăbii. Un cântec deocheat şi sălbatic răsună umplând de groază inimile bărbaţilor, femeilor şi copiilor care stăteau pe mal aşteptând cu nerăbdare ca armata asta să se avânte în larg.

În zadar încercau ofiţerii să facă ordine. Atât cuvintele frumoase cât şi înjurăturile lor erau primite în bătaie de joc şi urmate de dispreţul sau râsul lor neobrăzat.

Pe puntea unei corăbii subofiţerii îi loveau cu latul săbiilor în spate pe soldaţii din şleahta asta dezmăţată. Bătaia s-a sfârşit în hohote de râs. Un decurion a fost aruncat în mare. Tuşind şi scuipând apa sărată, a înotat până la mal unde a fost întâmpinat din nou de râsul şi hazul pe care-l făceau sclavii şi mulţimea.

Aceasta era armata pe care Hamilcar Barcas, comandantul oştirii cartagineze, o primise de la senat şi negustorii bogaţi şi cu care trebuia să facă campania militară din Spania, s-o conducă la victorie şi să ocupe cetatea romană Saguntum. Senatul observase că golurile şi hăurile din tezaurul statului nu pot fi umplute cu toate impozitele şi amenzile care se storceau de la popor şi de aceea i-au dat o astfel de armată recrutată, şi aşa, cu mare greutate, dar cu puţini bani.[9]

Numidul Masiva inspecta fiecare vas, intra în pântecele lui, se urca pe punte şi pe o frânghie îşi dădea apoi drumul într-o barcă. După ce constată că totul este în ordine, iar fiecare la locul lui, se aşeză într-o barcă şi se duse la mal, acolo unde se înghesuia lumea.

Înarmate cu suliţe şi săbii, sentinelele menţineau ordinea, împingând înapoi gloata care dădea năvală să fie cât mai aproape de tribună şi altar. Din mulţime se auzeau strigăte şi voci ameninţătoare, fiindcă străjerii, oameni semeţi şi încăpăţânaţi puşi pe gâlceavă, îi loveau cu suliţele în picioare sau îi înghionteau cu mânerul sabiei în şale.

---

[8] Aulos – instrument antic, asemănător surlei sau clarinetului (n.a.).

[9] Este vorba de armata de mercenari (n.a.).

Printre vagabonzi jegoși, robi înfometaţi cu feţe osoase şi buzele puhave, cerşetori cu ochii holbaţi, hoţi de buzunare, liberţi şi clienţi[10] cu privirea vicleană, putea fi văzută şi câte o togă colorată a vreunui aristocrat înconjurat de sclavi care-l apărau de năvala mulţimii. Buhăite şi pe jumătate goale, prostituatele se învârteau prin port, râdeau cu neruşinare şi se agăţau de toţi oamenii, şoptindu-le tot felul de vorbe deocheate.

Dinspre mare bătea un vânt cald care încingea feţele aprinse ale oamenilor din port ca şi spatele şi pieptul asudat al sclavilor ce terminau de încărcat corăbiile. Praful amestecat cu duhoarea oamenilor îngreunau respiraţia. Sub razele fierbinţi ale soarelui pavimentul de piatră al portului se încinsese, astfel că arşiţa era insuportabilă. Roiuri de muşte zburau şi zumzăiau în jurul altarului, apoi se aşezau pe postamentul care mirosea a carne arsă şi a sânge închegat.

Când suita de călăreţi se ivi pe şosea în apropierea portului, mii de capete se întoarseră privindu-i pe senatorii îmbrăcaţi în togi de purpură. În câteva locuri ordinea fu tulburată. Oamenii dădură buzna în spaţiul liber din dreptul tribunei şi al altarului de sacrificiu. Dar sentinelele se repeziră numaidecât şi, lovindu-i pe toţi fără milă cu latul săbiei în spate, restabiliră într-o clipită ordinea.

Comandantul şi înalţii demnitari ajunseră la tribună şi descălecară. Tinerii, suita lor înarmată, rămaseră pe cai şi se traseră puţin la o parte. Coifurile şi armurile bine curăţate străluceau în soare orbind plebea.

Hamilcar se sui la tribuna împodobită cu flori. Mai mult de treizeci de senatori se aşezară în spatele lui, după care urma în fund de tot orchestra formată din trompetiști.

În acea vreme[11] Hamilcar Barcas putea să aibă aproape cincizeci de ani. Era bine făcut şi vânjos, iar în barba lui neagră tunsă scurt nu se vedea niciun fir alb. De sub sprâncenele subţiri, arcuite, străluceau ochii-i negri, puţin oblici în care se puteau citi şiretenia şi neîncrederea în nimeni. Nasul lat şi maxilarul inferior puternic prevesteau un caracter despotic. Faţa aceasta, aparent liniştită, ascundea o sălbatică neînfrânare şi o energie inepuizabilă. Senatorii îl admirau, se temeau de el şi-l urau.

În cealaltă extremitate a tribunei stătea cel mai puternic adversar al său în viaţa publică, Hanno cel Mare, bogătaş, înalt demnitar, şiret şi influent, aflat în fruntea partidei aristocratice. Ochii lui vicleni cu sclerotica galbenă

---

10 în Roma antică cetăţean dependent de un patrician (n.t.).

11 Anul 238 î.e.n. (n.a.).

se uitau pe furiş la mulţimea pe care o dispreţuia din străfundul inimii, la corăbii, la Hamilcar şi la partizanii lui.

Cei doi auguri[12] se apropiară de altar şi făcură un semn ajutoarelor lor. Patru securi loviră în acelaşi timp între coarne cele două juninci albe şi pe cele două negre. După ce întinseră animalele în faţa altarului, tinerii le spintecară cu cuţitele iar augurii aduseră vasele de argint pentru sânge. După aceea scoaseră măruntaiele animalelor sacrificate.

În timp ce augurii îşi practicau magia, invocându-i pe zei, marele preot se adresă comandantului senatorilor şi mulţimii de oameni care urmăreau într-o linişte mormântală actul sacru:

— Cu pocăinţă şi plecăciune ne rugăm şi aducem ofrandă zeiţei Bellona[13], două juninci negre. Teribila zeiţă şi-a întors de la noi faţa-i divină şi de aceea am pierdut războiul împotriva romanilor. Nenorocirea noastră nu s-a sfârşit aici. Hamilcar, comandantul glorios atât în luptele câştigate cât şi în cele pierdute, a trebuit să înăbuşe cu veteranii rebeliunea mercenarilor mişei şi necredincioşi, cărora li s-au alăturat sclavii însetaţi întotdeauna de sângele stăpânilor lor, aţâţaţi de libienii aflaţi în stăpânirea noastră. Din cauza acestui război am pierdut Sardinia şi Corsica[14], lucru de o importanţă capitală pentru noi. În zadar s-a scurs aurul nostru amestecat cu sângele luptătorilor în ambele războaie. Tezaurele s-au golit, iar din vinele ostaşilor s-a scurs aproape tot sângele. Acum suntem nevoiţi să căutăm alte surse din care să ne tragem seva şi puterea. Fie slăviţi şi lăudaţi în veci zeii nemuritori! Facă-se voia lor! Ei ne îndreaptă astăzi spre Spania, unde posesiunile noastre se întind deocamdată până la Gades. Ginerele ilustrului nostru comandant, Hasdrubal, luptă fără odihnă cu iberii şireţi şi vicleni pentru a ne apăra graniţele. Puterea lui slăbeşte văzând cu ochii şi de aceea îi trimitem acum oştire şi arme, ca să se consolideze.

Marele preot se adresează lui Hamilcar:

— Preamăritule comandant, senatul îţi încredinţează armata pe care cu greu a recrutat-o şi echipat-o. Cu ajutorul zeilor, condu-o spre noi cuceriri şi să nu te întorci cu ea acasă fără victorie, fiindcă aici te va întâmpina foametea şi sărăcia lucie. Fie ca în curând din Spania să lunece convoaie de corăbii, fie ca puternicele noastre trireme şi vase cu cinci rânduri de vâsle să se întoarcă încărcate cu alimente, aur, argint şi sclavi. Aici noi nu vom

---

12 Augurii erau profeţi care citeau viitorul în măruntaiele animalelor sacrificate, în zborul păsărilor etc. (n.a.).

13 Bellona – Zeiţa războiului (n.a.).

14 Romanii au folosit situaţia precară a Cartaginei şi au ocupat Sardinia şi Corsica (n.a.).

precupeţi să aducem prinos zeilor pentru a-i îmbuna să fie alături de voi pe marea întinsă şi în Spania. Nouă ne trebuie o putere cum nu s-a mai văzut până acum pe lume pentru ca într-un nou război împotriva romanilor să răzbunăm vechile nedreptăţi şi să recâştigăm ceea ce am pierdut. Războiul acesta va fi mult mai greu şi mai fioros decât primul, fiindcă ştim că trebuie să luptăm împotriva unui popor, pe care, după gali, nimeni n-a mai putut să-l învingă. Consulii, pretorii şi tribunii lui nu ştiu ce este oboseala şi frica. Exemplul lui Marcus Atilius Regulus[15] îi îndeamnă la tenacitate şi vitejie. De aceea ne rugăm zeiţei Bellona să nu-şi mai întoarcă de aici înainte aspra sa faţă de la noi, ci să insufle curaj ostaşilor noştri...

Marele preot o imploră ridicându-şi mâinile către cer:

— Bellona, ai milă de noi şi de copiii noştri!

Mii de voci răsunară invocând-o:

— Bellona... Bellona... Bellona...

Preotul îşi întoarse către cer faţa slabă şi osoasă aşteptând să se stingă glasurile oamenilor. După ce se linişti totul, el vroi să-şi continue rugăciunea. Dar în acelaşi moment din spatele mulţimii aflate în port se auzi tărăboiul făcut de nişte soldaţi beţi care întârziaseră şi se întorceau din oraş. Cântecul lor sălbatic şi dezmăţat veni să tulbure momentul cel mai sacru al rugăciunii. Preotul şi senatorii care se găseau în tribună îşi aţintiră privirile peste capetele oamenilor din spatele cărora se auzeau vocile.

Hamilcar stătea singur la marginea tribunei uitându-se la puhoiul de oameni înmărmuriţi de groază şi mirare. Toţi îşi ziceau că e un semn rău.

Comandantul se adresă numidului uriaş:

— Masiva, leagă-i şi adu-i încoace!

În fruntea a douăzeci de sentinele, numidul îşi făcea drum cu coatele prin mulţime.

Între timp preotul continuă:

— Ne rugăm zeilor care stăpânesc marea şi nemăsuratele ei adâncuri să aibă în pază şi să cruţe corăbiile şi armata pe care am strâns-o cu atâta greutate. Îl rugăm pe Eol[16] şi pe ajutoarele lui să mâne vântul drept în pânzele vaselor noastre şi să le conducă cu bine până în Spania. Pentru a-i cinsti şi slăvi le aducem drept ofrandă cele două juninci albe!

---

[15] Marcus Atilius Regulus – consul al Romei, luat prizonier de cartaginezi în primul război punic. Trimis de senatul Cartaginei la Roma pentru a-i determina pe romani să accepte pacea, Regulus pledează pentru continuarea războiului, se reîntoarce în captivitate, unde este torturat şi ucis (n.a.).

[16] Eol – zeul vânturilor, mai întâi în mitologia greacă, apoi la toate popoarele antice (n.a.).

Augurii au terminat de invocat divinităţile şi de citit în măruntaiele animalelor sacrificate, găsind că semnele sunt favorabile şi că armata şi comandantul ei vor avea o soartă fericită. Ei întinseră preotului vasul de argint plin de sânge pe care acesta, după ce invocă încă o dată zeităţile mării, îl răsturnă în apă.

Senatorii, paznicii şi mulţimea de oameni care se aflau pe ţărm urmăreau cufundaţi într-o linişte profundă ceremonia sacră, dar în inima tuturor se furişase teama provocată de ieşirea soldaţilor beţi care tulburaseră ruga adresată zeiţei Bellona, iar acum se certau cu câţiva subofiţeri şi veterani ce încercau să-i potolească cel puţin până la sfârşitul serviciul divin. Soldaţii făceau scandal răspunzând cu imprecaţii şi înjurau cât îi ţinea gura; îşi băteau joc de toate zicând că ei nu se tem de nimeni şi că principalele şi, de altfel, singurele lor surse de putere şi apărare sunt sabia şi suliţa.

Numidul Masiva cu cei douăzeci de paznici ajunse la ei. Mercenarii simţiră imediat ce li se pregăteşte şi începură să se dezvinovăţească şi să dea vina unul pe altul. Când auziră însă că trebuie să fie legaţi, schimbară între ei priviri de îmbărbătare şi scrâşnind din dinţi, îşi traseră săbiile din teacă. Lupta nu a durat mult. Înconjuraţi de sentinele, bătuţi, înghiontiţi şi plini de sânge, unii dintre ei fură omorâţi sau răniţi; pe ceilalţi îi prinseră, îi dezarmară şi-i legară. Masiva strânse cu oamenii lui răniţii şi trupurile muribunzilor care sângerau şi se zvârcoleau încă şi-i aruncară în mare. Ceilalţi, vreo douăzeci la număr, fură aduşi în faţa lui Hamilcar.

Treziţi la realitate şi conştienţi de încălcarea săvârşită, stăteau abătuţi şi supuşi în faţa comandantului. Păreau că s-au trezit pe moment din beţie. Cel mai belicos şi guraliv dintre ei, fost pirat, îşi luă inima în dinţi şi zise:

— Ni se face o nedreptate!... Noi suntem ostaşii slăvitului comandant Hamilcar, căruia zeii i-au hărăzit...

Privirea rece a comandantului îl făcu să înlemnească. Hamilcar spuse numidului:

— Masiva, la toţi câte o piatră de gât şi drept în mare!...

După ce dădu acest ordin, se întoarse şi se îndreptă spre tribună. Hanno, sufletul partidei adverse, se apropie de el şi privindu-l cu ochii lui gălbui plini de o ură năprasnică, îl întrebă:

— De ce-i omori? De-abia am reuşit să strângem armata asta. Dacă ai să continui aşa, toţi o s-o ia care încotro şi, tu vei purta singur războiul din Spania.

Hamilcar surise ironic:

— Pe Melhart[17], protectorul meu, nu pot să mai cred că înţelepciunea este atributul bătrâneţii! Vouă, senatorilor, minele[18] de aur v-au întunecat într-atâta mintea, încât nu mai vedeţi nimic altceva în afară de ele! Aşa-zisa „armată" pe care mi-aţi dat-o este o carne prea ieftină şi prea slabă. Eu am mai multă încredere în sclavii mei decât în soldaţii pe care mi i-aţi încredinţat.

Larma, râsetele şi înjurăturile deşucheate de pe corăbii, amestecate cu răgetul aulosului şi bubuitul tobelor ajungeau până la ei.

— Auzi? continuă Hamilcar. Pentru armata asta nici zeii nu sunt sacri. Închipuiţi-vă că trebuie să ducă un război de cucerire, să lupte în Spania împotriva unor oameni care-şi apără ţara lor.

Comandantul îi întoarse spatele lui Hanno cel Mare şi se adresă marelui preot:

— Serviciul sacru s-a încheiat?

— Cu ajutorul zeilor, da.

— Atunci împărţiţi norodului carnea vitelor sacrificate, iar mie permiteţi-mi să plec.

În acel moment, un copil de nouă ani se strecură printre două sentinele care menţineau ordinea şi dădu fuga la tribună. Era băieţelul! Comandantului Hamilcar. Văzându-l, tatăl surise:

— Ia uitaţi-vă, micul Hannibal a fugit de limba greacă şi de profesorul lui, Sosilos din Sparta. Îl atrag mai mult sunetele trompetelor, zăngănitul săbiilor şi al topoarelor de luptă... Ce s-a întâmplat? Nu-ţi mai place greaca?

Gâfâind după goana şi emoţiile încercate, micuţul îşi aţinti ochii săi negri asupra tatălui căruia îi spuse:

— Am venit să te rog să mă iei cu tine în Spania. Am fugit de Silenos, sclavul căruia i-ai poruncit să mă păzească.

— Şi ce vrei să faci tu în Spania?

— Să lupt.

Un zâmbet lumină faţa lui Hamilcar de culoarea topazului.

Silenos, însă, sclavul pe care băieţelul îl păcălise şi o zbughise, se ciorovăia şi-i înghiontea pe paznici ca să se apropie de altarul unde se aflau tatăl şi fiul, înconjuraţi de senatori.

— Eu sunt sclavul măritului stăpân! vocifera el. Fiul lui mi-a scăpat din mână şi a tulit-o. Daţi-mi drumul...

---

[17] Melhart – Hercule în mitologia cartagineză (n.a.).

[18] Mină – ban antic (n.a.).

În timp ce paznicii nedumeriţi se uitau unul la altul neştiind ce să facă, sclavul îi îmbrânci şi porni în fugă spre tribună. Tulburat şi înspăimântat, cu vocea tremurând, Silenos începu să vorbească:

— Mărite stăpân, martoră îmi este Rhea[19] că l-am păzit ca pe ochii din cap! În timpul ceremoniei l-am ţinut de gât şi de tunică, dar cu un cuţitaş şi-a tăiat o bucăţică din veşmânt şi mi-a scăpat. Iată...

Sclavul avea în mână un peticuţ de stofă. Hamilcar şi senatorii izbucniră în râs. Hannibal se agăţase cu îndărătnicie de teaca sabiei tatălui său şi se uita sfidător la tânărul sclav. Hohotele de râs ale celor de faţă nu mai conteneau.

Silenos se apropie de micuţ:

— Cere-ţi frumos iertare pentru purtarea ta urâtă şi haide imediat cu mine acasă!

Hamilcar îi zise băiatului:

— Dă drumul la sabie şi să te duci numaidecât acasă! O să te omor în bătaie!

Mititelul răspunse cu o voce tremurândă:

— Poţi să mă baţi cât vrei că n-am să plâng. Ia-mă, însă, în Spania!

Tatăl căzu pe gânduri. Mângâindu-i părul buclat, nu-şi mai lua ochii de la chipul arzând de nerăbdare.

---

[19] Rhea – zeiţă care personifica natura ca izvor al vieţii (n.a.).

— Dacă eşti aşa de încăpăţânat, am să te iau cu mine. Dar ţine bine minte ce am să-ţi spun... N-o să-ţi mai meargă să fugi de profesorul de greacă. Vor pleca împreună cu tine şi Sosilos din Sparta[20], profesorul tău, şi sclavul Silenos. Ei te vor bate ori de câte ori n-ai să-ţi înveţi lecţia. Unde e grecul? — îl întrebă pe sclav.

— Este aici în port, printre sclavii tăi cărora le-ai dăruit libertatea. Îi învaţă cum trebuie să trăiască şi să se comporte ca oameni liberi, fiindcă printre ei sunt şi din aceia care s-au născut în robie.

Hamilcar se întoarse către băiat zicându-i:

— Te iau în Spania, dar trebuie să juri aici, pe altar, că-i vei urî pe romani cât vei trăi!

Micuţul, de parcă tocmai asta aştepta, se apropie în tăcere de altar, îşi puse amândouă mâinile pe el şi tare, cu un glas sonor de copil, rosti jurământul:

— Jur pe toţi zeii răzbunării că îi voi urî pe romani şi că voi lupta împotriva lor toată viaţa! Dacă voi călca acest jurământ, Moloh[21] să mă sfârtece cu dinţi-i de fier şi să mă mistuie în flăcările pântecului său!

Toţi cei de faţă fură surprinşi de ciudatul legământ al copilului şi de felul în care fusese rostit. În acel moment însă, nimeni nu-şi putea închipui înfiorătoarea ardoare cu care va fi respectat.

După aceea Hamilcar se adresă voinicului numid:

— Masiva, sclavii mei sunt gata?

— Desigur. Toţi sunt gata să se îmbrace pe corabia ta. Sunt o sută patruzeci la număr... Unii din ei plâng de bucurie că le-ai dăruit libertatea.

— Adu-i pe toţi pe vasul meu. Împreună cu voi să se îmbarce Sosilos, Silenos şi micul Hannibal... Aveţi grijă cu străşnicie de acest copil, căci Melhart mi-e martor, de e să i se întâmple ceva, vă sfârtec pe toţi!...

Masiva şi Silenos se înclinară adânc şi se depărtară cu paşi mari. În urma lor, băiatul alerga fericit.

La un semn dat, trompeţii aşezaţi în fundul tribunei suflară în trâmbiţe anunţând plecarea. În acelaşi moment începură să cadă în mare trupurile ostaşilor condamnaţi. Paznicii îi aruncau de pe mal unul câte unul. Se

---

[20] Sosilos din Sparta – filosof, a fost profesorul de limba greacă al lui Hanibal, însoţindu-l pe acesta în toate campaniile. Sclavul Slenos a rămas până la moarte alături de Hanibal (n.a.).

[21] Moloh – divinitate feniciană căreia i se aduceau jertfe omeneşti.

scufundau imediat fiindcă fiecare avea de gât o piatră legată cu sfoară. Tovarăşii lor, înmărmuriţi de groază, priveau de pe punţile, corăbiilor această scenă, simţind din plin că Hamilcar Barcas preluase comanda lor.

Senatorii încălecaseră şi stăteau pe ţărm aliniaţi pe două rânduri, în aşteptarea momentului când corăbiile vor porni în larg. În sunet de trompete Hamilcar se sui în barcă şi făcu un semn vâslaşilor.

Ajuns la corabia sa, se urcă pe scara de frânghie şi rămase pe covertă.

Sunetul trâmbiţelor se stinse.

Din pântecele fiecărei trireme se auzea un bubuit ritmic. Tobele dădeau tactul vâslaşilor. Lopeţile scârţâiră în lăcaşurile lor începând să spintece apa. Douăzeci şi opt de corăbii se puseră în mişcare. În patru rânduri de câte şapte, triremele se depărtau de mal mai întâi încet şi apoi din ce în ce mai repede.

Senatorii îşi întorceau caii. Însoţitorii îi înconjurară. Întreaga suită porni spre oraş. Atunci mulţimea de oameni, ca nişte animale înfometate, se îmbulzi spre altarul unde se aflau junincile sacrificate. Înghesuindu-se, bătându-se, trântindu-se unii pe alţii şi călcându-i în picioare pe cei căzuţi, îmbucătăţiră într-o clipită, cu săbii şi cuţite, vitele înjunghiate.

După ce au terminat de făcut şi acest lucru, iar din animalele sacrificate nu mai rămase nimic, oamenii începură să se împrăştie. Tot portul rămase în curând pustiu. Soarele îşi pironise razele pe plăcile de piatră. Aerul vibra de zăduf. Roiuri de muşte zumzăiau tăbărând pe sângele închegat din jurul altarului.

În larg, de patru ori câte şapte corăbii se depărtau tot mai mult. Vâslele, ca aripile unui monstru, se mişcau neîncetat pe ambele laturi, mânate parcă de o singură voinţă.

Vântul aducea din când în când ecoul ritmicelor bătăi de tobă din pântecele corăbiilor.

CAPITOLUL II

O armată bine plătită trebuie
să fie în toate privinţele bună.
Hamilcar Barcas

Hamilcar Barcas spunea că o armată bine plătită trebuie să fie în toate privinţele bună. De aceea, imediat după sosirea în Spania, el luă toate măsurile pentru ca mercenarii primiţi de la senat să devină ostaşi adevăraţi. Unii muriră sub loviturile biciurilor, alţii atârnau spânzuraţi prin copacii din apropierea taberei, avertizându-i pe toţi că armata şi disciplina sunt unul şi acelaşi lucru, că una fără alta nu pot exista. De altfel, Hamilcar mai spunea că soldatul este ca şi un om mort, că este absolut indiferent când şi cum va muri.

În acest fel, în scurt timp soldaţii desfrânaţi şi pe jumătate sălbatici de mai înainte, deveniră războinici ascultători şi supuşi, gata oricând, ca atunci când comandantul clipeşte din ochi să atace un duşman de zeci de ori mai puternic decât ei, fiindcă se temeau de moarte mai puţin decât de Hamilcar. La auzul numelui lui păleau, iar inima îşi oprea bătăile. De aceea faima acestei armate se răspândi cu repeziciune în Spania. Luptând aproape fără încetare cu triburile autohtone de olcazi, vaccei, carpetani şi alţii, împing graniţele posesiunilor cartagineze spre nord, ajung pană la râul Ebru, ocolesc însă oraşul Sagunt şi câmpurile lui, respectând în aparenţă pacea încheiată cu romanii după primul război punic[22].

Cei din Sagunt erau aliaţii romanilor şi de aceea oraşul lor îi sfida pe cotropitorii cartaginezi care se uitau cu lăcomie la câmpurile bogate, la turmele de oi şi de porci, la cirezile de vaci şi de boi şi la hergheliile de cai. A te atinge de acest belşug însemna să te războieşti iarăşi cu romanii. Hamilcar ştia bine câtă armată, şi nu orice fel de armată, îi trebuia pentru un nou război. Pentru asta se pregătea de ani de zile. Îşi îndesea rândurile oastei sale, recrutând soldaţi băştinaşi din triburile pe care le supuse în Spania, îi instruia, atrăgându-i de partea sa prin aţâţarea poftelor lor nesăbuite de a prăda. În afară de astea, din Africa soseau necontenit numizi,

---

[22] Caius Lutatius, consul al Romei, a încheiat această pace cu Hamilcar (n.a.).

nubieni, negri şi corcituri din Utica şi Hadrumetum, luptători puternici care călăreau cai nărăvaşi, pregătiţi atât pentru lupte colective cât şi pentru încăierări corp la corp, dar înainte de toate cruzi şi dornici de jaf.

Zeci de mii de sclavi munceau în minele de argint, nichel şi cupru. Spania îşi deschisese porţile şi bogăţiile ei naturale curgeau din abundenţă. Cartagina flămândă îşi trăgea seva necesară vieţii din această ţară bogată. Corăbiile încărcate cu alimente, metale, lână, ulei, vin, cereale, vite şi sclavi, plecau fără contenire spre Africa de unde aduceau soldaţi noi, arme şi cai buni.

Cartagina se pregătea astfel fără preget şi cu o perseverenţă pentru a se răfui cu Roma.

În al nouălea an de la debarcarea în Spania, Hamilcar fu însă omorât. Romanii sau adversarii lui din Cartagina să fi tocmit ucigaşi de meserie? Sau poate cineva, vrând să se răzbune, a tras pumnalul şi i l-a împlântat în inimă? Nu se ştie[23].

Întâmplarea produse panică şi dezordine în armată. În Spania, atât adversarii cât şi aliaţii nesiguri ai cartaginezilor, începură să se agite. Actele de indisciplină deveneau tot mai frecvente. La orizont se profila parcă o revoltă generală.

Hasdrubal, ginerele lui Hamilcar, reteză însă de la rădăcină dezordinea, luă cu hotărâre conducerea armatei rămasă fără căpetenie care număra în vremea aceea mai mult de o sută de mii de oameni.

În cei câţiva ani de ocârmuire, noul comandant începu să-i atragă de partea sa pe şefii şi înalţii demnitari ai triburilor iberice. Pe unii reuşi să şi-i facă prieteni, oferindu-le daruri şi purtându-se frumos cu dânşii; pe ceilalţi, care perseverau în a fi duşmani declaraţi ai cartaginezilor, îi ucidea mişeleşte. Hasdrubal a continuat în Spania tactica lui Hamilcar şi a consolidat din punct de vedere numeric armata. Pe lângă aceasta, a ridicat pe ţărmul mării oraşul Cartagina Nouă[24] devenit principala bază a vapoarelor care navigau între Spania şi Africa. Tot aici i-a primit, cu fală şi onoruri, pe legaţii[25] cu care urma să sancţioneze tratatul încheiat de Hamilcar şi să stabilească graniţele dintre posesiunile punice[26] şi romane din Spania. Râul Ebru delimita interesele unui popor de ale celuilalt. Băştinaşii, deşi aliaţi nesiguri, se îngrămădiră în armata Cartaginei.

---

[23] Hamilcar a fost omorât în anul 228 î.e.n.(n.a.)

[24] Astăzi Cartagena, oraş în sud-estul Spaniei, port la Marea Mediterană (n.t.).

[25] Legat – în Roma antică, trimis al senatului (n.t.).

[26] Strămoşii cartaginezilor erau fenicienii şi de aceea au fost numiţi puni (Phoeni) (n.a.).

Totodată, Hasdrubal garantă securitatea absolută a cetăţenilor Saguntului, care păzeau cu străşnicie interesele Romei în Spania.

Văzând brusca restabilire şi ridicare a Cartaginei, la Roma, deşi cuprinşi de groază, mulţi ţineau cu disperare de acest tratat. Li se părea că eventualitatea unui nou război era înlăturată. Unii senatori priveau însă cu seriozitate brusca consolidare a vechiului adversar şi urmăreau cu mare nelinişte în suflet evenimentele din Spania.

Într-o zi, în cursul unei ceremonii cu prilejul căreia se aduceau jertfe marelui şi invincibilului Hercule la Cartagina Nouă, un sclav îl străpunse cu sabia pe Hasdrubal[27], în văzul majorităţii armatei sale. Ucigaşul înşfăcat spuse râzând că l-a omorât pe comandantul oştirii fiindcă acestea, la rândul lui, i-a prins prin înşelăciune stăpânul şi l-a omorât. Cu oasele zdrobite pe patul de tortură, sclavul ucigaş şi-a bătut joc de călăi până la ultima suflare.

Astfel şi-au încheiat viaţa doi dintre cei mai remarcabili membri ai partidului lui Barcas, Hamilcar şi Hasdrubal, ginerele acestuia. Al treilea, Hannibal, fiul lui Hamilcar, avea pe atunci douăzeci şi cinci de ani. În faţa lui se aşternea drumul spre glorie.

După omorârea lui Hasdrubal, în senatul Cartaginei vechiul adversar al partidului barcizilor, Hanno cel Mare, îşi făcea auzit cu putere glasul:

— Onoraţi senatori, mă adresez vouă cu rugămintea de a medita adânc asupra stării în care se află statul şi armata noastră. Cei care au adus vestea morţii lui Hasdrubal afirmă că războinicii din Spania intenţionează să-l proclame comandant suprem al armatei pe un tânăr de douăzeci şi cinci de ani. Îl laudă şi-l preamăresc, şi-i ridică în slăvi vitejia. În nebunia lor, ei îi compară cu Agatocle[28] şi Alexandru Macedon. Noi ştim bine că barcizii sunt avizi de glorie, fără scrupule şi cu obrazul gros. Neobrăzaţi cum sunt, îl vor asemui pe acest tânăr lui Teseu sau Ahile, de parcă idolul lor ar fi coborât printre ei din Olimp... Tatăl lui a fost ginere de rege şi împrejurări întâmplătoare i-au înlesnit să se acopere de glorie în două războaie lipsite de glorie. Asta înseamnă că fiul lui, care în afară de obrăznicie şi desfrânare nu mai are nicio altă calitate, trebuie să devină conducătorul unei armate care numără peste o sută de mii de războinici?... Tânărul Hannibal nu are demnitate nici cât un subofiţer de rând. Acoperit cu mantaua de soldat, el doarme pe pământ printre sclavi şi ostaşi de rând. Va permite oare senatul

[27] Hasdrubal a fost ucis în anul 221 î.e.n. (n.a.).
[28] Agatocle, tiran al Siracuzei (316—296 î.e.n.) care a înlăturat conducerea oligarhică şi a fost ales strateg autocrat (n.t.).

ca un astfel de om să se aşeze în fruntea armatei? De la această tribună, eu vă întreb pe voi, onoraţi senatori: există oare pe lume o armată care ar putea să fie disciplinată sub conducerea unui asemenea om şi ce fel de rezultate se pot aştepta de la ea?... Cred că acest tânăr trebuie să fie ţinut acasă sub pază, şi cu niciun chip să nu ne încredem în bunele lui intenţii, fiindcă face parte din familia acelora care au ştiut să pună mâna pe putere prin forţă şi tot felul de înşelăciuni. Pe Hannibal trebuie să-l constrângem să înţeleagă un lucru pe care-l ştiu toţi prea bine: că gloria tatălui său nu este şi a lui şi că nu oricine poate deveni comandant de oşti, oricât ar fi de insolent şi oricât s-ar crampona!... Oare el să conducă o armată în stare să lupte împotriva poporului care i-a dat pe Mucius Scaevola, pe Iunius Brutus, pe Atilius Regulus şi pe atâţia alţii care au mers la moarte ori de câte ori patria le-a cerut-o?!

După ce Hanno şi-a încheiat cuvântarea, în senat se produse o rumoare la care nimeni nu se aştepta. Vocile ameninţătoare ale barchiştilor umplură sala. Strigătele, ripostele şi râsul batjocoritor aproape că-i aduse în stare pe partizanii lui Hanno să-şi tragă săbiile din teacă. Totuşi, prestanţa câtorva senatori mai în vârstă potoli gălăgia. Activitatea senatului dură extrem de puţin în acea zi. Hotărârea a fost repede adoptată. În cursul dezbaterilor minoritatea, formată din cei mai de vază senatori, a cerut ca lui Hannibal să nu i se încredinţeze nicio autoritate. Dar partida mai numeroasă triumfă, învingând-o pe cea a aristocraţilor. S-a hotărât ca Hannibal să preia comanda asupra întregii armate din Spania.

Se spune că Hannibal a râs când a auzit cum i s-a hotărât soarta în senat, fiindcă armata îl şi alesese drept comandant suprem. Astfel câteodată evenimentele anticipează hotărârile şi iau un curs pe care nimeni nu-l poate opri. Soldaţii îl divinizau pe tânărul războinic neînfricat şi plin de temperament. Aşa de mult semăna fiul cu părintele său, încât veteranii emoţionaţi îl priveau cu ochii în lacrimi, spunând că Hamilcar s-a reîntors printre ei. Ostaşii în vârstă vedeau în Hannibal aceeaşi fermitate, putere şi clarviziune. Ei au fost de atâtea ori de faţă când Hasdrubal, în calitatea sa de comandant, îl trimitea în cele mai primejdioase misiuni în fruntea soldaţilor care, sub comanda lui, luptau cu duşmanul până la autonimicire. Veteranii încercaţi ştiau bine că în toată armata asta atât de numeroasă nu există niciun om care s-ar putea măsura cu Hannibal în ceea ce priveşte curajul de a înfrunta primejdii de tot felul. De aceea nu e de mirare că armata l-a proclamat comandant pe tânărul războinic înainte de a sosi hotărârea senatului.

Hannibal era cumpătat la mâncare şi la băutură. Mânca şi bea doar atâta cât avea neapărată nevoie. Suporta frigul şi căldura mai bine decât oricine. Deseori putea fi văzut făcând exerciţii de luptă cu armele şi cu pumnii alături de ostaşi de rând. Îmbrăcămintea îi era simplă şi nu se deosebea cu nimic de cea soldaţilor. Mâncarea lui era tot simplă, la fel cu a celorlalţi ostaşi. Dormea pe pământ fără să ia în seamă agitaţia şi gălăgia din tabără.

Magistrul său, filosoful Sosilos din Sparta, îi spunea lui Hannibal:

— Cine vrea să se ridice deasupra tuturor şi să fie primul, trebuie să se obişnuiască cu de toate şi să servească drept exemplu în ceea ce priveşte felul de a trăi, a lupta şi a muri. Conducătorul trebuie să fie întotdeauna gata să uite de sine, să rabde şi să suporte chinuri, fiindcă cei care merg după el îi urmăresc cu atenţie fiecare faptă.

Hannibal era tot mereu cel dintâi dintre călăreţi şi infanterişti. Intra primul în bătălie şi se întorcea ultimul de pe câmpul de luptă.

Acestea erau calităţile tânărului erou pe care mulţi le admirau, temându-se însă de defectele lui. Hannibal era nemilos până la cruzime. Nu respecta nicio lege omenească, cuvântul dat nu şi-l ţinea. Nestatorniciei lui în credinţă, care i se părea un lucru obişnuit şi natural, i se dusese de mult vestea. Perfidia şi viclenia erau considerate de el calităţi. Atât de înzestratul, invincibilul comandant şi strateg avea, în ce priveşte cinstea, păreri şi simţăminte cu totul false.

Cu astfel de calităţi şi defecte, tânărul Hannibal a luptat trei ani sub conducerea lui Hasdrubal, iar faima lui s-a răspândit pretutindeni, încât a devenit un adevărat idol al cruzilor războinici.

***

Doi oşteni se remarcau îndeosebi în armata lui Hannibal, amândoi destoinici conducători de detaşamente mai mici. Unul era libertul lui Hamilcar, Sagarion. Câţiva ani a fost ajutorul supraveghetorului sclavilor din mina de argint, până într-o zi când cruzimea lui îi făcu pe robi să-l bată, lăsându-l aproape mort. Vinovaţii au fost prinşi şi condamnaţi cu toţii la moarte. La rugămintea lui Sagarion însă, Hannibal încuviinţă ca executarea pedepsei să fie amânată până la însănătoşirea libertului rupt în bătaie. Şase săptămâni au aşteptat sclavii până să-şi primească pedeapsa. Atunci Sagarion a răstignit pe cruce cu propria-i mână douăzeci şi patru de rebeli, după ce mai întâi le-a zdrobit picioarele de la genunchi în jos. Hannibal îl îndrăgi, îi aduse laude în public pentru fapta sa şi-l numi mai marele călăilor. Peste un an îl ridică la rangul de centurion şi-i dădu un detaşament de cinci sute de călăreţi.

Al doilea era un grec din Sparta, întunecat, tăcut şi neînfricat până la moarte. Nimeni nu ştia cum îl cheamă, dar datorită însuşirilor lui, toţi îi ziceau Gips[29]. El a intrat în graţia comandantului în urma săvârşirii unei fapte deosebite. A plecat noaptea în tabăra barguzilor[30], a pătruns în cortul căpeteniei lor, Brix, duşman făţiş al Cartaginei, şi l-a înjunghiat. Netulburat de nimeni, spartanul se întoarse, se opri în cortul lui Hannibal şi aruncă capul lui Brix la picioarele stăpânului său.

Triburile iberice ca şi cetăţenii Saguntului pricepură de îndată firea acestor doi oşteni şi în acelaşi timp, prin intermediul lor, intenţiile comandantului punilor.

Într-o zi Hannibal îi chemă pe cei doi soldaţi în cort şi le spuse cu nepăsare de parcă ar fi fost vorba de cel mai simplu lucru:

— Alegeţi-vă dintre ostaşi fiecare câte două mii de călăreţi cu care o să-i atacaţi pe olcazi şi turdetani[31].

Niciunul dintre războinicii voştri nu are voie să-şi ia mâncare nici măcar pentru o zi. Cine vrea să mănânce n-are decât să se străduiască, să ia de la duşmani. Dacă aflu că vreun ostaş a luat chiar şi o firimitură de pâine am să dau ordin să i se aplice douăzeci şi cinci de lovituri. Aceasta este valabil şi pentru voi doi. Vă ordon să-i măcelăriţi şi să-i pustiiţi fără milă pe duşmani, pentru ca vaietele lor să ajungă până la urechile celor din Sagunt. Şi să le stea inima în loc de groază. Cred că v-am spus tot... În afară de aceasta, anunţaţi-i pe oşteni că-i dau patru mine de aur acelui care-mi va aduce capul lui Falcon, conducătorul turdetanilor răsculaţi sau al celtului aceluia roşcovan, căruia i se zice Cota. Am auzit că amândoi se află cu detaşamentul lor în apropiere de Dertosa.

Cu feţele posomorite, cei doi războinici se îndepărtau tăcuţi de cortul lui Hannibal.

În aceeaşi zi, cele două detaşamente, fiecare având câte două mii de călăreţi, plecară în incursiune.

Sagarion lovi pe la nord-vest pustiind ţinutul olcazilor. Potrivit înţelegerii trebuia să ajungă până la râul Ebru şi, mergând în josul apei, să se întâlnească cu ceata lui Gips. Pe unde a trecut, Sagarion a pustiit totul. Incendii şi cadavre de oameni însemnau drumul parcurs de rău famatul centurion. Olcazii înnebuniţi de groază îşi puneau la adăpost femeile şi copiii

---

29 gips – erete în elină (n.a.).

30 Barguzii – un trib din Spania.

31 Triburi din Spania.

în munţi, iar ei fugeau care încotro din faţa duşmanului, şi, ţinând legătura cu ajutorul fumului, se afundau tot mai mult, atrăgându-i pe duşmani după sine. Pe drum îşi întăreau armata şi deveneau tot mai înverşunaţi. În orice noapte improvizau atacuri cu grupuri mici de luptători, tulburându-i şi făcându-i să turbeze pe duşmani. Oamenii lui Sagarion auzeau zi şi noapte, din faţă şi din spate, din păduri şi lunci, bubuitul tobelor şi al timpanelor care-i neliniştea şi înfricoşa.

Zilele treceau, dar o ciocnire mai mare nu se produsese. Dacă grupuri mai mici sau patrulele de recunoaştere cartagineze se rupeau de grosul trupei şi se depărtau puţin de ea, dispăreau fără urmă. Într-o noapte trestiile uscate cu care era îngrădită tabăra lui Sagarion fură cuprinse de vâlvătăi. Toţi soldaţii lui ar fi murit înecaţi de fum sau arşi de vii dacă din cerul posomorit n-ar fi turnat o ploaie cu găleata şi nu ar fi stins incendiul.

În asemenea condiţii înainta armata cartagineză lăsând în urmă leşurile ostaşilor săi şi ale duşmanilor. Haite de hiene, şacali şi câini sălbatici se ţineau pas cu pas după războinici; schelălăiau şi, ghiftuiţi, gâfâiau şi se târau mai departe după detaşament.

Olcazii, părăsindu-şi ţara, dădeau foc alimentelor şi nutreţului pentru vite. Aşa se face că Sagarion, care-şi pierduse o bună parte a ostaşilor fără să fi dat vreo luptă mai importantă, negăsind aproape nimic de mâncare pe tot drumul, imprimă marşului un ritm accelerat şi ajunse la Ebru înainte de timpul stabilit. Aici soldaţii lui dădură buzna în stufărişul şi mlaştinile de pe malul râului după peşte ca să mănânce cât de cât.

Înainte de căderea nopţii, armata îşi aşeză tabăra şi când se întunecă, oştenii, care cum nimeriră, se lungiră pe pământ şi se cufundară în somn. Râul şi malurile-i acoperite de arbuşti înalţi erau năpădite de o beznă adâncă.

După ce trecu de miezul nopţii, olcazii atacară impetuos tabăra. Năvăliră în acelaşi timp din toate părţile, urlând şi chiuind sălbatic. Pe când se luptau şi se luau de piept cu duşmanii pe întuneric, se produse o dezordine aşa de mare încât se amestecară de nu se mai ştia cine pe cine gâtuie, îneacă şi înjunghie. În zori grămezile de leşuri rămăseseră singurele martore ale grozăviei petrecute în noaptea trecută lângă râu.

înconjurat de cei ce supravieţuiseră, Sagarion înainta încet şi cu prudenţă prin ceaţa deasă care stăruia deasupra râului. Cu mâna pe garda sabiei, tresărea la cel mai mic foşnet care se auzea din stufărişul şi arbuştii de pe mal. Palizi, cu ochii înfricoşaţi, cei trei sute de soldaţi care-i mai rămăseseră, se uitau unul la altul, rupţi de oboseala luptei din noaptea trecută, şi, din

şaua cailor istoviţi, scormoneau cu privirea împrejurimile, gata în orice moment să dea bir cu fugiţii. Toţi simţeau că duşmanul nevăzut este pe undeva, pe aproape. Ştiau bine că le dă târcoale prin ceaţa şi arbuştii deşi. De aceea fiecare războinic îşi ţinea arcul pregătit cu săgeata pe coardă, aşteptându-se să audă din moment în moment bubuitul scuturilor şi urletele inumane ale barbarilor.

Iată însă că spartanul trecu cu ceata sa pe lângă oraşul Sagunt. Locuitorii îi priveau de pe ziduri înjurându-i în gura mare, fiindcă, conform înţelegerii, armata punilor nu avea voie să se apropie de oraş mai mult de cinci mii de paşi. Călăreţii lui Gips se şterseră aproape de zidurile de incintă ale oraşului, aruncându-le locuitorilor câteva ocări.

Ceata aceasta de luptători năvăli peste turdetani cu care s-au bătut împingându-i către munţi şi trecători. Ambele părţi s-au nimicit reciproc, unii căzând în ambuscadele altora, organizând incursiuni nocturne. Oamenii lui Gips se străduiau din răsputeri să pună mâna, viu sau mort, pe Falcon, comandantul turdetanilor, fiindcă fiecare vroia să obţină cele patru mine de aur promise pentru capul lui.

Conducătorul turdetanilor, Gonco Brevicalo, zis Falcon[32], avea pe atunci în jur de douăzeci şi şapte de ani. Mic de stat, dar lat în umeri, era sprinten ca o panteră. Putea să sară din cea mai mare goană de pe un cal pe altul, stârnind admiraţia tuturor. În ciuda vitejiei şi calmului de care da dovadă în toiul luptei, ochii lui verzi străluceau de bunătate ca ai unui copil nevinovat. Mulţi credeau că e lipsit de judecată, deşi ştiau bine cu câtă siguranţă şi iscusinţă urmăreşte desfăşurarea luptei. Căpeteniile turdetanilor îl lua drept bufon, fiindcă războinicul putea să călărească de-a-ndăratelea, să tragă cu arcul din goana mare în urmăritori şi să-i nimerească cu exactitate. De altfel, căpeteniile îl considerau rebel, căci nu li se supunea nici lor, nici lui Hannibal, cu care voiau să se alieze. De două ori l-au prins şi l-au pus în lanţuri şi tot de două ori le-a scăpat, luând cu el câteva zeci de tineri nemulţumiţi, răzvrătiţi şi dornici de pradă.

Falcon avea un detaşament de cinci sute de călăreţi cu care se retrăgea din faţa spartanului Gips; alţi turdetani, încă de două ori pe atâta, stăteau ascunşi în pădurile dese, în gropile şi în şanţurile din Munţii Iberici.

Dintre cei cinci sute de luptători, Cota roşcovanul şi Decius, un cetăţean roman, se remarcau în mod deosebit.

— Ei sunt aripile mele – spunea Falcon. Fără ei nu aş putea să zbor.

---

[32] Falco-onis = şoim, în limba latină (n.a.).

Primul era un celt voinic şi osos din tribul lui Ducarius Aquitanus care sălăşluia la poalele Pirineilor, pe malurile râului Segra. Cota dezertase din tabăra lui Hasdrubal şi devenise un duşman înverşunat al cartaginezilor şi al prietenilor lor pentru că Maharbal îi ucisese fratele. Celtul călărea un armăsar cu o coamă bogată, pe jumătate sălbatic şi atâta de nărăvaş că nimeni altcineva nu i se putea urca în scară. Războinicii se uitau plini de uimire la animalul care în toiul bătăliei muşca zăbala şi se năpustea acolo unde încăierarea era mai mare, trântindu-i pe toţi oştenii la pământ. Lui Cota îi servea drept armă o secure cu două tăişuri ale cărei lovituri despicau platoşele, îngrozindu-i pe duşmani. Soldaţii din Spania şi Africa îl considerau strigoi pe celtul roşcovan, ceea ce îi făcea să nici nu-l poată suferi, să-l privească înspăimântaţi, iar în timpul luptelor să-şi caute un loc cât mai departe de oşteanul stăpânit de furie. Despre calul lui se zicea că a fost cândva pasăre, transformată apoi de Erinii[33] în cal. Se povestea iarăşi în şoaptă că l-a fătat o iapă din infern, care răsare, noaptea, după bătălie şi sfârtecă trupurile oştenilor căzuţi pe câmpul de luptă. Oamenii bătrâni susţineau cu tărie că roşcovanul Cota murise o dată, că fusese înmormântat fără onorurile cuvenite şi că s-a sculat din groapă intrând din nou printre oştenii vii.

Al doilea războinic, Decius, era cetăţean roman. Pe vremea lui Hasdrubal a fugit din robia în care întâmplător căzuse. În Creta, ca naufragiat, puseră mâna pe el piraţii iliri şi-l vândură negustorilor cartaginezi. Mai întâi a fost sclav la galere. Chinuit şi persecutat, el suportă, ca cetăţean roman, cele mai mari umiliri şi suferinţe. Mai târziu a fost transportat în Spania, unde a muncit într-o sărărie de pe malul mării. Aici a încercat să fugă, dar a fost prins împreună cu şase tovarăşi, încătuşat şi dus la Cartagina Nouă, unde a robit la o moară. Cu pieptul şi gâtul plin de răni şi cu corpul brăzdat de loviturile de bici, Decius căzu bolnav de moarte. Supraveghetorul sclavilor dădu ordin să i se scoată cătuşele şi să fie aruncat să moară în spatele morii. Dar în aceeaşi noapte sclavii îşi desfac cătuşele, îi omoară pe paznici, îl iau pe Decius, care mai trăia încă, şi fug. Urmăritorii n-au putut să-i prindă, fiindcă fugarii ajunseseră la turdetani, care în acea vreme cutreierau şi jefuiau împrejurimile Cartaginei Noi. Spre uimirea tuturor, Decius se însănătoşi şi, drept recunoştinţă, îi oferi prietenia sa lui Falcon, conducătorul turdetanilor, pe care-l consideră de aici înainte frate.

[33] Erinii – zeiţele răzbunării (n.a.).

Împreună cu călăreţii lui, Falcon se retrase cu iscusinţă din faţa duşmanului, pierzându-şi urma. Răspândiţi prin pădurile de plopi şi sălcii, oamenii lui răsăreau prin surprindere, acolo de unde nimeni nu se aştepta să apară, întotdeauna în grupuri mai mici, atacau fulgerător şi dispăreau. De abia după cinci zile se porni adevărata bătălie. Turdetanii se năpustiră asupra urmăritorilor din câteva puncte, dar mai ales din spate. Lupta a fost scurtă, dar cumplită. Gips pierdu aici aproape şase sute de oameni. Spartanul îşi dădu seama că Falcon îi este din toate punctele de vedere superior.

Astfel cartaginezii şi turdetanii se îndreptau către meandrele făcute de râul Ebru aproape de vărsarea în mare. La nord-est de Dertosa, chiar la mijlocul cotului, Gips îşi aşeză tabăra. Patrulele, trimise în toate părţile, se întoarseră fără să fi observat vrăjmaşul. Noaptea le-a adus, însă, o surpriză de alt ordin, cu totul şi cu totul neaşteptată, iar pentru spartan de necrezut. După ce soldaţii cartaginezi obosiţi se cufundară în somn, se auzi mai întâi o forfoteală, apoi tropăitul copitelor de cai, strigăte, larmă. După aceea totul se linişti.

În acea noapte trei sute de vaceei[34] fugiră din tabăra cartaginezilor. Cat ai clipi din ochi, ei se făcură nevăzuţi dincolo de defileurile şerpuitoare şi mlăştinoase, acoperite de păduri. Gips trimise imediat urmăritori cu ordinul ca toţi vaceeii să fie trecuţi prin sabie. În zadar. Pe întuneric şi ceaţă, grupa de urmărire se întoarse doar cu jumătate din efectiv în tabără. Duşmanii nevăzuţi trăgeau cu arcul din desiş în călăreţii cartaginezi. Oamenii lui Falcon îi omorau de aproape.

Fără să mai aştepte până la ziuă, Gips îşi ridică tabăra şi la miezul nopţii porni în susul apei pentru a se întâlni cât mai repede cu Sagarion. În zori încă o sută de vaceei părăsiră detaşamentul lui.

Sagarion şi spartanul s-au întâlnit pe malul drept al Ebrului şi au constatat cu groază că din patru mii de războinici cu care plecaseră din tabără au mai rămas doar cu un sfert.

După ce au răstignit pe cruci douăzeci şi şapte de turdetani capturaţi, cei doi războinici hotărâră să se întoarcă în tabăra lui Hannibal prin ţara carpetanilor, pasămite, aliaţii lor.

Fără să-şi scape din vedere duşmanii, oamenii lui Falcon se ţineau după ei la o distanţă mai mare, călcându-le pe urme. Astfel ajunseră la locul unde

[34] Trib din Spania

făcuseră ultimul popas cartaginezii. Aici găsiră crucile pe care erau răstigniţi tovarășii lor. Cu piepturile străpunse, toţi muriseră.

— Aşa se poartă Gips şi Sagarion cu cei care-şi apără ţara şi libertatea!— zise Falcon scrâşnind din dinţi.

Cota roşcovanul adăugă:

— Stăpânul lor îşi caută comandanţi pentru oastea lui printre tâlhari şi foşti piraţi care ar fi meritat de sute de ori până acum să fie decapitaţi de călăi!

— Războinicul roşcovan continuă fără să ridice tonul: Pentru fiecare din acești douăzeci şi şapte de turdetani răstigniţi vom sfârteca de două ori pe atâta numizi şi libieni aflaţi în captivitate la noi. Le vom azvârli la câini măruntaiele, rărunchii şi inima.

Războinicii se uitau cu amărăciune la trupurile tovarăşilor lor care atârnau pe cruci.

— Până acum duşmanii ni-i-am omorât în luptă. Captivii puteau fi răscumpăraţi sau îi eliberam noi, spuse Decius. De acum încolo nu va mai fi aşa. Celor care vor cădea în captivitate le vom zbura imediat capul de pe umeri sau li-l vom pune în ştreang.

Pe când războinicii îşi coborau de pe cruci tovarăşii morţi, din pădure ieşiră bărbaţi, femei şi o mulţime de copii. Erau turdetanii din tribul lui Falcon, care aduseră vestea că mai-marii lor au hotărât să se supună lui Hannibal şi că cele şapte căpetenii au luat cu ei tot aurul şi argintul pe care-l aveau ca să i-l predea personal şi să-i ofere ajutor în oameni şi alimente!

Falcon zise, întorcându-se spre trupurile mutilate ale oamenilor lui:

— Uitaţi-vă!... Iată ce face Hannibal, omul pe care căpeteniile noastre îl iau drept prieten! Ba, pe deasupra îi mai duc în dar şi aur şi argint!...

Un bătrân se desprinse din mulţime şi tremurând de emoţie îi spuse lui Falcon:

— Pentru ruşinea pe oare o suportăm, zeii să-i ucidă pe mai-marii noştri! Duşmanii, blestemaţi fie ei în veci, au ucis sub ochii lor în satul nostru mai mult de o sută de bărbaţi şi femei... Au omorât-o şi pe mama ta...

Falcon tresări şi se îngălbeni la faţă, iar ochii i se scăldau în lacrimi.

— Dar sora mea Lucia a rămas în viaţă? — întrebă el cu o voce abia perceptibilă.

Bătrânul îi răspunse oftând:

— Da, trăieşte, dar a fost luată în robie. Pe ea şi pe încă douăzeci şi patru de fete le-au luat tâlharii spartanului ăluia, căruia-i zic Gips. Să aibă milă zeii de noi şi să trimeată o ciumă peste el şi peste tot neamul lui!

Ţinându-şi capul între mâini, Falcon rămase o vreme dus pe gânduri. Între timp, nişte femei descoperiră că turdetanii răstigniţi sunt fii şi rubedenii de-ale lor şi începură să bocească, implorându-i pe războinici să-i răzbune.

Cota roşcovanul se aruncă pe cal şi strigă:

— După mine, să-i urmărim!...

Falcon tresări şi se adresă bătrânului:

— Îngropaţi-i pe oamenii ăştia după datină!

Toţi săriră pe cai şi o luară după Cota, care nu se mai vedea.

Gonind întins îi ajunseră pe mai-marii turdetanilor care duceau aurul şi argintul cartaginezilor. Înfricoşătorul celt îşi trase securea de la brâu gata să-i spintece pe toţi, dar Falcon interveni şi-i opri pe războinici de la măcel. Se întoarse-apoi către căpetenii:

— Mulţumiţi-le zeilor că Falcon nu vrea să-şi pângărească neamul, căci altfel capetele v-ar sta acum unde vă stau picioarele! Pe mine m-aţi declarat trădător fiindcă lupt împotriva hoţilor şi ucigaşilor lui Hannibal, iar voi vă înfrăţiţi cu ei! Ţineţi bine minte ce vă spun: intraţi sau nu ca aliaţi în armata cartaginezilor, eu tot am să lupt împotriva voastră precum împotriva celor mai cumpliţi duşmani. Pe voi am să mă răzbun pentru moartea mamei şi dezonoarea sorei mele. Şi acum, daţi-ne aurul şi argintul pe care l-aţi luat cu voi sau, dacă nu, vă legăm de copaci şi vă lăsăm pradă lupilor şi şacalilor.

— Aurul nu este al tău – se împotrivi unul dintre căpetenii.

— Dacă e vorba să i-l duceţi lui Hannibal, atunci n-o să fie al nimănui! se răsti Decius şi sări de pe cal. După exemplul lui, încă câţiva războinici descălecară şi începură să împingă căpeteniile una într-alta, fluturându-le deasupra capetelor ştreangurile. Astfel îi puseră pe fugă, iar aurul şi argintul aflat în patru săculeţe rămase în drum.

Nimănui nu-i veni în minte să urmărească căpeteniile turdetanilor, care, temându-se pentru vieţile lor, dispărură repede după o cotitură de unde se întindea o pădure mare.

După ce luară aurul şi argintul, o sută cincizeci de talanţi[35] în total, Falcon şi tovarăşii lui porniră în galop pe urmele duşmanilor, gonind până la ultima răspântie caii sleiţi de puteri. Soarele stătea să apună când îi zăriră pe călăreţii puni a căror coloană dezordonată era la un pas de tabăra lor.

Turdetanii îşi dădură seama că n-avea rost să meargă mai departe.

---

[35] Talant – lingou de aur în valoare de 6 000 de dinari de aur (n.a.).

Gips şi Sagarion împreună cu cei o mie de soldaţi care le mai rămăseseră, s-au întors în tabăra lui Hannibal, trecând prin ţinutul carpetanilor. Scopul expediţiei lor fusese să intimideze şi să înfricoşeze toate triburile băştinaşe, dar în acelaşi timp să zdruncine încrederea pe care cei din Sagunt o aveau în ei înşişi. Planul le-a eşuat însă, în întregime, căci frica n-a intrat în inima nimănui.

Aşa a început războiul dus de Hannibal.

CAPITOLUL III

În curând toţi cei ce trăiesc
în această ţară vor fi nevoiţi
să intre în luptă.
Falcon

Într-o zi, o oaste formată din o mie cinci sute de oameni călări se ivi sub zidurile oraşului Sagunt. Comandantul ei se desprinse din mulţime şi dădu pinteni calului până la poarta cea mare. Pe ziduri, mai mult de treizeci de arcaşi îşi ridicară arcurile şi-şi îndreptară săgeţile asupra războinicului. Dar dintr-un turn înalt un centurion îi făcu semn cu mâna şi-l întrebă pe călăreţ:

— Cine eşti? Ai cui sunt oamenii ăştia?

— Deschideţi-mi poarta şi lăsaţi-mă să mă înfăţişez mai-marilor voştri. Eu sunt Falcon, conducătorul turdetanilor.

Comandantul străjii dădu ordin sentinelelor să-şi lase arcurile jos şi să deschidă poarta. Falcon intră în cetate. Când îi zăriră pe războinici, cetăţenii începură să se agite discutând aprins între ei, unii se arătau nemulţumiţi fiindcă turdetanii erau nişte aliaţi nestatornici.

Aurelius Bibaculus, comandantul suprem şi magistratul cetăţii, îi convocă imediat pe senatori să se sfătuiască.

După ce s-au adunat toţi şi a început dezbaterea, magistratul cetăţii îi dădu cuvântul lui Falcon:

— Onoraţi senatori, iată, sub zidurile cetăţii, pe câmpia largă din faţa ei se află oastea mea, în total o mie cinci sute de oameni care strâng în mână frâiele cailor lor. Sunt oşteni rămaşi fără nimic pe lumea asta, căci duşmanul neîndurat le-a pustiit ţara, le-a ucis nevestele şi copiii sau i-a luat în captivitate. Crudul vrăjmaş atacă fără să ţină seama de nimic, înrobeşte şi jefuieşte, călcând în picioare toate legile omeneşti. Războinicii mei sunt acei turdetani care n-au vrut să se supună lui Hannibal. Am adus cu noi aur şi argint în valoare de o sută cincizeci de talanţi. Vi-i punem pe toţii la dispoziţie, împreună cu braţele noastre de fier, pentru apărarea oraşului. De la vacceii care au dezertat din armata lui, am aflat ce planuri are Hannibal. Jurându-se pe toţi zeii, ei mi-au spus că Hannibal se pregăteşte să atace Saguntul, că le-a vorbit despre asta şi soldaţilor, îndemnându-i să se lupte cu

vitejie. Cu aceeaşi ocazie le-a promis ca recompensă toată prada din oraşul cucerit şi câte trei sclavi de fiecare oştean.

În sală se produse rumoare. Se auzeau vociferări: „Nu este adevărat”, „Minciuni”, „Turdetanii sunt intriganţi şi trădători”.

Un senator strigă cât îl ţinu gura:

— Unde-ţi sunt vacceii?... Adu-i încoace să ne spună şi nouă ce-au auzit!...

Falcon răspunse:

— Vacceii, cam patru sute la număr, au fugit din oastea lui Hannibal, au stat la noi doar o jumătate de zi şi au plecat la barguzi.

— A, deci, nu mai sunt! S-au evaporat!... zise surâzând senatorul.

Toţi cei din sală izbucniră în râs. Falcon aşteptă să se potolească gălăgia şi continuă.

— Am auzit aici râsete şi vociferări... Acest lucru dovedeşte cât sunt de proşti acei care nesocotesc gravitatea situaţiei în care se află acum oraşul. Credeţi oare că vă va cruţa tocmai pe voi acela care nu şovăie să se războiască cu romanii?... Eu vă conjur spre binele vostru: pregătiţi-vă de război! Procuraţi-vă hrană pentru oameni şi animale. Daţi de veste agricultorilor să-şi lase plugurile şi sapele, să intre în cetate înainte ca vrăjmaşul să se apropie de zidurile ei. Asiguraţi-vă zidurile şi turnurile. Acuma cât mai este timp, trimiteţi soli la Roma şi cereţi să vă apere, fiindcă trebuie să treacă multe zile până să vă sară în ajutor aliaţii voştri, romanii, împreună cu oamenii mei, eu aş fi putut să trec în tabăra lui Hannibal. M-ar fi primit cu bucurie, deşi a pus preţ pe capul meu. Asta fiindcă este omul care preţuieşte mai mult ca toate vitejia. Nu m-am dus însă la el. Am venit la voi întrucât vreau să lupt pentru voi, împotriva lui şi a generalilor lui care sunt toţi nişte tâlhari. M-am gândit fără îndoială şi la libertatea oraşului vostru, dar ceea ce m-a mânat încoace este dorinţa de răzbunare. Gips Spartanul, un centurion de al lui Hannibal, mi-a ucis mama iar pe sora mea a făcut-o sclavă şi a luat-o cu el. De aceea n-am să mă las până n-o să-i văd capul nelegiuit la picioarele mele. Am să-l urmăresc până şi în Hades[36], dacă aşa vor voi zeii.

Neîncrederea manifestată la început de către auditoriu faţă de Falcon dispărea din ce în ce mai mult. Dar doi dintre senatori nu s-au lăsat convinşi şi nu şi-au schimbat părerea pe care o aveau despre turdetani şi şeful lor. Era vorba de Alco din Sagunt şi Alorcus Spaniolul, amândoi tineri, belicoşi, pe deasupra nerăbdători şi puşi pe sfadă. Când auzi că unii dintre senatori propun să se deschidă poarta turdetanilor pentru a intra în cetate, Alco din

[36] Hades = infern, iad (n.a.)

Sagunt sări în sus şi, agitându-şi mâinile deasupra capului, făcu semn că are ceva de spus:

— Nu-i cred pe turdetani şi pe şeful lor, Falcon! Perfidia iberică amestecată cu nestatornicia şi viclenia celţilor îl vor sluji mai repede pe Hannibal decât pe oricare altul. Aceştia sânt oameni în care nu poţi avea încredere şi pe care este cu neputinţă să ţi-i faci aliaţi. Conducătorul lor, Gonco Brevicalo, zis Falcon, nu este cu nimic mai bun decât ei. De patru ori s-a bătut domnia-sa cu carpetanii şi vacceii şi tot de atâtea ori a încheiat alianţe cu ei, devenindu-le prieten! Mă adresez dumneavoastră, onoraţi senatori, şi vă întreb: – Se află oare în această sală măcar un magistrat care ar putea afirma cu tărie că prin gura acestui om nu vorbeşte trădarea? Eu nu cer să-i declarăm vrăjmaşi pe el şi pe oamenii lui, dar sunt departe de a-i considera prieteni, în loc de alte vorbe, le dau un sfat: să înceteze de a ne mai pune la cale pe noi să transformăm pacea trainică încheiată cu Hannibal într-un război. Noi nu vrem să ni-i facem duşmani pe cei care sunt de zece ori mai puternici ca noi. Turdetanii n-au decât să-şi ia tălpăşiţa! Să facă bine să plece din cetatea noastră!... Falcon pomenea de nişte aur şi argint pe care l-ar fi adus, pasămite, să ni-l dea nouă. Noi n-avem nevoie de banii ăştia. Mai bine să-i ducă altcuiva.

Alco din Sagunt îşi încheie cuvântarea. Toţi senatorii îşi aţintiseră privirile asupra lui Falcon. Se aşteptau ca tânărul să sară ca ars şi să înceapă să se apere. Rămase însă impasibil de parcă suspiciunea şi acuzaţiile nu s-ar fi referit la el. Nu putu totuşi să se abţină:

— Am venit în cetatea voastră ca prieten şi aliat. V-am oferit ajutorul nostru, atrăgându-vă totodată atenţia asupra primejdiei de moarte care vă ameninţă. Treaba voastră dacă vreţi să respingeţi propunerile noastre. Iar bunele mele intenţii să le consideraţi drept un act de trădare. Nici zeii nu-l pot ajuta pe cel ce-şi pune singur ştreangul de gât! Vă repet: Hannibal va devora toate oiţele naive asemenea vouă!

Alorcus Spaniolul ceru cuvântul:

— Mai înainte, în calitate de sol al acestui senat, am fost de câteva ori la turdetani, dar nu am auzit niciodată ca Falcon să fi avut, mamă şi soră. Am amintit întâmplător acest lucru. Prietenul nostru Alco şi-a exprimat neîncrederea faţă de aceşti venetici şi de şeful lor. Mă alătur şi eu acestei păreri şi-l sfătuiesc pe Falcon să părăsească imediat sala şi să iasă din cetate. Suntem convinşi că Hannibal nu ne va ataca, fiindcă respectă prevederile tratatelor încheiate aşa cum le-au respectat şi predecesorii lui, Hamilcar şi Hasdrubal.

Falcon îi răspunse concis:

— În curând în această ţară nu va mai rămâne nimeni care să nu fie nevoit să lupte. Alco şi Alorcus zic că mă aflu printre voi ca trădător. Îi rog şi pe ceilalţi senatori să se pronunţe, fiindcă în acest moment eu sunt reprezentantul celor o mie cinci sute de războinici care mă aşteaptă sub zidurile cetăţii, nerăbdători să afle ce aţi hotărât în privinţa noastră. Mă adresez, deci, senatorilor, comandantului şi magistratului cetăţii să delibereze dacă li se poate da crezare celor doi membri ai senatului care mă acuză într-un mod atâta de nemilos şi de nelegiuit!

După o consultare care dură mai mult ca de obicei, senatul a luat hotărârea ca turdetanii să fie lăsaţi să între în oraş, ca prieteni şi aliaţi ai cetăţii Sagunt.

Falcon mulţumi, după obicei, senatorilor şi, întorcându-se către cei doi defăimători, le zise:

— Alco din Sagunt şi Alorcus Spaniolul sunt atotputernici în vorbe. Sper că vor ști să se dovedească la fel de tari şi în duel?! Sunt încredinţat că niciunul dintre cei de faţă nu va dezaproba provocarea mea, fiindcă este o îndrăzneală prea mare să faci pe cineva trădător. O să ne batem mâine, aici, în forum, sub privirea tuturor cetăţenilor. Pe viaţă şi pe moarte ne vom lupta!

— Falcon este un lăudăros. Îl voi ucide cu mâna mea! — zise Alco.

— Iar eu am să intru primul în luptă – adăugă Alorcus.

— N-aveţi nicio grijă, o să fie treabă pentru amândoi – îi liniști Falcon.

— Cu unul dintre voi se va bate Cota roşcovanul.

— Zei, înduraţi-vă de Alco şi Alorcus! Se amestecă în vorbă un senator mai tânăr. Ceilalţi făcură haz cu toţii la gândul că duelul de mâine le va procura o distracţie grozavă.

A doua zi însă duelul nu mai avu loc. În zori, de pe zidul de incintă răsunară trompetele anunţând că vrăjmașii se apropie. Comandantul suprem şi senatorii se avântară către cel mai înalt turn de unde puteau scruta până departe în zări. La orizont se vedeau o mulţime de călăreţi şi de pedeştri. Tot acest puhoi înainta în direcţia cetăţii, învăluit în norii de praf stârniţi asemenea unei dihănii uriaşe. Cultivatorii fugeau din faţa duşmanului cu sufletul la gură, părăsindu-şi câmpurile şi ogoarele. Totuşi, o parte dintre călăreţi se apropiau şi-i ajungeau din urmă; lăncile zburau atunci, străpungându-i pe bieţii oameni. Ţipetele şi chemările în ajutor amestecate cu tropăitul cailor şi freamătul oamenilor ajungeau valuri-valuri până la zidurile de incintă ale cetăţii.

Aurelius Bibaculus, magistratul oraşului, ordonă să fie deschisă poarta. Ceata turdetanilor care înnoptase pe câmp, urmată de o mulţime de cultivatori, bărbaţi, femei şi copii surprinşi de duşman pe ogoare, au intrat în cetate. Poarta făcută din grinzi groase de stejar, prinse între ele cu scoabe uriaşe se închise bubuind. Cei care, aflându-se departe, n-au putut intra, au pierit de sabia duşmanilor.

Armata punilor se apropia de oraş desfăşurată într-un front larg. În fruntea tuturor, călare pe cai mari, se aflau numizii conduşi de Maharbal, fiul lui Hamilco; aprigii războinici, mai mult de zece mii la număr, purtau armuri şi coifuri pe cap. În urma lor venea o mulţime nesfârşită de alţi călăreţi: sarmaţi înarmaţi cu săbii scurte, cu lănci şi scuturi mici şi rotunde, apoi libieni cu arcuri lungi şi suliţe scurte, făcute anume pentru a putea fi aruncate la mare depărtare, numite falarici. La şold purtau tolbe umplute vârf cu săgeţi. În spatele lor se aflau prăştierii din Insulele Baleare, luptători voinici şi puternici, laţi în şale, cu mâinile descoperite până la umăr pe care jucau muşchii puternici. Aripile şi ultima linie a frontului erau formate din băştinaşi din Munţii Iberici, care, pe jumătate sălbatici, cu părul şi barba crescute la voia întâmplării, mergeau călare pe cai neînşeuaţi. Printre ei erau amestecaţi şi negrii din Africa, îmbrăcaţi în straie galbene şi roşii cu care ceilalţi schimbau priviri pline de ură, dar disciplina de fier care domnea îi împiedica să se ia la trântă, aşa că mergeau, în aparenţă, liniştiţi ca o haită de lupi.

La mijloc era masată pedestrimea. Suliţele lungi şi scurte fluturau deasupra capetelor oamenilor şi cailor. O trupă de cavalerie formată din indigeni din Spania meridională reprezenta ariergarda: aceştia erau luptători de statură mică, cu ochi mari de culoare deschisă, negricioşi şi frumoşi, care nu se amestecaseră încă cu celţii. Toţi se înrolaseră în armata lui Hannibal fiindcă li se urâse să trăiască sub jugul Romei.

Uriaşa oaste a lui Hannibal înainta spre oraşul Sagunt în pâlcuri fără sfârşit. Era formată din puni din Cartagina şi Hadrumetum, din mulatrii din Utica, numizi, libieni, greci, negri din Africa şi nenumăraţi indigeni. Puternicul comandant cartaginez vroia ca dintr-o lovitură să-şi înspăimânte, să-şi deruteze şi paralizeze inamicul. De aceea şi-a pus în mişcare o sută cincizeci de mii de războinici.

La trei aruncături de săgeată depărtare de oraş călăreţii se opriră şi descălecară. Pedeştrii se răspândiră în toate părţile şi începură imediat să-şi întindă corturile şi să facă streşini şi adăposturi din ramuri de copac.

Locuitorii cetăţii Sagunt se uitau de pe ziduri la armata inamică, spunându-şi înfricoşaţi că nu pot cuprinde cu ochii mulţimea de corturi. Larma fără sfârşit a oamenilor, răgetul animalelor şi nechezatul cailor ajungeau până la urechile lor.

Ordinul comandantului cetăţii se transmitea din gură în gură de-a lungul meterezelor, a zidurilor şi turnurilor. Luptătorii, înarmaţi cu lănci, săbii, arcuri şi cu snopi de săgeţi, îşi ocupaseră locurile lor. Aurelius Bibaculus se îndrepta grăbit către senatul cetăţii, care începu să delibereze imediat.

Fără să mai piardă timpul cu discuţii şi dispute fără rost, senatorii, comandanţii corpurilor mai mari şi ofiţerii luară imediat hotărârea de a trimite neîntârziat soli la Roma, care să raporteze senatului şi poporului roman că Hannibal a călcat tratatul de pace. Solii au primit poruncă să ceară ajutor imediat, fiindcă oraşul era încercuit de o uriaşă armată inamică.

Înainte ca dezbaterea senatului să ia sfârşit, cei doisprezece războinici aleşi, conduşi de Multon Sabinul, săriră pe cai şi zburară pe o poartă dinspre mare a cetăţii, ieşind înainte ca duşmanul a fi reuşit s-o încercuiască în întregime.

Senatorii au mai hotărât să se aducă la cunoştinţa armatei şi a tuturor cetăţenilor că oraşul nu se va preda, ci dimpotrivă, se va apăra până la ultima suflare. Acela care va îndrăzni să pronunţe cuvântul „predare“ va fi executat în forum, sub ochii tuturor.

Cetatea Sagunt se afla la o mie de paşi depărtare de malul mării şi era locuită de oameni care proveneau din insula Zacynthos, amestecaţi cu refugiaţi din Ardeea. În cursul anilor, datorită vredniciei şi iscusinţei, situaţia lor s-a consolidat într-atâta, încât au făcut din oraşul lor o cetate invincibilă. Poveştile despre bogăţia lor făcuseră înconjurul întregii Spânii, a Africii de nord şi a Italiei. Zidurile puternice şi groase, precum şi turnurile înalte îi făceau să se înspăimânte pe cei ce aveau de gând să le atace cetatea, sporind în acelaşi timp calmul şi vitejia cetăţenilor bine aprovizionaţi şi înarmaţi. Saguntul îi sfida pe toţi duşmanii, iar locuitorii lui, printre care erau şi. Italici de neam rutulic, treceau drept aliaţi de nădejde ai Romei.

Armata lui Hannibal distrusese totul pe unde trecuse. Ţăranii de pe ogoare care nu reuşiseră să se adăpostească în oraş fuseseră ucişi, luaţi în sclavie sau puşi pe fugă. Duşmanul le dărâmase sau incendiase căsuţele şi colibele, mânându-re vitele la coada coloanei. În aceeaşi zi după-masă, un pâlc de şase călăreţi ieşi din tabăra adversă şi o porni la trap către cetate. Când ajunseră la o aruncătură de săgeată de zidurile Saguntului, se opriră,

iar conducătorul lor începu să facă semne cu mâinile şi să strige cât îl ţinea gura că vine în calitate de sol.

— Măreţul şi invincibilul Hannibal, urmaşul zeului Melhart, mult îndrăgit de Astarte şi Tanit[37], de Iupiter şi Marte, m-a ales pe mine ca pe cel mai bun din toată armata lui. Este un om de care se tem toţi, în afară de mine.

Aurelius îşi duse mâinile pâlnie la gură şi strigă:

— Apropie-te şi spune ce doreşti! Războinicii mei nu-şi ucid solii!

Trimisul îşi îmboldi calul încă câţiva paşi şi se opri. Oamenii lui nu se clintiră din loc. Se întoarse către ei, aşteptând parcă să-l încurajeze, mai făcu încă vreo zece paşi şi-şi opri calul. De pe ziduri senatorii şi războinicii se uitau la ciudatul sol, arzând de nerăbdare să-i audă cuvintele.

Falcon nu se putu abţine însă:

— Hei, tu, care nu te temi de nimeni în afară de Hercule şi de Hannibal, împinge-ţi mârţoaga ta cu picioare noduroase şi fără un dinte în gură şi zi ce ai de zis sau îţi trimit de aici o săgeată drept în cojocul păduchios!

Un războinic din suită îşi propti vârful sabiei în crupa calului pe care se afla solul. Animalul sări în două picioare, zvârli de câteva ori din copite şi cât ai clipi din ochi fu lângă zidurile cetăţii.

— Să ştiţi că dacă o singură săgeată îşi va lua zborul din mâna voastră spre mine – zise cu o voce sugrumată de groază trimisul – măritul meu stăpân va da foc şi va dărâma până la temelie cetatea voastră... Vă aduc un ordin... Vă spun imediat... La drept vorbind, nu pot să vă spun, fiindcă nu ştiu să citesc... Şi la o adică de ce să spun eu, când totul este scris aici pe acest papirus... Dacă n-o să faceţi tot ce cere de la voi stăpânul meu, cu ajutorul zeilor, o să vă nimicească pe toţi...

Călăreţul învârtea sulul de papirus deasupra capului, apropiindu-se cu tot mai mult curaj de poartă. În momentul acela, cei de pe ziduri observară că solul este îmbrăcat într-o tunică din cale afară de bălţată iar pe cap avea o căciulă galbenă. La şold îi atârna o sabie de lemn.

Falcon turdetanul spuse atunci senatorilor:

— Asta este Siva din Sidon, saltimbancul care-l distrează pe Hannibal şi pe generalii lui. Ia uitaţi-vă ce fel de sol vă trimite inamicul! N-a găsit nimic altceva mai bun ca să vă înjosească.

Deşi era foarte aproape de zid, Siva îşi duse mâinile pâlnie la gură şi răcni din răsputeri:

[37] Astarte ,Tanit = zeităţi feniciene (n.a.)

— Berbecii, turnurile, catapultele şi balistele noastre sunt puse la punct şi aşteaptă să vă atace oraşul... Vai de voi!... Auziţi ce vă spun?

— Nu, nu auzim! Răcneşte mai tare fiindcă noi, cei de pe ziduri, suntem cu toţii surzi! — îi răspunse în zeflemea Decius.

Nebunul îşi trase sabia de lemn şi, învârtind-o deasupra capului, îşi holbă ochii şi urlă să-şi spargă pieptul şi mai multe nu:

— Predaţi-vă!

Cetăţenii izbucniră în hohote de râs.

— Dă-te mai aproape şi dă-ne acel papirus! — îi zise Aurelius.

Un oştean de pe zid întinse lancea lungă pe care o avea în mână iar solul cu fes galben în cap înfipse sulul în vârful ei.

Hannibal cerea locuitorilor cetăţii să-l predea pe Falcon şi pe turdetani împreună cu aurul şi argintul adus lor de aceştia. Pe lângă aceasta mai cerea ca senatul cetăţii Sagunt să-i trimită cinci sute de ostateci şi o mie de talanţi drept pedeapsă că le-a permis rebelilor, duşmanii lui, să între în oraş.

Comandantul, senatorii şi cetăţenii de vază ai Saguntului se uitară unii la alţii, înţelegându-se din priviri:

— Faceţi aşa cum vi s-a poruncit sau nu? răcni Siva.

— Nu! îi răspunse Aurelius.

— Hm! începu să se scarpine saltimbancul în cap, rămânând cu gura căscată la zidul din faţa lui. În cele din urmă reluă:

— Nu vreţi să faceţi ce vi se porunceşte? Cum aşa? îi întrebă el.

— Foarte bine!

— Va să zică, voi nu vă temeţi de Hannibal?

— Nu!

Siva se zăpăci cu totul, fiindcă nu se aştepta la un asemenea răspuns.

— Nu vă cred! Toţi se tem de el, în afară de mine. Oamenii de pe ziduri credeau că o să plece, dar el căzuse pe gânduri.

— Ai auzit care este răspunsul nostru. Acuma şterge-o din faţa zidului! ţipă la el Cota.

Dar Siva, cu faţa schimonosită, se holba la zidul din faţă. Părea că nu aude şi că nu înţelege ceea ce i s-a spus. Deodată începu să mormăie într-una aceleaşi cuvinte:

— Cinci oameni spânzuraţi de poarta cetăţii va arăta celor care nu se tem calea supunerii.

Falcon luă un bulgăre de pământ, îl aruncă înspre el, nimerindu-l în cap. Saltimbancul se dădu înapoi, îi privi nedumerit pe cei de pe ziduri şi răcni atât a de tare încât se sperie şi calul, care se ridică în două picioare, zvârli de

câteva ori din copite, aruncându-şi, în cele din urmă, călăreţul din şa. După ce se rostogoli de câteva ori pe pământ, Siva sări în picioare şi alergă urlând la ai săi. Pe ziduri, oamenii râdeau în hohote.

Gemând solul cu căciula galbenă ajunse la tovarăşii săi, aceştia îi aduseră calul care ajunsese înaintea lui acolo şi el încălecă. Cei de pe ziduri văzură, apoi cum saltimbancul dădea din mâini, vrând parcă să le explice ceva; din când în când îşi pipăia capul unde i se ridicase, fără îndoială, un cucui.

— Eu sunt prima victimă a acestui groaznic război – striga el la ai săi. Duşmanii mi-au spart capul. N-o să-mi pară rău dacă pier... O să se ştie cine am fost eu!

După ce termină ce avea de spus, dădu din nou pinteni calului şi îşi făcu iarăşi apariţia lângă zid.

— Ce mai vrei acum – strigă cineva din mulţime.

— Nu mi-aţi spus ce să-i transmit lui Hannibal.

— Spune-i că este un porc! îi răspunse Falcon.

— Hm... Siva căzu pe gânduri.

— Bine, am să-i spun.

Deodată îşi aduse parcă aminte de ceva şi întrebă:

— Şi eu ce sunt?

— Tu eşti fratele lui!

— Foarte bine. Am să-i transmit toate acestea – zise saltimbancul foarte serios, dădu bice calului şi o porni către cei cel însoţeau, ferm convins că a îndeplinit aşa cum trebuia porunca stăpânului său.

Decius adresă lui Cota şi lui Falcon următoarele vorbe:

— Hannibal îşi bate joc de noi, dar are să moară de ras când Siva o să-i spună că e porc.

***

Solul desemnat să meargă la Roma, Multon Sabinul ajunse repede la ţărm împreună cu însoţitorii săi. În port se adunaseră opt comandanţi de corăbii oare primiră ordinul senatului scris pe papirus. După o scurtă deliberare hotărâră ca vasul cel mai mare să pornească cu solii la Roma. Celelalte corăbii trebuiau să plece imediat la Tarraco, unde aveau de aşteptat alte ordine. Li s-a dat poruncă să navigheze mai departe de ţărm pentru a nu cădea în mâinile duşmanului care va ocupa cu siguranţă toate locurile de acces din vecinătatea mării, până la râul Ebru.

Pregătirile au durat puţin, fiindcă comandanţii erau conştienţi de faptul că în orişice moment puteau fi atacaţi.. În mai puţin de o jumătate de oră toate vasele erau în larg. Dar imediat după ce se depărtară de ţărm se iviră

călăreţii lui Hannibal care se opriră în port. De aici se uitau la corăbiile care lăsaseră malurile, înjurând şi făcând semne ameninţătoare cu suliţele şi săbiile lor până când dogoarea şi fumul care ieşea din magaziile, debarcaderele şi barăcile incendiate de marinari la plecare îi alungă din acel loc.

Cele şapte trireme se îndreptau spre Tarraco, iar a opta, cea mai mare şi mai solidă pe care se îmbarcaseră solii, înainta cu viteza maximă spre răsărit. Purtată ca gândul de sclavii puternici şi odihniţi de la vâsle, ca şi de vântul prielnic, corabia ajunse în Insulele Baleare pe care le ocoli, fiindcă erau locuite de aliaţi de ai cartaginezilor care jinduiau de mult să pună mâna pe bogăţiile celor din Sagunt. În a opta zi vasul atinse Insula Corsica şi după încă alte patru ancoră în portul Ostia. Aici solii debarcară şi se suiră pe caii lor. La vremea primei făclii ajunseră în faţa porţii de răsărit a Romei. Erau ultimii călători cărora straja le dădu drumul să între în oraş în acea zi.

Consulii de atunci ai Romei, Publius Cornelius Scipio şi Titus Sempronius Longus, amândoi sănătoşi, puternici şi viteji, erau renumiţi ca oameni autoritari şi intransigenţi. Serioşi şi energici, aveau de dus la îndeplinire îndatoriri importante: în anul viitor trebuiau să organizeze alegerea noilor consuli şi să pună capăt răscoalei galilor din valea Padului izbucnită din cauza italilor care se aşezaseră acolo. Triburile galice răsculate, albigenzii, ligurii, insubrii şi în cele din urmă şi boii, pe malul drept al râului, au început prin a-i ataca, ucide şi maltrata pe arpentori.

În zadar a încercat senatul să aplaneze conflictul prin intermediul celor şase soli trimişi acolo. Galii i-au pus în lanţuri şi numai ameninţarea tribunului Marcus Minucius, cum că-i va ucide pe cei o sută de gali ostateci la Cremona, i-a determinat să-i elibereze pe trimişi fără însă să le fie înapoiaţi prizonierii.

Astfel, în loc ca răscoala începută prin omoruri izolate, ambuscade şi atacuri nocturne să se potolească, ea se extinse şi consulii se văzură nevoiţi să trimită legiune după legiune în Galia. De aceea, amândoi consulii intenţionau să pornească asupra râului Pad. Însă câteva împrejurări îi sileau să pună capăt războiului cât mai repede. La Roma se vorbea în primul rând că Hannibal nu respectă tratatul de pace, înnoit şi întărit de Hasdrubal. Din Spania soseau una după alta Veşti întemeiate, deşi destul de exagerate. Se mai zvonea că Hannibal intenţionează să poarte războaie nu numai în Spania ci şi în Italia, că are gata pregătită armata ce trebuie să atace cetatea Sagunt.

Toate aceste veşti primite cu rezervă la început, au fost cu timpul confirmate şi întărite mai ales în urma unei întâmplări cu totul neobişnuite. Printre insubrii răsculaţi, oştenii tribunului Romei, Manlius Corbulo, au prins câţiva oameni care s-au dovedit a nu fi gali: interogaţi şi schingiuiţi, toţi au recunoscut că sunt din Hadrumetum şi că au fost trimişi din Spania de Hannibal pentru a aduce galilor răsculaţi aurul necesar înteţirii războiului împotriva romanilor. Unii dintre ei afirmau că iscoadele lui Hannibal sunt împrăştiate prin Galia, chiar şi în Italia. Se pare că aceştia nu au fost străini de cele petrecute cu Anius Geminius, pretorul devenit celebru în urma bătăliei de la Erix. Într-o dimineaţă acesta fu găsit înjunghiat în aşternut.

Un al doilea fapt veni să îngrijoreze senatul şi pe cei doi consuli, aproape la fel de mult ca primul. Viclenii aliaţi ai Romei refuzară să le mai dea ajutorul făgăduit, două mii de pedeştri şi trei sute de călăreţi, folosind diverse pretexte: cum să aştepte să treacă aratul, apoi semănatul, după aceea seceratul şi culesul viilor şi în cele din urmă pescuitul din pragul iernii. Exemplul lor fu urmat de Pandosia şi Conossa.

Dar toate fură date uitării atunci când vestea că Hannibal asediază Saguntul căzu ca un trăsnet pe capul senatorilor şi al poporului roman.

— Războiul acesta o să fie mai sângeros decât primul, cel purtat de Hamilcar! — se şoptea în senat, în palatele fastuoase; în temple, pe străzile şi fortificaţiile oraşului, prin cârciumile de la periferie ca şi în speluncile din Subura[38]. Acelaşi lucru îl discutau şi clienţii din forum, vagabonzii şi sclavii.

Cea mai mare ciudăţenie era că nimeni nu cunoştea sursa acestor ştiri aşa cum nu ştiau cine le-a răspândit în Italia şi cum au ajuns până la Roma. Zvonul îşi luase zborul cu mult înainte ca Hannibal să fi pornit cu armata asupra cetăţii Sagunt. Totuşi mulţi au constatat cu uimire că răscoala galilor căpăta proporţii paralel cu răspândirea ştirilor. Ambele fenomene luau o extensiune din ce în ce mai mare.

Printre senatori se conturară două idei: unii considerau necesar să fie trimişi în Spania câţiva oameni care să cerceteze adevărata stare de fapt, în timp ce alţii fură de părere că evenimentele nu trebuie anticipate, pentru a nu se precipita provocarea unui război de o amploare aşa de mare. Cei ce împărtăşeau al doilea punct de vedere considerau că trebuie să fie aşteptaţi solii aliaţilor lor din Spania, care vor veni cu siguranţă dacă situaţia este gravă.

---

[38] Subura = cartier rău famat al Romei (n.a.)

Oratorii se perindau la tribuna senatului în dorinţa de a-şi pune în evidenţă care mai de care puterea de convingere. Dar nerăbdarea, incertitudinea şi teama puseseră stăpânire pe toţi. Unii cereau să fie întreprinse acţiuni urgente în timp ce alţii şovăiau. Totuşi se formulă hotărârea de a trimite soli în Spania pentru ca, de este cu putinţă, să fie împiedicată izbucnirea războiului. Dacă însă se va constata că tratatul a fost într-adevăr încălcat, atunci vor cere senatului cartaginez să le fie predat Hannibal, să-l aducă la Roma şi aici să fie judecat. Solii aleşi, Publius Valerius Flaecus şi Quintus Bebius Tamphilus, să plece în Spania, să se oprească la Sagunt şi să se întâlnească cu Hannibal, iar de aici să plece la Cartagina.

Trecură însă trei săptămâni fără ca solii să fi plecat în Spania, nu din vina lor, ci din pricina şovăielii senatului. Între timp ajunseră la Roma trimişii cetăţii Sagunt. Ei au confirmat exactitatea zvonurilor despre situaţia din Spania, care circulau de mai bine de şase săptămâni. Chiar atunci gărzile pretorienilor prinseră în forum un egiptean care ghicea soarta oamenilor în firişoare de nisip. Vrăjitorul spunea că Saguntul a şi căzut în mâinile lui Hannibal. Torturat, egipteanul dădu la iveală o întreagă bandă de iscoade şi provocatori, fiind astfel prinşi vreo treizeci de spioni. Înainte de a le fi retezate capetele, toţi au mărturisit că Hannibal lansează în mod regulat ştirile înaintea evenimentului pentru ca în acest fel să semene deruta, şovăiala şi groaza în rândurile adversarilor.

Multon Sabinul declară în senat că Hannibal asedia Saguntul cu o armată de o sută cincizeci de mii de oşteni, după ce mai înainte pustiise ogoarele aliaţilor Romei, iar pe cei ce se aflau pe ele îi ucisese, îi făcuse sclavi sau îi izgonise în cetate.

— Noi, solii, de-abia am reuşti să ieşim din cetate înainte ca duşmanul să ne fi împresurat cu totul. Călărind cei mai iuţi cai am ajuns în port, ne-am îmbarcat în cea mai mare grabă pe o corabie şi am pornit spre Roma... Acum vă rugăm: dacă senatul şi cei doi consuli ai Romei ne mai consideră aliaţi pentru care trebuie să se facă ceva, atunci trimiteţi ajutor la Sagunt cât mai este vreme! Apărarea noastră este puternică, dar inamicul are de zece ori mai mulţi războinici. Zidurile oraşului sunt solide şi înalte, dar nu există pe lume o cetate care ar putea rezista unui asemenea puhoi!

În sală se produse rumoare. În agitaţia generală se auzeau exclamaţii: „O sută cincizeci de mii de soldaţi!“... „Războiul cu galii“... „Saguntul este bine apărat”.

Cu acestea, consiliul luă sfârşit. Apoi senatul a mai amânat un timp plecarea solilor săi în Spania, iar cât priveşte ajutorul pe care îl ceruse Saguntul, nimeni n-a scos o vorbă.

CAPITOLUL IV

Dintre turdetani se remarcă
Cota roşcovanul.

Hannibal a dat ordin ca Saguntul să fie atacat din toate părţile. Soldaţii cartaginezi se năpusteau la adăpostul maşinilor de asediu. Căsuţele mobile se deplasau pe roţile lor, de parcă se rostogoleau pe un câmp neted şi ajungeau la ziduri. Sub acoperişurile lor făcute din grinzi groase de pin se ascundeau războinicii. Acoperiţi, ei dădeau cu berbecii în ziduri şi porţi în timp ce arcaşii îi apărau trăgând în duşmanii de pe metereze. Catapultele şi balistele împroşcau mari grămezi de pietre şi suliţe lungi în vârfurile cărora ardeau ghemotoace de câlţi muiaţi în răşină.

Între cele două turnuri înalte zidul mare ieşea în afară, în faţa lui se întindea câmpul neted. Duşmanul pornise în iureş din toate părţile, dar îşi concentrase toată atenţia asupra acestui zid. Opt berbeci izbeau fără încetare în el, dar saguntinii căţăraţi în cele două turnuri îşi încordau arcurile dând drumul oblic săgeţilor, doborându-i astfel pe asediatorii de sub acoperişurile căsuţelor.

Locuitorii cetăţii se apărau cu înverşunare, fiindcă zidul acesta era grozav de înalt şi foarte solid, iar din cauza câmpiei, accesibil inamicului.

Trei săptămâni, zi de zi, cartaginezii au atacat, iar Saguntul s-a mulţumit doar să le respingă asalturile. Peste tot răsuna freamătul luptei, zăngănit de arme, înjurături, urlete, strigăte de ajutor ale răniţilor şi lovituri de berbeci în ziduri. Hannibal şi generalii lui credeau că vor cuceri cât ai bate din palme cetatea cu puhoiul lor de oameni, care o asaltau năprasnic, dar timpul se scurgea şi luptele deveneau din ce în ce mai aprige. În oraş nimeni nu se gândea la predare.

De câteva ori, în nopţile cu lună plină, punii au atacat iarăşi fortăreaţa. De aceea războinicii dinăuntru vegheau cu străşnicie pe ziduri. În timp ce unii dormeau, ceilalţi stăteau gata să răspundă duşmanului. Femeile s-au dovedit a fi extrem de dârze în apărarea cetăţii. Ţinându-şi copiii în braţe, ele îi îmbărbătau în permanenţă pe războinici, îndemnându-i la tenacitate şi vitejie. Cele mai curajoase şi mai voinice luptau umăr la umăr cu bărbaţii,

stârnind admiraţie şi însufleţire, murind sau căzând rănite alături de ceilalţi. Dintre ele, Venilia, minunata fiică a comandantului cetăţii, Aurelius Bibaculus, a dovedit un curaj deosebit. Sus pe ziduri, ea trăgea cu arcul şi arunca falarici, încât duşmanii care o observaseră de jos, se străduiau să o răpună.

În cetate mâncare era din belşug, iar negustorii bogaţi îşi deschiseseră pivniţele pline de vin, astfel că în timp ce Hannibal dimpreună cu generalii lui se entuziasmau, aşteptând din moment în moment predarea, apărătorii se duceau la luptă ca la nuntă. Niciunul dintre demnitarii Saguntului nu se aşteptase ca oamenii să se apere cu atâta însufleţire. Războinicii scoteau imediat din luptă pe cei morţi şi răniţi, aşezându-se în locul lor.

Într-o zi, pe când bătălia era în toi, poarta de mijloc a cetăţii se dădu în lături. Cei o mie de călăreţi ai lui Falcon năvăliră furtunos în câmp. Punii nu bănuiră că e vorba de o incursiune şi, zăpăciţi şi înspăimântaţi, rupseră rândurile, luând-o la fugă pâlcuri-pâlcuri. Turdetanii se năpustiră asupra pedeştrilor, arcaşilor şi praştierilor din Insulele Baleare. Bătându-se cu ei şi făcându-i una cu pământul, pătrundeau tot mai adânc, până ce ajunseră în cele din urmă aproape de tabăra duşmanului.

Maharbal se hotărî să stăvilească deruta ca şi lărgirea breşei create. Cu trei mii de călăreţi, numizi, el atacă dinspre stânga, pentru a închide turdetanilor drumul de întoarcere în cetate. Risipind şi culcând la pământ pedestrimea cartagineză care alerga înnebunită pe câmp, călăreţii numizi ajunseră aproape de zidurile cetăţii, făcură stânga împrejur, se desfăşurară în formă de semilună şi năvăliră asupra turdetanilor ce se aflau în bătaia săgeţilor din tabăra adversă. Apărătorii de pe zidurile cetăţii avură impresia că Falcon şi războinicii lui, prinşi între cele două fronturi ale inamicului, sunt pierduţi. Totuşi, săgeţile trimise din tabăra cartagineză nu le pricinuiră prea multe pagube, fiindcă turdetanii aveau pe ei armuri şi coifuri. Falcon ordonă retragerea. Călăreţii împrăştiaţi se lipiră de spinarea cailor, se întoarseră spre cetate şi căzură în pilcuri asupra cavaleriei lui Maharbal. Atunci se dezlănţui o luptă cruntă, fiindcă era dusă corp la corp în duelurile individuale. Câmpul de bătălie era dominat de înverşunarea şi cruzimea cu care se înfruntau.

Călărimea punică termină repede încercuirea şi începu să-i preseze tot mai mult pe adversari. Turdetanii se luptau cu înfrigurare. Între timp însă, pe partea oraşului zburară alţi călăreţi sub comanda lui Aurelius Bibaculus. Bătrânul războinic, în fruntea a trei mii de oameni călări, s-a grăbit să-i vină în ajutorul lui Falcon.

Cei din Sagunt căzură drept în spatele punilor. Atacaţi din două părţi, războinicii lui Maharbal începură să şovăie şi o rupseră la fugă, care de unul singur, care în pilcuri. Falcon şi luptătorii lui porniră după ei pe câmp, obligându-i să se bată cap în cap, lovindu-i cu săbiile şi topoarele de-i dureau mâinile de oboseală. Călăreţii lui Aurelius îşi încordară arcurile şi făcură mare prăpăd în rândul duşmanului îngrozit.

Dintre turdetani se remarcă Cota roşcovanul. Armăsarul lui cu coamă bogată a intrat în cele mai mari încăierări. Aţâţat de vălmăşagul luptei, spărgea rândurile duşmanilor, depăşindu-i pe ai săi. Cota se bătea cu securea cu două tăişuri, contrar obiceiurilor tribului său[39]. Loviturile lui răpuneau atât caii, cât şi călăreţii. Locuitorii şi războinicii de pe ziduri urmăreau entuziasmaţi cum fug din faţa lui grupuri întregi de călăreţi duşmani. Atunci când securea-i lovea armurile inamicilor, se auzea până în cetate, iar în urma lui rămâneau semănate cadavre de oameni şi cai.

La stânga şi la dreapta lui făceau prăpăd Falcon şi Decius.

Maharbal striga cât îl ţinea gura la numizii săi, ameninţându-i, deşi alături de el călărea trompetistul ce transmitea ordinele comandantului prin semnale de trâmbiţă. Aproape trei sute de călăreţi stăteau pavăză în jurul generalului. Ceilalţi, încercuiţi şi împrăştiaţi în cete, se străduiau din răsputeri să ajungă la căpetenia lor. Unii au reuşit, alţii au căzut sub sabia duşmanului.

Între timp Decius se rupsese de tovarăşii lui în fruntea a o sută de oşteni călări. Cu toţii porniră pe urmele unui pâlc de duşmani care fugeau înnebuniţi din faţa lor, îi ajunseră şi-i surpară unul după altul de pe cai, până când fugari şi urmăritori dispărură după un deal acoperit de arbuşti.

Maharbal, deşi îşi pierduse o bună parte din războinici, nu se retrăgea. Strânşi cu toţii în jurul lui se băteau cu înverşunare, deplasându-se încet şi aproape pe neobservate către cetate. Turdetanii, din a căror strânsoare cete mai mici sau mai mari de duşmani reuşiseră de câteva ori să se îndepărteze sau să se retragă, evitând împresurarea, făcură în cele din urmă un cerc de fier în jurul lui Maharbal. Strigătele de bucurie ale cetăţenilor şi oştenilor de pe ziduri salutară izbânda lui Falcon şi a turdetanilor. Maharbal, comandantul cavaleriei lui Hannibal şi, în acelaşi timp, cel mai capabil general al lui, era încercuit de cel puţin cinci sute de călăreţi.

— Maharbal este încercuit!... Prindeţi-l viu!... Prindeţi-l viu!... exclamau soldaţii de pe ziduri.

---

[39] Celţii foloseau de obicei în luptă sabia sau securea cu un singur tăiş (n.a.).

Aurelius împreună cu oamenii săi întrerupseră urmărirea adversarilor, sărind în ajutorul turdetanilor.

Cota roşcovanul îl observă din depărtare pe Maharbal în grămada de soldaţi puni. Uriaşul numid dădea ordine cu glasu-i tunător luptătorilor săi încercuiţi. Aceştia, capabili să manevreze şi într-o situaţie atâta de grea, se aşezară în linie de luptă pe trei părţi, formând un triunghi în jurul comandantului. Cota slobozi strigătul său de luptă şi dădu pinteni armăsarului. Calul sări de câteva ori în loc şi îşi făcu vânt, intrând în ceata inamică. Lovind în stânga şi în dreapta, celtul ciolănos croia drum războinicilor lui care năvăleau ca o haită de lupi. Călăreţii puni derutaţi şi uluiţi se împrăştiau la stânga şi la dreapta, înghesuindu-se şi călcându-se în picioare unii pe alţii. Breşa făcută se lărgea tot mai mult. Oricine ieşea în calea războinicului roşu, cădea sub loviturile lui. Pe unii îi arunca din şa cu coifurile sfărâmate sau cu umerii despicaţi, alţii se rostogoleau sub caii ucişi. Mulţi numizi, luptători vestiţi, dădură înapoi ferindu-se din calea lui. Doi, însă, îi ieşiră în întâmpinare şi anume Numerius libertul şi Casca din Utica, oşteni straşnici şi de neînvins în dueluri, care îşi căpătaseră faima încă din timpul lui Hamilcar. Fără să ţină seama de onoarea şi renumele lor, Casca şi Numerius îl asaltară împreună pe celt. Numerius îşi învârti securea deasupra capului, iar Casca îşi îndreptă sabia spre vintrele adversarului. Cele două securi se izbiră, zăngănind înfricoşător. Armăsarul lui Cota sări în lături, iar sabia lui Casca nu-l străpunse. În saltul următor cei doi duşmani ridicară în acelaşi timp armele. Celtul îşi încleştă din nou securea. Casca rămase doar cu mânerul sabiei în mână, căci lama îi zburase prefăcută în bucăţele. Securea lui Numerius spintecă scutul şi armura războinicului roşcovan, rănindu-l grav la umărul stâng. Atunci Cota îl pocni cu scutul în cap pe Casca. Războinicul se clătină în şa şi se prăvăli în braţele soldaţilor săi, care-l duseră leşinat la ceata de călăreţi puni. Celtul se năpusti înverşunat asupra lui Numerius. Armăsarul se ridică de câteva ori în două picioare, nechezând ca o fiară sălbatecă, apoi lovi cu copitele din faţă calul adversarului. Numerius se apăra cu dibăcie, respingând năprasnicele lovituri de secure, dar simţi că mâna dreaptă îi amorţeşte şi i se înţepeneşte tot mai mult. Un al treilea luptător de al lui Hannibal, renumitul în dueluri Pamfilius Sardul, care se afla la câţiva paşi de cei doi, văzând că tovarăşul lui dă semne de oboseală şi-şi pierde încrederea în sine, îşi pregăti arcul şi săgeata pentru a-l salva pe Numerius. Nu ajunse însă să dea drumul săgeţii. Războinicul roşu făcu vânt toporului pe care-l aruncă cu toată puterea în pieptul sardului. Pamfilius gemu, îşi desfăcu mâinile şi se prăbuşi de pe cal.

Sângele îi ţâşni din gură stropind iarba strivită de atâtea picioare. Cota îşi trase sabia fulgerător de repede, se năpusti asupra lui Numerius şi-i străpunse vintrele.

Aproape pe tot câmpul, bătălia se transformase în încleştări corp la corp. Numidul Grumion, vestit pentru trântele şi puterea pumnilor săi, năvăli asupra lui Falcon, după ce mai înainte omorâse şase turdetani. Înfiorătorul războinic, vrând să facă dovada vitejiei şi iscusinţei sale, încercă să-l prindă viu pe adversar. Dar sprintenul Falcon evită îmbrăţişarea de moarte şi îşi implântă pieziş sabia în gâtlejul inamicului. Sângele şiroia ca atunci când înjunghii un taur şi stropea totul în jur.

Războinicii îngrămădiţi pe zidurile cetăţii urmăreau bătălia de afară care se da între cele două armate formate din cei mai buni luptători. Era un spectacol extraordinar, completat de zăngănitul armelor, de gemete şi de voci neomeneşti. Cai fără călăreţi se învârteau pe câmpul de bătaie. Alţii se uitau la pedeştrii lor care ieşiseră la poartă pentru a sfărâma şi da foc carelor de asediu părăsite de duşmani.

Cota roşcovanul se afunda tot mai mult în rândurile armatei duşmane. Deşi rănit la umărul stâng, fără scut şi plin de sânge, războinicul vroia să-l prindă viu sau mort pe Maharbal. Când văzu că este destul de aproape de el, slobozi chiotul său de luptă şi se repezi cu şi mai multă furie asupra duşmanului. Doisprezece turdetani îl apărau din părţi. Deodată, însă, dintr-un turn înalt al cetăţii răsună goarna. Toţi războinicii din Sagunt ştiau prea bine ce înseamnă acest semnal. El le atrăgea atenţia luptătorilor că pericolul este extrem de mare. Locuitorii şi oştenii rămaseră consternaţi. Cei de pe ziduri strigau făcând semne cu mâna, căci toţi observaseră cavaleria care pornise din tabăra lui Hannibal, o mare de oameni şi cai. Ochii ageri îl puteau zări în depărtare pe Hannibal călărind în fruntea tuturor. Cavaleria lui gonea într-un nor de praf, dispunându-se într-o imensă semilună care ameninţa să-i prindă între extremităţile sale pe toţi turdetanii şi luptătorii din Sagunt împrăştiaţi pe câmp.

— Ehei!... Gonco Brevicalo, ţine-te bine!... Puneţi mâna pe Falcon!... striga o voce tunătoare. Era Maharbal care-şi îmbărbăta oştenii. Căpetenia turdetanilor ordonă luptătorilor săi să se retragă imediat şi, dând bice calului, porni în goană spre cetate. Turdetanii zburară după el. Duşmanii se luară îndată după ei. Larg deschisă, uriaşa poartă a oraşului începu să-i înghită pe călăreţi, mai întâi unul câte unul, apoi în cete mai mici sau mai mari.

Aurelius gonea din lături spre cetate. Războinicii lui, înghesuindu-se unul peste altul, se învălmăşiră şi creară dezordine în faţa porţii. Oamenii lui Maharbal i-au ajuns şi, mâniaţi din cauza înfrângerii suferite, s-au năpustit cu furie asupra fugarilor. Pe mulţi dintre ei i-au omorât iar pe alţii i-au prins cu laţul. Orbiţi de tumultul luptei numizii s-au retras aproape de intrare. Arcaşii înşiruiţi pe ziduri îi acoperiră cu o ploaie de săgeţi, derutându-i şi îndepărtându-i în acelaşi timp.

Când Hannibal ajunse cu cavaleria lui, poarta era închisă şi toţi luptătorii din cetate în afară de orice pericol. Numizii îşi încordară arcurile şi începură să tragă din şa în apărătorii de pe ziduri. Locuitorii, ascunşi în spatele parapetelor, aruncau falarici[40] cu câlţi aprinşi în vârf. Luptătorii cădeau străpunşi de săgeţi, iar caii se ridicau, nechezând, în două picioare, îşi zvârleau călăreţii din şa şi alergau turbaţi pe câmp, cu aprinsele falarici împlântate în şale sau în crupe. În acest timp Falcon îşi număra în forum oamenii şi constata că-i lipsesc vreo patru sute de luptători, iar două sute erau răniţi. Zadarnic i-a întrebat pe tovarăşii lui ce s-a întâmplat cu Decius şi Cota. Toţi se priveau cu nedumerire, dar nimeni n-a putut să spună ceva precis despre cei doi dispăruţi. Falcon era convins că şi ei pieriseră sau fuseseră luaţi prizonieri alături de ceilalţi oşteni, îşi aducea aminte că-l văzuse pe războinicul roşcovan, năpustindu-se asupra cetelor de numizi din jurul lui Maharbal. Observase şi grupul de turdetani care-l însoţeau. La asta se reducea totul. Pe Decius îl pierduse din vedere încă de la începutul bătăliei.

Falcon dădu voie oamenilor săi să plece, şi o luă încetişor către poarta mare de unde se auzea gălăgia şi vaietele răniţilor. Poate pentru prima dată în viaţă neînfricata căpetenie a turdetanilor simţi că-şi pierde încrederea în sine. Îl durea inima pentru pierderea unui număr aşa de mare de luptători printre care şi cei doi prieteni foarte apropiaţi, atâta de îndrăgiţi de el. Comandase singur ieşirea din cetate, deşi nimeni nu-l silise să facă aşa ceva. A vrut să le arate celor din Sagunt cum ştiu să lupte turdetanii pentru cetatea şi libertatea lor. Şi-a zis că-i va pedepsi pentru toate bănuielile avute faţă de el şi de tovarăşii lui. Falcon îşi dădu seama cu amărăciune cât de scump l-a costat această hotărâre.

Cu privirea întunecată şi cu sufletul întristat, războinicul mergea pe îndelete spre poarta mare. Pe neaşteptate răsună din spate o voce sonoră:

---

[40] Falarică – suliţă învelită cu câlţi şi unsă cu smoală – era folosită la incendierea clădirilor, a berbecilor etc. (n.t.).

— Falcon a demonstrat astăzi cum trebuie să se bată fiii Victoriei!

Războinicul se întoarse şi o văzu pe Venilia, fiica lui Aurelius Bibaculus, comandantul cetăţii. Era o fată frumoasă şi voinică, cu părul blond şi ochii albaştri, care se distingea prin nobleţea mişcărilor ca şi prin purtarea-i curajoasă. Se spunea că după mamă descinde din sabini[41], iar după tată din rutuli. Pentru tragerea ei de inimă, războinicii o supranumiseră Vica Pota[42]. Putea fi văzută deseori cu prietenele ei sus, pe metereze, trăgând cu arcul şi aruncând falarici aprinse asupra duşmanului. Venilia a luptat alături de oştenii de rând până într-o zi, când o săgeată trimisă de inamic i-a străpuns braţul. De atunci, la ordinul tatălui ei, nu s-a mai suit pe ziduri, alături de ceilalţi oameni care apărau cetatea. Mulţi războinici viteji, măsurându-şi puterea în faţa ei, suspinau şi se uitau cu coada ochiului la minunata amazoană[43]. Tatăl ei, însă, promisese că o va da celui mai bun şi mai curajos bărbat, dacă zeii vor vrea ca cetatea să scape de asediu.

Uitându-se cu ochii-i luminoşi la războinic, ea continuă:

— Cu turdetanii tăi ai ajuns până în tabăra adversă. Urmărindu-vă asalturile, am crezut cu toţii că-l veţi prinde viu pe Hannibal în persoană sau cel puţin pe unul dintre generalii lui!

Falcon zâmbi îndurerat şi-i zise:

— Am plătit scump eroismul meu de astăzi. Patru sute de oameni de ai mei au pierit, iar printre ei şi cei mai buni prieteni, Cota roşcovanul şi Decius.

— Cum? Celtul roşcovan a murit?

— A murit sau a fost luat prizonier.

— Dar Decius, romanul acela mărunt care a fugit din captivitate de la Hadrubal?

— Şi cu el s-a întâmplat la fel, îi răspunse războinicul cu ochii în lacrimi. N-o să-i mai văd niciodată.

Fata oftă şi zise în şoaptă:

— Dacă mor astfel de viteji, suntem pierduţi!

— Totul stă în puterea zeilor, spuse Falcon care-şi continuă drumul cu capul în pământ.

Venilia îl urmări un timp cu privirea, gata să izbucnească în plâns. După aceea porni încet către casa lor aflată în mijlocul unei grădini fermecătoare,

---

[41] Vechi locuitori ai Italiei (n.a.).

[42] Vica Pota – veche divinitate a victoriei la latini, identificată mai târziu cu Victoria şi cu Nike în mitologia greacă (n.a.).

[43] Amazoane – un trib scit de femei războinice de pe ţărmurile Mării de Azov (n.a.).

plină de măslini şi de portocali. Trecând prin faţa templului de marmură închinat Iunonei, fata îşi împreună mâinile şi-i adresă o rugă fierbinte:

— O, Magna Sospita[44], da salutem nobis infelicibus[45]:

***

După ce i-a pus pe fugă pe duşmani, urmărindu-i încă câteva mii de paşi după dealul acoperit de păducei, centuria condusă de Decius s-a îndreptat spre cetate, fiindcă şi războinicii aceştia auziseră trompeta care-i anunţa că trebuie să se întoarcă înapoi. Era însă prea târziu pentru ei. Decius ieşi din spatele desişului şi văzu o mulţime de călăreţi inamici. Războinicul se înapoie imediat la ai săi care-l aşteptau dincolo de colnic. Îndată le aduse la cunoştinţă cele văzute, zicându-le:

— Cavaleria duşmană a ocupat tot câmpul, tăindu-ne drumul de retragere în oraş. Acolo nu mai putem merge, dar putem ataca în schimb tabăra inamică. Dacă vom lovi prin surprindere, vom izbândi fiindcă ei nu se aşteaptă la aşa ceva. Acum toţi ochii sunt aţintiţi la lupta din jurul cetăţii şi, cu siguranţă, vigilenţa în tabără a slăbit... Vom străbate pădurea mare şi ne vom apropia pe furiş de marginea castrului duşman... Oşteni, tovarăşi şi prieteni ai mei, să ştiţi că incursiunea este periculoasă. Dacă vreunuia din voi îi este frică, mai bine să rămână aici şi să ne aştepte în vale, la pârâu...

Războinicii tăceau.

— Deci, mergem cu toţii? îi întrebă Decius.

— Cu toţii! răspunseră câţiva dintre ei.

Soarele se apropia încet de asfinţit. Razele lui cădeau oblic pe copaci, alungindu-le din ce în ce mai mult umbrele. Deasupra cetăţii pluteau nori de praf mărunt asemenea unui văl uşor de ceaţă prin care se întrezăreau acoperişurile caselor înalte, templul de marmoră al Iunonei şi turnurile suspendate parcă deasupra zidurilor. Din depărtare ajungeau până la ei semnalele trompetelor, gălăgia oamenilor, nechezatul cailor şi loviturile berbecilor cu care izbeau în ziduri duşmanii.

Călăreţii lui Decius se îndepărtau în goană de colina acoperită cu arbuşti. Descriind un arc mare, ei înaintau spre pădurea dincolo de care se întindea tabăra inamică. Când intrară în pădure, războinicii îşi încetiniră mersul, obligaţi să ocolească trunchiurile groase ale stejarilor şi fagilor. Tufele dese din cale începură însă să-i împiedice serios, astfel că descălecară şi-şi duseră caii de căpăstru. Mergând încet la vale ajunseră la un pârâu. Decius şi încă

---

[44] Iuno Sospita – Iunona salvatoare (n.a.).

[45] O, mărită maică salvatoare, izbăveşte-ne pe noi, nenorociţii (în original în lat.).

doi războinici trecură frâiele cailor lor altor tovarăşi şi plecară în recunoaştere. De cealaltă parte a pârâului pădurea fusese tăiată, iar colnicul în spatele căruia se întindea tabăra duşmană, rămăsese acoperit doar de tufe dese. Poteci se încrucişau prin lăstăriş, dovedind fără tăgadă că fuseseră bătute de mulţi.

Cei trei prieteni porniră în josul apei, ascunzându-se în spatele tufelor. Decius mergea înainte şi tocmai se pregătea să treacă pe malul dimpotrivă, când deodată auzi aproape de tot nişte glasuri de femei. Oşteanul porni deabuşilea mai departe şi ajunse la o cotitură, unde pârâul făcea o meandră. Culcat pe burtă, zări de aici trei fete care spălau rufe, vorbind încet. Între ele:

— Blestematul de spartan ne va nenoroci pe toate înainte de a ne vinde, zise una dintre ele.

— Eu am hotărât să mă omor înainte de a mă atinge el, adăugă a doua cu glasul înecat de plâns. Am făcut rost de un cuţit. Nu mă despart niciodată de el, îl ţin în sân.

— Dacă ai făcut rost de un cuţit, împlântă-l mai bine în el. O să fie un duşman mai puţin, spuse cea de a treia fată, ridicându-se.

Decius se abţinu să nu chiuie de bucurie, căci o recunoscuse pe Lucia, sora lui Falcon. Fata, bine făcută, cu părul negru şi lung, stătea dreaptă şi mândră ca o zeiţă. După câteva clipe, ea zise celorlalte două:

— Paznicul nostru este pe aproape. Vorbiţi în şoaptă.

Tânărul începu s-o strige încetişor:

— Lucia... Lucia...

Fetele tresăriră, uitându-se de jur împrejur.

— Lucia... o strigă din nou Decius.

Fata îl descoperi în spatele tufişului, tresaltă şi păli. Dar imediat îşi duse degetul la buze, făcându-i semn atât lui cât şi prietenelor să tacă. Uitându-se cu băgare de seamă în jur, Lucia sări pârâul şi dispăru după tufărişul unde războinicul o aştepta cu braţele deschise.

— Salvează-mă sau omoară-mă, numai să nu încap pe mâinile ticăloşilor lui Gips! îl imploră fata care tremura de emoţie.

În acel moment, pe partea cealaltă a pârâului, din spatele tufelor, ieşi paznicul, ţinând un arc lung în mână.

— Iată-l pe Lanicus, fiara cea mai sângeroasă dintre toţi oamenii lui Gips. El ne va ucide pe amândoi! îi zise în şoaptă Lucia.

Între timp, cele două prietene ale ei, văzându-l pe păzitorul care se întorsese şi, dându-şi seama că scăparea lor este dincolo de pârâu, aruncară

rufele şi o luară la fugă spre Decius. Lanicus scoase în grabă o săgeată din tolba de la şold, şi după ce o potrivi pe coardă, le strigă:

— Nimeni încă n-a reuşit să fugă de săgeata mea. Dar deodată, dădu drumul arcului, începu să se împleticească, să-şi ducă mâinile la gât şi să horcăie. Apoi se întoarse pe loc şi căzu pe spate. Săgeata unuia dintre tovarăşii lui Decius îi străpunsese gâtul.

Plângând de bucurie şi emoţie, fetele îl îmbrăţişau pe Decius şi pe cei doi tovarăşi ai lui care erau acuma lângă ele.

— Salvaţi-ne!... Salvaţi-ne!... Să fugim imediat!... murmurau fetele.

Porniră cu toţii să urce prin pădure.

— Unde este fratele meu?... Trăieşte? întrebă Lucia.

— Trăieşte... Cel puţin cât am fost eu cu el... Luptă de partea saguntinilor. Se află în cetate, îi răspunse Decius/

— Lăudaţi fie zeii! Mă temeam că n-o să-l mai văd niciodată!

N-au făcut nici cincizeci de paşi, când deodată, oşteanul care mergea în urma tuturor se uită în jur şi zări printre copaci un grup de călăreţi pe malul opus al pârâului. Să tot fi fost cincisprezece. El îi atrase atenţia lui Decius, şi, cât ai clipi din ochi, toţi se ascunseră după copaci..

În urma călăreţilor, legaţi cu funii de şa, se târau şase robi. Oştenii inamici se aflau cam la o sută de paşi depărtare de pârău.

— Sunt oamenii lui Gips, le şopti Lucia. În fiecare zi trec pe aici fiindcă acesta este drumul spre locul de execuţie... Uitaţi-vă acolo, în susul pârâului. Vedeţi cei patru stejari singurateci de pe pajişte? Acolo unde zboară acum un stol de ciori... Mai zăriţi altceva?

Războinicii tăceau, deşi văzuseră cu toţii printre trunchiurile groase ale copacilor, într-un luminiş cu patru stejari, oameni legaţi sau răstigniţi pe cruci. Unii atârnau spânzuraţi de crengi, alţii cu mădularele retezate zăceau aruncaţi în grămezi.

În timp ce toţi ceilalţi aveau ochii îndreptaţi spre locul de execuţie, Decius îi urmărea cu privirile pe călăreţi şi pe sclavi. Când convoiul trecu printr-un luminiş, romanul gemu şi se făcu palid ca ceara la faţă. Cei ce-l însoţeau tresăriră. Sclavii pe care-i duceau la locul de execuţie erau turdetani, iar printre ei se afla şi Cota roşcovanul. Deşi plin de sânge, războinicul mergea mândru şi cu capul sus. Tovarăşii lui se poticneau, târându-se în urma cailor. Convoiul era încheiat de doi oşteni cartaginezi care ţineau de căpăstru armăsarul lui Cota. Calul se smucea, ciulea tot timpul urechile şi se ridica în două picioare.

— Vor să omoare şi calul, zise Decius tovarăşilor săi.

— Da, ai dreptate, căci ei cred c-a fost prăsit dintr-o iapă din infern, adăugă Lucia.

Mai-marele călăilor, Scrofa, o namilă de om cu gâtul strâmb şi picioarele groase ca doi vălătuci, mergea pe jos alături de Cota, pe care-l şfichiuia cu biciul şi cu vorba:

— Diavol roşcat, n-o să-ţi ajute nici stafia din infern! Te vom ţintui aşa de bine pe cruce, încât n-o să te poţi preface în strigoi!... Aici vei ţine de urât turdetanilor tăi. După aceea, ne vom împlânta sabia în coastele mârţoagei, iar din maţele ei vom face corzi de arc.

Cota tăcea. Păşea încet cu mâinile legate la spate, uitându-se la Scrofa ca un lup căruia îi este silă să sfârtece o javră de câine.

Convoiul dispăru în spatele tufelor.

Decius, împreună cu cei ce-l însoţeau, ajunseră în goană la tovarăşii lor. Războinicii fură surprinşi la vederea fetelor. Lucia şi prietenele ei îi cunoşteau pe mulţi dintre dânşii, fiindcă aproape toţi erau turdetani.

— Trei oşteni să se dea imediat jos de pe cai! strigă Decius. Fetele trebuie să meargă călare până la Tarraco!

Trei dintre războinici descălecară imediat, întinzând fetelor frâiele cailor lor.

Romanul hotărî ca cincizeci de oşteni să le însoţească. Toate trei se aruncară imediat în şa; mica oaste porni la drum, îndepărtându-se tot mai mult de pădure.

— Să ne aşteptaţi la Tarraco! le strigă din urmă Decius, adresându-se apoi celor rămaşi cu el:

— Turdetani, atacul asupra taberei inamice se amână. Acum avem treburi ce nu suferă nicio întârziere. Trebuie să eliberăm câţiva prizonieri, pe care punii îi duc la locul de execuţie. Porniţi după mine în cea mai perfectă linişte!

Călăreţii cartaginezi din escorta prizonierilor turdetani mergeau pe poteca bătătorită, prin lăstărişul înalt deasupra căruia se vedea pajiştea cu cei patru stejari singuratici. Aici era locul de execuţie, iar la două sute de paşi, peste deal, se întindea tabăra punilor.

Stolul de ciori se avântă în sus, bătând din aripi. Fără să se îndepărteze de acest loc, păsările se învârteau deasupra stejarilor, coborau pe crengile înalte şi croncăneau fără încetare. Câţiva câini vagabonzi, cu coada între picioare şi ochii tulburi, o şterseră în lăstărişul des de lângă pârâu.

Prizonierii turdetani se uitau cu durere şi groază la leşurile care răspândeau o duhoare insuportabilă. Călăii descălecară şi-şi acoperiră imediat gura şi nasul cu basmale.

Pe cruci erau răstigniţi câţiva oameni încă în viaţă. Numizii le străpunseră piepturile cu sabia, îi coborâră de pe cruci şi-i aruncară lângă pârâu. În acest timp, alţii tăiau scurte bucăţi de sfoară cu care urmau să prindă de cruci mâinile şi picioarele nenorociţilor. Ceilalţi se apropiară de prizonieri, începând fără întârziere să le lege mâinile la spate. După aceea îi trântiră la pământ cu faţa în jos, pregătindu-se să-i biciuiască, fiindcă astfel începea în mod obişnuit supliciul celor osândiţi la răstignirea pe cruce.

Unul dintre călăi, o namilă de om cu părul încâlcit şi barba deasă şi ţepoasă, se apropie de victime, învârtind deasupra capului biciul cu trei şfichiuri. Pe faţă i se întipărise râvna şi satisfacţia cu care-şi împlinea zi de zi meseria. Îndreptându-se spre un prizonier, zise însoţitorilor săi:

— Hei, flăcăi, acum o să vedeţi voi cum taie carnea noul meu bici cu trei şfichiuri făcut din piele de bou.

— Opreşte-te! îi zise Scrofa, mai-marele peste călăi: – Dă-i biciul acestui mulatru care astăzi ia parte pentru prima oară la executarea pedepsei cu moartea. Şi el trebuie să înveţe meseria.

Tânărul mulatru, saşiu, cu urechi clăpăuge şi buze groase, se strâmbă, întinse mâna, luă biciul şi întrebă:

— Pe cine trimitem întâi pe lumea cealaltă?

— Indiferent, îi răspunse Scrofa. Pe diavolul roşcovan îl lăsăm ultimul. Fiindcă este căpetenia lor, lui îi vom sfărâma mâinile şi picioarele cu piatra. Merită această cinste. O să-l legăm la rădăcina unui copac, să-l poată înhăţa hienele chiar în noaptea asta.

Scrofa rostea aceste cuvinte cu siguranţa unui om iscusit, care-şi cunoaşte bine meseria. După ce-l lovi pe un prizonier cu piciorul în coaste, scuipă într-o parte şi-i zise tânărului mulatru:

— Ia-i pe rând... La fiecare câte cincizeci de lovituri.

Mulatrul lipsit de experienţă făcu vânt biciului, dar nu apucă să atingă victima. Pe neaşteptate începu să dea din mâini ca un înecat, se clătină pe picioare şi căzu. În acelaşi timp se răsturnă şi Scrofa, care stătea pe o buturugă. În câte va clipe ceilalţi, străpunşi de câte două sau trei săgeţi, fură doborâţi la pământ. Numai unul reuşi să treacă împleticindu-se în spatele colinei.

La marginea pădurii, dincolo de pârâu, apărură călăreţii lui Decius. Descălecară repede şi se duseră în fugă la prizonierii care zăceau pe pământ

cu mâinile şi picioarele legate. O parte din salvatori le-au tăiat legăturile, iar ceilalţi au pornit să prindă caii rămaşi de la duşmani.

Cota roşcovanul le zise:

— Aţi sosit tocmai atunci când trebuia, deşi nu vă aşteptam!

Cei doi prieteni se îmbrăţişară.

Cota şuieră. Armăsarul lui, pe care în zadar încercau să-l prindă oştenii lui Decius, veni imediat şi se opri în faţa stăpânului, mişcându-şi capul.

Turdetanii se apucaseră să strângă armele inamicilor ucişi, pe care, după ce le-au legat bine, le-au aruncat pe cai.

Între timp însă, pe colină se iviră punii, strigând şi încurajându-se unii pe alţii. Încordându-şi arcurile începură să se rostogolească la vale. Turdetanii dădură bice cailor, traversară pârâul şi dispărură în desişul pădurii. Printre urmăritori se aflau mulţi negri din Africa. Urlând cât îi ţineau puterile, ei au coborât până la pârâu trimiţând săgeată după săgeată. Şi-au dat însă seama că urmărirea devine imposibilă, fiindcă se lăsa întunericul. Turdetanii au străbătut repede pădurea. Când au ajuns în câmp deschis, noaptea învăluise totul. Atunci porniră în coloană către Tarraco, fără să se mai grăbească, deoarece nimeni nu mai putea, desigur, să-i urmărească.

CAPITOLUL V

Hannibal ***a*** *jurat* ***că*** *nu va* ***lă****sa*
*nici urm****ă*** *de suflare omeneasc****ă***
în Sagunt.

La Sagunt luptele erau din ce în ce mai sângeroase. Locuitorii opuneau o rezistenţă la care nimeni nu s-ar fi aşteptat şi de care se minunau ei înşişi. Acest lucru îi făcea mai dârji şi mai curajoşi. Hannibal spera să pătrundă uşor în cetate dacă va reuşi să năruie marele zid dintre cele două turnuri care se înălţau cu mult deasupra celorlalte. Dar oamenii apărau cu perseverenţă tocmai acest zid. Falaricile ardeau în zbor, cădeau pe carele de asediu, cărora le dădeau foc, nimicindu-le. Inamicul aducea altele noi şi continua să spargă zidul.

La două luni după începerea asediului, zidul a fost totuşi dărâmat; între cele două turnuri construcţia se năruia bubuind. Hannibal socoti că dacă ar mai depune încă puţin efort, ar putea să pătrundă prin spărtura făcută şi să cucerească cetatea. Strigătele de luptă ale punilor deveniseră de zeci de ori mai puternice în norul de praf, în timp ce vocile năucite ale celor ce apărau cetatea au creat panică printre locuitorii ei. Cartaginezii năvăleau grămadă în deschizătura făcută, înghesuindu-se care mai de care să păşească primul în cetate, fiindcă Hannibal promisese războinicilor săi toată prada de război. Dar, spre surprinderea inamicilor, saguntinii au făcut din trupurile lor un zid, înlocuindu-l pe cel ce se prăbuşise şi respingând astfel primul iureş. Nicio săgeată sau falarică de a lor nu a fost aruncată în zadar. Punii cădeau unii peste alţii în faţa deschizăturii astupate în curând de cadavrele lor, pe când apărătorii cetăţii nu dădeau niciun pas înapoi.

În aceeaşi zi, la amiază, Hannibal însuşi a pornit la atac în fruntea pedestrimii sale. Striga şi încuraja în toate părţile, năvălind asupra spărturii ca un soldat de rând. Lupta s-a prelungit până aproape de asfinţitul soarelui. Atunci când cei din apărare au crezut că inamicii frânţi de oboseală se vor retrage, punii şi-au adus în ajutor catapultele şi balistele. Suliţele şi pietrele trimise de ele îi împroşcau pe apărătorii cetăţii, creând breşe serioase în rândurile lor. Cetăţenii mureau, cei vii îi dădeau la o parte pe cei morţi sau luptau pe cadavrele lor. Alţi războinici odihniţi luau în permanenţă locul celor răpuşi; aceştia îşi încordau cu înverşunare arcurile, aruncau falarici,

iar praştiile lor plouau cu pietre asupra duşmanilor, respingându-le atacurile.

Hannibal şi generalii lui spumegau de furie, căci niciunul dintre ei nu s-a aşteptat ca saguntinii, oricât de viteji ar fi, să poată apăra cu trupurile lor spărtura din zid lată de vreo cincizeci de paşi şi să respingă iureşuri atât de năprasnice. Spre consternarea întregii oştiri inamice, la căderea nopţii, războinicii de pe ziduri au început să arunce făclii aprinse. Când flăcările lor luminară câmpul de bătaie, apărătorii cetăţii chiuiră şi, sărind peste cadavre şi grămezi de piatră rămase din zidul năruit, ieşiră în câmp, unde, apăraţi de scuturile lor mici şi rotunde, se năpustiră cu toată puterea asupra duşmanului. Pedestraşii împinseră înapoi infanteria vrăjmaşă prin mijlocul căreia îşi croiră drum şi se amestecară cu cavaleria. Strecurându-se pe sub burţile cailor, îşi atacau cu înverşunare duşmanul; mulţi dintre ei mureau pe când înjunghiau cu pumnalele caii adversarilor. În acelaşi timp, pe poarta de nord ieşiră călăreţii lui Aurelius, iar prin cea de sud turdetanii lui Falcon. Saguntinii n-au avut însă răbdare să se aştepte unii pe alţii şi cum zburau în afara zidurilor cetăţii, se năpusteau singuri sau în cete mai mici asupra duşmanului. Atacaţi din trei părţi, punii au început mai întâi să se retragă în ordine, apărându-se la întâmplare; prinşi însă în strânsoarea celor două corpuri de cavalerie masate pe laturi, şi-au stricat rândurile şi au rupt-o la fugă. Lupta s-a deplasat astfel din spaţiul luminat.

Nici Hannibal, nici generalii lui n-au putut să-şi domolească războinicii care urlau şi fugeau înnebuniţi, aruncându-şi armele. Călăreţii din Sagunt apăreau din întuneric ca nişte fantome ce străpungeau cu suliţele şi tăiau cu săbiile, făcând prăpăd printre duşmani. Câteva mii de puni au pierit sau au fost răniţi în acea noapte. Ceilalţi s-au menţinut cu greu în tabăra lor. Puhoiul de fugari l-a purtat şi pe Hannibal.

Neînfrânatul comandant al armatei cartagineze s-a luat cu mâinile de păr şi, invocând toţi zeii din Hades, s-a jurat că nu va lăsa nici urmă de suflare omenească în cetate. Mânia lui ajunse la culme când îşi aminti cu câtă uşurinţă concepuse asediul şi atacul cetăţii Sagunt. Crezuse că locuitorii ei se vor speria imediat de armata-i atât de numeroasă şi-şi vor preda oraşul fără luptă. De aceea le-a şi trimis pe Siva din Sidon bufonul, în chip de sol. A vrut să-i umilească, dar până la urmă lucrurile s-au petrecut în aşa fel, încât l-au umilit ei pe el.

Hannibal se plimba ca un leu în cuşcă prin faţa cortului său. Sufletul lui de războinic călit era cuprins de o suferinţă fără margini. Puternicul general îşi aducea aminte că şi pe el pusese stăpânire frica în acea noapte, la fel ca şi pe

ceilalţi. Toţi fugeau mânaţi parcă de fantomele din Hades. La acest gând, lui Hannibal îi năvăli tot sângele în cap şi ruşinea începu să-l chinuie.

Atunci când zidul fusese, în sfârşit, năruit, iar el era sigur că adversarul nu va mai putea să opună niciun fel de rezistenţă, iată că deodată, ea printr-o minune, ei se apără în continuare. Marele general recunoştea în sinea sa că el, el însuşi, nu ar fi fost în stare să insufle atâta curaj şi bărbăţie luptătorilor săi. Rămăsese uluit în faţa atacurilor atâta de îndrăzneţe pe care le lansau cei din cetate prin spărtura din zid şi spumega de furie, văzând că cele mai bune cohorte ale lui fugeau din faţa lor, urmărite până la intrarea în tabără, iar armata cuprinsă de panică îl trage şi pe el în fuga-i nebunească.

Hannibal ştia bine cât este de puternic oraşul Sagunt, dar nu crezuse că vitejia şi puterea de sacrificiu a locuitorilor săi sunt mai tari decât zidurile şi turnurile ce-l înconjoară. Numai într-o zi pierduse în jurul cetăţii şi pe câmpul de bătălie aproape patru mii de oameni. Crudul general nu ar fi regretat dacă ar fi pierdut de cinci ori mai mulţi războinici, numai să nu i se ştirbească renumele. Pierderea autorităţii în faţa armatei înseamnă dezastru pentru oricare conducător de oşti. Hannibal era pe deplin conştient de acest lucru, căci hotărâse să cucerească cu orice preţ cetatea.

În cort se aflau generalii săi: Maharbal, Hanno, fiul lui Bomilcar, Hasdrubal[46], Colontai cel Gras, Mago, Sosilos din Sparta şi alţii. Toţi se uitau în tăcere la Hannibal, străduindu-se să-i descifreze gândurile. Doar pe faţa lui Colontai cel Gras se puteau întrezări hohotele de râs care urmau, parcă, să-l zguduie dintr-o clipă într-alta. Era un luptător formidabil, învingător în toate duelurile, deşi părea blajin şi fără nicio însemnătate.

În faţa cortului ardea un foc mare ce-i lumina pe paznicii care se mişcau ca nişte fantome. În noaptea liniştită vălătucii de fum nu se ridicau prea sus, ci intrau în cort, unde oamenii se frecau la ochi de usturime şi respirau mai greu. Sclavul Silenos întorcea pe frigare o oaie grasă din care picura pe jăratic seu topit. Mirosul de carne friptă se amestecase cu fumul.

În cort, cel care rupse tăcerea fu Maharbal:

— Falcon şi turdetanii!... Dacă n-ar fi intrat ei în cetate, până acuma totul ar fi fost gata!

Hannibal dădu din umeri şi se aşeză pe patul său tare, acoperit cu piei de oaie. Clipind des din ochi se uita la făclia care, atârnată într-o furcă, trosnea, aruncând o lumină verzuie pe feţele bărboase ale războinicilor, ca şi pe capul chel al lui Colontai cel Gras.

---

[46] Hasdrubal şi Mago erau fraţii lui Hannibal (n.a.).

— Trebuie să-l ucidem pe Falcon! — zise Sosilos din Sparta. În centuria lui Gips se mai află încă un fost pirat poreclit Lora[47]. El îl va ucide pe turdetanul rebel.

— Aşa este! aprobă cu însufleţire Hasdrubal. Îl ştiu pe tâlharul ăsta!

— Ţine-ţi gura! îl apostrofă cu dispreţ Hannibal. Nu lua vorba din gura altuia!

Spartanul continuă:

— Îl vom trimite pe Lora cu încă câţiva de ai lui să se predea. Când se vor apropia de Falcon, vor scoate săbiile ascunse sub tunici şi-l vor tăia pe şeful turdetanilor.

— El ar putea să-l omoare şi pe Aurelius, comandantul cetăţii, adăugă din nou Hasdrubal.

Colontai cel Gras izbucni în râs. Hannibal însuşi zâmbi.

— Ar putea să-i omoare pe toţi războinicii din cetate, zise el. Acest Lora al vostru este prea acru, pentru ca Falcon sau vreun altul să vrea să-l înghită. Născociţi ceva mai bun!

Amuţiră iarăşi cu toţii.

Hanno propuse să încerce să-i momească pe turdetani cu aur şi să-i omoare.

— Este ridicol ca în acest cort să se vorbească despre un singur om, când în cetate sunt cel puţin zece mii asemenea lui! Ei luptă toţi ca unul, zise Colontai.

— Dacă aş reuşi să-l atrag pe Falcon de partea mea, nici nu mi-ar trece prin minte să-l ucid! El face mai mult decât voi toţi la un loc!

La auzul acestor vorbe ale lui Hannibal, faţa palidă a lui Maharbal deveni verde, iar ochii îi străfulgerară. Totuşi nu spuse nimic. Se obişnuise cu jignirile stăpânului său neînfrânat.

— Să-l omorâm sau să-l atragem de partea noastră, cugetă Mago. Important este să-l smulgem din cetate, fiindcă el este sufletul rezistenţei lor… Luaţi aminte, sora lui a fost făcută sclavă de către Gips. Poate cu ajutorul ei am reuşi…

— Pe Adad[48], este o idee genială! strigă Hasdrubal.

— Lăsaţi baltă planurile astea! interveni Hanno. Fata nu se mai află în robie. A fost eliberată… Răpită, poate…

— Cum? tresări Hannibal.

---

[47] Lora=oţet (n.a.).

[48] Adad – zeitate feniciană (n.a.)

— A fugit. Atât pe ea cât şi pe Cota roşcovanul i-au eliberat turdetanii.

— Grozavă armată! izbucni Hannibal. Ce mai războinici, cărora le fug sclavii!... Să-mi aduceţi de îndată paznicii şi călăii aici!

— Este imposibil, îi răspunse Hanno. Turdetanii i-au ucis pe toţi. L-au omorât şi pe gâdele Scrofa.

Hannibal se luă cu mâinile de păr.

— L-au ucis pe Scrofa! Cel mai bun călău al meu, mai-marele tuturor călăilor!

Colontai surâse. Hannibal îi aruncă o privire ucigătoare şi-i zise:

— Zeii m-au pedepsit, făcându-mă tovarăş cu acest nebun gras! De ce râzi, prostule?

— Mă uit la tine cum te roade disperarea că ai pierdut un călău, de parcă n-ai putea să găseşti alţi o sută printre atât de numeroşii tâlhari din oastea ta, îi răspunse Colontai.

Hannibal căuta cele mai potrivite cuvinte pentru a-i face praf pe toţi cei de faţă. În cele din urmă izbucni în râs:

— Falcon ăsta este un flăcău pe cinste! — zise el. Locul lui este fie în tabăra mea, fie în Hades... Fără îndoială... Aduceţi-mi-l, dară, pe acel pirat acru, să văd cum arată...

Mago ieşi în faţa cortului şi-i strigă pe paznici cărora le spuse câteva cuvinte. Puţin după aceea Gips spartanul sosi însoţit de Lora. Paza îi lăsă să treacă.

Lora era un războinic în toată puterea cuvântului, cu capul înfipt puţin într-o parte pe trupul îndesat. Sub fruntea îngustă avea doi ochi negri, lipsiţi de strălucire, duşi în fundul capului.

— Tu eşti Lora? îl întrebă Hannibal.

— Da! răspunse acesta.

— Niciodată nu te-am văzut până acum.

— Eu însă te-am văzut – îi zise războinicul în timp ce-şi ştergea colţurile gurii unsuroase cu degetul mare şi cu arătătorul.

— De câte ori ai fost rănit?

— De nouă ori şi întotdeauna din faţă!

— Înseamnă că nu a fugit! adăugă Hasdrubal.

Hannibal continuă:

— Îl cunoşti pe Falcon?

— Îl ştiu şi pe el, şi pe Cota, şi pe Decius, şi pe toţi turdetanii care şi-au trădat tribul!

— Foarte bine... Tu trebuie să-l ucizi pe Falcon!

— Dacă trebuie, am să-l ucid şi pe el, şi pe oricare altul, răspunse Lora cu indiferenţă.

Hannibal îl bătu pe umăr:

— Haide, haide, şi când te întorci, te fac gâde!

Pe faţa lui Lora se observă o grimasă, un fel de zâmbet în jurul gurii şi al ochilor. Din cauza mutrei sale făcute pungă, războinicul s-a ales cu porecla de „Lora“, fiindcă lăsa impresia că a gustat ceva acru.

Aproape totul, tabăra, oamenii şi câmpul de bătaie semănat cu cadavre, oşteni şi cai măcelăriţi, se cufundase în bezna nopţii. Ici şi colo se auzeau văicărelile celor răniţi grav, cărora nimeni nu le venea în ajutor. La o vreme, luna apăru pe cer şi lumină fantomatic cu strălucirea-i lipsită de viaţă locul bătăliei, cetatea Sagunt şi zidul năruit. Din spatele spărturii, ochii trezi ai paznicilor scrutau depărtarea îndreptaţi spre tabăra duşmană, iar urechile lor prindeau din zbor zgomotele care veneau dintr-acolo.

***

Punii atacau cu impetuozitate oraşul. Cei dinăuntru respingeau ziua asalturile duşmanilor, iar noaptea făceau incursiuni, stânjenindu-i chiar şi în tabăra lor. Sufletul acestor atacuri nocturne era Falcon cu turdetanii lui, şi în afară de el un fost sclav din Eritreea, Gerion pe nume, căruia Aurelius îi dăruise libertatea.

— Toţi turdetanii prinşi să fie răstigniţi pe cruce, iar pentru capul lui Falcon dau patruzeci de mine de aur! repeta în fiecare zi Hannibal.

Timpul trecea iar oraşul, ca o cetate fermecată, îi sfida pe asediatori. Pe lângă aceasta, Cota roşcovanul şi Decius, în fruntea a cinci sute de călăraşi, atacau în fiecare noapte popasul punilor făcându-se apoi nevăzuţi. Loveau de fiecare dată în alt loc, căci tabăra lui Hannibal se întindea pe un spaţiu imens în jurul oraşului. În zadar le întindeau curse numizii şi libienii, cei mai vicleni luptători; în zadar încolţeau ca nişte lupi mica oaste. N-au fost în stare să prindă nici măcar un om în carne şi oase. În cele din urmă, Hannibal le-a promis câte trei mine de aur pentru fiecare turdetan luat prizonier din acest mic pâlc. Intenţiona să-i supună la cele mai mari torturi pe captivi pentru a afla unde se ascund ceilalţi. Zadarnic. Cota şi Decius a ordonat oamenilor lor să-i salveze pe răniţi, iar dacă acest lucru nu este cu putinţă, să-i ucidă. De aceea, după fiecare atac, lăsau în urmă numai morţi.

Războinicii lui Cota omorau şi oameni şi cai, puneau pe fugă depozitele ambulante ale punilor, le răpeau vitele. Celtul roşcovan nimicea tot ce aparţinea duşmanului, înspăimântându-i de moarte pe mulatrii din Africa,

pe sarmaţi şi pe prăpăstioşii piraţi iliri. Toţi aceştia erau convinşi că puterea omenească rămâne neputincioasă în faţa lui Cota.

În cetate, Falcon a aflat de la câţiva prizonieri greci că Decius şi Cota s-au întâlnit şi luptă împreună. Războinicul s-a bucurat atât de mult încât le-a dăruit grecilor libertatea.

Într-una din zile, pe când cetatea era din nou asaltată, din oştirea lui Hannibal au dezertat opt soldaţi în fruntea cărora se afla Lora, piratul de altădată. Ei îşi aruncară armele şi dădură să treacă prin spărtura din zid. Turdetanii, care apărau acest loc, i-au prins şi i-au dus la căpetenia lor. Războinicii lui Hannibal se apropiară de Falcon, dar îşi traseră cu stângăcie săbiile ascunse sub tunici. Descoperiţi la timp, ei căzură răpuşi de săbiile şi suliţele turdetanilor.

— Asta se numeşte luptă cinstită! — surâse Falcon. Sunt fericit că Hannibal mă preţuieşte aşa de mult!

În aceeaşi zi cele opt capete ale oştenilor puni omorâţi au fost aruncate de pe ziduri de către turdetani, în mijlocul celei mai numeroase cete de asediatori, acolo unde luptau numizii lui Maharbal.

Trei zile în tabăra lui Hannibal nu s-a discutat altceva decât faptul că aliaţii Cartaginei din Spania, oretanii şi carpetanii, s-au ridicat la arme cu intenţia de a veni în ajutorul celor din Sagunt. De aceea Hannibal a convocat consiliul generalilor, cărora li s-a adresat cu aceste cuvinte:

— V-am chemat la consiliu, începu el, fiindcă am auzit că şi voi, ca şi cei din senat, îmi reproşaţi în spate că fac totul de capul meu. Oretanii şi carpetanii se pregătesc să ne trădeze şi să ne atace. I-au pus la cale Cota roşcovanul şi cetăţeanul ăla roman care a fugit din captivitate pe timpul lui Hasdrubal[49]. Doresc să aud părerea voastră. Spuneţi tot ce credeţi că ar fi bine să facem şi ne-ar fi de folos într-o astfel de situaţie.

Maharbal vorbi primul:

— Avem în armata noastră aproape şapte mii de carpetani, cu siguranţă, la curent cu ceea ce se petrece în tribul lor. Ce să facem cu ei? Sunt de părere că vor fugi cu toţii.

— Nu se va întâmpla aşa ceva! Se împotrivi Sosilos din Sparta. Îi vom arunca în lanţuri şi-i vom vinde ca sclavi negustorilor din Siria şi Palestina, care nu se dezlipesc din tabăra noastră, aşteptând căderea Saguntului pentru a cumpăra robi.

[49] Decius (n.a.)

— Nu! ripostă Hasdrubal. Părerea mea este că trebuie să ucidem din zece carpetani unul.

— Eu i-aş măcelări pe toţi! adăugă Sagarion, dând din umeri. Pe el Hannibal la chemat în ultimul moment la sfat.

Hanno, fiul lui Bomilcar, crezu de cuviinţă că ar fi bine să trimită soli la triburile răsculate, fie pentru a-i recâştiga de partea lor pe şefi, îmbiindu-i cu daruri multe, fie pentru a-i prinde şi omorî. Războinicul zise în încheiere:

— Am putea să-i trimitem la ei pe Gips şi Sagarion. Vor şti cu siguranţă să-i înveţe pe rebeli cum trebuie să-şi ţină cuvântul dat!

Consiliul nu a durat mult, fiindcă generalii lui Hannibal nu erau obişnuiţi să ţină sfat. La sfârşit Hannibal puse cap la cap observaţiile şi scurtele lor cuvântări:

— Cred că este bine să ne însuşim propunerea lui Hanno, zise el. Sosilos din Sparta să meargă ca sol la rebeli şi să le ducă daruri. Gips şi Sagarion să plece cu el în fruntea a opt sute de călăreţi aleşi dintre războinicii puni. Dacă trimisul nu reuşeşte să recâştige de partea noastră căpeteniile răsculate ale aliaţilor, atunci cel puţin să-i tragă pe sfoară până la cucerirea cetăţii Sagunt. Sunt sigur că după aceea o să-i treacă orişicui pofta de a se răzvrăti. Cu carpetanii de aici, din tabără, ne vom purta frumos, dar la cel mai mic semn care ar da în vileag vreo pregătire de fugă, îi vom măcelări... Sper că este limpede câtă importanţă are cucerirea neîntârziată a cetăţii. Ordon ca mâine cetatea Sagunt să cadă în mâinile noastre!

Oştenii tresăriră, începură să se uite unul la altul, să dea din cap, dar nimeni nu îndrăzni să facă vreo observaţie.

A doua zi în zori, Sosilos, însoţit de opt sute de călăreţi, plecă la oretani şi carpetani. În stânga şi în dreapta lui se legănau în şa Sagarion şi Gips.

În tabără trâmbiţele anunţau armata că începe asaltul cetăţii. Din toate părţile se buluciră pâlcuri-pâlcuri de războinici care porniră în iureş asupra oraşului. Atacul punilor era atât de năprasnic, încât se părea că cei dinăuntru nu-i vor putea rezista. Marile turnuri de asediu întreceau în înălţime zidurile. Straşnici arcaşi din ele îi doborau pe apărători. Crezând că nimeni n-a mai rămas în viaţă pe ziduri, cartaginezii întinseră din turnurile lor scânduri groase şi începură să sară în cetate. Dar locuitorii oraşului, răsărind ca din pământ, se repeziră la ei şi-i uciseră până la ultimul. Apoi se aburcară pe zid, aruncară scândurile şi dădură foc cu falarici turnurilor de lemn.

Şi în dreptul spărturii din zid bătălia era mai aprigă ca de obicei. Îmbărbătându-şi luptătorii, Hannibal se apropie de zid. Un soldat din Sagunt

îl recunoscu în mulţimea de pedeştri şi, chemându-l în ajutor pe Apolo, îşi îndoi arcul din răsputeri. Săgeata zvâcni de pe coarda întinsă, nimerindu-l pe comandantul punilor. Hannibal începu să-şi târască piciorul şi, după ce se opinti de câteva ori, căzu. Săgeata îi străpunsese coapsa. În mijlocul cartaginezilor se produse dezordine şi panică.

Un soldat cu o voce tunătoare strigă de pe zid:

— Moare Hannibal!...

Falcon, care observase învălmăşeala din rândul duşmanilor, strigă oamenilor săi că va da patru talanţi de aur aceluia care va pune mâna pe Hannibal. Turdetanii năvăliră puhoi prin spărtura din zid în câmp.

Dar călăreţii lui Maharbal îl prinseră de umeri pe comandantul lor şi, încadrat din toate părţile de câte doi oşteni, îl scoaseră din luptă. Ceilalţi aţinură drumul turdetanilor, oprindu-i pe loc. Meritul revenea grăsanului Colontai şi libienilor săi.

Hannibal ajunse cu bine în tabără.

Şase săptămâni după cele întâmplate, cetatea n-a mai fost luată cu asalt; asedierea însă a continuat. În răstimpul acesta rana lui Hannibal s-a vindecat, iar locuitorii cetăţii au ridicat un zid nou în locul celui dărâmat.

***

Între timp, lui Hannibal i-a parvenit ştirea că solii Romei au ajuns în Spania, că se află pe nişte corăbii ancorate în port, la Cartagina Nouă şi că nu vor să debarce până nu iau legătura cu el. Hannibal îşi trimise crainici prin intermediul cărora aduse romanilor la cunoştinţă că nu poate în niciun caz să garanteze pentru vieţile lor dacă vor porni spre tabăra punilor, trecând prin cumplita învălmăşeală a luptelor ca şi prin mijlocul triburilor răzvrătite. În afară de aceasta, crainicii aveau poruncă să-i înştiinţeze că în acest moment hotărâtor, lui Hannibal nu-i ardea să asculte solii şi să-şi piardă vremea discutând cu ei.

Ştia el prea bine că trimişii Romei n-o vor apuca spre tabăra punilor, ci se vor îndrepta imediat spre Cartagina. De aceea, Hannibal expedie în grabă solii care trebuiau să ajungă în senat, la şefii partidei Barcas. Era neapărată nevoie ca aceştia să fie pregătiţi de a-i împiedica cu orice preţ pe Hanno cel Mare şi pe adepţii lui să le facă pe plac, oricât de neînsemnat ar fi lucrul pe care l-ar cere romanii.

Solii Romei, Publius Valerius Flaccus şi Quintus Fabius Tamphilus, porniră, fără a sta la îndoială, către Cartagina, după ce spuseră crainicilor că nu mai au nimic de transmis lui Hannibal.

În senatul cartaginez Valerius Flaccus expuse pe scurt acuzaţiile aduse lui Hannibal. Aminti de tratatul încheiat între Hasdrubal şi consulul Romei, Gaius Lutatius. De asemenea, ceru ca Saguntul să fie imediat despresurat, ca Hannibal şi generalii lui să le fie predaţi lor pentru a-i duce la Roma, unde ar trebui să fie judecaţi ca urmare a încălcării tratatului de pace.

La terminarea cuvântării solului roman, senatorii se cufundară într-o tăcere mormântală. S-ar fi crezut că toţi îşi dau seama de gravitatea situaţiei în care se află. Săgetându-i eu privirea pe adversarii săi aşezaţi în bănci, susţinători ai familiei Barcas, Hanno cel Mare se ridică şi începu să vorbească:

— Fiindcă niciunul din cei ce poartă vina pentru situaţia dificilă creată de favoritul lor, Hannibal, nu binevoieşte să urce la tribună, am să iau eu cuvântul... Subliniez de la bun început că susţin respectarea necondiţionată a tratatului de pace reclamată de prestigiul acestui senat. Sunt încredinţat că mulţi din ascultători mă dezaprobă, pentru că au primit un alt ordin de la Hannibal... De la această tribună eu îi conjur pe senatori să împiedice transformarea războiului împotriva cetăţii Sagunt într-un război contra romanilor! La timpul potrivit am atras atenţia şi am rugat senatul ca în fruntea armatei să nu fie numit fiul lui Hamilcar, căci nu numai sufletul răposatului tată ca şi al urmaşului său nu vor avea astâmpăr, ci oricare altul prin vinele căruia curge sângele familiei Barcas nu se va împăca şi nu va respecta tratatul întărit şi semnat de către noi şi romani. Înconjurat de legiuni, Hannibal seamănă război după război, iar încuviinţarea voastră îl ajută să înteţească focul aprins! Faptele voastre au provocat incendiul în care ardeţi acum! Armata voastră împresoară cetatea Sagunt, iar în curând legiunile romane vor năvăli asupra Cartaginei, protejate de zeii cu ajutorul cărora au răzbunat în războiul trecut încălcarea tratatului de pace. Hannibal, răsfăţatul vostru, nu permite solilor să i se înfăţişeze în tabăra sa, violând sub ochii voştri un drept respectat chiar şi de barbari! Repudiaţi, trimişii celui mai puternic stat din lume, au venit aici să-l ceară pe cel vinovat de toate nenorocirile. Luaţi aminte, onoraţi senatori!... Solii Romei acţionează cu răbdare şi blândeţe, pe potriva demnităţii celor mari şi atotputernici. De grăbit nu se grăbesc, dar de se vor decide să declare război, vor fi cu atât mai neîndurători şi ei, şi poporul pe care-l reprezintă aici. În primul război dus împotriva lor ne-au înfrânt. Am fost răpuşi fiindcă puterea noastră nu era pe măsura forţei lor. În afară de aceasta, zeii au pedepsit josnicia generalilor noştri. Vă amintesc că atunci a luptat Hamilcar însuşi, iar acum... numai fiul lui! Este limpede pentru toţi că Hannibal îşi târăşte carele de asediu,

apropiindu-le de Cartagina şi de zidurile ei. Dărâmăturile cetăţii Sagunt vor cădea în capul vostru, iar războiul început cu saguntinii trebuie să-l continuăm cu romanii. Gândiţi-vă bine: îl predăm sau nu pe Hannibal?... Eu îl blestem şi-i doresc să fie alungat la capătul pământului, de unde într-un an de zile nimeni să nu-i mai poată auzi nici vocea!... Propun ca solii noştri să fie imediat trimişi la Roma pentru a da satisfacţie senatului, iar alţii să plece în Spania cu ordin pentru Hannibal de a ridica de îndată asediul cetăţii Sagunt. Mai propun să li se plătească saguntinilor despăgubiri pentru pierderile materiale şi omeneşti suferite, iar Hannibal, conform înţelegerii, să fie predat romanilor. De nu vom face aceste lucruri, ne îndreptăm direct spre prăpastie! Pe ruinele Cartaginei au să urle lupii...

Hanno îşi sfârşi cuvântarea.

Senatorii, aproape toţi de partea lui Hannibal, începură să protesteze uluiţi, acuzându-l pe Hanno şi făcându-l trădător, fiindcă a vorbit cu mai multă asprime decât solul Romei, Valerius Flaccus.

După multe certuri, învinuiri şi jigniri aduse vorbitorului, solilor li s-a răspuns că războiul a fost provocat de cei din Sagunt, iar nu de Hannibal; prin urmare, senatul roman greşeşte, expunând primejdiei prietenia cu cartaginezii.

Solii n-au dat nicio replică răspunsului atâta de neobrăzat pe care l-au primit. Părăsind senatul, ei se îndreptară spre corabia care-i aştepta în port gata de plecare. La puţin timp după aceea, porniră către Roma.

CAPITOLUL VI

Deliberante Roma, Saguntum periit[50]**.**

Cu daruri, promisiuni şi ameninţări, Sosilos din Sparta i-a pus în derută pe oretani şi carpetani şase săptămâni, ţinându-le astfel pe loc şi armata. Vorbele lui frumoase i-au atras aşa de mult pe unii dintre şefii, încât erau gata să pornească la luptă unii împotriva altora. Gips şi Sagarion pândeau momentul cel mai potrivit pentru a se amesteca în gâlceavă.

În acest timp atacurile asupra cetăţii Sagunt fuseseră reluate. Punii dădeau zilnic asalt după asalt, iar locuitorii ei, după asediul atâta de îndelungat, rămăseseră fără hrană. Senatorii şi generalii schimbau priviri pline de semnificaţie, lăsau capul în jos şi făceau pauze tot mai lungii în cursul discuţiilor lor. Câteva zeci de mii de războinici şi tot pe atâtea femei şi copii au găsit de mâncare aproape opt luni în cetate, dar în cele din urmă alimentele au dispărut. În ultimele douăzeci de zile, oştenii primiseră câte o jumătate de porţie, apoi un sfert. Încât pe nesimţite, foamea intrase în toate casele, se făcea simţită pe străzi, îşi arăta colţii deasupra soldaţilor istoviţi; ca un balaur, ea înghiţea zi de zi copiii mici, femeile şi bărbaţii sfârşiţi.

S-au arătat şi semne ciudate ce s-au strecurat în inimile oamenilor: au murit găinile sfinte din templul Iunonei şi, în aceeaşi seară, după asfinţitul soarelui, de pe acoperişul lui şi-au luat zborul în triluri rău-prevestitoare doi cuci. Trei zile mai târziu, pe la amiază, un uliu înhăţă în mijlocul forumului un porumbel, ducându-l în gheare spre tabăra punilor. Toate acestea s-au transmis cu asiduitate din gură în gură, îngrozindu-i şi mai mult pe asediaţi.

Într-una din nopţile de vremelnică linişte, Alco din Sagunt şi Alorcus Spaniolul ieşiră pe ascuns din cetate şi se duseră în tabăra lui Hannibal, zicându-şi că rugăminţile lor îl vor îndupleca pe duşman să-i cruţe pe locuitorii cetăţii. Hannibal ascultă plângerile şi implorările lor de a avea milă cel puţin de femeile şi copiii din Sagunt, apoi le răspunse fără pic de mânie:

---

[50] În timp ce Roma delibera, Saguntul a pierit (în original în Latină).

— Voi, cei din Sagunt, l-aţi primit în cetate pe cel mai înverşunat duşman al meu, pe Falcon cu turdetanii care s-au rupt de căpeteniile lor. Atunci când au auzit că şefii lor intenţionează să se alieze cu mine, au început să-i atace, le-au luat aurul şi argintul cuvenit mie şi vi l-au adus vouă. Acum vă cer ca aceşti trădători să fie până la ultimul răstigniţi pe cruce în văzul oştii voastre şi a mele, iar aurul şi argintul să-mi fie predat mie. După aceea locuitorii cetăţii pot ieşi din oraş cu condiţia de a nu lua nimic altceva decât hainele de pe ei. Armele, aurul, argintul şi toate lucrurile de preţ mi le veţi preda mie.

În zadar au încercat solii improvizaţi să-i demonstreze crudului duşman că ceea ce le cere el este totuna cu moartea. Hannibal şi-a menţinut cu fermitate pretenţiile.

Convins că la întoarcerea în cetate îl aşteaptă în mod inevitabil moartea, Alco din Sagunt îi ceru lui Hannibal permisiunea de a putea rămâne în tabăra lui, permisiune ce-i fu acordată. Alorcus se întoarse, însă, acasă. Sentinelele îl dezarmară şi-l escortară până în forum. În jurul lui se strânseră senatorii şi locuitorii oraşului, toţi palizi şi istoviţi de foame şi de eforturile impuse de război.

Aurelius i se adresă lui Alorcus:

— Din al cui ordin aţi plecat, tu şi Alco, în tabăra lui Hannibal?

Oşteanul tăcea. Comandantul cetăţii îi ordonă să spună ce are de spus.

— Eu sunt spaniol, începu să vorbească Alorcus. De aceea pentru mine ar fi fost mai avantajos dacă aş fi rămas la Hannibal şi mi s-ar putea aduce în tot cazul mai puţine reproşuri decât concetăţeanului vostru, Alco, devenit dezertor. Ar fi fost mai potrivit ca în locul meu să se întoarcă el în cetate. Dar l-a înspăimântat moartea şi a rămas în tabăra punilor, iar eu am venit înapoi pentru a vă transmite condiţiile impuse de cotropitor cetăţii voastre. Hannibal cere ca Falcon şi toţi turdetanii să fie răstigniţi pe cruce, iar aurul şi argintul pe care vi l-au adus ei să-i fie predat lui.

— Întoarce-te la Hannibal şi spune-i să vină să ne prindă şi după aceea n-are decât să ne răstignească! replică Falcon.

Alorcus zise în continuare:

— Cetăţeni ai Saguntului, de la romani nu puteţi aştepta niciun ajutor, fiindcă îşi trimit fără întrerupere legiunile în Galia, iar armele şi zidurile nu vă mai pot folosi la nimic. De aceea nu vă mai rămâne altceva decât să muriţi, fie de foame, fie de sabia duşmanului. De la Hannibal eu vă aduc o pace mai mult inevitabilă, mai puţin profitabilă. Vă rog să nu consideraţi drept pierdere lucrurile fără de care o să rămâneţi, ci să socotiţi un câştig ceea ce vi se lasă. Duşmanul vă ia cetatea; vă lasă în schimb câmpurile. El vă

va indica locul unde o să vă ridicaţi o alta. Tot aurul şi argintul, fie că este proprietatea cetăţii sau a locuitorilor ei, ca şi celelalte lucruri de preţ, trebuie duse în tabăra lui Hannibal. Acesta vă va cruţa pe voi, pe femeile şi copiii voştri, dacă acceptaţi să ieşiţi din Sagunt fără nicio armă, numai cu hainele de pe voi. Învingătorul vostru cere aceste lucruri impuse de altfel şi de situaţia grea în care vă aflaţi. De vă veţi preda, cred că Hannibal va ceda întrucâtva, renunţând la unele din aceste condiţii, iar de nu, veţi fi seceraţi atât voi cât şi copiii voştri, în virtutea legilor războiului!

Alorcus spaniolul termină de vorbit. Oamenii care se înghesuiau în forum în jurul senatorilor ascultară în cea mai mare tăcere condiţiile puse de adversar. Căpeteniile militare, negustorii bogaţi şi senatorii îl priveau cu indiferenţă pe Alorcus. Obişnuiţi cu vacarmul luptelor la oare participau zi de zi, bătându-se pe ziduri, în faţa spărturii făcute într-unul din ele ori afară, pe câmp, gata oricând să îngenuncheze în faţa morţii, nutreau convingerea că aceasta nu-i va ocoli. Încetaseră să mai spere în ajutorul romanilor, fiindcă solii lor de abia plecaseră din Cartagina. Acum aşteptau cuvintele lui Aurelius Bibaculus.

Comandantul cetăţii se adresă lui Falcon:

— Alungaţi-l dintre noi pe trădătorul Alorcus!

Gălăgia ce ajungea de pe câmp până la ei se amplifica din ce în ce mai mult. Duşmanul năvălise asupra zidurilor. Tumultul luptei şi loviturile de berbec răsunau neîntrerupt. Carele de asediu se ridicau deasupra capetelor oamenilor şi ai cailor şi se rostogoleau pe câmp, legănându-se pe pământul vălurit, asemenea corăbiilor pe mare. Lui Aurelius i se părea că inamicul se grăbeşte să cucerească cetatea, căci iarna bătea la uşă şi s-ar fi putut întâmpla să sosească şi ajutorul romanilor.

Aurelius cuprinse cu privirea cele două oşti, apoi zise oftând:

— De-am fi avut mâncare măcar pentru încă o lună de zile!

Stătea într-un turn înalt de unde avea o imagine de ansamblu asupra câmpului de bătaie. De acolo îi zări pe cei câţiva turdetani care-i făcură vânt lui Alorcus prin uşiţa porţii imense. Cum ajunse afară, inamicii trimiseră ploaie de săgeţi asupră-i. Alorcus se clătină şi căzu.

— Trădătorul a pornit sub ochii noştri spre Hades pentru a ne pregăti şi nouă locurile, zise bătrânul războinic cu un zâmbet amar întipărit pe faţă. Apoi se îndreptă către senat, unde era aşteptat de negustorii bogaţi şi de senatori. La intrarea în sală o zări pe fiica sa, Venilia. Fata îşi privi cu îngrijorare tatăl şi-l îmbrăţişă. Oşteanul râse.

— Ce este? îl întrebă Venilia.

— Dezastru, dar în acelaşi timp şi scăpare de chinuri! Vom muri. Cu toţii ca adevăraţii războinici. Moartea este singura noastră ieşire.

— Dar ajutorul romanilor?

Bătrânul oştean ridică din umeri:

— Deliberante Roma, Saguntum periit!

Zicând acestea, Aurelius intră în sală. Venilia porni în urma lui, hotărâtă ca din această clipă să nu se mai dezlipească de el.

Între timp, senatorii şi negustorii căzuseră de acord ca nimeni să nu încapă viu pe mâinile duşmanilor. Ei îi comunicară hotărârea luată lui Aurelius.

— Zeii să se milostivească de sufletele voastre! zise comandantul. Saguntinii şi comandanţii lor au făcut tot ce stă în puterea omului pentru a-şi salva cetatea, larii şi penaţii[51]. Opt luni punii au asaltat în zadar Saguntul, iar în acest timp romanii, aliaţii noştri, n-au fost în stare să ne trimită niciun fel de ajutor! O, de ar da zeii să-i lovească aceeaşi soartă, să-i ajungă şi pe ei în Italia duşmanul ăsta!

Un centurion plin de sânge dădu buzna în sală, gâfâind, şi strigă:

— Duşmanul pătrunde în cetate!... Oştenii noştri se bat la poarta mare...

Aurelius zise senatorilor:

— Lăcaşul acesta sfânt în care au deliberat străbunii noştri, nu va mai exista mâine. Saguntul nu mai are nici senat, nici senatori... Acum suntem cu toţii luptători de rând ce merg să moară cu arma în mână. *Astăzi vom cina în lumea întunericului!*[52]

Ascunsă în spatele unei coloane, Venilia auzi cuvintele tatălui său. Purta armură şi coif pe cap. La şold avea o sabie scurtă, iar în mână o falarică. Părăsindu-şi ascunzătoarea, ea se opri în faţa senatorilor cărora li se adresă cu îndrăzneală:

— Rog acest senat ca înainte de a-şi înceta existenţa să aprobe cererea mea. Să fie ultima lui hotărâre... Vă cer permisiunea de a pleca în tabăra lui Hannibal, ca să-l ucid.

Cu ochii în lacrimi, cel mai bătrân senator o îmbrăţişă pe fată şi zise cu vocea tremurând de emoţie:

---

[51] Lari şi penaţi – zei protectori ai căminului (n.a.).

[52] Acestea sunt cuvintele lui Leonida, regele Spartei, rostite înainte de dezastrul de la Termopile (n.a.).

— Mărite Apolo, străpunge cu săgeata ta inima păgână a duşmanului nostru, iar tu, slăvită mlădiţă a lui Bibaculus, ia-ţi gândul, fiindcă nici că poţi ajunge până la Hannibal, nici că e momentul potrivit!...

Senatorii îşi luară rămas buri unul de la altul, se îmbrăţişară şi începură să iasă din sală.

Aurelius plecă cu fiica lui.

— Târziu... Târziu... Am întârziat, murmura fata.

— Hannibal a alungat sau a vândut toate femeile din tabără, îi zise tatăl. Te-ar recunoaşte imediat şi te-ar prinde. De altfel, duşmanii pătrund în cetate. Nu are sens să facem niciun fel de planuri.

— Văd... Este prea târziu... murmură Venilia. Nu mai avem altceva de făcut decât să murim pe pragul casei noastre. Vom merge acolo să ne mai plecăm încă o dată în faţa larilor şi penaţilor osândiţi la pieire!

Pe lângă ei zburau în galop călăreţii. Copitele loveau plăcile de piatră, zgomotul se spărgea de zidurile caselor înalte, de pinii şi brazii ale căror coroane vegheau deasupra acoperişurilor. Larma, zăngănitul de arme, vaietele şi strigătele de ajutor ajungeau până în centrul cetăţii. Lângă poarta mare se dădea o bătălie pe viaţă şi pe moarte. Aici totul fierbea, clocotea, se învârtejea, ca în cazanele iadului. Punii pătrundeau cu încetul, călcând peste cadavrele luptătorilor lor sau ale inamicilor.

— Îi va costa scump cetatea Sagunt! zise Aurelius.

— După ce ne vom ruga penaţilor pentru a ne uşura sufletele, ne vom duce şi noi acolo să murim! adăugă Venilia.

În faţa casei îi întâmpinară sclavii lor. Tulburaţi, stăteau grămadă în aşteptarea cuvântului rostit de stăpân.

— Toţi sunteţi liberi! le zise Aurelius. Dacă vreunul dintre voi reuşeşte să scape cu viaţă din acest haos, să-şi amintească cu plăcere de stăpânul şi de fiica sa, Venilia!

Sclavii îngenuncheară strigând:

— Stăpâne, vrem să murim cu tine!

Aurelius începu să plângă:

— Iată, se află aici şi Gerion, libertul meu! De ce ai ieşit din luptă?

Gerion, tânărul de statură uriaşă, cu umeri laţi şi gât puternic, de fel din insula Eritreea, răspunse stăpânului său:

— Atâta timp cât zeii au fost de partea celor drepţi, m-am luptat pe zidurile cetăţii sau în afara lor. Acuma sunt dator să apăr pragul şi casa aceasta, care a dat vreme de o sută cincizeci de ani oameni aleşi!

Ceilalţi sclavi izbucniră toţi într-un glas:

— Bunule stăpân, vrem să murim lângă voi doi, cu arma în mână, căci sclavia ce ne aşteaptă la tâlharii lui Hannibal este mai rea decât moartea!

Se lăsa noaptea. Câteva case ardeau în flăcări, vâlvătaia se înteţea, luminând acoperişurile şi coroanele înalte ale copacilor de prin grădini. Punii pătrundeau din ce în ce mai mult în cetate.

***

Războinicii cartaginezi ajunşi primii în piaţa cea mare a cetăţii fură întâmpinaţi de o scenă înfiorătoare. Senatorii şi negustorii bogaţi făcuseră din bunurile lor un rug uriaş unde aruncaseră sculpturi de preţ, mobilă, îmbrăcăminte, mătăsuri, covoare şi lăzi. După ce azvârleau în foc aurul şi argintul, unii îşi străpungeau pieptul cu sabia, alţii omorându-şi mai întâi soţiile şi copiii, săreau apoi în flăcări sau se repezeau cu furie în puhoiul de duşmani unde îşi găseau moartea. Alţii se ferecaseră în casele lor, în timp ce războinicii se băteau fără încetare pe străzi. În curând vâlvătaia izbucni şi din coşurile de pe acoperişurile unor case. Focul se întindea ca apa. Ici şi colo, punii cucereau casă cu casă. Soldaţii lui Hanibal, dornici să obţină o pradă cât mai mare, dădeau buzna în casele cuprinse de flăcări unde stăpânii acestora îi aşteptau cu suliţele, săgeţile şi săbiile gata să lovească; aici se băteau şi mureau până când dispăreau, atât unii cât şi ceilalţi sub acoperişurile şi grinzile aprinse ce se prăbuşeau.

Casele se năruiau bubuind. Nori de praf amestecat cu scântei se învolburau în noapte. Fumul şi para împiedicau pătrunderea rapidă a inamicilor. Doar la răscruci şi în locuri deschise se mai dădeau lupte mai mari, aducând a dueluri sau a măcel crud. În disperarea lor, locuitorii cetăţii se străduiau să-şi vândă cât mai scump pielea. De aceea mureau şi duşmani, dar veneau alţii grămadă luptând pe trupurile camarazilor lor răpuşi.

Era în toiul nopţii, dar în cetate se vedea ca ziua în amiaza mare. Grinzile acoperişurilor în flăcări, pinii, brazii şi ienuperii aprinşi prin grădini luminau ca nişte torţe imense. Prin arşiţa insuportabilă alergau pe străzi femei urlând, iar bărbaţii cu feţele şi mâinile arse, înnegriţi de fum şi praf, se băteau ca nişte lei cu duşmanii.

La o răspântie mare stăteau Hannibal, Hanno, fiul lui Bomilcar, Maharbal şi Colontai cel Gras. Lumina sclipitoare a incendiului îi orbea. Lăcrimând şi înecându-se din cauza fumului, aceştia urmăreau desfăşurarea luptelor de pe cele patru străzi care se încrucişau aici. Caii lor jucau în loc, îşi holbau ochii şi ciuleau urechile.

— Mulţi războinici am mai pierdut! zise Maharbal.

— Şi încă mai mor! adăugă Hanno.

— Saguntul a căzut! exclamă cu răceală Hannibal.

— Preţul este prea mare! spuse încruntându-se Maharbal.

— Ne mor cei mai buni oşteni! interveni din nou Hanno.

— Saguntul a căzut! le strigă Hannibal. Tăceţi şi lăsaţi-mă să savurez scena jinduită de opt luni de zile.

— Daţi-i pace omului să înghită pe săturate fum şi praf! îi povăţui Colontai pe ceilalţi. Nu-i mai stricaţi plăcerea asta!

Din depărtare zburau săgeţi care treceau şuierând peste capetele războinicilor. Una se opri în gâtul calului lui Colontai. Animalul începu să sară în două picioare, urlând de durere şi puţin lipsi să-şi arunce călăreţul din şa.

Hannibal izbucni în râs:

— Blestemată săgeată! De-ar fi trimis-o arcul puţin mai bine, ar fi atins cea mai bună ţintă din noaptea asta. De mergea cu patru palme mai jos, ar fi avut norocul să străpungă cea mai grasă burtă din toată armata! Dar pe proşti şi zeii îi ajută. Pe lângă atâţia oşteni care pier, şi-ar mai fi dat sufletul încă unul de care n-ar fi fost niciun păcat!...

Pedestrimea pună se întorcea buluc de pe o stradă. Fugeau ca ieşiţi din minţi spre răscruce. Colontai se dădu jos de pe calul rănit care se opintea, necheza şi în cele din urmă se dădu la o parte.

Un centurion palid ajunse cu sufletul la gură până la Hannibal:

— Suntem pierduţi! strigă el. Stăpâne, pleacă de aici!

— Ce s-a întâmplat, fricoşilor? De cine fugiţi? îi întrebă Maharbal.

— Pe Melhart, nu-l mai întreba nimic! îl repezi Hannibal. Doar vezi că moare de frică!

— Ce este?... se răsti Maharbal la centurion.

— Rău... răspunse acesta bâlbâindu-se. Numizii s-au năpustit asupra unei închisori, au devastat-o şi...

— Ce?

— În închisoare erau leproşi. Au ieşit cu toţii şi s-au luat după noi!

Hannibal tresări.

— Să fie oare ciumaţi? întrebă el încet.

— Nu ştiu... Cred că sunt leproşi.

La răscruce soseau noi avalanşe de pedeştri care se înghesuiau în jurul comandantului şi strigau uitându-se cu teamă în jur:

— Leproşii... Leproşii vin după noi... Toţi o să ne molipsim de lepră!

Casele în flăcări luminau strada şi oamenii din depărtare. Ceata de leproşi se apropia de răspântie: în frunte mergeau cei mai puternici şi mai stăpâni

pe picioarele lor. Îi conducea un bătrân masiv cu părul şi barba albă. Gura lui schimonosită rânjea asemenea unui bot de leu. Ceilalţi, cu gâturile strâmbe şi cu mâinile şi picioarele descărnate, se bălăbăneau după el. În coada convoiului se târau în genunchi bărbaţi şi femei care gemeau. Pe trupurile lor înnegrite şi crăpate atârnau zdrenţe, toată îmbrăcămintea lor.

— Morţii se scoală din morminte ca să se răzbune pe cei vii pentru nedreptatea făcută... Moarte acelora care ne-au îngropat de vii... Răzbunare... Răzbunare...

Leproşii urlau ca o haită flămândă de dini sălbatici.

Apucându-şi cu mâinile pieptul dezgolit, o femeie ţipa cât o ţinea gura:

— Atingeţi-i... Atingeţi-i cu mâinile pe cei sănătoşi... Daţi-le şi lor boala! Să vadă cu toţii ce înseamnă să fii îngropat de viu!...

— Îngropaţi de vii! răsună pe stradă.

— Nu le daţi voie să înainteze spre forum! ordonă Hannibal. Puneţi mâna pe arcuri şi săgeţi şi ochiţi bine! Niciunul dintre ei nu trebuie să rămână în viaţă. Hoiturilor lor o să le dăm foc...

Războinicii îşi încordară arcurile şi fără să mai aştepte să li se comande, începură să tragă. Căzu primul rând de leproşi. Ceilalţi păşiră peste cadavre strigând:

— Zeii se răzbună!... Zeii se răzbună!...

Săgeţile şuierau neîncetat şi se opreau în gloata de leproşi. Trupurile celor doborâţi stânjeneau înaintarea celor vii, care se târau peste cei morţi. O casă mare, mistuită cu lăcomie de flăcări, se prăbuşi de se cutremură pământul şi le bară trecerea. Fumul gros, praful şi norii de scântei opri pe loc rostogolirea celor de pe stradă spre răspântie.

— Înainte, la forum! strigă Hannibal.

Războinicii atâta aşteptară. Porniră în goană spre forum, de unde se auzea larmă, zăngănit de arme şi gemete. Rămas fără cal, Colontai alergă printre primii, gâfâind ca un bivol. Numizii trăgeau de sfori bărbaţii legaţi şi femeile prinse la înghesuială, grăbiţi să-i scoată afară, dincolo de zidurile cetăţii. Alţii se băteau cu saguntinii care mai opuneau încă rezistenţă.

Lui Falcon îi mai rămăseseră cam trei sute de turdetani. Toţi erau pe cai şi luptau strâns unul lângă altul, înaintând către poarta dinspre mare. Împărţiţi în două, unii îşi croiau drum înainte, iar ceilalţi îi apărau din spate cu săgeţi şi falarici.

Ajunseră astfel aproape de ieşire. Falcon ordonă războinicilor să-şi oprească caii, fiindcă duşmanii se îmbulzeau la poartă ca o haită compactă, înghesuindu-se care mai de care să între mai întâi în cetate. Aurelius, însoţit

de douăzeci de călăreţi, se afla înconjurat aici. Falcon îl observă pe Sagarion şi pe numizii lui, care se băteau cu mica ceată încercuită. În spatele lui Aurelius şi a uriaşului Gerion se afla Venilia, iar lângă ea câţiva robi eliberaţi, cu săbii şi scuturi în mâini. Pe caldarâm, de jur împrejur, zăceau morţii şi răniţii. Micul pâlc de luptători respingea atacurile inamicului, doborând câte unul, dar rândurile ei se răreau din ce în ce mai mult. Fata se apăra de săgeţi cu un mic scut rotund iar în mâna dreaptă ţinea o falarică.

O săgeată trimisă de un numid se înfipse atâta de adânc în gâtul lui Aurelius, încât vârful ei ieşi pe partea cealaltă. Jubilând, acesta ridică din nou arcul cu săgeata îndreptată, de data asta, spre fată. Dar Venilia repezi o falarică ce se opri drept în mijlocul feţei surâzătoare a ucigaşului. Numidul scoase un urlet înfricoşător şi căzu de pe cal. Între timp, soseau aici valuri-valuri de saguntini plini de sânge şi de răni, ce se băteau fără odihnă cu duşmanii.

Turdetanii lui Falcon se năpustiră imediat asupra punilor. Sagarion, comandantul detaşamentului cartaginez, îl recunoscu pe Falcon. Ştiind cât de mare era preţul pus de Hannibal pe capul lui, chiui de bucurie şi porni la atac. Crudul libert făcu vânt din toate puterile securii cu două tăişuri, dar calul lui Falcon sări în lături. Lovitura destinată războinicului căzu năprasnic pe crupa animalului. Sângele ţâşni din rana imensă şi stropi totul de jur împrejur. Calul răcni ca o fiară înjunghiată; se mai ridică de câteva ori în două picioare şi începu să se poticnească în jurul duşmanului.. Sagarion se pregătea să lovească din nou, dar Falcon profită de ocazie şi sări de pe calul său în spatele adversarului, îl apucă cu mâna stângă de gât, iar cu dreapta îi împlântă sabia în gât. După ce-şi aruncă jos duşmanul mort, rămase pe calul acestuia.

— A murit Sagarion! ţipară derutaţi numizii.

Vreo douăzeci de saguntini rămaşi în viaţă, cărora li s-au alăturat câţiva sclavi de ai lui Aurelius, se contopiră cu turdetanii şi se năpustiră ca lupii asupra duşmanilor dezorientaţi. Măcelăriră mai mult de jumătate din inamici, iar ceilalţi, biciuindu-şi până la sânge caii, fugiră în cetate.

În acest timp, o sută de turdetani lupta cu un puhoi de puni călări şi pedeştri care dădeau buzna de afară pe poarta larg deschisă. Ei i-au bătut. pe vrăjmaşi şi le-au ţinut piept până în momentul în care spaţiul de trecere a fost înfundat de cadavre de oameni şi cai.

Falcon sări de pe cal şi se duse în fugă la comandantul rănit. Şi Venilia descălecase. Aceasta ţinea pe genunchi capul tatălui său rănit de moarte şi cu ochii în lacrimi încerca să-i scoată săgeata din gât.

Aurelius îl zări pe Falcon şi zâmbi. Cu gura podidită de clăbuci sângerii, muribundul şopti încet de tot:

— Zeii au avut milă de mine... Mai am încă atâta putere ca să-l pot vedea pe Falcon... Ai venit la timp...

Războinicul se înecă şi-şi pierdu cunoştinţa. Când îşi reveni şopti, rostogolindu-şi în orbite ochii sticloşi:

— Uite... Ea este fiica mea Venilia, Vica-Pota. Scap-o dacă poţi... Să fie a ta, fiindcă eşti cel mai vrednic... Dar mai întâi loviţi în puni... până...

Aurelius se odihnea pe genunchii fetei.

Venilia sărută buzele însângerate şi reci ale tatălui ei pentru a-i prinde sufletul.

Aurelius Bibaculus, comandantul cetăţii Sagunt, descendent al vitejilor rutuli, zăcea mort. Venilia îi acoperi corpul cu tunica militară şi se cufundă în rugăciune.

În acel moment, la poartă se produse o îmbulzeală grozavă. De afară se auzeau strigăte, tropăitul cailor, văicăreli şi voci înfricoşate. Călăreţii turdetani se dădură înmărmuriţi înapoi, nu-şi mai luau ochii de la întunecata poartă. Afară, în faţa zidurilor, se dădea o bătălie cumplită.

Falcon înşfăcă sabia şi se aruncă pe cal. Gerion, care ţinea de frâu calul stăpânului său mort, se apropie de fată. Ea se înălţă în şa şi, trăgându-şi sabia din teacă, strigă:

— Înainte la moarte!... Loviţi în duşman până ce armele vă vor cădea din mâinile amorţite! Este ultima dorinţă a tatălui meu şi a comandantului vostru.

Venilia îşi întoarse calul către centrul cetăţii. Falcon o opri:

— Acum nu mai are niciun sens să mergem acolo. Vitejia ta va fi de folos în altă parte... Cred că punii îşi vor întipări bine în minte numele Veniliei, fiica lui Aurelius Bibaculus. O să încercăm să ne strecurăm printre duşmanii de la poarta asta...

Dar la ieşire nu se vedea nimic altceva în afara leşurilor de oameni şi cai. La o depărtare de vreo sută de paşi, turdetanii aşteptau apariţia inamicilor. Ecourile luptei din câmp străbăteau însă fără întrerupere până la ei, dar tot mai slabe şi mai îndepărtate. În cele din urmă începură să intre în goană călăreţi, mai întâi doi, apoi cinci şi în sfârşit o ceată întreagă. Primii doi erau Decius şi Cota roşcovanul. După ei, călărea înconjurată de patru războinici Lucia, sora lui Falcon. Fata purta armură şi coif, iar în mână ţinea sabia scoasă din teacă.

Turdetanii îi întâmpinară cu chiote de bucurie pe tovarăşii lor. Falcon îşi îmbrăţişă sora, apoi pe Decius şi Cota.

— Cum de aţi ştiut că o să daţi peste noi tocmai la poarta asta?! îi întrebă căpetenia turdetanilor.

Decius le răspunse zâmbind:

— Am zărit de departe vâlvătăile incendiului şi am înţeles că duşmanul a şi intrat în cetate. Ne-am grăbit să vă venim imediat în ajutor. Ne-am îndreptat loviturile asupra celei mai izolate porţi, ştiind că Falcon are atâta minte să-şi aducă războinicii aici. Dar noi am trimis şi la celelalte trei porţi câte cinci sute de călăreţi pentru a intra în luptă şi a-i aştepta pe cei care fug din cetate. În fruntea celorlalte trei detaşamente se găsesc oşteni aleşi pe care tu nu-i cunoşti: Ombolt din Segura, olcadul

Sumerius şi Orco, firul lui Vitedius. Aceştia ni sau alăturat acum câteva luni.

Călăreţii lui Falcon se contopiră cu noii veniţi şi în timp ce unii îi respingeau pe puni pe câmp, în faţa porţii, ceilalţi începură să-i strângă pe fugarii sosiţi în număr tot mai mare din cetate. De departe se auzea larmă, plânsete şi bubuitul caselor dărâmate care se prăbuşeau în norii de fum, praf şi scântei. Fumul se învolbura ca un nor negru deasupra cetăţii, căci vremea era liniştită.

Un detaşament de călăreţi numizi hăituia un grup de fugari. Ajungându-i din urmă pe ultimii, începură să se amestece printre ei pentru a-i măcelări şi a-i străpunge cu săbiile şi suliţele.

Cota roşcovanul chiui, dând astfel războinicilor lui semnalul de luptă, apoi îşi şfichiui armăsarul. Animalul sări în loc şi o porni năvalnic. În atingerea lor cu plăcile de piatră, copitele scoteau scântei. Turdetanii care-şi învârteau topoarele deasupra capetelor şi urlau cât îi ţinea gura se luară după ei. Înspăimântaţi, fugarii se dădură la o parte. Adversarii se ciocniră cu toată puterea, iar cele două grupuri de călăreţi nu mai puteau fi deosebite una de alta. Numizii lui Maharbal îşi opriră în loc caii. Vântul uşor care adie în acel moment împrăştie norul de fum şi inamicii se putură privi. Deodată un glas pătrunzător gemu:

— Vampirul!... Cota roşcovanul!...

Turdetanii se năpustiră cu furie asupra călăreţilor puni. Unii dintre ei se întoarseră imediat spre cetate şi, la adăpostul fumului, o şterseră de pe câmpul de bătaie; alţii încercară să se apere, dar surprinşi de loviturile rapide, derutaţi şi prinşi la înghesuială, fură măcelăriţi până la ultimul.

Fugarii saguntini se împrăştiară în goană după caii şi armele lor, apoi se alăturară turdetanilor.

În acest timp Falcon, împreună cu războinicii rămaşi cu el, se apucase să curețe spaţiul din faţa porţii asupra căreia duşmanii năvăleau de afară în continuu. Decius şi Gerion, laolaltă cu douăzeci de călăreţi şi câţiva supravieţuitori dintre sclavii lui Aurelius, înconjuraseră pe cele două fete, Lucia şi Venilia. Nu stăteau însă pe loc, ci porniseră către ieşirea, unde turdetanii se străduiau să-şi facă drum. În urma lor se bulucirǎ fugarii din cetate, câteva sute de bărbaţi, femei şi copii, apoi Cota cu războinicii săi. Oştenii lui luau pe cai femeile şi copiii fără putere. Refugiaţii mai sănătoşi şi mai vânjoşi se aruncaseră pe caii înşfăcaţi de la duşmanii morţi; ceilalţi o şterseră în goană pe poartă. Mistuiţi în întuneric, ei scăpară de o moarte sigură, fugind peste câmp cât îi ţineau puterile.

Pe poarta rămasă liberă, intrară în oraş călăreţii şi pedeştrii puni, împrăştiaţi şi urmăriţi pe câmp de Falcon şi turdetanii lui.

Războinicii lui Falcon porniră în cea mai mare goană spre Tarraco. Călărind pe nerăsuflate, ajunseră în a treia zi la Ebru, nu departe de Dertosa. Aici au trecut cu plutele pe malul celălalt. Fiindcă nu se aşteptau să fie urmăriţi de duşman, după ce îşi odihniră puţin caii, se îndreptară mai departe spre Tarraco. Pe drum fură ajunşi de pâlcuri de fugari plini de răni, cu mâinile şi picioarele arse, de pe care curgeau zdrenţele. Aceştia reuşiseră să se strecoare prin încercuirea inamică.

Hannibal le-a ordonat războinicilor lui să nu cruţe pe nimeni în cetate. Dar porunca lui era de prisos. Câţi dintre locuitorii de dinăuntru puteau fi cruţaţi dacă unii, după ce se zăvorau în casă cu nevestele şi copiii, dădeau foc adăpostului lor, iar alţii se băteau cu arma în mână pe străzi, nerenunţând la luptă până erau omorâţi?

Astfel a căzut cetatea Sagunt pe vremea consulilor Publius Cornelius Scipio şi Titus Sempronius Longus.

CAPITOLUL VII

*Cartaginezi, în acest nod **vă** aduc*
*pacea sau **ră**zboiul. Alege**ţi** ce dori**ţ**ii*
Quintus Fabius

Ştirea căderii cetăţii Sagunt a ajuns la Roma în acelaşi timp cu reîntoarcerea solilor romani de la Cartagina. O jale cumplită îi cuprinse pe toţi. Apoi fuseseră nimiciţi nişte aliaţi demni de toată atenţia. Oricărui roman îi era ruşine, fiindcă nu exista niciun om care să nu-şi dea seama că de această nenorocire s-au făcut vinovaţi conducătorii lor atunci când au minimalizat amploarea războiului. Pe oameni puse stăpânire şi mânia împotriva cartaginezilor, împletită în taină cu frica de primejdie, de parcă duşmanul ar fi ameninţat Roma. Neliniştea se strecurase în inimi, căci în acest timp se şoptea cum că groaznicul inamic n-ameninţase niciodată aşa de mult poporul roman şi, pe deasupra, spre nenorocul lor, senatul era extrem de nehotărât şi lipsit de energie. De la o zi la alta şoaptele se transformau în rumoare, apoi în proteste şi strigăte vehemente: Hannibal a nimicit cea mai bogată şi cea mai fortificată cetate din Spania; cartaginezul intenţionează să treacă Ebrul şi să pornească spre Italia; calea îi este deschisă de zvonuri ce iau proporţii fantastice; o mulţime de războinici au alergat să intre în armata lui Hannibal, aproape toate triburile din Spania s-au ridicat la arme; Hannibal o să-i pună în mişcare pe galii dornici întotdeauna de război şi jaf; o să aibă loc lupte cumplite cu toată lumea. Armata lor, formată din mai bine de douăzeci de naţii, va sosi în curând înaintea zidurilor Romei.

Toate aceste zvonuri rău-prevestitoare circulau printre cetăţenii romani, stârnind frică şi panică. Mii de bărbaţi şi femei se adunau zilnic în, faţa senatului, unde aşteptau ştiri despre evenimentele din Spania şi cereau ca adversarul să fie împiedicat să ajungă în Italia.

În astfel de împrejurări a început să se vorbească cum că senatul şi cei doi consuli nu sunt pe potriva unui inamic de talia lui Hannibal. Mai întâi au fost numai suspiciuni, apoi acestea s-au transformat în convingeri atâta de puternice, ce au pricinuit conflicte între locuitorii Romei. Câteodată certurile

se terminau cu bătăi, aşa că şi legiunile au avut de lucru. Ele au fost nevoite, pe de o parte, să apere autoritatea consulilor şi a senatului, iar, pe de alta, să vegheze asupra ordinii şi siguranţei oamenilor. Nişte mucaliţi se apucară să semene tot felul de vorbe, cum că Sempronius, consulul, este femeie fiindcă, după spusele altora, fusese spân, iar Scipio un avorton. Despre senatori se povestea că în timpul deliberării este treaz numai cel de la tribună, întrucât toţi ceilalţi dorm. Datorită unor asemenea basme, dezordinea şi bătaia au devenit tot mai frecvente pe străzile Romei. Într-o zi, câţiva soldaţi beţi au făcut bucăţi un sclav numid despre care unii ziseseră că este un spion de al lui Hannibal. Trisvirii[53] au stâlcit în bătaie, lăsându-le aproape moarte, patru femei care trăncăniseră în forum că Hannibal va cuceri Roma.

Neliniştea se prefăcea din ce în ce mai mult în groază. Multora li se părea că deasupra oraşului pluteşte o primejdie de moarte, ce răsare din zidurile umede şi dă târcoale noaptea pe malurile Tibrului, că teama de acelaşi pericol se citeşte pe feţele oamenilor, din zi în zi tot mai îngrijoraţi, că neobrăzarea crescândă a robilor prevesteşte furtuna ce avea să se abată asupra lor.

La Roma existau, totuşi, şi altfel de oameni care dădeau din umeri, fluturând din mână cum că primejdia este foarte departe.

Poporul dădea buzna în temple, unde se prosterna la picioarele zeilor, implorându-i ca viitorul război să se termine în favoarea romanilor. Pe altarele de sacrificiu aburea sângele fierbinte al animalelor jertfite. Augurii, profeţii şi scamatorii de tot soiul stăteau de vorbă cu oamenii cărora în faţă le arătau semne favorabile, iar în ascuns le dezvăluiau prevestiri dintre cele mai negre.

Dar senatorii trecură energic la treabă fără să mai piardă timpul cu interminabile discuţii goale, luară unanima hotărâre ca zarul să arate imediat regiunile în care vor pleca să lupte consulii. Cornelius Scipio primi Spania împreună cu ordinul de a porni cât mai repede şi de a-i ataca pe duşmani, fie înainte ca aceştia să treacă Pirineii, fie înainte ca Hannibal să se îmbarce cu armata lui pe vase. Lui Titus Sempronius, cel de al doilea consul, îi reveni Africa şi Sicilia. Tuturor, senatului, consulilor şi întregului popor roman le era clar că trebuie să treacă în grabă la acţiune. Ambii consuli ştiau că trebuie s-o ia înaintea lui Hannibal, obligându-l să lupte pe un alt pământ decât al Italiei.

---

[53] Trisviri - polițiști

La Roma se pregăteau trei armate: două pentru consuli şi încă una destinată tribunului Lucius Manlius, în fruntea căreia el trebuia să se îndrepte spre Galia pentru a pune capăt războiului dus cu triburile răsculate.

Sempronius mai primi, în afara armatei de uscat, a sută şaptezeci şi două de corăbii de război. Romanii ca şi aliaţii recrutaţi în Italia alcătuiră cele câteva legiuni[54] ale lui Scipio, pe care acesta le îmbarcă pe şaizeci de vapoare, gata de a porni spre Spania, dacă cel de al doilea consul ar reuşi să-i respingă pe cartaginezi în Sicilia şi Italia. Două legiuni de pedeştri şi şase sute de călăreţi îl aşteptau pe Scipio pe malurile Fadului, în apropiere de Cremona şi Placentia.

Apoi romanii trimiseră o solie la Cartagina formată din Quintus Fabius şi cinci patricieni desemnaţi să-l însoţească pentru a cere lămuriri senatului punic în legătură cu atacarea şi distrugerea cetăţii Sagunt.

Ajunşi în Africa, debarcară în portul oraşului Cartagina şi se duseră drept la senat, fără a mai zăbovi niciun moment.

Senatorii cartaginezi îi întâmpinară cu seriozitate şi demnitate pe solii romani, gata să asculte cuvintele lui Quintus Fabius. În aula senatului răsună vocea romanului:

— Suntem trimişii poporului roman, ai senatului şi ai celor doi consuli. Datoria noastră este să vă adresăm câteva întrebări la care cerem răspunsuri clare. Prima întrebare: dacă Hannibal a atacat cetatea Sagunt, ducând la îndeplinire o hotărâre a statului sau a făcut-o de capul lui?

Un senator mai tânăr se repezi imediat:

— Pune acum şi celelalte întrebări, şi-ţi vom răspunde la toate deodată!

— Nu! zise romanul. O să auziţi celelalte întrebări după ce vom primi răspuns la prima. De acest răspuns depind celelalte!

— Voi, romanii, v-aţi purtat întotdeauna cu trufie faţă de noi, zise cu reproş un senator mai în vârstă.

Aceasta este principala cauză a tuturor nenorocirilor petrecute între noi!

Fabius nu răspunse. În senat se aşternu liniştea pe care nimeni nu o tulbură mult timp. Hanno cel Mare, adversarul barchiştilor, lipsea şi niciunul dintre adepţii lui nu avu curajul să vorbească. În cele din urmă, se ridică un bătrân care, uitându-se în jur de parcă aştepta să fie încurajat, zise trimişilor:

— Ascultaţi, voi, romanilor... Şi prima voastră solie a fost pripită şi impertinentă, fiindcă atunci aţi cerut nici mai mult, nici mai puţin, decât să

[54] Legiune – cea mai mare unitate militară romană formată din 4 500 de soldaţi (n.a.).

vi-l predăm pe Hannibal. Dar ceea ce ne pretindeţi acum dă în vileag toată abjecţia voastră! Atunci l-aţi învinuit numai pe Hannibal; astăzi cereţi ca noi, senatorii cartaginezi, să luăm asupră-ne răspunderea pentru pieirea cetăţii Sagunt. Vreţi cu tot dinadinsul ca noi să recunoaştem asta, pentru ca, obţinându-ne mărturisirea, voi să învinuiţi, cu siguranţă, senatul. Apoi de la noi, senatorii, aţi pretinde să vi se dea satisfacţie, ca de la adevăraţii culpabili. Totul este clar, fără echivoc... Mai bine lăsaţi-vă de imputări şi vicleşuguri de felul ăsta... Mie mi se pare că nu ar trebui să se cerceteze dacă cetatea Sagunt a fost atacată ca urmare a hotărârii luate de un singur om sau de noi toţi, ci mai degrabă, dacă a fost atacată pe drept sau pe nedrept. Ne-aţi cerut să vi-l dăm pe Hannibal să-l judecaţi la Roma, nu-i aşa? Cu ce drept? Să ştiţi, romani, că noi, cei de aici, suntem singurii judecători a căror datorie este de a osândi faptele unui concetăţean! Noi suntem singurii chemaţi să cântărim dacă ceea ce a făcut este drept sau nedrept, din voia noastră sau a lui. Noi nu vi-l vom da pe Hannibal la Roma să-l judecaţi, fiindcă ştim prea bine, în primul rând, că acest proces ar fi o farsă şi în al doilea rând, că sfârşitul lui ar fi temniţa mamertină[55]. Cu voi avem de pus la punct o singură chestiune: dacă tratatul încheiat între noi şi voi ne permitea sau nu să atacăm cetatea Sagunt. Cu această ocazie subliniez că pe senatorii voştri de la Roma îi lasă memoria ori de câte ori evenimente favorabile vouă o cer. Aşa se face că aţi pierdut din vedere tratatul încheiat de consulul vostru, Gaius Lutatius, cu Hamilcar.

Atunci Cartagina, măcinată de război şi de răscoala mercenarilor, era slabă, înfometată, iar voi aţi spus cu semeţie că nu recunoaşteţi această convenţie, pentru că n-a primit aprobarea poporului roman. Nu văd de ce trebuie ca noi să respectăm acum tratatul (este vorba de acelaşi tratat), ratificat şi reînnoit de Hasdrubal fără ştirea şi încuviinţarea noastră!... De aceea să nu mai minţiţi de cetatea Sagunt şi de prăpădul ei, nici de Ebru ca linie de demarcaţie între interesele voastre şi ale noastre, ci mai bine daţi la iveală lucrul la care sufletul vostru visează de mult şi după care tânjeşte de ani de zile!...

Când vorbitorul îşi încheie cuvântul, în senat izbucniră ropote de aplauze. În aulă răsunară multă vreme chiote, puternice strigăte de aprobare şi proteste adresate solilor romani. Quintus Fabius şi însoţitorii săi aşteptară

---

[55] Temniţa mamertină – închisoare din Roma, săpată în stâncă, lipsită cu totul de lumină. Aici erau închişi condamnaţii la moarte prin înfometare. În celula aceasta au murit Sifax, Iugurta, Vercingetorix şi mulţi alţii (n.a.).

cu răbdare să se potolească vacarmul. Atunci romanul se sculă în picioare şi fără să scoată o vorbă, apucă marginea mantiei sale pe care o îndoi până când făcu un nod. Apoi ridică capul şi rosti aceste cuvinte:

— Cartaginezi, în acest nod vă aduc pacea sau războiul! Alegeţi ce doriţi!

În aulă se făcură auzite glasuri aspre: „N-au decât ne dea ce vor“!

— Atunci, iată războiul! zise Fabius şi dădu drumul îndoiturii togii.

— Primim! răspunseră aproape într-un glas senatorii.

***

Trimişii Romei părăsiră Cartagina şi se îndreptară cu nava lor spre Spania, unde intenţionau să viziteze triburile indigene pentru ca, după împrejurări, fie să le atragă de partea lor, fie să pună la cale despărţirea lor de cartaginezi. Bargusii îi primiră frumos, fiindcă li se scârbise de stăpânirea punilor. Prin intermediul lor, Quintus Fabius intră în legătură cu Falcon şi cu turdetanii, ale căror rânduri numărau în vremea aceea aproape două mii de războinici. Solii romani aflară în amănunţime cum s-au apărat şi au pierit cei din Sagunt. După ce aduse mari laude turdetanilor şi căpeteniei lor, Fabius se despărţi de ei, pentru a nu-şi pierde împreună cu însoţitorii săi atributul de soli, înainte de a trece şi pe la celelalte triburi. Dar Multon Sabinul, care li se alăturase încă de la plecarea spre Cartagina, îi părăsi acum şi rămase cu cei doisprezece însoţitori ai săi alături de Falcon.

Volcianii făcură o primire plină de amabilitate trimişilor Romei. În cinstea lor au înjunghiat un bou pe care l-au perpelit la frigare. Dar când ajunseră la tratative, cel mai bătrân dintre ei îi ului pe romani cu cuvântul său:

— V-am primit cu onorurile ce se cuvin după datina ospitalităţii oricărui călător venit la noi cu gânduri bune. Dar cu ce obraz ne cereţi voi, romanii, să punem mai presus prietenia voastră decât pe cea a cartaginezilor? Voi v-aţi lăsat în plata domnului aliaţii, pe saguntini şi asta nu oricum, ci de parcă i-aţi fi dat voi înşivă pe mâna lui Hannibal. Vă sfătuiesc să vă căutaţi aliaţi şi prieteni acolo unde înfrângerea cetăţii Sagunt a rămas necunoscută, fiindcă ruinele ei vor servi întotdeauna drept crunt avertisment întregului popor al Spaniei. Fiţi convinşi că în această ţară nimeni nu mai are încredere în credinţa şi alianţa voastră!

Quintus Fabius şi însoţitorii lui mulţumiră volcianilor pentru găzduire; le pieri însă pofta de a mai vizita şi celelalte triburi din Spania. Porniră îndată spre Galia şi debarcară la Massilia[56], cu scopul de a poposi pe la toate triburile galice care în acea vreme nu se răsculaseră încă. Dar solii romani

---

[56] Marsilia de azi (n.a.).

rămaseră surprinşi când, oprindu-se la albigenzi[57], dădură şi peste căpeteniile celorlalte triburi. Cu toţii veniseră înarmaţi la sfat şi se uitau cu ură la romani. Adunarea se desfăşura sub cerul senin, la umbra unui stejar bătrân. Când Fabius se urcă la tribună, mulţimea făcu o gălăgie infernală: zbierau, scoţând urlete asemenea celor de lup, şacal sau cotoi, băteau cu săbiile în scuturile de metal şi, în sfârşit, ţipând cât îi ţinea gura, cereau ca romanii să fie imediat răstigniţi pe cruci, pentru că în urmă cu un an tribunul lor, Albius Soter, a măcelărit la Cremona o sută de prizonieri din Galia.

Câteva căpetenii mai de vază au reuşit totuşi să potolească larma şi să facă ordine. Atunci Fabius începu să vorbească:

— Am crezut că solia mea a venit printre oameni şi nu în mijlocul unor animale sălbatice. Luaţi aminte, gali, va veni ziua în care şi voi veţi fi nevoiţi să vă trimiteţi soli la alţii! Cu o astfel de comportare nu veţi putea să înspăimântaţi niciun cetăţean roman!... Tribunul nostru a ucis o sută de prizonieri gali, dar a făcut acest lucru din motive serioase. Ştiţi bine cu toţii ce sunt prizonierii şi de ce sunt luaţi şi mai ştiţi, de asemenea, că solii se află sub pavăza zeilor nemuritori. Romanii întrec în privinţa vitejiei, puterii şi a gloriei dobândite toate popoarele lumii. Nimeni nu poate sfărâma statul şi stăpânirea noastră, de aceea toate triburile trebuie să considere drept un mare noroc prietenia pe care le-o oferim. Noi vă vrem binele, din cauza asta am şi venit. De la voi nu cerem nimic altceva decât să nu îngăduiţi cartaginezilor aflaţi în război cu noi să treacă prin ţara voastră.

Adunarea era acum dominată de hohote de râs, zgomote, urlete şi schelălăituri. Zăngănitul săbiilor ce loveau scuturile îi asurzea pe toţi. Dar căpeteniile începură să facă semne cu mâinile şi să urle din răsputeri până ce potoliră gălăgia, fiindcă solii trebuiau să primească un răspuns, oricum ar fi fost el. Unul dintre şefii de trib se sculă şi, aşteptând câteva clipe să se facă linişte deplină, zise trimişilor:

— Până acum nu ne-a fost dat să auzim o pretenţie mai nesăbuită şi neruşinată ca asta! Ne cereţi să nu dăm voie războiului să treacă în Italia, ci să-l întoarcem asupra noastră! Pretindeţi ca noi să ne expunem câmpurile pustiirii, pentru ca ogoarele voastre să rămână neatinse!... Ascultaţi, romani... Până acum voi nu ne-aţi făcut niciun fel de bine, dar nici cartaginezii nu ne-au căşunat vreun rău. Noi n-o să punem mâna pe arme ca să luptăm de partea voastră şi împotriva punilor!

---

[57] Trib galic (n.a.).

După ce nici la celelalte sfaturi n-au repurtat niciun succes, solii romani au făcut calea întoarsă la Massilia. Ajunşi aici, aflară că Hannibal a atras de partea sa, în afara alobrogilor, toate triburile galice ale căror căpetenii, avide mai ales de aur, s-au lăsat corupte de strălucirea acestuia.

***

Pe malurile râului Segra, la poalele culmilor împădurite ale Pirineilor, locuiau celţii. Femeile lor semănau ogoarele mănoase cu grâu şi ovăz, tundeau oile şi le torceau lâna. Bărbaţii se ocupau cu vânatul; prindeau cu laţul cai sălbatici pe care-i domesticeau, apoi îi vindeau, fiind un fel de geambaşi printre celelalte triburi. De aceea coborau adesea pe cursul inferior al Ebrului, trecând cu uşurinţă de pe un mal pe altul cu ajutorul burdufelor umflate. Firi neastâmpărate şi lacome de pradă, atacau câteodată în pâlcuri pe aliaţii punilor sau ai romanilor, se abăteau pe neaşteptate asupra aşezărilor lor, ucigând şi jefuind, apoi dispăreau din faţa celor ce-i urmăreau, pe caii lor repezi. Lucrul acesta nu-i împiedica însă, să vândă aceloraşi triburi cai şi arme lucrate de ei cu mult meşteşug.

În satul lor se închinau zeiţei Epona, căreia îi aduceau jertfe şi daruri hărăzite numai ei.

Herghelii întregi de cai pe jumătate sălbatici, crescuţi şi păziţi de munteni, păşteau iarba izlazurilor ce mărgineau de-o parte şi de alta râul Segra.

Căpetenia acestor triburi era Ducarius Aquitanul, o matahală ciolănoasă; înfăţişarea îi era dominată de capul lunguieţ, de barba şi perciunii zbârliţi.

Într-o bună zi în cătunul lor îşi făcu apariţia Cota roşcovanul. Bărbaţii şi femeile năvăliră din toate părţile pentru a-l vedea pe vestitul războinic şi totodată cel mai de vază luptător pornit din rândurile lor. După avalanşa de salutări cordiale, întrebări pline de curiozitate urmate de scurte răspunsuri, Cota se retrase împreună cu mai marii lor în casa şefului de trib, Ducarius Aquitanul.

Îmbrăcaţi în bluze de diverse culori şi pantaloni din pânză de in, purtând drept podoabă mărgele de chihlimbar, perle şi monede de aur, bărboşii războinici stăteau în jurul focului fără a scoate o vorbă, căci, după obiceiul lor, aşteptau ca oaspetele să vorbească primul. În acest timp gustară de vreo câteva ori din rachiul de secară.

După ce toţi îşi puseră cupele alături, pe pământ, Cota începu să le grăiască:

— Îl respect pe Ducarius dimpreună cu înţelepţii şi curajoşii lui oşteni, care ştiu să cucerească şi să păstreze prada. Acestea sunt virtuţi cu care este înzestrat capul oricărui celt. Şi eu aparţin vrednicului vostru neam şi orice

câştig al lui mă bucură, iar pagubele mă întristează. Nu am venit în sat la voi ca sol, ci ca frate şi prieten... Vă cer numai atâta bunăvoinţă câtă datorează un om altuia... în faţa trecătorii, la intrarea în această aşezare, se află turdetanii lui Falcon laolaltă cu saguntinii care au supravieţuit distrugerii cetăţii. Ar vrea să ierneze la voi. Pentru asta veţi primi şaptezeci de boi, cincizeci de vaci şi cinci sute de mine de aur. Apoi ei îi vor jecmăni de vite pe carpetani, olcazi, hergaşi, ca şi pe ceilalţi aliaţi ai lui Hannibal. Să n-aveţi nicio grijă... Cu turdetanii nimeni nu moare de foame.

Războinicii celţi dădeau din cap, mângâindu-şi în semn de încuviinţare zulufii bogaţi. Toţi acceptară fără nici o şovăială propunerea lui Cota; nici n-au vrut să se tocmească, lucru care la celţi reprezenta un obişnuit preludiu al oricărui târg încheiat. Încuviinţarea lor fu pecetluită de cele două cupe de rachiu pe care le mai bău fiecare după ce Ducarius le umplu cu vârf din burduf. Astfel luă sfârşit sfatul lor.

Clătinându-se pe picioarele devenite nesigure, Cota roşcovanul ieşi în faţa casei, îşi scoase de la subsuoară trâmbiţa şi suflă aşa de puternic în ea, încât copiii care se uitau de departe la calul războinicului, o luară la goană în toate părţile, iar câinii din tot satul începură să latre.

În curând oştenii lui Falcon străbătură trecătoarea. Celţii îi primiră într-o larmă nemaipomenită, cu cântece, cu surle, tobe şi chiote, ceea ce la ei era totuna cu a le ura bun sosit. În cinstea noilor veniţi înjunghiară doisprezece porci graşi şi douăzeci şi patru de oi. Seara se încinse cheful. Petrecerea ţinu până ce, de după pereţii abrupţi ai trecătorii, se înălţă luna plină. Atunci războinicii se culcară care pe unde apucă, dar nu mai înainte de a se ruga, toţi într-un glas, zeiţei Epona.

Timp de două săptămâni, turdetanii nu conteniră cu ridicarea colibelor în care se aranjară bine. Apoi Falcon făcu o împărţire a muncilor ce trebuia să fie respectată de toţi războinicii în iarna aceea. Unii duceau caii la păscut şi strângeau fânul, alţii mergeau la vânătoare şi la pescuit, iar ultimii curăţau armele, ascuţeau săbiile sau făceau arcuri şi săgeţi. Cei mai aleşi războinici au fost desemnaţi să se ocupe, între timp, cu prădarea aliaţilor Cartaginei de la care furau cai şi alte vite.

Falcon îşi organizase oştenii în manipule[58] şi turme[59], deşi erau numai călăreţi. În fruntea lor puse luptători întreprinzători, abili şi setoşi de răzbunare. Ombolt din Segura, Decius, olcadul Sumerius, care a luat parte la

---

[58] Manipulă – detaşament (n.a.).
[59] Turmă – pluton (30 de soldaţi) (n. a).

bătăliile de la Sagunt, făurindu-şi o faimă trainică, Multon Sabinul şi Gerion, libertul lui Aurelius, erau comandanţii manipulelor şi turmelor. O dilohie[60] formată din vagabonzi şi hoţi de drumul mare i-a fost încredinţată lui Cota roşcovanul.

A fost însă alcătuită şi o ceată de treizeci de fete având în frunte pe Venilia, fiica fostului comandant al saguntinilor.

După ce a fugit din Sagunt, Lucia, sora lui Falcon, s-a împrietenit cu Venilia. La Tarraco ele două au strâns laolaltă în cea mai mare taină, treizeci de fete cărora duşmanul le-a distrus toată familia. Acestea se îmbrăcaseră în armuri şi-şi puseseră pe cap coifuri, iar la brâu îşi încinseseră săbiile ca nişte adevăraţi războinici. Pe altarul de sacrificiu, ele jurară Eriniilor[61] că nici una nu o să se mărite până n-o să ucidă doisprezece duşmani, punându-i la socoteală numai pe cartaginezi dimpreună cu aliaţii lor. Fetele sacrificară o oaie neagră[62] şi-şi pecet- luiră astfel legământul. Cu mâna pe altar, Venilia chemă spiritul tatălui său şi repetă jurământul. Invocându-şi rudele dispărute, celelalte prietene se rânduiră una după alta la altar. Apoi tăiară deasupra lui un cocoş[63].

La sfârşit rostiră toate într-un glas:

— Aceea dintre noi care va călca jurământul făcut, să fie biciuită şi alungată din mijlocul nostru!

Când legământul fetelor ajunse la urechile lui Falcon şi Decius, cei doi se uitară cu mirare unul la altul. Romanul zise văietându-se:

— Va să zică, o să mă însor cu Lucia când mi-o ajunge barba până la brâu şi o să fie albă de tot!

— Muribund, Aurelius mi-a făgăduit-o pe fiica sa, Venilia. Am să mă însor cu ea atunci când o să-şi îndeplinească jurământul, dacă zeii ne mai hărăzesc şi clipa aceea, căci ne aşteaptă lupte crâncene, îi răspunse Falcon.

Cota se amestecă în vorbă şi adăugă râzând:

— Nu vă mai rămâne nimic altceva de făcut decât să puneţi mâna pe nişte duşmani şi să-i duceţi în faţa fetelor. Fiecare ar tăia câte douăsprezece capete şi cu asta basta: ele şi-ar îndeplini jurământul, iar voi v-aţi însura netulburaţi!

— Asta ar însemna să umilim fetele şi să nesocotim Eriniile! îi zise Falcon. Un jurământ călcat trezeşte întotdeauna mânia zeilor.

---

[60] Dilohie – unitate formată din 200 de oameni (n.a.).
[61] Erinii – zeităţi ale răzbunării (n.a.).
[62] Zeilor Hadesului li se aducea drept jertfă o oaie neagră (n.a.).
[63] Jertfă pentru îndepărtarea ispitei (n.a.).

În aceeaşi zi, la semnalul dat, toţi războinicii se strânseră în piaţă. Aici Falcon dădu de ştire că fetele şi-au dat una alteia cuvântul şi s-au legat în faţa Eriniilor să se răzbune pe crudul duşman. Oşteanul care va îndrăzni să se atingă de vreuna dintre ele va fi omorât pe loc. Căpetenia turdetanilor zise în încheiere:

— Datoria noastră, a tuturor, este de a respecta jurământul lor şi de a le ajuta să şi-l îndeplinească cu demnitate!

În aşezarea celtică a lui Ducarius Aquitanul, fetele făceau zi de zi exerciţii cu armele. Multon Sabinul, maestru de prim rang în mânuirea sabiei şi a securii, nu precupeţea niciun efort pentru a le obişnui cu toate modalităţile de folosire a lor. După mamă, Multon se înrudea cu Venilia şi de aceea le instruia cu multă atenţie şi dragoste. Neîntrecut arcaş, Ombolt le învăţa să trimită săgeţi aducătoare de moarte şi să arunce falarici.

Turdetanii şi-au petrecut iarna cu vânătoarea şi pregătirea pentru luptă. Pe lângă aceasta, de câteva ori au făcut incursiuni la carpetani şi vaccei, de unde s-au întors mereu cu o bogată pradă. Odată, Ombolt din Segura cu cei o sută de călăreţi ai lui au dat peste războinicii lui Hannibal, care cutreierau în lung şi-n lat toate ţinuturile din centrul şi nordul Spaniei, ajungând până la poalele Pirineilor. Lupta a fost cumplită: fiecare din cele două cete s-au întors doar cu jumătate din oameni în taberele lor.

Către sfârşitul iernii, când îşi ziceau cu toţii că a sosit vremea ca turdetanii să părăsească satul celţilor, Venilia şi Lucia l-au chemat pe Falcon în coliba lor. După ce-l îmbiară cu lapte, miere şi nuci, Lucia se adresă oaspetelui:

— Frate, ştim că trebuie să le plăteşti celţilor cinci sute de mine de aur. Te întrebăm: ai sau nu ai banii ăştia?

— Drept să vă spun, nu-i am. Averea noastră bănească poate fi de cel mult douăzeci de mine.

Fetele schimbară între ele priviri, războinicul dădu din umeri şi continuă:

— O să-i dau lui Ducarius cât am. Restul o să-l rog să aştepte... Vaci şi boi i-am dat câte i-am promis, iar cu banii o să vedem...

— Trebuie neapărat să-i plăteşti tot! îi zise Venilia.

— Hm... mormăi nemulţumit oşteanul. Dar cum?

— Nu încape nicio îndoială, datoria trebuie să fie plătită! izbucni Lucia. Iarna se apropie de sfârşit, zăpezile se topesc şi noi trebuie să plecăm din satul celţilor!

Falcon se sculă şi începu să se plimbe încoace şi încolo prin colibă.

— Mă jur pe toţi zeii că pui la cale o înşelătorie! zise Lucia fratelui ei. Te ştiu eu încă de mic în stare de uşa ceva!

Falcon se uită pieziş la ea, zâmbi şi nu-i răspunse nimic. Lucia aţâţa într-una focul care ardea în mijlocul colibei, iar Venilia stătea tolănită pe patul ei. O buturugă verde sfârâia pe vatră, umplând coliba de fum. Falcon se aşeză lângă foc şi-şi pironi privirea la oala de lut în care fierbea ciorba. Deodată tresări:

— Ştiţi ceva?

— Ce să ştiu?

— Eu n-o să le dau banii ăştia!

— E... Şi pentru ce!? îl întrebă Lucia strâmbându-şi buzele.

— Pentru că nu-i am!

Fetele izbucniră în râs. Venilia se ridică într-o rână şi-i spuse:

— Până acuma n-am auzit niciodată în viaţa mea un răspuns atât de convingător!... Viteazule, te-ai gândit tu însă că celţii ne-ar putea ataca chiar aici în mijlocul aşezării lor?! Cu ei nu e de glumă!

— Aşa el Dădu din umeri războinicul. Ei sunt hoţi şi jecmănitori! E adevărat că o să ne atace!... Numai că noi suntem mai puternici. O să-i învingem!

— Da, dar asta nu trebuie să se întâmple! zise Lucia. Se cade să loveşti în oamenii care, ca prieteni, ţi-au primit toată oastea în aşezarea lor?! Ce o să spună Cota? Doar el a chezăşuit pentru tine că vei plăti cinci sute de mine. S-au dus vremurile când îi atacai şi-i jefuiai după placul inimii pe piraţii iliri de prin lagunele spaniole! Spui lucruri fără noimă! De la puni nu poţi smulge nici măcar un as[64], fiindcă ei se află tocmai la Cartagina Nouă.

— Vă puteţi da seama şi singure – continuă Falcon – că nu putem plăti în niciun chip suma asta de bani.

— Ba putem – răspunse Venilia ridicându-se de pe pat.

Fratele şi sora erau numai ochi şi urechi:

— La ce te gândeşti când afirmi acest lucru?

— Eu am banii ăştia! le zise fata.

— Unde?...

— Pe toţi zeii, vorbeşte mai limpede! — strigă Lucia.

— Este nevoie doar de un drum până la ruinele Sagunt ului. Acolo se află banii. Tatăl meu a îngropat în curtea casei noastre, sub altarul de sacrificiu,

---

64 As – unitate monetară infimă

două mii de mine de aur. Putem lua aceşti bani fiindcă ei se găsesc încă acolo. Nimeni, în afară de mine, nu ştie de existenţa lor.

***

În aceeaşi zi Falcon îşi chemă toţi oamenii la sfat. Pe terenul mare unde se făceau de obicei exerciţiile de luptă se strânseseră turdetanii, printre care se aflau şi saguntini şi celţi. Căpeteniile se aşezară pe pietrele acoperite cu piei de animale, iar Falcon se urcă pe masă şi început să vorbească:

— Turdetani şi saguntini, voi, luptători neîntrecuţi, fraţi de sânge şi arme, iarna se apropie de sfârşit. De aceea trebuie să ne pregătim cu toţii pentru primăvară, deoarece Hannibal intenţionează să pornească într-o expediţie militară îndreptată împotriva Romei. Aşteaptă doar să dea colţul ierbii. Acum duşmanul nostru se află la iernat în Cartagina Nouă. Acolo se roagă lui Hercule, Marte şi celorlalţi zei belicoşi pentru a le fi favorabili în războiul viitor. Nesocotitul cartaginez va pleca spre Italia ca să se năpustească asupra capitalei lumii. Acolo duc numai două drumuri: primul, cu corăbiile pe mare şi al doilea, pe uscat, trecând prin Spania, traversând apoi Pirineii şi Alpii. Pentru noi este important să aflăm ce drum aleg. Acum avem nevoie de câţiva oameni curajoşi care să se ducă în tabăra inamicului şi să afle intenţiile punilor. Şi al doilea lucru important este legat de mari primejdii, fiindcă îndeplinirea lui cere vitejie, putere de sacrificiu şi, mai presus de toate, abilitate. De ce abilitate, viclenie? Se trece prin ţinuturile olcazilor, vacceilor şi carpetanilor, cunoscuţi partizani ai lui Hannibal. În afară de aceasta, vor întâlni – cu siguranţă – patrule de ale punilor însoţite de detaşamente mai mici sau mai mari ce trebuie ocolite cu dibăcie. Ascultaţi… Câţiva oameni trebuie să pornească spre ruinele cetăţii Sagunt… Aceştia vor dezgropa aurul ascuns în pământ de comandantul ei, atunci când şi-a dat seama de dezastru.

Războinicii începură să şoptească între ei. Freamătul acesta se transformă în larma care cuprinse întreg sfatul. Ambele acţiuni erau din cale afară de temerare şi periculoase, căci trebuia să se străbată toată Spania centrală şi să se treacă prin toate regiunile locuite de triburi care-l simpatizau pe Hannibal sau care se aliaseră cu el; era apoi nevoie să te furişezi printre patrulele şi detaşamentele cu care inamicul împânzise peninsula.

Falcon continuă:

— Turdetani, pe voi Hannibal v-a osândit la moarte prin răstignire pe cruce, de parcă aţi fi fost sclavii lui… Saguntini, vouă v-a nimicit cetatea unde v-aţi născut şi v-a distrus tot ce aţi avut… Pe voi nu trebuie să vă mai

lămuresc că este absolut necesar ca duşmanul să fie bătut oriunde ne cade în mână. Dacă o ia spre Pirinei, o să aveţi din belşug prilejul să vă răzbunaţi jignirile şi nedreptatea suferită. Apoi voi sunteţi nişte războinici bine instruiţi, capabili să execute manevre de tot felul. Loviţi, fără să vă mai gândiţi cum şi cu ce! Nu-l lăsaţi în pace nici ziua, nici noaptea! Şi încă ceva… Să aveţi întotdeauna în minte că luptaţi împotriva aceluia care vă preţăluieşte mai rău ca pe nişte sclavi!

O dată terminată cuvântarea lui Falcon, războinicii turdetani şi celţi încuviinţară zgomotos cele spuse de căpetenia lor. Imediat începură să se ivească voluntari pentru ambele misiuni. Aproape toţi turdetanii şi saguntinii se oferiseră să meargă. Dar spre surprinderea celor prezenţi, Ducarius Aquitanul şi, pe lângă el, mai mult de două sute de războinici celţi, făcură cunoscut sfatului că ar vrea să ia parte la îndeplinirea celor două misiuni.

— Le curg balele… Dar, după aur! îi şopti Ombolt lui Falcon. N-o să scăpăm uşor de ei!

— Şi tu mai vroiai să-i duci de nas cu datoria! adăugă Venilia.

Fiindcă toţi vroiau să meargă, începură să se certe şi să facă gălăgie, iar sfatul se prefăcu în bâlci. Căpeteniile hotărâră, însă, să se retragă în casa şefului de trib unde îi va desemna atât pe cei ce vor pleca la ruinele cetăţii Sagunt cât şi pe aceia ce se vor duce la Cartagina Nouă, printre duşmani.

După o îndelungată chibzuială, căpeteniile luară hotărârea ca la Cartagina Nouă să trimeată doar cinci iscoade. Ombolt din Segura fu ales conducătorul lor. De baştină de prin părţile acelea, el o să afle mai bine şi mai uşor intenţiile duşmanului, bineînţeles cu ajutorul oamenilor săi.

— Acum trebuie să-i alegem pe cei ce vor merge la ruinele cetăţii Sagunt, zise Falcon.

— Eu merg orişicum – sări Venilia – pentru că nimeni nu ştie unde este îngropată comoara.

— Ştim cu toţii prea bine cât e de primejdios drumul ăsta, – îi răspunse Falcon. De aceea tu n-o să te duci!

Fata începu să fiarbă de mânie:

— Atunci n-are rost să se mai ducă cineva acolo. Chiar mie o să-mi vină greu să descopăr printre dărâmături locul unde a fost casa noastră, dar-mi-te altuia?!

Războinicii tăceau fiindcă văzuseră cu toţii că Venilia are dreptate. Fără ea, banii nu puteau fi găsiţi. Dar Gerion, sclavul de odinioară în casa celor din neamul Bibaculus, încercă să rezolve situaţia:

— Să-mi spună Vica Pota unde este îngropată comoara, fiindcă eu pot găsi locul unde a fost casa.

Fata ţinea morţiş să meargă chiar ea. Dorinţa de a-şi revedea căminul, aşa dărâmat cum era, o mâna să pornească în această călătorie atâta de primejdioasă. Apoi îi răspunse lui Gerion:

— Eu o să merg cu orice preţ!

— Dar dacă o să mori?

— O să-ţi spun pe drum unde a îngropat tatăl meu comoara. Dacă mor, o vei găsi tu.

— Atunci merg şi eu cu voi! le zise Falcon.

Dar sfatul războinicilor se împotrivi. Toţi fură de părere că un comandant suprem nu are dreptul să-şi părăsească oastea şi să se ducă la o moarte sigură.

În cele din urmă s-a hotărât să se ducă Venilia şi Gerion însoţiţi de cincisprezece oameni, zicându-şi că o ceată mică se strecoară mai uşor printre inamici. Lucia începu să-şi bată la cap fratele, doar-doar o să-i dea voie să plece cu Venilia.

— O să pieriţi amândouă! îi strigă Falcon.

— Noi am jurat că o să luptăm! Legământul este mai important decât viaţa! îi răspunse Lucia.

Oşteanul ridică din umeri şi se uită cu tristeţe la fete:

— Voi două sunteţi tot ce mi-a mai rămas pe lume! Dacă muriţi, nu mai am de ce să mai trăiesc!... Duceţi-vă, fiindcă în curând nici aici, în mijlocul nostru n-o să mai fiţi la adăpost de primejdii. Zeii să vă aibă în pază!...

Terminând de vorbit cu Lucia şi Venilia, Falcon i se adresă lui Ombolt:

— Hannibal răspândeşte peste tot ştiri false pentru a-şi ascunde adevăratele planuri.. Mai ştie iarăşi cât de uşor pot fi duşi de nas oamenii şi de aceea se bizuie pe prostia lor. Şi nu greşeşte de loc. Genul ăsta de primejdie provoacă întotdeauna derută în rândurile adversarului, cuprins mai apoi de nelinişte, frică şi debandadă. Din această cauză este de datoria voastră să controlaţi orice ştire primită. Se spune că Hannibal are de gând să traverseze Pirineii şi Alpii. Este o prostie şi mă îndoiesc că cineva ar putea crede în realizarea acestui plan, deşi Hannibal este cunoscut ca un maniac în calea căruia nu există niciun fel de piedici... Ombolt, să nu uiţi să dai cu nasul prin toate porturile şi radele lor, deoarece sunt încredinţat că Hannibal va

porni pe mare. Vezi câte vase ancorate are, câte liburne[65], trireme, câte corăbii cu cinci rânduri de vâsle şi ce număr de vase comerciale are.

Scurta zi de februarie era pe sfârşite. Pojghiţe de gheaţă acopereau băltoacele şi pârâiaşele formate din zăpada topită peste zi. Dinspre Pirinei bătea un vânt rece ce-i silea pe oameni să nu stingă nicio clipă focurile din colibe. Ici şi colo se mai vedeau mici mormane de zăpadă, îngheţată şi murdară, pe care crivăţul o adusese mai înainte, o dată cu praful.

Falcon intră în coliba sorei lui. Lucia şi Venilia se pregăteau de drum. Alături le aşteptau săbiile ascuţite, arcurile şi câte patru tolbe îndesate cu săgeţi. În sacii de călătorie, fetele şi-au pus câte două tunici, carne afumată, pâine, poame, grâu fiert şi alte lucruri necesare.

Războinicul se aşeză lângă focul ale cărui flăcări luminau în întregime coliba. El dădu Luciei şi Veniliei câte un cuţit cu amândouă tăişurile bine ascuţite. Pline de bucurie, fetele începură să le examineze la lumina vâlvătăii.

— Puneţi-le în tecile lor şi ascundeţi-le în sân, le zise Falcon. Dacă veţi fi făcute prizoniere, vă vor fi de mare folos, fie la omorârea duşmanului, fie la curmarea vieţilor voastre. Ţineţi bine minte că nu aveţi voie să cădeţi vii în mâinile inamicului!... O să porniţi la drum mâine, înainte de răsăritul soarelui!...

Venilia şi Lucia îşi ascunseră cuţitele în sân fără să scoată o vorbă. Lemnele uscate de frasin puse pe foc trosneau. În depărtare se auzea urletul lupilor şi schelălăitul câinilor din sat.

— Cred că vă daţi seama cât este de primejdioasă călătoria asta, zise Falcon către ele.

— Ne dăm seama, îi răspunse Lucia. Noi suntem femei războinice şi de aceea primejdiile nu ne pot înspăimânta.

— Am jurat că vom lupta, adăugă Venilia, şi trebuie să căutăm prilejul de a ne îndeplini jurământul. Sau îţi închipui oare că o să stăm toată viaţa lângă foc, tot mestecând în oale? Peste câteva zile intrăm în luna martie, primăvara este aproape. Vine timpul să plecăm din această aşezare, dar de aici nu putem să ne mişcăm până nu vom plăti celţilor cât le datorăm. Avem de luptat cu destui duşmani, n-are rost să ne mai facem alţii.

— Eu mi-am dat cuvântul în faţa tatălui tău că voi avea grijă de tine.

— Iar eu am jurat să răzbun moartea lui şi să lupt...

---

65 Liburnă – corabie de război (n.a.)

Învăluindu-l cu privirea-i caldă, fata se apropie de Falcon, îi puse mâna pe umăr şi continuă:

— Dacă zeii vor vrea să-mi duc până la capăt jurământul, am să fiu soţia ta. Tatăl meu m-a destinat ţie, celui mai viteaz dintre viteji... Eu nu am nimic împotrivă...

— Şi eu... Îngăimă oşteanul încercând să o strângă la piept.

Venilia se dădu înapoi. În ochi îi străluceau lacrimi.

— Înainte de toate, legământul! zise ea.

Oftând, Falcon se sculă gata să iasă din colibă. La uşă, însă, stătea Decius care vorbi plin de amărăciune:

— Grele vremuri trăim dacă femeile, în loc să nască copii, pun mâna pe armă şi fac legăminte de luptă!

— Uite-o pe Lucia! Ştii că mâine pleacă la drum, aşa că ia-ţi rămas bun de la ea, îl povăţui Falcon.

— Îi urez mult noroc! Îi mai doresc ca zeii s-o ajute să doboare pe drum doisprezece duşmani şi să se întoarcă fără alte legăminte! Eu am început să-mi pierd răbdarea iar ea n-a omorât până acum niciun cartaginez!

— Ştii cât îţi sunt de recunoscătoare! îi spuse Lucia îmbrăţişându-l.

— Recunoştinţa nu are nici în clin nici în mânecă cu dragostea! Mi-ai devenit dragă încă din satul tău de turdetani, pe când furam de la şeful vostru miere, nuci şi prune uscate. Ţi le aduceam ţie, îţi mai aduci aminte?

— Îţi sunt de două ori recunoscătoare! îi răspunse râzând fata.

— Iarăşi recunoştinţă!... Ţi-am spus că nu-mi place vorba asta... Eu vreau... dragoste!

— O să-i vină şi ei rândul, dar mai întâi jurământul...

— Jurăminte şi iar jurăminte... izbucni romanul, luându-se cu mâinile de cap. Femeile astea sunt în stare să născocească tot felul de lucruri pentru a ne chinui. Pe noi, care suntem asemenea zeilor!... Fiţi bune şi daţi-vă toată osteneala ca cel puţin să nu vă găsiţi moartea în expediţia asta fără noimă!

Fetele îi îmbrăţişară şi-i sărutară pe cei doi războinici, apoi îşi luară rămas bun de la ei. Falcon şi Decius ieşiră din colibă.

CAPITOLUL VIII

Hei, numizilor, nu v-a învățat
Hannibal că în pădure nu se
luptă călare?!
Venilia

A doua zi douăzeci și doi de călăreți părăseau așezarea celților. Vânjoșii și masivii lor cai, cei mai buni pe care-i aveau războinicii, erau trăpași de soi, rezistenți și cu galop egal, obținuți de către celți din încrucișarea rasei sălbatice africane cu cea spaniolă de curse. Oștenii purtau săbii, securi și arcuri puternice. Patru torbe bine îndesate cu săgeți din cele ce aveau vârfurile ascuțite erau aninate de șeaua fiecăruia.

Mica ceată străbătu strâmtoarea mergând spre gurile râului Segra, apoi o apucă pe câmpia netedă ca palma de la poalele culmilor împădurite ale Pirineilor. Era drumul bătut de obicei de celți ori de câte ori plecau într-o expediție militară sau pur și simplu după jaf.

Deși era abia sfârșitul lui februarie, soarele încălzea pământul și topea zăpada. Pe panta lină se întâlneau pârâiașele cu apă tulbure ce formau băltoace mai mici sau mai mari, în al căror noroi clisos se înfundau copitele cailor. Pe coamele munților se zărea ici și colo pământul roșietic acoperit de smocuri de iarbă grasă. Stoluri de ciori se năpusteau pe crengile goale, croncăneau sau zburau deasupra capetelor războinicilor; sus, în înaltul cerului, se roteau ulii și Vulturi de apă în așteptarea pradei.

— Cârdul ăsta de ciori nu e semn bun! cugetă Gerion.

— N-ai nicio grijă! S-au obișnuit să meargă alături de războinici, fiindcă acolo pe unde trec oameni înarmași rămân de obicei cadavre și hoituri de animale, îi răspunse Venilia.

— Vica Pota are dreptate, încuviință Ombolt, luându-și arcul de pe umăr. Puse în grabă o săgeată pe coardă, ochii și-i dădu drumul. O cioară căzu din zbor pe pământ. Săgeata îi rupsese aripa. Pasărea se rostogolea pe jos, croncănind și încercând să ajungă în aluniș; celelalte ciori se năpustiră însă asupra ei, sfâșiind-o cât ai clipi din ochi.

— Ia te uită, se mănâncă unele pe altele! se minună Lucia.

— Așa cum fac lupii și oamenii! continuă Ombolt. Am vrut să dobor una și să alung semnul prevestitor de rău.

Merseră toată ziua în josul apei fără să-şi obosească prea mult caii. În amurg ajunseră acolo unde Segra se varsă în Ebru. Atunci au pornit în galop şi nu s-au oprit până când întunericul beznă nu s-a aşternut deasupra pământului. Sub o creastă de munte nimeriră într-o pădure, unde descălecară şi aprinseră focul. Dădură apoi cailor să mănânce frunze uscate care acopereau în strat gros pământul umed. La adăpost de orice surpriză neplăcută din partea duşmanului, războinicii mâncară şi, înfăşuraţi în pături călduroase, dormiră lângă foc toată noaptea.

În zori, o apucară la vale pe malul stâng al Ebrului. În drum ocoleau coturile făcute de râu, acoperite de mlaştini şi bălţi înţesate de trestie şi tufişuri aplecate de vânt. Din cauza topirii bruşte a zăpezii, pământul mustea de umezeală. Pârâiaşele se rostogoleau de pe coaste, umplând cu apă toate viroagele, şanţurile şi râpele. Nagâţii zburau ca săgeata de pe un mal pe altul, sfâşiind cu ţipătul lor liniştea, iar raţele sălbatice se învârteau în zbor deasupra băltoacelor şi mlaştinilor, asemenea unui colan triunghiular, cu gâturile şi labele bine întinse.

Cu cât înaintau spre locul de vărsare al Ebrului în mare, războinicii întâlneau în drum mai puţină zăpadă şi din ce în ce mai multă iarbă răsărită din belşug pe pământul umed, dar încălzit de razele piezişe ale soarelui. Vânturile aduceau rând pe rând, când ploaie, când furtună. Oştenii lăsau în urmă brazii, ienuperii şi pinii ce străjuiau padinele şi luminişurile, iar în faţa lor apăreau chiparoşi, iovi, tise, rozmarini şi în cele din urmă păduri de lămâi şi smochini.

În a şasea zi, Ombolt şi suita lui se aflau în apropiere de Dertosa, oraş aşezat la vărsarea Ebrului în mare. Ţinuturile împădurite deveneau din ce în ce mai rare iar câmpia ce mărginea râul era în bună parte inundată. Pentru a nu ocoli prea mult, războinicii călăreau prin bălţi, astfel că apa ajungea adesea până la burta calului.

În acea zi oştenii găsiră un deluşor acoperit de iarbă deasă, de pe care apa se scursese. Câţiva plopi cu crengile încâlcite ofereau un neînsemnat adăpost împotriva ploii ce începuse să se cearnă în amurg. După ce descălecară, împiedicară caii şi-i lăsară să pască; osteniţi, oamenii începură să se pregătească de înnoptat.

Lucia şi Venilia stăteau pe malul înalt. În timp ce cuţitele tăiau mărunt carnea afumată pe care o mâncau, fetele se uitau cum se învolburează în albia-i apa tulbure ducând la vale crengi, frunze şi câte un copac smuls din rădăcină. Un vânt cald bătea dinspre miazăzi şi legăna ramurile înmugurite

ale arborilor. La orizont, către asfinţit, soarele se furişă printre doi nori tuciurii şi lumină tot malul opus.

Deodată, Lucia îşi prinse prietena de mână:

— Ia uite-te!... Zăreşti nişte călăreţi pe partea cealaltă?

Venilia îşi duse palma streaşină la ochi şi-şi aţinti privirea dincolo de râu:

— Aşa este, sunt nişte oameni călare. Să tot fie cam cincizeci. Mi se pare că-şi pregătesc arcurile... O să tragă în noi, deşi suntem departe.

Soarele dispăru după un nor. Picături mari de ploaie începură să cadă. Nu se mai vedea bine fiindcă se lăsa întunericul.

Cu toate acestea, Ombolt, Gerion şi cei ce-i însoţeau observaseră că pe malul celălalt sunt nişte oşteni.

— Ăştia sunt cartaginezi! — zise un turdetan.

— Ar fi trebuit să fi traversat mai devreme râul, fu de părere Ombolt. Era mai uşor să trecem prin ţinutul olcazilor, cu toate că şi ei ne sunt duşmani.

— Cărora le-aţi furat în câteva rânduri caii şi vitele! îi strigă Venilia. Acum o să aibă prilejul să se răzbune pe cei ce le-au jefuit aşezarea.

— N-ai nicio grijă, îi răspunse Ombolt de parcă n-ar fi auzit cele spuse de Venilia. Aşa ajungem mai repede la Dertosa. Oamenii ăştia îl urăsc pe Hannibal, iar pe Falcon şi pe turdetani îi simpatizează. De aceea ne vor primi ca pe nişte prieteni şi ne vor da o plută ca să traversăm râul.

— Apoi o să întâlnim mereu patrule şi detaşamente de-ale inamicului, fiindcă Hannibal nu doarme! încheie Gerion sfatul.

Pe celălalt mal, oştenii dădeau din mâini şi strigau, dar din pricina depărtării şi a vuietului apei nu se putea înţelege nimic. Cu toate că înserarea coborâse, ochii ageri ai războinicilor văzură că unii dintre cartaginezi îşi încordează arcurile şi trag. Săgeţile sfârtecară, fâşâind, suprafaţa râului. Îi împiedica depărtarea prea mare la care se aflau. În curând renunţară şi la asta, pentru că întunericul învălui fluviul şi malurile lui.

Cele două cete inamice se pregăteau de odihnă. De o parte şi de alta a apei străluceau focuri. Ombolt şi Gerion tocmai puneau străjile care trebuiau să vegheze cât dormeau ceilalţi, când se pomeniră cu bargusii, locuitori ai malului stâng al Ebrului. Pe când păzeau caii, herghelegii lor au zărit de departe focul şi s-au îndreptat încoace. Cu toate că-l cunoşteau pe Ombolt şi pe încă câţiva turdetani din ceată, ei se aşezară încruntaţi lângă foc. Erau cinci. Unul dintre ei, cu siguranţă căpetenia lor, un flăcău voinic cu o cicatrice mare pe faţă şi fără un ochi, începu să vorbească:

— Noi suntem acum oamenii lui Hannibal... Şefii noştri i-au primit solii dimpreună cu darurile aduse...

— Ei!... exclamă înciudat Ombolt. Aţi şi uitat că Gips spartanul l-a înjunghiat pe Brix, cel mai bun comandant al vostru?

— Dacă l-au dat uitării căpeteniile, de ce n-am face-o şi noi... Nouă ne este totuna, răspunse flăcăul fără un ochi. Nu ştiu încotro aţi luat-o, dar ar fi mai bine să faceţi cale întoarsă. Falcon şi turdetanii care s-au înstrăinat de neamul lor vor fi ucişi.

— Hannibal ne promite de mult lucrul ăsta, dar noi încă trăim! I-o reteză Ombolt, ducând fără să vrea mâna la sabie.

— N-o s-o mai duceţi mult, zise în continuare herghelegiul. Armata a ocupat Dertosa, două cohorte de puni se şi află în oraş. Patrulele colindă peste tot. Mă mir cum de n-aţi dat până acuma peste ele, cu toate că cele mai multe veghează pe malul celălalt.

Oamenii lui Ombolt încremeniră. Era limpede pentru toţi: de se duceau la Dertosa, intrau drept în gura leului.

— Cum de este cu putinţă ca voi să vă alăturaţi lui Hannibal, după ce el a pustiit mai bine de jumătate din Spania? îl întrebă Gerion.

Bargusul se scărpină în capul acoperit de păr încâlcit.

— Hm... Capii noştri au primit daruri, iar noi... Nouă ne e totuna. Am suportat cu vai şi amar stăpânirea romană, iar despre asta se spune că o să fie mai bună... Acuma, duceţi-vă de unde aţi venit, cât mai e timp!

În aparenţă nepăsători, bargusii vicleni şi lacomi, se uitau cu coada ochiului la armele, coifurile şi armurile frumoase ale oştenilor. Se sculară cu toţii vrând parcă să plece. Herghelegiul cu un singur ochi îşi luă biciul[66] de pe umăr şi începu să-i facă vânt deasupra capului. Ceilalţi făcură întocmai ca primul.

— Lăsaţi bicele! strigă Ombolt cu o voce ameninţătoare în timp ce-şi potrivea săgeata să tragă. Alţi câţiva oşteni îşi ridicară, de asemenea, arcurile.

Herghelegiii îşi aruncară, mârâind, bicele pe umăr şi dispărură în întuneric fără să-şi ia seara bună.

— Pocnetele bicelor trebuiau să le dea celorlalţi semnalul de a porni la atac împotriva noastră, îi lămuri Ombolt. Fiindcă Dertosa este în mâinile lui

---

[66] Biciul acesta are un mâner scurt de care este legată o sfoară lungă de câţiva metri, la capătul căreia este prins un smoc de păr de coadă de cal. Pocnetul lui este foarte puternic, (n.a.).

Hannibal, nu ne rămâne nimic altceva de făcut decât să traversăm aici râul, căci herghelegiii bargusi o să ne atace în curând.

Războinicii se apucară îndată de lucru. Dădură jos burdufele de pe cai şi începură să le umfle; apoi le legară două câte două de chinga fiecărui animal, fiind astfel repede gata de drum. După aceea aruncară pe amândouă focurile câte o sarcină mare de crengi uscate şi o porniră pe mal, în sus.

Merseră aşa câteva sute de paşi. Într-un loc unde malul era mai jos, descălecară şi intrară cu caii în apă. Curentul vijelios îi luă imediat pe călăreţi, dar caii, ţinuţi la suprafaţă de burdufe[67], înotau tăind apa pieziş. Când ajunseră la mijlocul râului, auziră gălăgie pe malul stâng. Focurile luminau bivuacul părăsit de ei, dar nu numai atât: în depărtare se zărea ceata de herghelegii cu arcuri şi suliţe în mâini, stând acolo cu buzele umflate. După un scurt sfat, se împărţiră în două. Unii o apucară în susul apei, mergând după urmele lăsate de cai şi nădăjduind să-i ajungă pe fugari, iar restul cetei rămase lângă foc.

Deasupra râului plutea întunericul de nepătruns. Războinicii se apropiau de mal în ciuda curentului ce se juca cu caii care începuseră să gâfâie. Au ieşit din apă la numai o sută de paşi mai sus de locul unde poposiseră duşmanii. Călăreţii se aşteptară unul pe altul, apoi se strânseră cu toţii şi tăinuiră în şoaptă: să-i atace sau nu pe punii adormiţi sau să-şi vadă de drum neobservaţi.

După ce dezlegară şi dezumflară burdufurile, se aşezară pe iarbă. Un timp se auziră doar sforăitul şi gemetele cailor obosiţi împreună cu vuietul râului.

— Să-i atacăm pe duşmani! — zise ξnceti'Ior Venilia. Dacγ-i luγm prin surprindere, o sγ-i ξnvingem!

— Datoria noastră este să luăm comoara îngropată şi să-l iscodim pe duşman, – o dojeni Ombolt. De aceea o bine să ştiţi că vom lupta doar atunci când o să fim nevoiţi. Desigur, în situaţia asta noi i-am fi învins, fiindcă suntem mai puţini, iar corzile arcurilor noastre sunt ude, nu-i aşa?! Haide, urcaţi-vă în şa ca să ne depărtăm de vrăjmaş încet şi în cea mai mare tăcere.

Se aflau pe nişte coline acoperite cu alunişuri şi viţă de vie sălbatică, care se agăţa de picioarele cailor, stânjenindu-le mersul. În întuneric se desluşeau contururile unor plopi, ale unor tufe şi sălcii plângătoare. De undeva se auzea ţipătul vulturului de apă şi chemarea surdă a bufniţei,

---

[67] Asirienii au fost primii care au folosit acest mod de traversare a apelor, preluat apoi de războinicii din antichitate ca şi de cei din evul mediu (n.a.).

prevestind o zi frumoasă şi caldă. Oştenii lăsaseră în urmă râul şi mica tabără inamică.

Ajunşi pe câmpia netedă, dădură pinteni cailor care porniră la trap şi o ţinură aşa până ce, la răsărit, cerul prinse să se rumenească. Pomii şi tufele se desprindeau tot mai mult din întuneric. Din iarbă începeau să-şi ia zborul ciocârliile care, plutind în văzduh, îngânau primele acorduri ale cântecelor lor de dimineaţă. În depărtare se ivi o pădure întinsă.

Ombolt grăi primul în acea zi:

— Ne aflăm în ţinutul olcazilor. Ne vom înfunda în pădure, unde ne vom petrece ziua. După ce caii o să se sature de păscut şi o să se odihnească, o să plecăm mai departe.

Suiră un deal, coborâră apoi culmea lui, intrară în pădure şi, cât ai clipi din ochi, se făcură nevăzuţi după trunchiurile groase ale copacilor.

Soarele se urcase de câteva suliţe pe cer când ajunseră într-un mic luminiş. Aici descălecară, luară şeile de pe cai şi le dădură drumul în iarbă.

Pădurea încingea ca un brâu lat platourile asemănătoare unor şei, la poalele cărora se întindeau de o parte aşezările olcazilor, de alta cele ale vacceilor. Războinicii lui Ombolt nu puteau apuca alt drum decât acela ce ducea prin pădure şi care trebuia străbătut cu multă băgare de seamă până la marginea ei. Apoi împrejurările îi vor călăuzi mai departe.

Brâul de pădure avea o lăţime cam de o mie de paşi; pe alocuri el se lăţea sau se îngusta. Deşi se făcuse ziuă de mult, în pădure era linişte. Nu se auzea obişnuitul ciripit al păsărilor şi nici foşnetul crengilor şi al tufelor. Oştenii osteniţi se lungiră pe iarbă, după ce doi dintre ei rămaseră de veghe. Turdetanul pus de strajă se îndreptă spre marginea pădurii şi se opri într-un loc unde mestecenii şi stejarii erau mai rari. De aici se vedea aşezarea olcazilor. Omul se aşeză pe o buturugă şi începu să scruteze zarea. Vedea ţăranii arându-şi şi semănându-şi ogoarele, iar mai departe se înşirau colibele lor poleite de lumina soarelui; în spatele acestora se iveau, ca nişte gropi săpate în deal, bordeiele în care trăiau olcazii. Oşteanul pus de strajă s-a apucat de câteva ori să numere deschizăturile din măgură, încercând să-şi alunge somnul. La un moment dat ochii-i rătăciră pe jos, unde descoperiră o ciudată scenă. La zece paşi de el, un şarpe mare cu o puzderie de pete pe el, cu capul migdalat şi doi ochi roşii nemişcaţi, pândea un jder ce înşfăcase la rându-i un iepure. Turdetanul superstiţios privea cu ochii holbaţi cum se strângea pielea de pe spatele reptilei; era încredinţat că răpunerea prăzii de către şarpe reprezenta un semn rău pentru el şi tovarăşii lui. Fără să-şi ridice capul, jderul îi scotea iepurelui măruntaiele, în timp ce reptila se târa

încet spre el. Pe războinic îl treceau toate năduşelile. Cernute prin frunzişul des, razele soarelui se prefăceau pe pământ în cercuri luminoase ce lunecau lin, iar şarpele pândea pregătindu-se de atac. Deodată, ca un bici enorm, se aruncă cu o iuţeală fulgerătoare asupra prăzii. Jderul se dovedi însă mai sprinten: sări şi astfel dinţii plini de venin muşcară în gol, doar la o palmă depărtare de el. Sâsâind şi fluturându-şi limba despicată, reptila îşi înălţă jumătate din corp, gata să sară din nou. Dar jderul se făcuse nevăzut. Bucuros de semnul bun ce i se arătase, războinicul îşi trase sabia, dădu fuga şi tăie în două şarpele. Partea din faţă dispăru cu cap cu tot în iarbă, în timp ce coada şi toată partea din spate începu să se îndoaie şi să se rostogolească pe covorul de frunze uscate.

În momentul acela răsună un lătrat de câine sălbatic, semn că celălalt oştean rămas de veghe descoperise o primejdie. Turdetanul o luă la fugă printre copaci şi ajunse într-o clipită la locul unde dormeau tovarăşii lui. Din partea opusă sosi cu sufletul la gură şi celălalt oştean, care începu să strige:

— Sculaţi-vă!... Vin duşmanii!

— Câţi sunt la număr? îl întrebă Ombolt.

— Vreo două cete. Sunt pe urmele noastre. Haideţi, sunt aproape.

Obişnuiţi cu astfel de surprize, războinicii se înţeleseră fără prea multe cuvinte, iar acum erau gata să pornească la luptă în pădure. Doi oşteni mânară imediat caii la vale, în albia pârâului. Aici, la adăpostul lăstărişului înalt, îi legară de copaci, apoi se întoarseră îndărăt. Între timp, tovarăşii lor se şi împărţiseră în trei grupuri ce-şi găsiseră un ascunziş bun, fie în spatele trunchiurilor groase sau după tufişuri, fie sus, în copaci, acoperiţi de frunzişul des.

Cei doi herghelegii rămaseră în poieniţă. Datoria lor era de a atrage atenţia duşmanului înainte de a cădea în cursă. Aceştia se aşezară pe iarbă şi se apucară să mănânce, prefăcându-se cu totul nepăsători. Pe pământ, alături de ei, se aflau arcurile cu coardele bine întinse şi săgeţile scoase din tolbe.

În pădure se iviră războinicii lui Hannibal, toţi numizi care, obişnuiţi mai mult cu luptele în câmp deschis, se deplasau în formaţii compacte. O patrulă alcătuită din trei oameni înainta la o sută de paşi de capul coloanei. Cei trei numizi care precedau grosul se uitau după urmele lăsate de copitele cailor, fără să cerceteze ceea ce se petrecea în faţa şi în jurul lor, astfel că trecând prin ambuscadă, nu observară nimic deosebit. Restul oastei se bizuia, fără îndoială, pe ei şi de aceea se mişca pe îndelete şi totdeodată fără prea mare băgare de seamă.

Patrula zări în luminiş pe cei doi turdetani care stăteau pe iarbă şi mâncau. Numizii dădură un ţipăt şi puseră îndată mâna pe arcuri. Trimise în pripă, săgeţile lor zburară pe deasupra adversarilor care se cufundară la timp în iarbă. Zbârnâiră apoi arcurile turdetanilor. Doi dintre numizi căzură de pe cai, iar al treilea se uita înspăimântat în ce parte să fugă. Clipa asta de şovăire l-a costat viaţa. O a treia săgeată îl nimeri drept în faţă.

La auzul strigătelor scoase de oamenii plecaţi în recunoaştere, detaşamentul de numizi se opri, dar centurionul ce călărea în fruntea războinicilor gemu şi se prăbuşi de pe cal. Săgeţile începură să zboare din câteva părţi. Nevăzuţi, turdetanii făcură prăpăd printre duşmani. Vreo cincisprezece soldaţi, aproape toţi răniţi de moarte, se rostogoliră din şa. Ceilalţi dădură buzna în tufişuri, dar săgeţile şuierau, căutându-i.

Din hăţiş răsună un glas:

— Hei, numizilor... Nu v-a învăţat Hannibal că în pădure nu se luptă călare?!

Venilia ţâşni din sihlă şi o tuli împrejurul copacilor. Cinci călăreţi o fugăreau trăgând săgeată după săgeată în urma ei...

— Pe Melhart, oşteanul ăsta este o femeie! strigă înciudat unul din numizi şi-şi opri în loc calul. Noi luptăm...

Din arborele sub care zăbovise îi sări un războinic în cap. Ceilalţi avură aceeaşi soartă. Înspăimântaţi, caii începură să se ridice în două picioare şi să-şi arunce călăreţii din şa. În timp ce în poiană oştenii se încăieraseră tăvălindu-se pe jos, numizilor le săriră în ajutor tovarăşii lor. După ce-şi omorâseră adversarii, cinci turdetani se văzură în faţa a doisprezece inamici care, mânioşi fiindcă nu ajunseseră la timp să-şi ajute ortacii, se năpustiră cu furie asupra micului pâlc. Războinicii lui Ombolt îi întâmpinară cu săbiile îndreptate spre ei. Venilia se grăbi să li se alăture.

Oştenii lui Falcon ştiau prea bine că nimeni nu le poate veni în ajutor, căci după zăngănitul săbiilor înţeleseseră că lupta se poartă în mai multe locuri. Şi totuşi, dintr-un tufiş zbură o săgeată ce aduse moartea unui duşman.

Învârtindu-şi sabia deasupra capului, Vica Pota se avântă prima în luptă, urmată de Gerion şi de cei patru războinici. Trei numizi o înconjurară, dar fata nu se pierdu cu firea: folosind mai mult vârful decât tăişul, aşa cum o învăţase Multon Sabinul, ea străpunse cu sabia mai întâi pe cel mai aprig dintre adversari, apoi se îndreptă cu toată puterea asupra celorlalţi doi. Gerion ucise un numid, altuia îi reteză mâna de la umăr şi acum se repezea asupra celui de al treilea căruia i se alăturaseră încă doi.

Între timp un decurion, o namilă de numid ce-şi rotea într-una toporul deasupra capului, doborî doi turdetani şi porni în goană spre locul unde se bătea fata. Un saguntin încercă să-i taie calea dar vânjosul războinic nu făcu altceva decât să-i mângâie coiful cu securea şi cel izbit căzu jos.

— Vica Pota! Dădu un ţipăt Gerion şi se aruncă cu toată greutatea asupra numidului. Amândoi se rostogoliră. Din grup mai rămăsese un singur turdetan, care-i sări Veniliei în ajutor. La primul asalt răni un adversar, dar un altul îl crestă cu sabia sub cot. Cu şoldul însângerat, fata de-abia se mai ţinea pe picioare, dar tot nu se dădea bătută? Respingea mereu loviturile îndreptate asupra ei. Fără să ia în seamă şuvoiul de sânge care i se scurgea pe mână, tovarăşul ei se lupta cu vitejie. Sabia lui se împlântă din nou în şalele unui duşman. În dorinţa lui de a o apăra pe fată, se vâra tot timpul printre spadele punilor, dar se părea că nu va mai rezista multă vreme, căci între timp mai primise o altă lovitură la gât. Cei cinci războinici cartaginezi încă în viaţă, năvăleau asupra celor doi cu tot mai multă furie.

Toţi ceilalţi oşteni se strânseră în jurul lui Ombolt. Din grupul acesta trei căzuseră, iar ceilalţi se băteau pe viaţă şi pe moarte. Lucia se afla în mijlocul lor; ea fu aceea care observă din depărtare că Venilia şi cel ce-i sărise în ajutor se opuneau cu ultimele sforţări celor cinci puni. Fata îi părăsi pe cei din grup, se trase la o parte, ţâşni apoi dintr-un tufiş şi, după ce-şi potrivi săgeata pe arc, alergă să-i vină în ajutor prietenei ei. Numizii purtau cu toţii platoşe şi coifuri, de aceea Lucia începu să-şi trimită săgeţile în picioarele lor. Loviturile ei nu întârziară să-şi arate efectul: doi adversari erau răniţi. După aceea lăsă arcul, puse mâna pe sabie şi se avântă în luptă.

Gerion reuşi, în cele din urmă, să-şi omoare uriaşul său duşman. Războinicul se ridică însă de jos pe jumătate gâtuit. Ca să-şi revină, libertul respiră adânc de câteva ori, apoi apucă securea ce zăcea la picioarele lui şi goni să-i dea ajutor stăpânei. Toporul trăsni coiful unui duşman. Numidul se răsturnă fără să mai poată scoate un cuvânt. Ceilalţi doi se-ntoarseră şi o luară la fugă. Punând piciorul în scară, ei se aruncară pe cai şi porniră cu cea mai mare iuţeală spre marginea pădurii. Îi urmară încă cinci, apoi alţi patru. Din cele două turme de războinici puni, doar unsprezece au scăpat, dând bir cu fugiţii.

Lui Ombolt i-au murit şase oameni, iar ceilalţi nu scăpaseră, aproape niciunul, nevătămaţi: fiecare avea câte o rană mai grea sau mai uşoară. Gerion, pe care uriaşul numid mai-mai să-l strângă de gât, nu se alesese cu nimic altceva decât cu dureri de gât şi ceafă. Lucia şi Ombolt erau singurii care rămăseseră teferi. Ei trei strânseră toţi răniţii şi-i cărară la pârâu. De

abia aici putură să-şi dea seama că doi erau răniţi de moarte: primul în pântece, iar al doilea la cap. Aceştia nu-şi mai veniră în simţiri şi muriră curând. Oşteanul din Sagunt, doborât de namila de numid lângă Venilia, îşi reveni însă, deşi toţi crezuseră că e mort. Şchiopătând, se târî până la tovarăşii săi, aici se cufundă în pârâu unde înghiţi cu nesaţ apa rece şi îşi spălă sângele care-i năclăise părul.

Acolo unde se bătuseră, zăceau răniţi optsprezece războinici puni. Ombolt, Lucia, Gerion împreună cu trei turdetani mai puţin vătămaţi, îi căutară şi-i găsiră printre cadavre. Turdetanii ca şi crudul oştean din Eritreea[68] îşi traseră săbiile din teacă şi începură să-i ciopârţească.

Lucia, care nu putea să suporte grozăvia scenei, îşi întoarse capul într-o parte şi în acelaşi moment privirea ei întâlni doi ochi albaştri. Un tânăr numid rănit la şold şedea rezemat cu spatele de un copac. Fata se uita cu mirare la faţa lui nespus de calmă, ce lăsa impresia că nevârstnicul oştean aşteaptă fără frică moartea. Până atunci fata nu mai văzuse ochi mai plini de nobleţe şi bunătate ca ai acestui soldat. Cu sabia-i năclăită de sânge, un turdetan se apropie de numid.

— Pe acesta n-ai să-l omori! îi strigă fata.

Privind-o cu ciudă, turdetanul nu se lăsă:

— La rândul lor, ei ne-ar fi răstignit pe cruce! N-au niciun fel de milă faţă de duşman.

Războinicul vru să lovească cu sabia, dar din cauza mişcării făcute, dureri groaznice îl săgetară în coapsa rănită. Turdetanul se încovoie, sprijinindu-se în sabie.

Aflată între cei doi oşteni răniţi, Lucia îi zise turdetanului:

— Poate, că zeii au hotărât ca tu să mori înaintea lui! Vezi mai bine de tine, iar pe duşmanul rănit lasă-l în seama mea. De azi încolo el este sclavul meu.

Negru la faţă de mânie, Gerion se apropie de ei.

— O să-i zburăm capul! zise acesta furios.

— Îndrăzniţi numai!... Eu i-am betegit piciorul, Este sclavul meu şi de aceea nimeni n-are dreptul să-l ucidă!...

Auzind cuvintele fetei, Ombolt strigă scos din fire:

— Ia uitaţi-vă... Asta e fecioara care a jurat Eriniilor că va ucide doisprezece duşmani!

La cele spuse de Ombolt, Gerion adăugă în râs:

---

[68] Gerion (n.a.).

— De o s-o ţinem tot aşa, n-o să omoare niciunul! mai bine s-ar fi legat să rămână toată viaţa neprihănită spre marea nenorocire a lui Himeneu[69] şi a Iunonei[70]...

— Bagă de seamă să nu te omoare în somn sclavul ăsta al tău! îi mai zise Ombolt, îndepărtându-se. Gerion şi cei doi turdetani îl urmară.

Lucia îngenunche lângă numidul rănit şi se apucă să-i scoată cu răbdare săgeata din coapsă. În ciuda durerilor, în ochii războinicului strălucea nemărginita lui recunoştinţă.

— Ia-mă cu tine, îi şopti el. Voi fi sclavul tău credincios până la capătul zilelor tale şi ale mele. Mă cheamă Asop.

În sfârşit, fata strânse din dinţi şi-i smulse săgeata din rană. De o parte şi de alta a vârfului ei de fier atârnau mici şuviţe de carne plină de sânge. După aceea îl ajută să se scoale în picioare şi-l cără aproape în spate până la pârâu. Aici îi spălă bine de tot locul vătămat cu apă rece, legându-l apoi strâns cu o bucată de pânză de jur împrejurul coapselor.

Între timp, Ombolt şi Gerion ajutaseră tovarăşilor lor răniţi să se ridice în şa, iar după ce îşi strânseră armele şi lucrurile, puseră şi ei piciorul în scară.

Lucia prinse de căpăstru un cal ce rătăcea prin pădure fără călăreţ şi, sprijinit de ea, tânărul numid încălecă. Apoi fata se aruncă în grabă în şa şi se duse lângă ceilalţi.

Ceata celor şaisprezece războinici străbătu la pas pădurea, mergând pe marginea pârâului.

---

69 Himeneu – zeul căsătoriei în mitologia greacă (n.a.).

70 Iunona Lucina – zeiţa protectoare a naşterilor la romani (n. a).

CAPITOLUL IX

*Sub ochii mei **a** omorât **o** mam**ă***
***şi** un copil, pâng**ă**rindu-mi astfel*
*privirea. Îmi pare **rău că** nu l-am*
ucis.
Asop

Războinicii ştiau că, părăsind pădurea, vor cădea cu siguranţă în mâinile duşmanului.

De aceea mergeau de-a lungul şanţurilor şi pârâului, strecurându-se prin tufişurile dese. În a cincea zi au ajuns în nişte prăpăstii şi văgăuni pe care au fost nevoiţi să le ocolească.

Încetul cu încetul răniţii s-au pus pe picioare. Cinci dintre ei şi-au recăpătat pe deplin puterile, dar ceilalţi suportau cu greutate drumul. Venilia începuse să meargă, iar rana i se vindecase. Lucia veghea neobosită asupra tuturor. La fiecare popas se îngrijea de plăgile oştenilor: le spăla cu apă rece şi le ungea cu grăsime vegetală. Asop se însănătoşi printre primii, deşi săgeata îi străpunsese zdravăn şoldul.

Flăcăul era ascultător, aşa că toţi se obişnuiseră cu el. Acesta le spuse că acum a găsit în sfârşit ocazia de a părăsi definitiv armata lui Hannibal, deşi vitejia lui fusese remarcată cu prilejul asedierii şi cuceririi cetăţii Sagunt.

— Sălbăticiile săvârşite de călăreţii lui Hannibal m-au făcut să urăsc atât războaiele cât şi pe toţi tâlharii din lume – le mai spuse Asop. Dacă mă primiţi la voi, o să lupt alături de cei ce se bat împotriva tuturor relelor, păstrându-vă nestrămutată credinţă!

Uitându-se la faţa lui plină de bunătate şi la ochii-i blânzi, războinicii începeau să capete încredere în el.

— Ai putea să lupţi cu noi contra numizilor? îl întrebă Venilia.

— Voi mi-aţi dăruit viaţa, mi-aţi tămăduit rana şi nu m-aţi lăsat singur. De aceea am să lupt de partea voastră, fiindcă am primit cel mai de preţ lucru pe care-l poate obţine un om. Punii nu fac asemenea milostenii... La Sagunt am văzut cum cei mai tari dintre tovarăşii mei îi omorau pe cei mai slabi pentru a le smulge prada.

Într-o astfel de armată Asop nu mai vrea să slujească,

— Ai prădat ceva în cetate? îl întrebă Ombolt.

— Nu. Eu nu mă ating de lucruri străine.

— Ăsta nu e în toate minţile! zise un turdetan care nu-şi mai putea stăpâni râsul. Ceilalţi începură să-şi bată joc de tânărul sclav. Unul îl întrebă plin de vădită curiozitate:

— Aş vrea să ştiu unde cresc nişte proşti aşa ca tine?

— De fel sunt din Cirta, iar vouă vă par zănatec, fiindcă nu mă ating de lucrul altuia şi lupt pentru adevăr.

După nouă zile războinicii ajunseră la izvorul unui râu. Apa se rostogolea în puhoaie, prăvălindu-se în praguri prin văgăuna întunecoasă.

— Cursul râului acestuia trebuie să ne ducă la ruinele cetăţii Sagunt, spuse Ombolt. Acum o s-o luăm la vale şi o să fim nevoiţi să intrăm pe pământurile triburilor atrase de Hannibal de partea lui.

Coborau de-a lungul albiei înguste care se lărgea tot mai mult fiindcă apa primea pe parcurs o puzderie de pâraie şi pârâiaşe. Înainte de asfinţitul soarelui războinicii observară că pădurea se răreşte din ce în ce, locul copacilor fiind luat de tot mai desele luminişuri. În sfârşit, ajunşi la viroaga dintre trunchiurile rare, Ombolt şi însoţitorii săi zăriră o aşezare omenească.

— Aici trăiesc carpetanii, zise Asop. Am stat de două ori în mijlocul lor. Dacă e s-o luăm spre Sagunt, o să trebuie să străbatem neabătut ţinutul locuit de ei.

Aici se dădură cu toţii jos de pe cai, care fură imediat deşeuaţi. Din sat răzbătea până la ei zvon de voci amestecate cu cântecele oamenilor şi mugetele vitelor, începuse să se lase întunericul. Printre case şi colibe străluceau flăcările focului. Râul trecea învolburat prin sat, purtându-şi torentele pe sub malurile abrupte şi înalte pe care se zăreau de departe, ca nişte pete întunecoase, copaci singurateci.

Războinicii se uitau de pe colină la bordeiele şi căsuţele împrăştiate la nesfârşit şi dădeau din cap.

— Pe aici nimeni nu poate trece! zise Lucia.

— Să încercăm să ne strecurăm prin altă parte! intră în vorbă Gerion. Satul ăsta trebuie să aibă un capăt.

— Şi uite aşa o să dăm peste alte şi alte aşezări! zise Venilia, împotrivindu-se părerii lui Gerion. Nu trebuie să ne îndepărtăm de ţinta noastră şi să pierdem timp. Să nu uităm că Hannibal ar putea să se urnească cu armata de la Cartagina Nouă, iar noi să dăm chiar peste el; atunci nicio minune n-ar mai fi în stare să ne salveze.

Oştenii se hotărâră să treacă la miezul nopţii prin satul carpetanilor. De vor fi observaţi, vor căuta scăpare pe caii lor repezi.

După ce-şi primiră şi gătară porţiile de mâncare, se lungiră în iarbă, iar unii adormiră cât ai clipi din ochi. Caii, deşeuaţi, păşteau în voie.

Asop stătea cu spatele rezemat de trunchiul gros al unui copac. Lucia se apropie de el şi-l întrebă:

— La ce te gândeşti?

Ochii lui străluciră în semiobscuritatea înserării:

— La tine...

— La mine?

— Tu eşti paznicul trimis mie de zei. Nimic rău nu mi se poate întâmpla atât timp cât eşti lângă mine.

Ochii albaştri ai flăcăului luminau ca doi tăciuni. Fata începu să tremure.

— Noi n-o să ne despărţim niciodată, îi zise iarăşi Asop. Eu sunt sclavul tău până la sfârşitul vieţii.

— Am să te păzesc, îl asigură Lucia. Dar ce o să se întâmple cu tine dacă o să fiu răpusă în luptă?

Flăcăul îi răspunse cu blândeţe:

— Dacă o să fii răpusă, înseamnă că aşa trebuie şi este bine. În aceeaşi clipă am să mor şi eu.

Chiar atunci din sat se auzi gălăgie. În toate părţile ardeau făclii care se îndreptau spre dealul acoperit cu copaci rari, unde se aflau războinicii lui Ombolt.

— Ne-au observat! strigă Venilia şi se repezi la cal.

Şi ceilalţi începură să-şi înşeueze caii. Zăpăciţi, unii dintre ei puseră mâna pe arme, neştiind ce să facă mai înainte.

— Prea târziu! exclamă Ombolt, Nu mai putem să fugim căci iscoadele lor ne-au descoperit, iar acum suntem încercuiţi. N-avem altceva de făcut decât să luptăm până la ultima suflare.

Torţele se apropiau tot mai mult. Oştenii desluşeau din ce în ce mai limpede larma şi tropăitul cailor.

— Haideţi să ne retragem în pădure! strigă Gerion tovarăşilor săi.

— E prea târziu! îi răspunse scurt Venilia.

Făcliile intrară în pădure. Carpetanii înaintau din trei părţi cu câte o sută de războinici care, siguri că adversarul nu le poate scăpa, păşeau fără grabă drept spre oştenii lui Ombolt.

— Potriviţi săgeţile şi trageţi cu nădejde! Le porunci Ombolt, pregătindu-şi arcul;

Asop se apropie de el şi-i zise:

— Lăsaţi arcurile!... Acum cred că viclenia ne-ar fi de mai mare folos!...

După ce-l măsură cu privirea, Ombolt se adresă celorlalţi:

— Ce ziceţi?... Să credem în sclavul acesta numid?

Oştenii tăceau, dar ca la un semn lăsară jos armele.

Din cele trei părţi carpetanii se apropiară la o aruncătură de săgeată, iar acum stăteau pe loc, aşteptând parcă să fie atacaţi din pădure. Asop se sui în şaua unui cal şi-i dădu pinteni ca s-o apuce spre poiana unde erau cei mai mulţi carpetani. La treizeci de paşi de ei, acesta ridică mâna în sus, în semn de prietenie şi strigă cât putu de tare:

— Suntem oamenii lui Hannibal!... Lăsaţi armele! Nu aveţi de ce să vă temeţi!

Din ceata carpetanilor se desprinseră cinci călăreţi care înaintară spre Asop cu săbiile scoase din teacă. Alţi patru, neînarmaţi însă, aduseră torţe pentru a lumina şi examina mai bine faţa lui Asop.

— Pregăteşte-ţi săgeata! îi şopti Ombolt lui Gerion. Dacă e trădare, să tragi în Asop!

Un războinic cu plete bogate şi cu mustăţi lungi, strigă neîncrezător:

— Câţi sunteţi?... Ieşiţi din pădure!

— Şaisprezece oameni, îi răspunse Asop. Suntem avangarda detaşamentului condus de Colontai. Trei mii de oşteni vin în urma noastră, cale de o jumătate de zi.

Ombolt şi însoţitorii lui încălecaseră şi cu mâna pe mânerele săbiilor se apropiau de Asop:

— Ia te uită, aveţi şi femei în armata voastră! le zise râzând un carpetan. Acuma e limpede de ce învinge Hannibal!

— Ele luptă la fel de curajos ca şi bărbaţii! îi lămuri Asop.

— Dacă nu crezi, strigă plină de mândrie Venilia, ieşi din rând şi o să simţi imediat cum se bat femeile!

Carpetanul se făcu că nu aude provocarea fetei. Pe jos sau călare, soseau într-una alţi războinici ce îngroşau rândurile celor dintâi veniţi. Mai mult de cincizeci de facle luminau scena. Deodată un carpetan dădu un ţipăt plin de mirare:

— De unde până unde turdetanii în armata lui Hannibal!... Fraţilor, ăştia sunt oamenii lui Falcon!

Mulţimea începu să şuşotească şi să fiarbă. Se auziră şi glasuri ameninţătoare.

— Tâlharii şi hoţii ăştia de cai dau târcoale aşezării noastre! Se pregătesc cu siguranţă să ne atace sau să ne jefuiască! se răsti cu mânie un carpetan.

Asop răspunse calm:

— Aşa este, sunt turdetani, dar din aceia care au trecut demult de partea lui Hannibal.

Mustăciosul şef al carpetanilor îl măsură de aproape pe numid:

— Pe tânărul ăsta l-am văzut de două ori printre călăreţii lui Maharbal veniţi în satul nostru. Ceilalţi nu sunt din ceata lui... Flăcăi, descălecaţi, daţi-ne armele şi haideţi cu noi. O să vedem mâine ce e de făcut cu voi.

— Cine eşti tu de îndrăzneşti să-i dezarmezi pe oştenii lui Hannibal? îl întrebă Ombolt.

— Eu sunt şeful acestui trib. Daţi-vă jos de pe cai! porunci războinicul cu mustăţi, apucând de frâu calul lui Ombolt.

— Ia mâna!... îl repezi Asop. Dacă i s-ar întâmpla ceva vreunuia dintre noi, praful s-ar alege de satul vostru! Oare nu ştii, bezmeticule, cum îşi răzbună Hannibal soldaţii?!

Carpetanul lăsă frâul din mână şi se dădu doi paşi înapoi.

Scrâşnind din dinţi, turdetanii îşi încleştaseră mâinile pe mânerele săbiilor, gata să se năpustească ca lupii asupra carpetanilor. Venilia se juca cu o falarică şi, în acelaşi timp, se uita pe furiş la conducătorul mustăcios al vrăjmaşilor.

Un oştean bătrân cu părul alb şi fără un dinte în gură izbucni fierbând de mânie:

— Lăsaţi tâlharii şi hoţii să plece! Să-i răsplătească zeii cu o ciumă neiertătoare! N-a sosit încă timpul răfuielii noastre cu Hannibal şi cu jecmănitorii lui!

Această neaşteptată întorsătură pe care o luaseră lucrurile îl făcu pe Ombolt să râdă:

— Aşa proastă părere ai despre aliaţii voştri?

— Mânca-v-ar Hecate[71] pe toţi, lupi blestemaţi ce sunteţi! Clocotea bătrânul. Pentru noi prietenia voastră este mai rea decât vrăjmăşia! Câteva mii de războinici de ai voştri luptă în oastea hoţomanului ăluia[72] pe care zeii o să-l pedepsească într-o bună zi!

— Cumpăneşte mai bine vorbele pe care le scoţi! îi zise Venilia. Cuvintele tale îţi pot zbura capul de pe umeri!

---

[71] Hecate – înfiorătoare zeiţă a infernului (n. a).

[72] Hannibal

— Nu mi-e frică de nimeni, n-ai nicio grijă! şuieră bătrânul. Am să le spun fără înconjur şi lui Maharbal şi porcului ăla de Hannibal că sunt nişte hoţi.

Carpetanii, vădit îngroziţi de vorbele aruncate de pleşuvul oştean, erau cumplit de nedumeriţi. Unii începură să-şi stingă faclele, apoi mustăciosul conducător le făcu semn cu mâna şi, mormăind, porniră cu toţii spre aşezarea de la poalele dealului.

Asop, pasămite căpetenia oştenilor lui Ombolt, dădu semnalul de plecare. Războinicii îşi îmboldiră caii şi porniră în galop printre carpetanii strânşi grămadă.

Străbătură pe întuneric satul, ajungând în sfârşit la marginea lui.

Pe drum, Lucia îi spuse lui Asop:

— De azi încolo nu mai eşti sclav.

Tânărul o privi şi-i răspunse cu blândeţe:

— Nici n-am fost, la drept vorbind. Dorinţa mea este să mă consideraţi şi să mă primiţi între voi ca tovarăş, prieten devotat.

— Eşti şi vei rămâne al nostru cât o să vrei, se amestecă Ombolt în discuţia lor.

Mergeau la vale, pe malul fără copaci şi tufe. În depărtare se zăreau contururile unei păduri. Din spatele stejarilor înalţi se ridică luna plină şi lumină câmpia netedă, râul şerpuitor şi pădurea.

Războinicii descălecară fiindcă după galopul prelungit destul de multişor, caii aveau nevoie de odihnă. La rândul lor, osteniţii oameni se aşezară pe iarbă cu ochii plini de mirare şi bunăvoinţă aţintiţi asupra lui Asop. Tânărul se apucă să le povestească cum a luat el parte la asediul cetăţii Sagunt, fiind unul dintre aceia care l-au apărat pe Hannibal atunci când a căzut rănit sub zidurile oraşului. În timpul luptelor duse împotriva băştinaşilor din Spania luase parte, de asemenea, la multe acţiuni curajoase. De aceea era preţuit de căpeteniile pune, iar numele lui era amintit în faţa generalilor. Tovarăşii lui consideraseră că, în ciuda tinereţii sale, Asop o să devină centurion... Şi spusele lor se adeveriseră întrucâtva, căci nu de mult flăcăul fusese numit decurion în manipula lui Dedalion cantonată la Dertosa.

Intrând însă în armata lui Hannibal, a strâns în suflet mult amar. Cu ocazia cuceririi cetăţii Sagunt săvârşise o încălcare, pentru care de obicei se plătea cu viaţa: era cât pe ce să omoare un ofiţer dacă coiful tare nu ar fi domolit lovitura de suliţă trimisă de Asop în capul acestuia. Zi şi noapte ofiţerul a zăcut în nesimţire. Când şi-a revenit şi s-a pus pe picioare, şi-a tras sabia din teacă, năpustindu-se asupra lui Asop. Apoi s-au bătut până ce sau prăbuşit răniţi amândoi. După aceea, tânărul a fost legat şi dus în faţa lui

Maharbal; crudul general a ştiut însă să întărească meritele lui Asop, osândindu-l la o pedeapsă mai uşoară: treizeci de lovituri de băţ, dar asta nu a fost totul: spânzurat de picioare cu capul în jos, a stat aşa până când s-a scurs tot nisipul din clepsidră.

— De ce l-ai lovit pe ofiţer? îl întrebă Venilia.

— Sub ochii mei i-a smuls unei mame copilul din braţe, l-a izbit de zid, apoi a omorât-o şi pe femeie. Fapta lui mi-a pângărit privirea şi-mi pare nespus de rău că nu l-am ucis. Ofiţerul este un libian, pe nume Partenapei. Zeii poate mă vor ajuta să-l mai întâlnesc încă o dată în viaţă. Atunci am să răzbun atât moartea mamei aceleia şi a copilului ei, cât şi ruşinea mea. Rămânând în oastea lui Falcon, sunt vrăjmaş atât acestei bestii cât şi tuturor tâlharilor lui Hannibal. Pot să mor, dar nimeni n-o să mă spânzure de picioare.

— După câte înţeleg, ai hotărât să-i trădezi? Ce vor spune tovarăşii tăi? îl întrebă Gerion.

— După nenorocirea abătută asupra mea, ceilalţi m-au batjocorit şi dispreţuit. De aceea am şi fost mutat la Dertosa, în manipula lui Dedalion.

Tânărul tăcu câteva clipe, apoi continuă:

— Sunt de fel din oraşul numid Cirta. Am luptat ca mercenar la cartaginezi, iar banii agonisiţi prin suferinţă şi umilinţă îi lua regele meu, care nu m-a întrebat de vreau sau nu să mă duc la război. De aceea, nu mă pot numi trădător. Vouă nu vă cer nimic altceva decât să mă consideraţi un sclav credincios, hotărât să vă urmeze pretutindeni.

În lumina lunii, râul strălucea ca o oglindă. Dinspre răsărit se auzeau tunete surde. În partea aceea se iviră nori negri şi groşi, învăluiţi în palida strălucire a lunii. Caii se opreau din ce în ce mai des din păscut, îşi ridicau capetele şi-şi ciuleau urechile într-acolo, simţind şi desluşind parcă ceva.

— Ne eşti într-adevăr tovarăş şi prieten! îi spuse Ombolt lui Asop, bătându-l pe spate. Printre noi nu există niciunul care ar putea să te nedreptăţească.

Oştenii încălecară şi o luară spre pădure. Ajunşi la umbra deasă a copacilor de la margine, nu apucară să răsufle căci deodată oameni cu arcuri îndreptate spre ei le săriră pe neaşteptate în faţă şi începură să strige:

— Cine sunteţi?... Daţi-vă jos de pe cai!...

— Oamenii lui Hannibal din manipula lui Dedalion! Ne-am urnit din Dertosa! le răspunse Asop.

Arcurile fură lăsate în jos.

— Dar voi cine sunteţi? îi întrebă Ombolt.

— Patrula de recunoaştere care deschide calea armatei lui Hanno. După noi vin zece mii de oşteni, călări şi pedeştri, trimişi de Hannibal să schimbe efectivul garnizoanelor din diferite oraşe.

Ombolt şi tovarăşii lui se dădură jos din şa şi îşi aţâţară focul puţin mai la o parte; apoi se aşezară în jurul lui şi începură să frigă carne din căprioara vânată de căpetenia lor pe drum. În aparenţă liniştiţi, războinicii râdeau şi discutau între ei.

Nu trecu mult şi centurionul care conducea patrula de recunoaştere se apropie de ceata de oşteni.

— Ia te uită, pe cine văd! Evas! exclamă plin de mirare Asop. N-ai ajuns încă comandant de manipulă?

— Pe toţi zeii, – izbucni centurionul – ăsta este Asop, decurionul! Nimeni n-a urcat atâta de repede treptele măririi pe care le-a coborât apoi şi mai iute... Mai eşti decurion?

— Cum să nu! îi răspunse tânărul. În curând o să devin comandant de dilohie.

— În veci fie slăvit şi lăudat măreţul Melhart! Se bucură Evas. Îţi doresc mai mult noroc în viitor!

Centurionul se aşeză pe iarbă, puţin mai departe de foc şi continuă:

— Văd lângă tine oameni necunoscuţi!... Să te fi izgonit Dedalion din manipula lui?!... Nu e uşor să suporţi loviturile de ciomag şi să fii spânzurat cu capul în jos! Umilirea asta nu poate fi uitată niciodată! Dar ce e cu voi de hoinăriţi prin ţinutul carpetanilor? Vă pot omorî cât ai zice peşte, fiindcă alianţa lor cu noi e tot atât de statornică precum fumul risipit de vânt. Doar Asop poate fi în stare să străbată ţara lor însoţit de o ceată aşa mică. Tot nu pricep de ce v-aţi afundat în pădurile astea? Să vă fi trimis Dedalion să-i prindeţi ciocârlii? Se poate. La începutul iernii, Hannibal a dat drumul acasă tuturor războinicilor băştinaşi, cu condiţia să se strângă în primăvară la Cartagina Nouă. Ne aşteaptă marele război împotriva romanilor. Se vorbeşte de trecerea Pirineilor şi a Alpilor. Dar nimeni nu dă crezare acestei versiuni. Mai sigură este presupunerea că din Galia ne vom sui pe corăbii şi vom porni în larg spre Italia. Oştile aliate cu noi ies de la iernat şi se îndreaptă spre Cartagina Nouă. E-hei! Ce mai război o să fie şi ce de prăzi şi sclavi! În curând porneşte toată armata...

— Ştiu totul.

— Ce ştii?

— Ştiu că toată oastea se pune în mişcare...

— De unde?

— Hannibal a poruncit ca războinicii să scoată la mezat toate femeile din tabără. Vânzarea a avut loc acum paisprezece zile în piaţa din Cartagina Nouă. Oştenii noştri au agonisit bani frumoşi de pe urma lor... Şi eu am vândut două.

Flecăreala lui Evas a fost bine venită. Ascultându-l pe el, Asop a avut timp să se concentreze şi să născocească un răspuns convingător, de va fi pentru a doua oară întrebat încotro a pornit-o de la Dertosa. După puţin timp, curiozitatea îl îmboldi din nou pe Evas:

— În ajun de război, lui Hannibal nu-i place ca femeile să se foiască prin tabără. A fost grozav de caraghios că până şi comandanţii s-au văzut siliţi să-şi vândă minunăţiile de femei...

Apoi centurionul se opri pentru câteva clipe, după care, aducându-şi parcă aminte de ceva, îl întrebă pe Asop fără înconjur:

— De fapt, unde ai plecat cu o ceată aşa de puţin numeroasă?

— La Cartagina Nouă! îi răspunse acesta.

— A-ha... Dar de ce?

— M-a trimis Dedalion să-l întreb pe Maharbal şi pe ceilalţi şefi dacă putem primi puzderia de bargusi care se îmbulzesc să între în armata noastră.

— În privinţa asta pot să te lămuresc chiar eu, îi răspunse Evas. Dintre toţi băştinaşii din Spania, bargusii sunt cei mai nestatornici aliaţi. Ei nu trebuie primiţi, aşa că nu mai ai de ce să te duci la Cartagina Nouă. Întoarce-te mai bine cu ceata ta cu tot la Dertosa.

O bucată de drum putem merge împreună. Şi noi ne îndreptăm tot într-acolo. De altfel, din spate vine Hanno cu trupa, care o să-ţi spună ce ai de făcut.

Asop dădu din cap:

— Mi s-a dat poruncă să mă duc la Cartagina Nouă, acolo mă duc! Ţie îţi doresc mult noroc şi să ajungi comandant de cohortă, fiindcă isteţimea ta merita de mult această cinste!

— Aşa să fie? se minună trufaşul Evas.

— Precum ţi-am spus!

Ombolt şi ceilalţi războinici stăteau întinşi în jurul focului, prefăcându-se că dorm. Venilia şi Lucia se înveliseră cu togile până peste cap.

— Caii sunt odihniţi! strigă Asop. Haideţi, flăcăi, sculaţi-vă... şi la drum!...

Centurionul îl preveni din nou pe Asop, de data asta cu ironie:

— Degeaba te duci la Cartagina Nouă! Sclavele au fost vândute, iar matroanele[73] ne dispreţuiesc.

Oamenii lui Ombolt se ridicară morocănoşi şi începură să se întindă. Apoi puseră şeile pe cai, mormăind fără încetare.

— Nu lasă oştenii nici să se odihnească! spuse Ombolt căscând.

Venilia şi Lucia se aruncară ultimele pe cai şi mica ceată părăsi. Marginea pădurii, pornind în galop peste câmpuri.

— Zeii ni l-au trimis pe tânărul ăsta! zise Venilia. Fără el totul s-ar fi dus de râpă până acum.

— Ne-a salvat de două ori! adăugă Lucia.

A doua zi o ceată de tâlhari le aţinu calea pe când străbăteau şesul nemărginit. Dezmăţaţi şi sălbatici, cei peste trei sute de nomazi îmbrăcaţi în piei de animale şi înarmaţi cu arcuri mari sau prăjini cu pietre în vârf coborâră în grabă povârnişul, urlând ca nişte fiare. Asaltul era atâta de puternic şi rapid de parcă se înţeleseseră ca puhoiul lor să înghită micul detaşament.

Războinicii lui Ombolt îşi pregătiră arcurile iar săgeţile trimise doborâră o mulţime de munteni înainte ca aceştia să fi ajuns la ei. Apoi îşi traseră din teacă săbiile, dădură pinteni cailor care porniră în galop şi îşi croiră drum prin puzderia de vrăjmaşi. Tăind şi spintecând pe unde apucau, îi zdrobiră definitiv. Cea mai mare parte fură ucişi iar ceilalţi, pentru a scăpa, o luară la fugă ori se ascunseră în mărăciniş sau tufe. Oştenii puseră mâna pe şapte nomazi.

Interogaţi, aceştia îi spuseră lui Ombolt că fac parte dintr-un trib sălbatic care îşi are sălaşul în Munţii Iberici. Căpetenia turdetanilor mai află de la ei că îşi părăsiseră peşterile şi bordeiele atunci când observaseră că dinspre sudul Spaniei înainta o mare armată. Nu ştiau a cui este oastea aceea, dar văzuseră cu ochii lor că toate vietăţile se retrag din faţa ei. Nomazii o precedau, jefuindu-i şi ucigându-i pe fugari.

Turdetanii le tăiară capetele.

În aceeaşi zi, din partea dreaptă începură să se apropie de detaşamentul lor grupuri mai mari sau mai mici de oameni ce-şi părăsiseră vetrele pentru a scăpa de iureşul punilor. Aceştia mergeau fie călare, fie în căruţe sau pe jos. Înnebuniţi de frică, ei se îndreptau cu nevestele şi copiii spre nord. Tot într-acolo îşi mânau cirezile de vite.

Asop şi Ombolt se duseră la ei:

---

[73] Matroane – femei căsătorite (n.a.)

— Oameni buni, de noi nu trebuie să vă fie frică! îi asigură Ombolt. Nu vă facem niciun rău. Spuneţi-ne, dară, de cine fugiţi şi încotro aţi luat-o?

Din mulţime răspunse un bărbat:

— Suntem agricultori... Fugim din faţa lui Hannibal, deşi suntem aliaţii lui! Feciorii noştri luptă în armata lui, iar numizii şi libienii ne jefuiesc şi ne ucid, răpindu-ne femeile şi fetele. Ne tragem la o parte din faţa unei armate care ar trebui să ne aibă în pază!

— De cine să vă păzească? îl întrebă Ombolt.

— De romanii mânioşi pe noi că s-a ales praful de Sagunt. Consulul Cornelius Scipio a pornit, după vorbele unora, cu o mare armată spre Spania, hotărât să ne omoare pe noi toţi. Acum Hannibal îi iese în întâmpinare.

— Cât mai e de aici până la ruinele cetăţii Sagunt? mai întrebă Ombolt.

— O zi şi jumătate în goana cailor.

Războinicii plecară mai departe în cea mai mare iuţeală şi merseră aşa până ce de pe caii înspumaţi sudoarea începu să curgă şiroaie. Zburară pe lângă câteva aşezări mai mici, acum pustii, fiindcă toată suflarea se retrăsese din faţa oştirii pune care înainta dinspre sud.

— Din partea dreaptă se revarsă către noi potop de oşteni, spuse Ombolt tovarăşilor săi în timpul scurtului popas făcut pentru odihna cailor. Dacă ne taie drumul, s-a zis cu noi. Acuma trebuie să gonim cât pot ţine picioarele animalelor noastre.

— Scăpăm noi de ei! zise Venilia şi-şi îndreptă ochii iscoditori spre Asop.

Gerion se uită îngrijorat la fată şi dădu din cap. Îndoiala lui îi molipsi şi pe ceilalţi.

— Tu ce crezi? îl întrebă fără înconjur pe numid.

— Nu vom putea scăpa – zise tânărul – fiindcă ne-am întâlnit cu fugari care veneau din stânga direcţiei de înaintare a oştirii. Tare mi-e teamă că o să dăm chiar peste ea. Trebuie s-o, luăm la goană cât mai repede!

Războinicii se urcară în şa şi, culcaţi pe coama cailor, treceau în zbor peste ogoarele întinse pe o distanţă de câteva mii de paşi. Pământul se cutremura sub copite, iar vântul şuiera în urechile oştenilor.

— Iată-i!... Vin dinspre dreapta! strigă Lucia înspăimântată.

Toţi îşi întoarseră privirile într-acolo. Dintr-o pădurice se ivi un detaşament de treizeci de puni, care, zărind mica ceată, se repezi în goană spre ea.

— Ne-au şi văzut! întări Ombolt spusele fetei.

La câteva mii de paşi în faţa lor începea pădurea în care trebuia să se afunde cu orice preţ şi de abia pe urmă să primească lupta. Gâfâind, caii se

puseră pe fugă cu ultimele puteri către marginea pădurii. Pe cai mai odihniţi, războinicii puni îi ajunseră din urmă.

Soarele apusese aşa că se vedea din ce în ce mai puţin. Turdetanii mai aveau de străbătut trei sute de paşi până în pădure, dar săgeţile începură să şuiere deasupra lor. Un turdetan gemu şi căzu de pe cal. Gerion simţi o durere în gât şi sângele care-i curgea pe piept. Oşteanul din Eritreea îşi smulse săgeata şi rămase mai departe în şa.

Lucia şi Venilia intrară primele în pădure, urmate de Asop şi de ceilalţi. Calul lui Gerion era însă rănit. Ajuns la marginea codrului, animalul se mai poticni de câteva ori şi căzu neputincios. Acoperindu-şi rana de la gât cu palma, eritreianul se târî până la ai săi. Lucia se duse imediat lângă el şi-l legă la gât.

Călăreţii care se luaseră după ei, aproape toţi sirieni, se opriră foarte aproape de pădure şi, neştiind cine sunt cei urmăriţi, se înţeleseră să-i prindă de vii. Căpetenia lor le porunci:

— Descălecaţi şi după ei, în pădure! Caii abia li se mai târăsc de oboseală...

Nici nu apucă să termine, că la un semn, sirienii începură să cadă din şa. Războinicii lui Ombolt, cei mai buni trăgători din oastea lui Falcon, ţinteau fără greş. În câteva clipe pe cai mai rămaseră doar jumătate din sirieni. Dându-şi seama de înfrângere, aceştia o luară la fugă peste câmp. Oştenii lui Ombolt veniseră până la marginea codrului, urmărindu-i cu privirea pe duşmani. Ajunşi aici, se apucară să prindă caii care alergau pe câmp cu şaua goală.

***

A doua zi înainte de amiază, războinicii ajunseră la ruinele cetăţii Sagunt şi intrară pe poarta prăvălită. Câteva hiene şi câini sălbatici cutreierau, schelălăind, oraşul acum pustiu. Pretutindeni zăceau împrăştiate oase de oameni sau cai, diverse piese de arme ruginite, coifuri şi platoşe turtite şi arcuri fără coarde. Şerpi nemişcaţi stăteau la soare, pândind poate şoareci şi şobolani pe pietrele risipite la întâmplare. Prin câte un loc deschis răsăriseră buruieni, iar pe pământ şi pe dărâmături se întindeau plante agăţătoare care se urcau pe zidurile afumate, pe stâncile ce ieşeau la iveală de sub temeliile clădirilor dărâmate şi de aici mai departe, fără să le poţi da de capăt. Străzile aproape nu mai existau. Totul era pustiit. Câte un zid acoperit de funingine sau vreun trunchi de copac ars de jur împrejur şi rămas fără coroană şi ramuri erau martorii rău-prevestitori ai grozăviei petrecute aici cu o jumătate de an în urmă. Doar templul închinat zeiţei Iunona rămăsese

neatins. În jurul lui zburau stoluri de ciori al căror croncănit se aşternea posomorit peste oraşul mort.

Războinicii descălecară şi dădură drumul cailor să ronţăie smocurile de iarbă crescute printre pietre şi cărămizi. Ombolt ştia că în templu se află un detaşament de-al punilor alcătuit din o sută de oameni şi de aceia spuse tovarăşilor săi:

— Asta este ultima piedică în calea noastră. Asop ne poate ajuta şi acum, deoarece dacă punii ne cred că suntem de ai lor, o să găsim cu uşurinţă comoara pe care apoi o vom dezgropa. Asop, vrei să mergi cu mine până în templu?

— Desigur! încuviinţă numidul.

— Atunci să pornim neîntârziat! Voi, ceilalţi fiţi gata de luptă!

Gerion zăcea fără cunoştinţă sub un măslin şi gemea, cuprins de fierbinţeală. Lucia şi Venilia se apucară să care apă din pârâiaşul ce curgea pe lângă zidul de incintă şi-i răcoreau rana de la gât, umflată şi plină de coptură. Când îşi veni în simţiri, războinicul ceru să i se taie buboiul. Un oştean din Sagunt ascuţi bine pumnalul pe o piatră şi-i desfăcu vătămătura. După aceia Gerion se simţi mai bine.

Asop şi Ombolt se îndreptau cu paşi mari spre templu, ocolind pietroaiele şi dărâmăturile. Ajunşi aproape, se mirară grozav că nu văd niciun oştean de pază. Ciorile se învârteau prin văzduh, apoi se lăsau pe acoperiş şi pe pământ de jur împrejur, semn că înăuntru nu era nimeni.

Cei doi războinici păşiră din nou spre templu. Deodată, îi izbi în nări o duhoare adusă de vânt şi în aceeaşi clipă zăriră pe trepte cadavrul unui oştean cu platoşă şi coif în cap. După ce făcură un mic înconjur, trecură printre coloane şi intrară înăuntru. Cu coada între picioare, câţiva lupi ce-şi arătau ameninţător colţii, o zbughiră pe lângă ei rânjind, iar ciorile îşi fâlfâiră aripile deasupra capetelor celor doi oameni.

În mijlocul templului şi în jurul altarului de sacrificiu dădură cu ochii peste nişte cadavre cu membrele smulse, aruncate la întâmplare în mai multe grămezi. Mirosul insuportabil îi opri în loc pe amândoi. Ombolt se clătină pe picioare şi puţin lipsi să se prăbuşească. Asop îl prinse de mijloc şi-l trase spre ieşire. După ce lumina soarelui îi binecuvântă iarăşi, numidul murmură:

— Ciuma!

O rupseră la fugă şi o ţinură aşa până li se tăie răsuflarea. Ombolt se opri primul şi se aşeză pe o piatră. Tovarăşul lui se întinse pe pământ. Stăteau tăcuţi, gâfâind de oboseală şi emoţie. Asop prinse grai cel dintâi:

— Zeii i-au pedepsit pe nelegiuiţi. Ciuma le-a omorât tot detaşamentul!

Dintre dărâmături scoaseră nişte bârne de brad din care ciopliră cu săbiile câteva aşchii şi făcură focul. Apoi îşi perpeliră mâinile şi faţa deasupra flăcărilor, cât putură de mult, izgonindu-şi puţin câte puţin frica ce-i cuprinsese. Urmă lepădarea mantalelor şi a tunicilor lăsate în dogoarea focului purificator. Hotărâră pentru orice eventualitate să se şi spele. Într-o curte descoperiră o fântână părăsită din care scoaseră pe rând, câteva ciuturi de apă ce şi le turnară unul altuia în cap.

— Apa şi focul curăţă atât sufletul cât şi trupul omului. Acum suntem purificaţi! zise numidul şi, întorcându-se spre templu, atinse pământul cu mâna[74] şi scuipă de câteva ori. La fel făcu şi Ombolt.

Ceilalţi îi aşteptau nerăbdători. Ombolt şi Asop le spuseră că în templu nu este nimeni, dar se feriră să rostească groaznicul cuvânt[75] şi nu pomeniră nimic de cadavrele oştenilor puni peste care dăduseră înăuntru.

Gerion şi încă un turdetan rămaseră sub măslin în timp ce tovarăşii lor o porniseră în căutarea ruinelor casei ce aparţinuse odinioară familiei Bibaculus. Îndrumaţi de Venilia, au scormonit toată după-amiaza, dar în zadar, căci străzile aproape nu se mai desluşeau printre dărâmături. Cetatea distrusă arăta cu totul şi cu totul altfel. De abia în amurg unul dintre ei descoperi din întâmplare printre ruine o placă de marmură pe care scria cu majuscule: *Domus Bibacula*[76]; sub inscripţia aceasta se afla o alta scrisă cu slove mai mărunte: *Probitas extra omnia*[77].

Cu lacrimi în ochi, Venilia sărută cuvintele sfinte săpate pe placa de marmură pe vremea străbunicului ei. După aceea, îngenunche şi se cufundă într-o rugăciune rostită în şoaptă: îi invocă şi-i imploră pe zeii infernului să aibă milă de manii[78] strămoşilor ei, aminti şi de jurământul său, apoi le pomeni pe Erinii împreună cu Hecate cea cu trei înfăţişări. După ce termină rugăciunea, fata se sculă şi, luând o mână de pământ, o aruncă pe placă rostind această imprecaţie:

— *Hostes moriantur omnes*[79]!

Altarul era acoperit de zidurile ce se năruiseră asupra lui, noaptea se lăsase, aşa că războinicii se înţeleseră să se apuce de lucru a doua zi.

---

[74] Gestul era făcut în dorinţa de a scăpa de boală prin transmiterea ei pământului (n.a.).
[75] Ciuma (n.a.).
[76] Casa lui Bibaculus (n.a.).
[77] Înainte de toate, cinstea (n.a.).
[78] Mani – sufletele celor morţi (n.a.).
[79] Moarte tuturor duşmanilor (n.a.).

Cum se crăpă de ziuă, toţi începură să cureţe în grabă locul de pietre şi cărămizi. În pivniţă descoperiră câteva târnăcoape şi lopeţi cu ajutorul cărora făcură ordine în jurul altarului. Imediat ridicară placa, iar sub ea zăriră o adâncitură; în adâncitură o lădiţă în care erau rânduite cele două mii de mine de aur. În afară de aceasta, Venilia mai găsi podoabele mamei sale: câteva brăţări, colane, lănţişoare, inele cu pietre preţioase, fibule[80] şi ace, toate de aur şi argint.

---

[80] Fibulă – agrafă de metal folosită în antichitate pentru a încheia un veşmânt (n.a.).

CAPITOLUL X

Vine armată, potop!
Acamas, galul cu voce ca tunetul.

Pentru a-şi asigura stăpânirea asupra Spaniei şi Africii, Hannibal hotărî în cursul iernii să lase aici şaizeci de mii de oşteni care ar trebui să servească drept pavăză ambelor provincii în cazul unui atac al romanilor. Vicleanul general îi trimise pe spanioli în Africa, iar pe africani îi opri în Spania. După aceea se duse la Gades, unde îi aduse jertfe lui Hercule, depunând totodată şi un nou jurământ pentru ca războiul lui să se sfârşească cu bine şi în viitor.

Pe la sfârşitul lui martie războinicii spanioli se adunară la Cartagina Nouă, lucru ce-i permise lui Hannibal să ordone punerea în mişcare.

Uriaşa armată, formată din nouăzeci de mii de pedeştri şi douăsprezece mii de călăreţi, mergea peste câmpuri, dealuri şi văi, lăsând în urmă ţarină bătătorită în locul păşunilor cu iarbă grasă şi al ogoarelor cultivate. Mulţimea de oameni, cai şi alte animale, îngreuna deplasarea. Coloana se lungise până hăt, departe în zare. Pedestraşii împovăraţi cu arme şi torbe încetineau cel mai mult mersul. Detaşamente întregi rămâneau în urmă, se odihneau, abia reuşind apoi să se târască pentru a ajunge la popas o dată cu capul coloanei. S-a întâmplat ca tabăra să stea în acelaşi loc şi patru zile pentru a aştepta turmele şi manipulele întârziate.

Intenţionat Hannibal nu accelera mersul, ca să nu obosească prea mult armata, deşi trebuiau să parcurgă opt sute de kilometri doar până la poalele Pirineilor. Traversarea râurilor, mai cu seamă, ţinea în loc înaintarea oastei. Alcătuirea plutelor se făcea anevoie, transportarea de pe un mal pe altul dura şi mai mult, căci mai ales în acest anotimp toate râurile din Spania sunt vijelioase din cauza zăpezii ce se topeşte în munţi.

Căpeteniile nu mai puteau ţine în frâu puhoiul de oameni, aşa că disciplina se dusese de râpă. În zadar pronunţa Hannibal pedepse cu moartea împotriva războinicilor care-i jefuiau pe aliaţi. Detaşamente întregi se desprindeau din coloană, atât pe o latură cât şi pe cealaltă, îndeletnicindu-se cu prădarea şi înrobirea băştinaşilor.

O manipulă de libieni mână în tabără vreo două sute cincizeci de olcazi prinşi pe drum. Dar în aceeaşi noapte sclavii îşi tăiară legăturile de la mâini, îi uciseră apoi pe cei puşi de pază şi măcelăriră o parte din soldaţii adormiţi. O treime din efectivul manipulei pieri înjunghiată cu acest prilej. Toată armata pună era cuprinsă de uimire deoarece era vorba de olcazi, aliaţi de nădejde ai lui Hannibal. Într-un acces de furie, Maharbal tăie cu mâna lui capul comandantului manipulei care-i luase prizonieri pe băştinaşi. Tot atunci mai scurtă încă doi centurioni.

În fuga lor însă, olcazii se întâlniră la poalele Munţilor Iberici cu ceata condusă de Ombolt, care se întorcea de la ruinele cetăţii Sagunt. S-au înţeles lesne şi mai cu seamă repede. Se alipiră cu toţii micii cete comandate de Ombolt şi începură să atace zi de zi ariergarda armatei lui Hannibal. Pe deasupra prindeau grupurile rămase în urmă sau răzleţite de grosul trupei, ori diverşi soldaţi, spânzurându-i de copaci. Mergând pas cu pas pe urmele punilor, ajunseră la Ebru, iar de aici, despărţindu-se de vrăjmaşi, se întoarseră în susul apei. La capătul a opt zile se aflau pe malurile râului Segra, al cărui curs îi purtă înapoi la trecătoarea ce trebuia străbătută pentru a ajunge în satul celţilor.

Ombolt nu avusese nevoie să pătrundă în armata lui Hannibal, fiindcă aflase toate intenţiile duşmanului din gura oştenilor puni prinşi de el şi de oamenii săi.

În cursul călătoriei şi al scurtelor încăierări, Venilia a ucis nouă inamici iar Lucia şase.

Hanno, fiul lui Bomilcar, mergea în fruntea a zece mii de pedeştri şi călăreţi, la jumătate de zi de trap înaintea capului coloanei. Trupa lui ajunse la poalele Pirineilor, în ţinutul lusitanilor. Cu privirea aţintită în permanenţă asupra băştinaşilor, hergaşi şi bargusi, acesta le puse grele biruri în animale şi hrană. Armata cartagineză se săturase însă de muntenii ce coborau noaptea din Pirinei şi le atacau tabăra. Degeaba îi răstignea Hanno pe cruci sau îi spânzura în copaci pe cei prinşi, căci nomazii sălbateci nu încetau cu hărţuielile lor.

Deznădăjduit, Hanno se adresă lui Hannibal pentru a-l sfătui ce să facă. Cu aceeaşi ocazie îi adresă rugămintea de a se grăbi cu principalul corp de armată ca să se unească cu al său. Dar Hannibal nu se grăbea. De aceea, mesajul său către Hanno suna aşa:

— Te-am trimis înainte pentru a-mi asigura trecătorile din Pirinei, iar tu, de abia ajuns la poalele munţilor, începi să te văicăreşti şi să-ţi pierzi

încrederea! Poate că ești, totuși, în stare să ieși singur la capăt cu gloata de munteni sălbăticiți!

Așa înțelegea Hannibal să soluționeze greutățile generalilor săi.

Dar într-o bună zi, în tabără dădură buzna crainici pe cai înspumați care îi vestiră pe cei de aici că turdetanii laolaltă cu celții au atacat oastea lui Hanno și că luptele se poartă în toate cele patru colțuri ale taberei cartaginezilor.

Hannibal izbucni în râs:

— Pe toate cele trei Moire[81], mare păcat că Falcon nu este în armata mea!... Hanno o să mănânce niște bătăi pe cinste de la el.

Maharbal și Sosilos din Sparta erau de față la această discuție. Ei îi descusură cu stăruință pe crainici și le făcură vânt imediat, știind bine ce înseamnă râsul comandantului suprem. Pe fața lui surâzătoare, ochii îi scânteiau asemenea celor de șarpe.

După ce crainicii ieșiră din cort, Hannibal îi zise lui Maharbal:

— Odată Falcon te-a strâns zdravăn în clește cu cavaleria lui. Mare minune că ai scăpat! Acum ai prilejul să-ți răzbuni rușinea.

Încruntat, războinicul îi răspunse tremurând de mânie:

— Ne-am înțeles, parcă, să nu mai amintim niciodată rana căpătată de tine sub zidurile cetății Sagunt ca și înfrângerea mea! Ce înseamnă vorbele rostite de tine puțin mai înainte?!

Hasdrubal, care stătea în picioare la intrarea în cort, izbucni în râs:

— Pe Baal[82] și Astarte[83], protectorii mei, iată că o rană și o înfrângere sunt în stare să amărască tot restul vieții unor buni osteni! Rugina a început să vă macine gloria.

— Tu o rozi, prăpăditule! îi răspunse Hannibal. Faptele tale de arme au ajuns de pomină în toată armata! În afară de câteva trânte pe care le-ai câștigat din întâmplare, aureola ta de viteaz îți este creată de prinderea hoților de cai pe malurile râului Segura precum și de înhăitarea cu pungașii și prostituatele din Cartagina Nouă! N-ai luat încă parte la nicio bătălie și îndrăznești să te amesteci în vorbă?!

Maharbal se uita posomorit la amândoi frații. După un timp nu mai vru să continue discuția și ieși din cort, strigă trâmbițașul care se tolănise sub un măslin împreună cu sentinelele de curând schimbate și-i ordonă să sune adunarea cavaleriei.

---

81 Moira – personificare a destinului în mitologia greacă, căreia îi corespund la romani Parcele (n. a.).

82 Baal – zeitate feniciană (n.a.).

83 Astarte – zeiță adorată de popoarele semitice, similară zeiței Tanit la romani (n.a.).

Mai trecu puţin şi coloana celor două mii de călăreţi porni într-o ordine perfectă spre Pirinei. Maharbal în carne şi oase a plecat să-l ajute pe Hanno. Gips spartanul călărea la trap în fruntea dilohiei ce forma avangarda oştirii şi care se distanţase cu două sau trei mii de paşi faţă de grosul ei.

Grupul comandat de spartan întâlni în cale o ceată de băştinaşi care fugeau de la locul luptei: zăpăciţi şi înspăimântaţi, ei nu ştiau încotro s-o ia ca să-şi găsească scăpare. Fugarii ieşeau tocmai dintr-un crâng în momentul în care detaşamentul punilor ajunse în faţa lor, aşa că înlemniră de uimire.

— Cine sunteţi? îi întrebă trompetistul care călărea alături de Gips.

— Lusitani[84]! răspunse unul din mulţime, uitându-se îngrozit în jur.

— Sunteţi aliaţii romanilor! urlă plin de ură Gips.

— Nu e adevărat!

— Ba da!... Toţi celţii luptă împotriva noastră!

— Noi nu suntem de partea nimănui. Bătălia e în toi... Şi am fugit... Ca să salvăm vieţile copiilor şi nevestelor noastre.

Din pădure începură să iasă bărbaţi, femei şi copii, tremurând cu toţii de frică.

În urma convoiului celor mai mult de cinci sute de oameni, câţiva bătrâni mânau o turmă de oi şi vreo zece vaci.

— Lăsaţi-ne vitele şi duceţi-vă încotro vreţi! Le porunci spartanul. Avem nevoie de oi şi vaci, căci trebuie să dăm de mâncare oştenilor noştri!

— Dar suntem aliaţii voştri! strigă deznădăjduit un bătrân. Daţi-ne voie să trecem mai departe. Atunci când solii lui Hannibal au venit cu daruri la căpeteniile noastre, ne-au spus că nu se vor atinge de niciun lucru ce ne aparţine... Noi nu mai suntem cu romanii...

Gips trase biciul care se legăna atârnat de şa şi se năpusti asupra fugarilor, şfichiuindu-i fără milă. Văicărindu-se şi cerând ajutor, lusitanii năuciţi o tuliră care încotro sub privirile războinicilor cu lacrimi de râs în ochi. Câţiva dintre soldaţi se apucară să tragă cu arcul în băştinaşi, făcând prinsori care o să ţintească mai bine.

În timp ce punii se veseleau cu această treabă fără de folos, în crâng sosiră alţi călăreţi care năvăliră cu ardoare asupra numizilor consternaţi.

Nu trecu mult şi din pădure începură să se ivească buiestraşi fără călăreţi în şa. Lusitanii, care nu se îndepărtaseră prea mult, se apucară să le aţină calea pentru a-i prinde şi, îmbărbătaţi de ajutorul venit pe neaşteptate, se avântară în luptă. Din detaşamentul cartaginezilor reuşiră să scape cu viaţă

---

[84] Lusitani – trib celtic (n.a.)

doar treisprezece oameni; printre ei se afla şi Gips Spartanul. Cota cel roşcovan a ştiut cum trebuie încolţit vrăjmaşul. Imediat după terminarea luptei îşi chemă oştenii şi, fără să piardă nicio clipă, porniră în goana cailor spre Pirinei, la poalele cărora se dădea bătălia cea mai înverşunată.

Lusitanii şi nevestele lor omorâră mai întâi pe numizii răniţi, apoi strânseră în grabă armele de la locul luptei pentru ca, urcaţi pe roibii prinşi acum câteva ceasuri să se facă nevăzuţi după dealul acoperit de o pădure deasă ca peria.

În frunte cu Gips, cartaginezii ajunseră până la Maharbal, strigând cât îi ţinea gura:

— Cota roşcovanul!... Vampirul... Nimeni nu ştie cum ne-a răsărit în faţă!...

Războinicii se înfiorară, fiindcă numele neîmblânzitului celt îi umplea de groază. Strângând din dinţi, Maharbal îşi pironi ochii asupra mulţimii de oşteni înspăimântaţi şi izbucni plin de furie:

— Numai să văd pe vreunul dintre voi că spală putina, că-l spânzur numaidecât de picioare şi-l îmblătesc de-i scot din el frica cu suflet cu tot.

Călăreţii se repeziră de-a valma în galop şi-şi stricară rândurile. Cei ce se aflau la mijloc sau în spate nu auziseră cuvintele lui Maharbal. Fără să ştie de ce pornesc ceilalţi în iureş, îşi închipuiră că cineva îi luase la goană din urmă, aşa că-şi şfichiuiră caii până la sânge, ţâşnind unul înaintea altuia.

Ajunşi la locul luptei nu avură nimic altceva de văzut decât cadavre omeneşti şi hoituri de cai, iar de adversari nici urmă.

Conduşi de Falcon, cele câteva mii de turdetani printre care se găseau destui celţi atacaseră tabăra lui Hanno. Deşi de trei ori mai puţini, aceştia i-au împresurat şi i-au bătut pe cartaginezi, scoşi cât de cât din încurcătură de ajutorul lui Maharbal, ajutor ce i-a scăpat de o pieire sigură.

Între timp şi Hannibal şi-a ridicat tabăra pornind să se întâlnească cu Hanno şi Maharbal; după joncţiunea cu ei s-a oprit iarăşi chiar la picioarele munţilor[85], hărăzind două zile de odihnă soldaţilor.

Marşul acesta ce dura de cinci luni, precum şi desele opriri ale puzderiei de oameni, au dăunat grozav disciplinei şi ordinei. Dar nu numai atât: lungimea drumului, aprovizionarea anevoioasă, numeroasele atacuri ale celţilor şi turdetanilor, la care se adăuga greutatea traversării râurilor, mlaştinilor şi a coamelor şi defileelor din munţi, au scăzut considerabil moralul armatei. Pe deasupra, groaza pătrundea în sufletele tot mai multor oşteni, deoarece până a ajunge la poalele Pirineilor nimeni n-a ştiut încotro

[85] Munţii Pirinei (n.a.).

merge. Zvonurile contradictorii stârneau confuzie şi panică, încât era foarte greu să mai pricepi ceva din toate astea. Mulţi se aşteptau să vadă la Barcino[86] nenumărate corăbii care îi vor transporta în Italia; dar atunci, armata o coti dintr-o dată spre nord-vest, lăsând tot mai mult în urmă malul mării. Războinicii fură uluiţi mai întâi de zvonul că vor trebui să străbată Pirineii şi ţara galilor. Aflând însă că trebuie să treacă Alpii, groaza puse stăpânire pe toţi. În ochii lor primejdiile războiului şi lungimea drumului erau nimic pe lângă Alpii care, după spusele celor de la munte, se uneau cu cerul.

Soldaţii vorbeau în şoaptă şi-şi aruncau unul altuia priviri pline de înţeles. Groaza îi cuprindea pe toţi ca o molimă. În grupuri mai mici sau singuri, oamenii dispăreau în timpul popasurilor, prăvălindu-se apoi în prăpăstii. Oastea lui Hannibal începea să se fărâmiţeze. Într-o noapte, trei mii de infanterişti carpetani o luară înapoi. Trimis să-i urmărească, Hasdrubal le prinse căpeteniile şi-i aduse în faţa lui Hannibal.

Cei nouă războinici, verzi la faţă de frică, îi spuseră fără înconjur comandantului că sunt oricând gata să-şi dea viaţa pentru cartaginezi, dar nu vor traversa nici în ruptul capului Alpii.

— Oamenii voştri n-au depus armele când s-au văzut înconjuraţi de Hasdrubal? îl întrerupse Hannibal.

Unul dintre comandanţii carpetanilor îi răspunse cu semeţie:

— Nici nu le vor depune!... Au jurat să se bată cu voi până la ultimul, dacă nu ne eliberaţi pe noi! Războinicul fără arme este ca şi un sclav, iar carpetanii preferă să moară, decât să devină sclavi. Ne aşteaptă cu toţii să ne întoarcem până la asfinţit, de nu, atunci o să se lupte până ce îşi croiesc drum printre voi sau până mor cu toţii.

Hannibal dădu poruncă să fie legaţi mai marii carpetanilor şi apoi să-i scoată în faţa cortului său. Doi călăi îi aşezară sub un copac stufos, petrecându-i fiecăruia un laţ în jurul gâtului. Cei nouă carpetani şezură pe iarbă.

În cortul lui Hannibal se ţinea sfat. Sosilos din Sparta cuvântă primul:

— Dacă permitem ca trei mii de carpetani să părăsească nepedepsiţi oastea noastră, să nu ne mire când şi alţii o vor lua pe urmele lor. Ar trebui să omorâm la zece dezertori unul şi cu siguranţă că celorlalţi o să le piară pofta de fugă şi de tot felul de născoceli fioroase despre Alpi. Avem aproape şapte mii de carpetani în oastea noastră. Şi ceilalţi vor dezerta!

[86] Barcino – Barcelona (n.a.).

Pe Maharbal îl chinuiau nişte dureri de stomac. Faţa lui palidă devenise cenuşie. Cuvintele lui răzbătură printre dinţii încleştaţi:

— Să-i omorâm pe toţi cei care au încercat s-o şteargă.

— Atunci trebuie să facem un măcel în toată legea! îi răspunse Colontai, cu asta i-am izgoni pe toţi ceilalţi. Fără să stea la gânduri, ar porni care încotro.

Sivas, un războinic din Numidia cu mâini şi picioare lungi, căruia celţii i-au schimonosit cumplit faţa perpelindu-i-o la flacără, întoarse anevoie capul spre Hannibal şi-i zise:

— Noi avem nevoie de oameni care nu se tem de nimic. Cei pe care i-au înspăimântat Alpii nu ne vor putea fi de folos în Italia. Eu i-aş trimite acasă pe toţi fricoşii din armata noastră!

Hannibal era cufundat în gânduri. Ştia bine că soldaţilor le-a intrat în cap că Alpii sunt de netrecut şi că piscurile ciudaţilor munţi se unesc cu cerul. Războinicii povesteau cum că prin râpele, ponoarele şi prăpăstiile întunecoase trăiesc oameni uriaşi ca pinii, care au în frunte un ochi cât un disc, mănâncă carne de om şi se află în legătură cu divinităţile infernului.

Hannibal se adresă centurionului care stătea de pază la intrarea în cort:

— Dezleagă căpeteniile carpetanilor şi adu-le încoace… Cheamă-i şi pe comandanţii cohortelor rămase în tabără.

După ce se strânseră cu toţii, spre consternarea generalilor săi, Hannibal le spuse:

— Carpetani, am hotărât să vă mulţumesc pentru tot ce aţi făcut în folosul Cartaginei. Voi nu v-aţi precupeţit niciodată forţele atunci când a fost vorba de binele vostru şi al nostru. Atât cu prilejul asedierii cetăţii Sagunt, cât şi cu ocazia cuceririi ei, aţi luptat ca nişte adevăraţi războinici. Acum a venit timpul să vă las pe la vetrele voastre. O să rămâneţi în Spania, alăturându-vă lui Hasdrubal, ridicat de mine la rang de comandant, pentru că duşmanii noştri romani pot debarca orişicând în peninsulă. De astăzi sunteţi liberi şi n-aveţi decât să vă duceţi pe la casele voastre, dar luaţi aminte să fiţi întotdeauna gata de a răspunde la chemarea comandantului!

Carpetanii rămaseră câtva timp nedumeriţi, dar, bucuroşi că lucrurile au luat o astfel de întorsătură, îi mulţumiră în puţine cuvinte lui Hannibal şi promiseră că vor fi aceeaşi aliaţi credincioşi, luând toţi zeii de martori, şi că sunt gata oricând să pună mâna pe armă, de li se va cere…

Apoi gornistul suflă în trâmbiţă în faţa cortului, dând semnalul de retragere trupelor care-i încercuiseră pe dezertori. În aceeaşi zi încă patru mii de carpetani părăsiră în mare grabă tabăra punilor, de teamă ca Hannibal să nu se răzgândească.

Carpetanii coborâră dealul şi porniră printr-o viroagă la capătul căreia se întindea o pădure deasă. Cei care-i urmăreau cu privirea din tabără îi pierdură din ochi. Într-un luminiş întins fură întâmpinaţi de Cota roşcovanul şi de Ducarius Aquitanul. După ce se salutară şi-şi arătară unii altora dovezi de simpatie, celţii şi carpetanii înfrăţiţi îşi văzură de drum. Legământul de prietenie era făcut.

***

Condusă de călăuze de prim rang, imensa armată cartagineză străbătea Pirineii. Mergea pe drumuri bătute şi de alţii, trecea peste coame şi văi, ocolea grote, prăpăstii şi râpe abrupte. Oştenii se răzleţiseră încât coloana se lungea la nesfârşit, lăbărţându-se şi pierzându-şi direcţia. Rătăcirea unor cete care pierduseră legătura cu capul a dezorganizat şi dezmembrat coada coloanei. Atunci când cei din fruntea convoiului au ajuns de cealaltă parte, la poalele munţilor, ariergarda se afla încă în vârful lor. Traversarea şi aşteptarea războinicilor rămaşi în urmă şi rătăciţi au durat câteva zile. Hotărât să culeagă toată oastea ruptă de coloană, Hannibal îşi aşează tabăra lângă oraşul Illiberis[87].

Galii aflaseră că acest puhoi de armată se îndreaptă asupra Italiei, dar temându-se să nu fie atacaţi şi luaţi prizonieri, puseră mâna pe arme, gata să atace dintr-un moment în altul tabăra punilor. Înţelegându-se şi ţinând legătura cu ajutorul bătăilor de tobe, căpeteniile lor se adunară în oraşul Ruscino[88]. Războinicii gali dădură buzna din toate părţile.

Foarte ciudat era faptul că încă mai dinainte căpeteniile multor triburi galice primiseră daruri şi oferte de alianţă din partea lui Hannibal. De ce oare să se fi năpustit acum asupra punilor? De frica atât de numeroasei armate cartagineze sau din dorinţa de a se dobândi cât mai mult aur, să fi ridicat regii şi generalii lor toţi războinicii la arme?!

Temându-se mai mult de şovăială decât de război, Hannibal le trimise alte daruri, atrăgându-le în acelaşi timp atenţia că şi-i doreşte prieteni şi aliaţi, cum de altfel vrea să fie considerat el şi armata lui; lor nu le cere nimic altceva decât să lase să treacă prin ţară armata cartagineză în drum spre Italia.

Lacome, căpeteniile galilor primiră noile daruri pe care, vrând să le împartă între ei, se luară la bătaie, dar lăsară armata pună să treacă în pace pe lângă Ruscino.

---

87 La poalele Pirineilor (n.t.).
88 Azi Rousillon (n.t.).

În următoarele cincisprezece zile coloana ajunse însă la Rhodanus[89], în ţara volcilor, un foarte numeros trib galic aşezat pe ambele maluri ale marelui fluviu. Războinicii aceştia pletoşi, cu mustăţi şi bărbi încâlcite, mai-mai să-i omoare pe solii lui Hannibal. Neîncrezători şi plini de băgare de seamă, puseră mâna pe arme, hotărâţi să lupte pe viaţă şi pe moarte cu armata cartagineză. Temându-se de trădare, li s-a părut că-şi vor birui mai uşor duşmanul de vor trece pe celălalt mal. În bărcile şi vasele lor mici, volcii începură să traverseze Rhodanul, urlând cât îi ţinea gura şi bătând fără încetare în pavezele de metal; o dată ajunşi dincolo cătară cu dinadinsul să-şi aşeze tabăra pe şoseaua pe unde avea să treacă oastea cartagineză.

Arausio, cel mai însemnat oraş al volcilor, prin care îşi purta apele marele fluviu, rămase aproape pustiu. Pe malul drept se mai aflau acum, în afara bătrânilor, numai aceia care, ascunşi prin bordeie sau colibe, credeau că vor putea salva câte ceva din avutul lor.

Când punii năvăliră asupra satului, aceştia se târâră din adăposturile lor, oferindu-şi bucuros serviciile inamicului. Pentru a scăpa cât mai repede de ei, cartaginezii începură imediat să strângă bărcile părăsite şi să facă plute. Nu trecu mult şi, cu ajutorul războinicilor, plutele fură gata.

O dată sfârşite toate pregătirile de traversare, pe malul celălalt se desfăşură lanţul volcilor, călări şi pedeştri, gata de luptă. Hannibal îi ordonă lui Hanno ca la vremea primei străji, să pornească în susul apei cu cinci manipule şi să treacă dincolo cum o şti.

În fruntea unor manipule formate din oşteni spanioli, Hanno descoperi de abia în zori un loc unde apa se lăţea, îmbrăţişând câteva insule mici. Războinicii făcură trei plute pentru cai, iar pedestrimea îşi aruncă armele şi scuturile pe burdufele umflate, trecând astfel pe malul din faţă. La răsăritul soarelui. Hanno aprinse focul pe o movilă, dând astfel de ştire lui Hannibal că a traversat râul şi că nu e departe.

Pe malul drept, galii urlau, îşi loveau scuturile cu săbiile şi-şi fluturau suliţele, îmbărbătându-se, căci li se părea că vrăjmaşul nu are curaj să traverseze.

Atunci când Hannibal dădu semnalul de pornire, galii începură să strige şi mai sălbatic. Punii săriră în bărci şi se depărtară de mal. În fruntea bărcilor lunecau plutele împovărate, de cai, iar în spatele lor ambarcaţiunile mai mici. Gălăgia făcută de oameni, strigătele vâslaşilor, nechezatul cailor şi vuietul apei, toate acestea îi făcură să şovăie pe galii de pe mal care se uitau

---

89 Rhodanus – Rhonul (n.a.).

înspăimântaţi la pânza apei acoperită în întregime de inamic. Imediat Hanno se năpusti cu furie asupra taberei lor. Înfricoşaţi de hărmălaia şi năvala din faţă, barbarii îşi pierdură orice speranţă când auziră chiotele din spate. De cum ieşiră din apă, călăreţii puni se aruncară pe cai pornind la atac împotriva galilor fără nicio ordine. Din cealaltă parte îi atacau pedeştrii, iar din spate manipulele lui Hanno. Barbarii încercară să lupte pe trei laturi, dar speriaţi de iureşul impetuos al cartaginezilor, bătuţi şi respinşi, se bulucirӑ ca o turmă într-o parte şi, croindu-şi drum, o luară care încotro.

Hannibal îşi transportă şi restul de armată, apoi îşi aşeză tabăra fără să-i mai pese de gali.

Unul câte unul, cei treizeci şi şapte de elefanţi au fost trecuţi cu plutele pe celălalt mal, întâi femelele şi apoi masculii.

Armata cartagineză a traversat Rhodanusul într-un loc aflat la numai patru ore de marş de tabăra consulului Romei, Publius Cornelius Scipio[90].

În acest răstimp, volcii zdrobiţi o luară la fugă ca apucaţii, reuşind să urce un munte şi să se ascundă în pădurea sau răchitişul des, acolo unde duşmanul nu-i mai putea urmări. O ceată mai mică alese drumul din susul apei şi se făcu nevăzută pe caii iuţi. Războinicii ăştia din urmă ajunseră la gura plină de meandre a Rhodanului, acolo unde fluviul îşi dăruia apele mării, fără să ştie că nimeriseră chiar în tabăra romanilor.

Scipio îi primi ca pe nişte prieteni, ascultându-le jeluielile amestecate cu lacrimi şi cu izbituri în piepturile ce răsunau înăbuşit. Acamas, cel mai bătrân dintre ei, acoperi cu vocea-i ca tunetul glasul unit al celorlalţi:

— Vine armată, potop! strigă el. Am văzut cu ochii mei cum se scurg valuri-valuri cavaleria, pedestrimea şi elefanţii. Numizii urlă ca fiarele sălbatice, libienii ţipă de sfâşie zarea, spaniolii se înghesuie şi cad ca lupii asupra a tot ce le iese în cale... Nimeni nu poate ţine piept acestui puhoi! Hannibal va cuceri toată lumea!...

Consulul îl trimise de îndată pe tribunul Marcus Minucius în fruntea a trei sute de călăreţi să ia contact cu duşmanul şi să vadă cât adevăr este în poveştile galilor bătuţi şi înspăimântaţi.

Tribunul o porni în sus, pe malul stâng al Rhodanului. În aceeaşi vreme, pe când îşi transportau elefanţii dintr-o parte într-alta, Hannibal îl trimise în recunoaştere pe centurionul Mesap însoţit de cinci sute de oşteni călări. Mesap o luă la vale către tabăra romanilor.

---

[90] Acesta era tatăl lui Publius Cornelius Scipio, supranumit „Africanul" (n.a.).

Punii şi romanii se întâlniră şi se încleştară într-o luptă mai aprigă decât s-ar putea închipui, căci numărul combatanţilor nu era prea mare. Romanii îi puseră pe fugă pe numizi, pierzând numai o sută patruzeci de oşteni, în timp ce punii lăsară acolo mai mult de două sute de cadavre. Centurionul Mesap fu adus rănit în tabăra romanilor şi înfăţişat lui Scipio. Numidul se uită cu obrăznicie în ochii consulului, luând în derâdere toate întrebările adresate. Supus torturilor, războinicul rămase mut. În cele din urmă tribunul ordonă să i se taie capul. Romanii mai omorâră încă opt prizonieri numizi fără a afla însă nimic despre Hannibal şi oastea lui.

Această primă ciocnire avu darul să prevestească romanilor deznodământul războiului, căci neînsemnata victorie era considerată de către ei de bun augur.

Scipio era nedumerit fiindcă nu cunoştea puterea reală a duşmanului şi astfel nu putea lua hotărârea de a trece la atac.

Şi Hannibal şovăia între luptă sau continuarea drumului; era însă convins că romanii vor porni împotriva lui.

În aceeaşi zi, în tabăra lui Hannibal sosiră trimişii boiilor[91] împreună cu regişorul lor, Magalus, care traversaseră Alpii, plecând de pe versantul opus, de la Pad. Aflaseră de intenţiile punilor şi se ofereau să le slujească de călăuze la trecerea Marelui Munte.

Războinicii cartaginezi îi priveau cu uimire pe solii galilor, veniţi de dincolo de hăuri, căci dacă toţi se temeau de romani (nu uitaseră primul război purtat cu ei), drumul fără capăt pe care trebuiau să-l străbată peste culmile pierdute în nori, îi îngrozea de moarte, deşi cunoşteau doar din auzite trecătorile infernale din Alpi.

Hannibal hotărî să-şi continue drumul. Înainte de plecare ţinu înaintea războinicilor o cuvântare plină de dojană, dar şi de îmbărbătare:

— Voi sunteţi aceia care aţi supus toate neamurile din Spania, punându-le sub ascultarea cartaginezilor. Tot voi aţi trecut peste Ebru şi Rhodanus, îndreptându-vă spre Italia, fiindcă poporul roman a cerut să-i fie predaţi toţi războinicii noştri care au participat la asedierea cetăţii Sagunt. Noi vom distruge seminţia romană, scăpând astfel toată lumea de povara ei. Atunci când am pornit din Cartagina Nouă, drumul nu vi s-a părut aşa de greu, iar acum, după ce l-am parcurs în mare parte, iată, inimile voastre au ostenit! Am fost atacaţi de către celţi, turdetani şi gali. Mulţumită vitejiei voastre am suferit, îndeobşte, pierderi mici. În faţa noastră se ridică Alpii, iar de partea

---

91 Trib galic (n.a.)

cealaltă se află Italia. Vă simţiţi oare vlăguiţi la poarta inamicului? Alpii n-au decât să fie mai semeţi decât Pirineii, dar luaţi aminte: nicio creastă a pământului nu atinge bolta! Şi pe muntele ăsta se nasc şi cresc fiinţe vii. Dacă este accesibil unui număr mic de oameni, nu văd de ce n-ar putea fi străbătut de o armată?! Uitaţi-vă la solii aceştia ai lui Magalus: au trecut frumos Alpii şi au ajuns la noi. Niciunul dintre ei n-a întâlnit în cale vreun Strâmbă-lemne sau oameni cu un ochi cât un disc în frunte. Vă închipuiţi poate c-au avut aripi şi au trecut în zbor peste culmi?... Strămoşii lor, venetici sau locuitori de neam iberic, au bătut dintotdeauna hăurile astea cu nevestele şi copiii. Iar voi, care nu duceţi nimic altceva decât armele voastre, credeţi că nu veţi putea face acest lucru! Opt luni v-aţi bătut şi aţi murit pentru Sagunt şi acum, când vă îndreptaţi asupra Romei, mândria lumii întregi, vă lăsaţi copleşiţi de greutatea şi frica care v-a năpădit!... Există doar două posibilităţi: fie să ne plecăm în faţa poporului de atâtea ori învins de voi, fie să ne continuăm drumul ce duce la ogoarele mănoase dintre Tibru şi zidurile Romei... Balan şi Cabirii fie de partea noastră!...[92]

A doua zi armata cartaginezilor îşi începu marşul spre Galia centrală pentru a se îndepărta tot mai mult de romani. Hannibal decisese să nu se angajeze cu ei în luptă până nu ajunge în Italia.

După patru zile capul coloanei ajunse în ţara alobrogilor. De aici călcă ţinuturile tricastinilor, ale vacontilor şi tricorilor[93]. Fără a întâmpina nicio rezistenţă, armata ajunse pe malul râului Druentia. Ca toate apele de munte, învolburate şi pline de bulboane, Druentia strânsese din mai multe albii furia care răstoarnă în vârtejuri bărcile. Umflat de ploile căzute, râul ieşise din matcă, revărsându-se peste pietre şi tufe. Oricărui călător ce ar fi bătut meleagurile cu piciorul, i-ar fi fost greu să-l traverseze, căci nisipul aluneca mereu sub paşi, iar stâncile rotunde sau ascuţite nu ofereau un sprijin mai sigur. Rostogolindu-se prin prăpăstii şi prăvălindu-se în cascade, apa făcea atâta zgomot, încât nu se putea auzi nici la cinci paşi. Strigătele oamenilor amestecate cu tumultul râului se izbeau de pereţii abrupţi şi de coroanele tufelor uriaşe pentru a răsuna imediat în trecătoare, sporind groaza şi incertitudinea.

---

[92] Balan – zeul soarelui. Cabirii – şapte zeităţi feniciene: Cufartis, Astarte, Cadmus, Demaras, Adad, Melkart şi Eşmun. La început au fost adoraţi de pelasgii din Beoţia, Lemnos şi Samothrace.
[93] Triburi galice (n.a.).

Şi totuşi, unul câte unul, oştenii au traversat râul strângând în palme frânghia întinsă, de pe un mal pe altul, apoi a venit rândul cailor, al celorlalte animale şi în cele din urmă al elefanţilor.

CAPITOLUL AL XI-LEA

Războinicii puni au ajuns în Italia plini de noroi, cu părul și barba crescute în neștire, iar în ochi și pe fețe li se întipărise sălbăticia și istoveala cumplită.

Consulul Publius Cornelius Scipio își conduse armata către tabăra lui Hannibal cu intenția de a începe lupta. Dar ajuns acolo, își dădu seama că inamicul se depărtase cale de trei zile, că orice urmărire este zadarnică. Romanul se întoarse spre mare unde-l așteptau corăbiile și hotărî să-l atace pe Hannibal după ce va coborî din Alpi.

Pentru ca Spania să nu fie vitregită de ajutorul trupelor romane, consulul îl lăsă pe fratele său Cnaeus Scipio, cu o parte din oaste, ca să apere pe aliații vechi și să dobândească alții, iar dacă e posibil, să-l alunge pe Hasdrubal din Spania.

În fruntea restului de războinici, consulul se îndreptă spre Genua pentru a apăra Italia împotriva lui Hannibal. Pe malul Padului îl aștepta o altă oaste aflată sub comanda unui pretor și a doi tribuni.

În acest timp, uriașa armată a lui Hannibal traversa Alpii. Masivele pline de trecători, prăpăstii și chei troienite de zăpadă, țineau pe loc înaintarea capului coloanei. Cu sufletul cuprins de frică, oștenii se uitau la colibele muntenilor, lipite de stâncă sau adăpostite sub streșinile săpate de șuvoaie. Prin straturile uriașe de piatră străbăteau la lumină vinele șerpuitoare ale molifților negri, iar din crăpături țâșneau tulpinile și frunzele uscate ale ferigilor. Vântul pătrundea în rafale printre pereții mâncați de ape, făcând să foșnească frunzele uscate ale castanilor sălbatici, apoi cuprindea cu răsuflarea-i tăioasă stâncile de granit și se tânguia prin peșteri, amestecându-se cu scheunatul și hămăitul lupilor. Oștenii se uitau cu teamă de jur împrejur și se țineau alături unul de altul. Noaptea paza se întreia, iar ei vegheau ghemuiți în jurul focului până în zori. Groaza se confunda în sufletele lor cu mâhnirea și descurajarea la vederea oamenilor pe jumătate sălbatici, cu fețele vinete, nespălate, cu ochii plini de ură, alături de vitele jigărite și înghețate de frig.

Muntenii se iviseră atunci când capul coloanei trecuse de primele înălţimi. Neobişnuiţi să stea la pândă, se înşiraseră pe pereţii abrupţi de piatră, gata oricând să rostogolească bolovani asupra oştirii pune.

Hannibal opri capul coloanei şi-i trimise înainte pe gali pentru a cerceta împrejurimile şi a căuta un alt loc de trecere; dădu apoi ordin să facă popas pe un stei acoperit de gheaţă. Războinicii gali încercau să între în vorbă cu muntenii, arătându-le săbiile şi scuturile şi promiţând câte un dar fiecăruia. Limbile se dezlegară şi galii aflară de la locuitorii înălţimilor că ziua străjuiesc crestele munţilor, iar noaptea intră să doarmă în colibele Lor.

Şi intr-adevăr, în amurg muntenii îşi retraseră paza. Hannibal aşteptă căderea întunericului şi porni să străbată defileul însoţit de un mic grup de infanterişti. Se căţără apoi pe crestele abrupte şi ocupă locurile părăsite de munteni.

În zori porni şi grosul armatei. Dându-şi seama că au de a face cu oameni vii, în carne şi oase şi nu cu nişte arătări sau monştri, războinicii puni mergeau înainte cu îndrăzneală. Muntenii începură să strige unul la altul de pe culmi, pentru ca imediat să apară din colibele lor şi să-şi reia locurile obişnuite. Deodată observară un grup de oşteni cartaginezi care le ocupaseră întăriturile, pe când ceilalţi se buluceau în trecătoare. Scena îi uimi peste măsură. Un timp stătură înmărmuriţi, fără să ştie de ce să se apuce. Văzând însă dezordinea şi înghesuiala din vale, caii care se temeau şi se smuceau în frâu muntenii obişnuiţi cu drumurile ameţitoare şi inaccesibile se rostogoliră peste stânci şi se năpustiră cu toată puterea asupra oştirii punilor.

Atacaţi în pasul plin de hârtoape şi doline, ocolite de altfel cu greutate, războinicii lui Hannibal se luară la bătaie între ei, care de care să treacă mai repede. Cu muntenii se luptau numai cei direct ameninţaţi. Atinşi sau răniţi de pietrele aruncate asupra lor, caii se ridicau în două picioare, trântindu-i pe pedestraşi sau prăvălindu-se dimpreună cu cei din şa în doline. Vocile înnebunite ale oamenilor, răgetele animalelor şi nechezatul cailor se loveau de pereţii de piatră verticali ce mărgineau trecerile înguste şi, amplificate de o sută de ori, înteţeau frica oştenilor, chiar şi a acelora din capul coloanei. Neorânduiala creată aici nimici o bună parte din oameni, cai şi animale. Tot atunci se prăvăliră în adâncimile fără fund oşteni înarmaţi, ca şi vite de corvoadă împovărate cu tot felul de calabalâc.

Hannibal opri pe dată oamenii cu care plecase înaintea celorlalţi pentru a împiedica extinderea haosului din trecătoare. Văzând însă că oştirea i se fragmentează, se năpusti de sus şi-i atacă pe munteni. Acţiunea aceasta spori

neorânduiala în rândurile oştenilor săi, dar îi împrăştie pe duşmani şi eliberă drumul. Gălăgia se stingea tot mai mult.

Speriaţi, muntenii o luară la fugă pe stânci, care încotro, aruncând de departe cu pietre în cartaginezi. La ieşirea din valea îngustă, războinicii lui Hannibal porniră să se caţere pe stânci, vânându-i şi omorându-i pe băştinaşi. După ce strânseră merindele dimpreună cu animalele şi dădură foc colibelor părăsite, războinicii puni aduseră în tabără mai mult de trei sute de munteni.

Armata îşi continuă apoi marşul, dar dădu peste altă seminţie de oameni, trăitori pe crestele şi în luminişurile Alpilor. Aceştia îi trimiseră lui Hannibal o solie de câţiva bătrâni care se tânguiră, lovindu-se fără milă cu pumnii în piept, jurându-se şi bocindu-se cum că le-ar plăcea mai mult să simtă prietenia cartaginezilor, decât puterea lor; ca atare îl roagă pe Hannibal să le primească darurile şi călăuzele sigure, deprinse cu toate locurile de trecere peste Marele Munte. Luând zeii drept martori ai gândurilor şi cuvintelor lor cinstite, muntenii lăsară câţiva ostateci ca dovadă a credinţei lor.

Hannibal îşi zise că nu e bine să respingă oferta făcută nici să se încreadă în ea copilăreşte. Primi astfel numai ostatecii şi, condus de călăuze noi, porni mai departe. În faţă mergeau elefanţii şi cavaleria, iar în urma lor veneau pedestraşii ce scrutau împrejurimile, gata de orice.

Coloana străbătea acum nişte povârnişuri şi poiene, strecurându-se pe drumuri străjuite de stânci, ocolind prăpăstiile. Ici şi colo războinicii nu puteau vedea nimic altceva decât golaşe blocuri de granit, iar deasupra capului cerul pe care alergau nori negri goniţi de vânt. Intrau apoi în regiuni acoperite de ceaţă albă care plutea deasupra abisurilor şi şanţurilor. Priveau după aceea semeţele masive muntoase acoperite cu păduri de pin al căror freamăt nelinişteşte şi înspăimântă omul.

Pe o pantă abruptă barbarii atacară coloana pe neaşteptate dintr-o ambuscadă. Dădeau năvală din faţă, din părţi şi din spate, îşi ţinteau inamicul de departe şi din apropiere, prăvălind grohotiş asupra oştirii cartagineze. Cea mai crâncenă lovitură a fost aceea dată la coada convoiului, unde se afla pedestrimea. Pe drumul îngust, lung de câteva sute de paşi, se purta o luptă cumplită. Muntenii săreau ca nişte capre din piatră în piatră. În timp ce unii se băteau, ceilalţi surpau fără încetare bolovani de pe coamele înalte care se rostogoleau atât peste cartaginezi cât şi peste propriii lor oameni. În cele din urmă în convoi se făcu o spărtură mare şi Hannibal se văzu despărţit de pedestrime o noapte întreagă.

A doua zi, punii năvăliră asupra barbarilor ce ocupaseră drumul. Cu mai puţin chef de luptă de astă dată, ei nu putură respinge atacul, se întoarseră şi dispărură dincolo de stânci.

Numizii îi spintecară pe cei şaptezeci de ostateci lăsaţi lor şi-i spânzurară cu capul în jos de crengile unui copac noduros, care se înălţa la lumină din crăpătura unui perete stâncos.

Apoi ambele părţi ale armatei cartagineze se reuniră, continuându-şi drumul.

De atunci barbarii îi atacau hoţeşte, în formaţii mai mici, când în faţa, când în spatele coloanei, ţinând seama de loc şi împrejurări. Temându-se însă de elefanţii pe care-i vedeau pentru prima oară în viaţă, muntenii se fereau de războinici.

A noua zi, oştirea Cartaginei ajunse în vârful Alpilor. Hannibal îşi aşeză tabăra pe cele mai înalte culmi ale munţilor, după ce însă mai înainte ordonase să le fie tăiate capetele călăuzelor care-i purtaseră armata pe căi întortocheate. Între timp, o parte din vitele şi animalele de tracţiune rămase prin trecători şi peşteri, au sosit în tabără, mergând pe urmele coloanei.

Din norii întunecaţi ce atârnau deasupra stâncilor uriaşe cernea zăpadă. Vălul de nea era aşa de gros încât nu puteai desluşi nimic la câţiva paşi de tine. Oştenii îşi înfăşurară picioarele în piei de oaie, făcându-se ghem sub mantale. Îngheţaţi de frig, cu feţele învineţite, încercau zadarnic să facă focul. Zăpada troienea crengile verzi şi frunzele umede.

După trei zile coloana supusă vitregiei naturii, se urni din loc greoaie, mâhnită, târându-se ca un şarpe îmblătit. Pe feţele tuturor domneau repulsia şi istovirea.

În aceeaşi zi, la prânz, ninsoarea stătu şi razele de soare îşi făcură loc printre nori, luminând deschizăturile stâncoase, copacii uriaşi şi întinsele albii săpate de apă, acoperite acum de zăpadă. În depărtare, de-o parte şi de alta a Padului, păşunile, ogoarele şi pădurile nenumărate înverziseră.

Arătând războinicilor săi poalele Munţilor Alpi şi Italia, Hannibal le spuse:

— Iată drumul spre Roma. După o bătălie sau două, o să aveţi în mâinile voastre capitala lumii!

Voinţa nestrămutată a generalului întări spiritele lipsite de vlagă, căci în rândurile oştirii se simţi o oarecare înviorare.

Versantul sudic al Alpilor, adică cel dinspre Italia este mult mai abrupt, coborârea făcându-se mai anevoie. Drumul era alunecos, oamenii cădeau unii peste alţii fără voia lor, se rostogoleau la vale, nimerind în cireada de vite sau prăvălindu-se în prăpastie. Coloana ajunse astfel într-un abrupt

defileu stâncos, pe unde omul de abia putea coborî ţinându-se de vinele rădăcinilor sau de buşteni. Drumul era însă barat de un stei uriaş.

Călăuzele şi cercetaşii îl anunţară pe Hannibal că strâmtoarea este de netrecut. Acesta dădu imediat ordin să se cureţe zăpada şi gheaţa. Sute de topoare începură să reteze tufele imense care creşteau pe margini. Trunchiurile cădeau unul peste altul, cu coroanele şi crengile frânte, acoperind stânca şi înfundând trecerea. În curând se ridică un rug cât un munte, pe care-l aprinseră războinicii. Un foc de proporţii nemaivăzute izbucni în defileu, blocurile de piatră înroşite crăpau ca lovite de trăsnet, steiurile se rostogoleau la vale. Vântul care bătea dinspre nord înteţea focul. Fumul, arşiţa şi flăcările imense izbucneau ca dintr-un con de vulcan. Zăpada şi gheaţa se topiră, de jur împrejur, cât ai bate din palme şi veritabile pâraie de apă fierbinte îşi luară zborul în jos.

După ce balaurul de foc se potoli, oamenii năvăliră cu cazmale şi pârghii să cureţe locul. Războinicii nu s-au clintit de acolo două zile şi două nopţi, iar vitele crăpau de foame: cât vedeai cu ochii era numai piatră.

Pe drumul croit cu atâta trudă se scurgea acum puzderia de oameni, cai, vite şi elefanţi.

Dar coborâşul le mai pregătea surprize: ajunşi la mijlocul drumului, oştenii dădură peste gheţari. Sub paşii oamenilor şi ai animalelor, suprafaţa netedă a gheţii se topea, iar alunecuşul era îngrozitor. Grămezi întregi de oameni şi animale se prăvăleau unii peste alţii, se sculau şi iar cădeau, pierzându-şi mereu echilibrul. Adesea picioarele cailor şi ale boilor se afundau în gheaţă. Astfel că animalele rămâneau ca prinse în cursă. Vitele care nu se mai puteau urni erau lăsate să moară acolo.

După calvarul gheţarilor, obosiţi de moarte, oamenii şi animalele se trântiră într-o poiană acoperită de tufe rare şi frunze uscate. Trei zile mai târziu coloana cobora pe un platou unde împrejurimile erau mai blajine, iar firea locuitorilor mai blândă.

Aşa a trecut armata lui Hannibal Alpii, ajungând în Italia[94].

---

[94] Scriitorii din antichitate ne oferă date contradictorii în privinţa locului prin care Hannibal a traversat Alpii. După părerea unora ar fi trecut peste muntele Poeninus, dar Coelius afirmă că a coborât din vârful Cremona. Se pare însă că a mers pe itinerarul străbătut mai târziu de Cezar, Carol cel Mare şi Napoleon. Este vorba de drumul care, plecând de la Torino, urmează „Dorea Riparia“ şi valea râului Durance. La fel de controversat este la scriitorii din antichitate şi efectivul armatei cu care Hannibal a traversat Alpii. Istoricii antici dau cifre diferite. Cea mai autorizată pare a fi afirmaţia unui războinic făcut prizonier de către Hannibal, pe numele său Lucius Cincius Alimentus. El scrie că Hannibal a dus peste

Războinicii puni au ajuns în Italia plini de noroi, cu părul şi barba crescute în neştire, iar în ochi şi pe feţe li se întipăriseră sălbăticia şi istoveala cumplită.

Când Scipio ajunse cu armata la Pisa, luă imediat încă două legiuni de la tribunii Manlius şi Atilius şi se îndreptă spre Pad pentru a-i ataca cât mai repede pe inamicii sfârşiţi de osteneală. Dar Hannibal, înţelegând ce i se pregăteşte, atacă oraşul taurinilor[95], îl cuceri şi-i obligă pe galii care locuiau în valea Padului să se alieze cu el. În oraşul cucerit armata Cartaginei se opri pentru a se întrema.

Triburile galice se aflau în dilemă. Căpeteniile lor se adunară ca să se înţeleagă alături de cine să meargă: alături de Hannibal sau alături de Scipio. Purtară discuţii interminabile fără să ia însă o hotărâre. Ezitând, începură să se certe şi să se bată între ei, până când punul le rezolvă dilema într-un mod simplu de tot. Hannibal ştia bine că barbarii şovăielnici vor trece de partea armatei prezentă lângă ei la momentul potrivit. De aceea îşi trimise puternice detaşamente printre triburile băştinaşe şi galii dădură buzna să se înroleze în armata lui Hannibal.

Râul Ticinus era graniţa naturală dintre cele două tabere adverse. Vrăjmaşii stăteau la câţiva paşi unul de altul.

Înainte de bătălie consulul hotărî să-şi pregătească şi să-şi încurajeze armata:

— Oşteni romani, mai aveţi oare nevoie de îmbărbătare atunci când trebuie să luptaţi împotriva unui duşman care lângă Rhodanus a dat bir cu fugiţii, evitând bătălia şi înfundându-se în văile Alpilor? Cu fuga asta el a recunoscut că este mai slab. Nu uitaţi, este acelaşi vrăjmaş învins în războiul trecut de către părinţii voştri şi, poate, de către unii dintre voi. Atunci a fost înfrânt pe uscat şi pe mare, silit să plătească tribut poporului roman... Acum, după trecerea Alpilor, războinicii lui Hannibal sunt măcinaţi de foame, frig şi murdărie. Striviţi şi istoviţi de moarte, cu încheieturile degerate şi cu mădularele înţepenite, cu armele frânte şi ruginite, pe cai şchiopi şi prăpădiţi, ei trebuie să lupte împotriva voastră!... De veţi învinge astăzi, o să se zică că Alpii l-au biruit pe Hannibal şi nu voi! Aşa mi se pare mie...

Alpi o armată care număra împreună cu galii şi ligurii optzeci de mii de pedeştri şi zece mii de călăreţi. Alimentus afirmă că a auzit de la însuşi Hannibal că de la trecerea Rhodanusului până în Italia, cartaginezii au pierdut treizeci de mii de oameni şi un mare număr de cai şi de vite (n.a.).

95 Torino (n.a.).

Astfel le grăi consulul. Îşi zise însă că nu e deloc bine să-ţi subapreciezi inamicul, căci soldaţii ar putea lua prea uşor starea de fapt. După ce stătu câteva clipe pe gânduri, Scipio îşi reluă discursul.

— Eu însumi aş fi putut să plec în Spania, provincie dată de senat în seama mea. Acolo l-am trimis însă pe fratele meu, Cnaeus, să se lupte cu Hasdrubal, fiindcă aşa se cade, consulul trebuie să înfrunte căpetenia vrăjmaşului. Vreau să mă conving dacă acest Hannibal este, după cum singur spune, rivalul lui Hercule, sau a rămas după moartea părintelui său un supus plecat, ros de crima săvârşită la Sagunt. Războinici, tocmai de aceea trebuie să luptaţi cu înverşunare împotriva inamicului nostru, aşa cum v-aţi bate cu un sclav neruşinat care s-a răsculat împotriva stăpânilor săi. În bătălia de pe Erix şi-au dovedit măiestria şi vitejia, bineînţeles datorită talentului lui Hamilcar, dar au fost din nou nevoiţi să ne plătească câte 18 dinari[96] de soldat ca să nu-i ucidem prin înfometare sau să nu-i aruncăm în lanţuri. Le-am dăruit sclavilor viaţa, iar acum, uitaţi-vă, cum ne mulţumesc!... Apoi, am fi putut oricând să ne îmbarcăm armata pe corăbii şi să debarcăm în Africa! Cine ne-ar fi împiedicat să le distrugem Cartagina! În Locul recunoştinţei pe care ne-o datorează, ei se năpustesc asupra patriei noastre!... Ostaşi romani, în războiul acesta voi nu luptaţi în numele onoarei şi al gloriei, ci pentru existenţa voastră! Nu vă bateţi pentru Sicilia şi Sardinia, ci pentru Italia. Nu aveţi nicio altă armată în spate, care să ţină piept duşmanului şi nici alţi Alpi care să-i ţină pe loc până ce se adună o altă oaste! Aici trebuie să luptaţi ca şi cum v-aţi afla în faţa zidurilor Romei. Senatul şi întregul popor roman îşi pun toată nădejdea în vitejia voastră. Soarta Romei atârnă de puterea mâinilor noastre!

Pe partea cealaltă, Hannibal îşi îmbărbăta în alt chip luptătorii. Ordonă să fie aduşi toţi muntenii şi galii luaţi prizonieri, pe care-i întrebă:

— Există printre voi asemenea viteji care ar vrea să lupte?

Aproape toţi robii strigară să li se dea arme.

— Atunci, continuă Hannibal, o să vă bateţi doi câte doi, asemenea gladiatorilor. Învingătorul va fi liber!

Chiote de bucurie răsunară din toate părţile. Din mulţime începură să se desprindă galii şi muntenii. Numizii selecţionară vreo cincizeci dintre ei, le scoaseră cătuşele, dând fiecărui luptător câte un scut şi o sabie.

---

[96] Dinari de aur (n.a.).

Amfiteatrul viu vui asemenea mării. Dornici să se delecteze cu lupta gladiatorilor[97], războinicii aşteptau cu nerăbdare semnalul de începere. Cu ochii strălucitori de emoţie, captivii încătuşaţi, chiar şi ei, îşi susţineau tovarăşii, îndemnându-i să fie cât mai viteji.

La un semn dat de trâmbiţă, barbarii începură să dea cu zarul pentru a-şi desemna partenerul. În mulţime domnea o linişte mormântală. După aceea, cincizeci de gali se aşezară în faţa a cincizeci de munteni. Semnalul fu dat şi săbiile se încrucişară. Din mii de gâturi răsunară strigăte frenetice. Luptătorii se băteau cu curaj şi încrâncenare. Spectatorii aduceau salutul lor atât învingătorilor cât şi învinşilor. Numizii luau în primire pe fiecare învingător, înrolându-l în armată ca pe orice om liber; nu uitau nici de cei învinşi, ale căror cadavre le înşiruiau pe rugul comun, unde urmau să fie arse cu toate onorurile.

La sfârşitul luptei, în strigătele de aprobare ale mulţimii, Hannibal dărui libertatea şi armele promise celorlalţi barbari. Mai mult de cinci mii de gali şi munteni intrară în armata pună, însoţiţi de aclamaţiile detunătoare ale oştenilor. Generalul se adresă apoi tuturor războinicilor, pedeştri sau călări pe cai înşeuaţi ori nu:

— Aţi văzut cu câtă abnegaţie luptă sclavii voştri. Dacă o să luptaţi şi voi astăzi aşa, o să învingeţi... Voi trebuie neapărat să învingeţi, căci altă ieşire nu aveţi, în dreapta şi în stânga vă mărginesc două mări, unde nu există nicio corabie pe care aţi putea fugi. În faţa voastră îşi mână apele Padul, un râu mai mare şi mai puternic decât Rhodanul, iar în spate se ridică Alpii din care abia, abia aţi scăpat cu viaţă. Aici nu aveţi altceva de făcut decât să izbândiţi sau să muriţi. Vă ajunge cât aţi furat caii şi animalele băştinaşilor prin păşunile şi poienele din Lusitania şi Celtiberia! A sosit timpul să vă războiţi pentru o răsplată mai mare, aţi frământat doar în picioare atâta amar de drum. Soarta a ales ca aici să fie sfârşitul chinurilor şi strădaniilor voastre. Pornind de la Ocean şi Coloanele lui Hercule[98], voi aţi străbătut Spania şi Galia cu nenumăratele lor seminţii omeneşti şi aţi ajuns în acest loc ca să luptaţi cu nişte războinici ce nu-şi cunosc nici comandantul. Eu, care m-am născut în mijlocul norodului gloriosului meu tată, am crescut în învălmăşeala luptei, am supus Spania întreagă, cucerind nu numai toate neamurile din Alpi, ci chiar Alpii, trebuie să mă măsor acuma cu acest

---

[97] Primele lupte ale gladiatorilor au avut loc în anul 262 î.e.n. (n.a.).
[98] Strâmtoarea Gibraltar (n.a.).

comandant de şase luni[99]. Trufaşul popor roman subjugă totul, impunându-şi puterea lui tiranică. El răpeşte totul, totul! Nouă nu ne va rămâne nimic altceva decât ceea ce vom apăra cu arma în mână. Suntem într-o asemenea situaţie încât trebuie fie să învingem, fie să murim, dar mai bine, pe câmpul de luptă decât ca dezertori! Zeii nemuritori nu i-au dat omului altă armă mai puternică ca dispreţul morţii!

Aici Hannibal se apucă să le promită soldaţilor recompense mari în schimbul purtării lor vitejeşti: fiecare va primi pământ în Italia, Spania sau Africa, iar dacă vreunul dintre ei doreşte bani, o să primească o anumită sumă. Apoi făgădui libertatea sclavilor care şi-au însoţit stăpânii, iar stăpânilor, drept răsplată, câte doi sclavi. Porunci apoi să se împartă arme tuturor celorlalţi robi.

Cartaginezul făcu toate aceste promisiuni, cu mâna pe altarul de sacrificiu, invocându-i drept martori pe Adad şi Tanit. După aceea apucă mielul de gât cu stânga şi exclamă ţinând în dreapta o piatră:

— De nu-mi voi duce la îndeplinire toate făgăduielile, aşa să mă ucidă zeii!

Rostind imprecaţia, Hannibal sparse capul mielului cu cremenea din mână.

Romanii traversară râul Ticinus, iar pe mal ridicară un cap de pod. De aici se îndreptară spre ţinutul locuit de insubrii[100] şi se apropiară de tabăra lui Hannibal.

Scipio porni în fruntea unui pâlc de călăreţi pentru a-şi cerceta şi iscodi duşmanul; nimeriră însă peste Hannibal care ieşise din tabără cu acelaşi scop. Ambele detaşamente se dădură înapoi, iar comandanţii începură să-şi desfăşoare fără şovăială linia de bătaie.

---

99 Comandant ales de numai şase luni (n.a.).

100 Trib galic (n.a.).

CAPITOLUL AL XII-LEA

*Vreau **să** nimicesc amândoi*
*consulii într-o singur**ă bătă**lie.*
Hannibal

În curând răsunară strigătele de atac şi bătălia începu. După o scurtă luptă, trăgătorii romani se retraseră în linia a doua, iar pe câmp se încleştează acum cele două armate de cavalerie. Luptând corp la corp, mult timp nu s-a putut şti cine o să învingă. Împinşi înapoi pe neaşteptate, infanteriştii romani se amestecară cu cavaleria şi, înghesuiţi printre cai, mai rău încurcau lucrurile. Pe când exaltarea luptei punea din ce în ce mai mult stăpânire pe războinici, vestea rănirii consulului se răspândi ca trăsnetul. Concomitent, cavaleria se împrăştie şi în bătălie se înfrunta acum aproape doar pedestrimea. În rândurile oştirii romane se strecurase şovăiala şi groaza. Primii au dat bir cu fugiţii arcaşii, care în tumultul încleştării se contopiseră cu infanteria şi cavaleria, împingându-se şi călcându-se în picioare. În zadar încercau comandanţii să împiedice fuga mulţimii; exemplul lor de curaj, strigătele nu mai puteau îndrepta lucrurile. Groaza furişată în suflete era mai puternică ca toate.

Apărându-şi consulul rănit, călăreţii se retrăgeau în ordine. Armata romană era ameninţată nu numai de pericolul pierderii bătăliei, ci şi de acela de a rămâne fără consul. Un tânăr, al cărui nume străluci atunci prima oară, veni să spele cât de cât ruşinea: fiul lui Publius Cornelius Scipio. În fruntea unei turme, se abătea asupra celor mai dese rânduri ale punilor, spulberând pilcurile inamice, semănând groază, dând şi respingând lovituri.

Când auzi în învălmăşeala bătăliei strigăte cum că tatăl lui, consulul, este rănit, tânărul Scipio, aflat în apropiere, dădu un chiot şi-i izbi împreună cu războinicii săi pe cartaginezii care se năpusteau ca lupii să pună mâna pe consul. Săbiile şi topoarele de luptă cădeau fără milă pe platoşe şi coifuri. Din toate părţile nu mai conteneau urletele şi strigătele de ajutor. Mânjiţi de sânge, cu privirile înnebunite, scoţând urlete de fiare, războinicii se prăbuşeau morţi sau răniţi pe câmpul de luptă. Cadavrele oamenilor şi cailor se îngrămădeau unele peste altele stânjenind mişcarea luptătorilor. Tânărul

Scipio şi-a pierdut mai mult de jumătate din ceată. Lovit în două locuri, cu faţa şi mâna însângerate, nu sa lăsat însă până nu şi-a salvat tatăl. Călăreţii romani se rânduiră de o parte şi de alta a consulului pe care-l scoaseră din luptă sub pavăza şi la adăpostul trupurilor lor.

Întunericul cobora pe neobservate. Infanteriştii romani se retrăgeau luptând, pe îndelete, în ordine, în timp ce pâlcurile călăreţilor se băteau crâncen, învârtejindu-se pe câmp. În cele din urmă şi unii şi alţii îşi făcură vânt cu grămada în mijlocul infanteriei romane pe care o zdrobiră şi o puseră pe fugă, despărţind-o totodată de pedestrimea cartagineză. Tribunul Manlius încercă să-şi strângă în jurul său războinicii risipiţi şi să-i arunce din nou în luptă. Dar Hannibal slobozi asupră-le un nou pâlc de călăreţi şi dacă cel de al doilea tribun, Atilius, nu ar fi stăvilit cu cavaleria sa această năvală, romanii ar fi suferit o înfrângere totală.

Armata romană îşi continua retragerea în vreme ce în castru răsunau trâmbiţele, semn că bătălia se întrerupe, fiindcă întunericul pusese stăpânire pe câmpul de bătaie.

Romanii traversară râul Ticinus şi se îndreptară grăbiţi către Pad, unde se aflau încă plutele lor. Oştirea trecu fără nicio greutate fluviul şi ajunse la Placentia, înainte ca Hannibal să fi aflat prin ce loc anume se strecuraseră. În zori, Mago, fratele lui Hannibal, îi atacă prin surprindere pe romanii care-şi desfăceau alene plutele, luând cam trei sute de prizonieri.

În ciocnirea aceasta, romanii au pierdut mai mulţi oameni decât punii. Romanii s-au convins de asemenea, de superioritatea cavaleriei cartagineze în câmp deschis.

După două zile, Hannibal îşi transportă armata peste Pad, se apropie de inamic, gata să deschidă o nouă luptă. Noaptea, Scipio părăsi însă, în cea mai deplină tăcere, Placentia şi atinse neobservat malurile râului Trebia. Deşi rana i se agravase, consulul traversă în fruntea oastei râul şi îşi aşeză tabăra pe nişte coline împădurite.

În noaptea următoare războinicii gali, două mii de infanterişti şi două sute de călăreţi, intraţi ca aliaţi în armata romană, făcură mare tărăboi în castru. Spintecând sentinelele şi pe toţi aceia care le stăteau în cale, fugiră la Hannibal. Generalul cartaginez îi primi prieteneşte, înfierbântându-i cu nădejdea unor prăzi bogate.

Cavaleria numidă porni totuşi pe urmele oştirii romane şi aproape că ajunsese ariergarda ei când africanii, setoşi de jaf, o luară la stânga unde se afla tabăra părăsită de romani, pierzând astfel de sub ochi duşmanul.

Armata pună ducea mare lipsă de alimente, fiindcă aşezările omeneşti din calea lor erau devastate şi pustiite. Frica imensă ce-i năpădise pe barbari îi împinse să se împrăştie prin munţi nu mai înainte de a răzleţi toate vitele şi de a-şi lua cu ei mâncarea. Femeile, copiii şi toţi oamenii ce nu doreau să lupte sau tupilat între stânci şi râpe, acolo unde cu greu ar putea fi urmăriţi de cel ce-ar bate munţii cu piciorul, darămite de un călăreţ. Altfel, oamenii deprinşi cu mânuirea armelor, s-au alăturat uneia din cele două armate. Cine nu a făcut aşa, a fost fie răpus de sabie, fie luat prizonier de către romani sau puni.

În orăşelul Clastidium[101] se aflau depozite întregi de provizii strânse de romani pentru nevoile războiului. Comandantul garnizoanei, Dasius Brundisinus, pregătindu-se, pasămite, de apărare, îi trădă pe ai săi: Clastidium cu toate de-ale gurii, fură vândute lui Hannibal pe numai patru sute de talanţi de aur.

Se apropia iarna. Cele două tabere duşmane, aşezate la o depărtare de câteva mii de paşi una de alta, nu se urneau din loc. Printre ele îşi purta apele umflate de ploile de toamnă râul Trebia. Bătălia pierdută, trădarea galilor şi rana care i se agrava din ce în ce mai mult, toate acestea sporiră neputinţa şi disperarea consulului. Nu avea curaj să pornească cu armata către Italia centrală, fiindcă era convins că Hannibal se va pune imediat în mişcare, călcându-i pe urme şi găsind un loc potrivit de atac.

În castrul roman soldaţii îşi făceau fie bordeie pe care le acopereau cu crengi sau trestie, fie îşi săpau în mal gropi unde se adăposteau de vântul rece care bătea dinspre Apenini. Ploaia de noiembrie se cernea aproape fără întrerupere. Pământul mustea de atâta umezeală. Ştiind cât de dăunătoare pot fi pentru o armată inactivitatea şi leneveala, Scipio a ordonat ca în tabără să se facă toată ziua instrucţie.

Tânărul Scipio, cei doi tribuni Manlius şi Atilius, alături de ei încă patru centurioni, stăteau în permanenţă în cortul consulului rănit; aici primeau ordine de la el, aducându-i la – cunoştinţă ştirile privitoare la situaţia din tabără adversă, transmise în mod regulat de galii care treceau zilnic dintr-o parte într-alta.

Consulul rănit, a cărui febră nu scădea deloc, îi conjura pe tribunii şi ofiţeri să nu permită cu niciun preţ ca vrăjmaşii să ajungă în inima Italiei.

---

[101] Astăzi – Casteggio (n.t.).

— Mai bine să pieriţi cu toţii decât să vă vedeţi copiii înjunghiaţi şi femeile pângărite de barbari! Amintiţi-vă mereu de strămoşi, care mureau cu sabia în mână, prăbuşindu-se unul peste altul.

Astfel glăsui consulul către comandanţii săi şi continuă, adresându-se fiului:

— Nu uita că eşti un Scipio! Trebuie să fii primul dintre primii, mai iute ca toţi. În bătălia trecută ai dovedit curaj şi meşteşug. Mergi mai departe la fel şi vei fi fericit şi încununat de glorie: se vor găsi întotdeauna viteji care să-ţi protejeze aripile pentru ca tu să-ţi croieşti în voie calea printre duşmani!

În aceeaşi zi, războinicii îl anunţară pe consul că în faţa porţii centrale a castrului aşteaptă solii lui Hannibal.

— Legaţi-i la ochi cu năframe şi aduceţi-i încoace! le zise Scipio ridicându-se din aşternut.

Ajunşi la intrare, trimişii îl zăriră pe consul plimbându-se prin cort ca un om complet sănătos. Purta pe umeri mantia de purpură, iar la şoldul drept îi atârna sabia scurtă. Pe pieptii armurii împletită din zale mici de argint, strălucea capul de meduză.

Casca din Utica, căpetenia soliei, îi aduse la cunoştinţă în câteva cuvinte rostul misiunii lor: Hannibal propune un schimb de prizonieri...

— Numai atât? îl întrebă consulul.

— Atât... Stăpânul meu vă mai înştiinţează că de la Trebia porneşte direct asupra Romei.

Scipio ridică din umeri şi zise dând din mână:

— Hannibal ştie că drumul spre Roma trece peste cadavrele noastre! Schimb de prizonieri nu vom face pentru că romanul care acceptă captivitatea nu-mi mai, aparţine. Noi învingem sau murim!

Scipio întoarse spatele crainicilor. Aceştia plecară fără să salute măcar.

— Au venit în recunoaştere în tabăra noastră grăi Manlius.

— Şi să vadă dacă consulul mai trăieşte încă! adăugă Atilius.

Cu faţa schimonosită de durere, Scipio se clătină şi căzu în braţele tribunilor. Ei îl puseră cu băgare de seamă în pat.

În noaptea aceea două sute de războinici gali au încercat să dezerteze. Descoperiţi însă la timp, au fost prinşi cu toţii, legaţi şi aduşi în faţa cortului consulului.

Încordându-şi ultimele puteri, Scipio ieşi afară şi uitându-se la figurile sălbatice ale galilor luminate de torţe, îi întrebă cine este căpetenia lor.

Din grămadă se desprinse un războinic cu mustăţi mari, care răspunse într-o latină stricată:

— Noi suntem boii... Toată seminţia noastră s-a ridicat împotriva romanilor... Nu mai vrem nici noi să ne războim pentru voi... Ne-am hotărât să ne întoarcem pe la casele noastre!

Scipio porunci să li se taie capetele galilor răzvrătiţi.

A doua zi, în faţa taberei romane se iviră albigenzii, mânând o gloată de femei pe care se pregăteau să le vândă soldaţilor.

— Am răpit femeile de la cei din Insulele Baleare! Strigau ei. La rândul lor, ei le-au luat în captivitate de la barbarii care sălăşluiesc în pădurile dese de pe coastele Alpilor... Murim de foame... Dăm o femeie pentru trei pâini!

Războinicii romani priveau de pe zidurile castrului femeile dezbrăcate până la piele de gali. Biciuite de vântul rece, ele tremurau şi scânceau ca nişte căţei.

Pe poarta mare ieşi în zbor o manipulă de călăreţi care se abătu asupra galilor alungaţi astfel peste câmp. Din fugă, aceştia aruncară femeilor straiele pe care le duceau pe braţ sau pe umăr, săriră apoi în apă şi cât ai clipi din ochi răsăriră pe celălalt mal. După ce se îmbrăcară, femeile se îndreptară în partea opusă, culegând din mers cele câteva pâini azvârlite lor de oştenii romani, de sus, de pe zid. O luară numaidecât la goană şi se făcură nevăzute în pădure.

Timpul trecea. În afară de mici hărţuieli, cele două armate nu s-au mai ciocnit.

Titus Sempronius, al doilea consul, a fost mai norocos: a aşteptat în Sicilia sosirea corăbiilor punice, pe care le-a scufundat şi prădat. Viclenii lui marinari, mai toţi napolitani, în urma unor manevre abile, au momit vasele cartagineze şi le-au distrus. Într-o singură zi au făcut praf o flotă de douăzeci de vase, capturând şapte dintre ele şi luând prizonieri o mie cinci sute de marinari. Consulul află de la captivi că încă treizeci şi cinci de vase de război au plecat în larg de la Cartagina cu scopul de a ajunge în Sicilia, unde trebuiau să-i răscoale pe vechii aliaţi şi să ocupe cetatea Lilybaeum.

Vasele romane de recunoaştere se avântară şi rătăciră multă vreme în larg, de unde zăriră în depărtare flota cartagineză care naviga cu pânzele sus. După ce stabiliră linia de mişcare a duşmanului, corăbiile făcură calea întoarsă.

Vapoarele punilor pluteau poleite de lumina lunii. Simţind că au fost observaţi, coborâră pânzele şi ancorară mai departe de port.

În zori ieşiră în larg pentru a avea destul spaţiu de bătaie. Când se ivi, însă, flota romană, mult mai numeroasă, cartaginezii o rupseră la fugă. Romanii reuşiră totuşi să scufunde patru vapoare şi să captureze alte şase

pe care erau îmbarcaţi două mii de marinari, iar printre ei şi câţiva membri ai unor familii de vază.

Cu o astfel de şansă a intrat în război flota lui Hannibal.

De la Lilybaeum consulul se îndreptă către insula Melita[102], stăpânită pe atunci de cartaginezi şi o încercui. Presiunea romanilor a fost atât de puternică, încât comandantul garnizoanei, Hamilcar, fiul lui Gisgo, a fost nevoit să se predea împreună cu cei două mii de războinici ai lui, sub pretext că oraşul nu ar mai fi avut de mâncare nici pentru o săptămână de zile.

Ocolind insulele lui Vulcanus[103], unde îşi lăsă o garnizoană, consulul se întoarse la Lilybaeum şi vându sclavii coloniştilor greci. Aici primi ordin de la senat să plece neîntârziat cu oastea la Arminum, iar de acolo să zboare ca vântul şi ca gândul la Trebia, pentru a-i veni în ajutor lui Scipio.

în curând cele două corpuri de armată se întâlniră în castrul întocmit de Scipio, unul mohorât şi cu moralul scăzut din cauza înfrângerii de la Ticinus, iar celălalt istovit de drumul atâta de lung.

în zilele acelea se vorbea şi se şuşotea mult pe socoteala generalului în propria sa tabără, mai mult ca niciodată până atunci. La un consiliu, Sosilos din Sparta luptă din răsputeri pentru a-l determina să atace oastea romană:

— Haideţi să-l atacăm pe Scipio înaintea sosirii celuilalt consul! Susţinea el cu aprindere. O singură lovitură năprasnică ar fi de ajuns pentru a face praf armata asta înfricoşată. O dată biruit, duşmanul îşi pierdea încrederea în sine. Orice ciocnire poate să-i fie fatală.

— Oştirea noastră stă cu mâinile în sân şi înfulecă mâncarea care se va sfârşi în curând! adăugă Maharbal. Este o mare întrebare de se va mai găsi vreun alt Dasius Brundisinus.

Colontai, recunoscut drept cel mai îndrăzneţ participant la sfaturile cartaginezilor, grăi către ceilalţi:

— Hannibal ne cheamă să luăm hotărâri de importanţă vitală, dar nu acceptă părerea noastră. Tăcerea lui nu va da dureri de cap nimănui, cu atât mai puţin romanilor!

În mijlocul cortului ardea focul şi, deşi fumul ieşea pe uşă şi prin deschizătura din acoperiş, toţi se înecau, iar ochii le lăcrimau. Un ciot verde sfârâia şi fumega pe vatră, dar nimănui nu-i trăsni prin minte să-l stingă sau să-l zvârle afară.

---

[102] Malta (n.a.).

[103] O parte din insulele Lipare (n.t.).

— Dacă cele două oştiri romane se contopesc şi amândoi consulii se avântă în bătălie, vom fi înfrânţi, zise Casca din Utica.

Privindu-şi vârful cizmelor şi desenând cu falarica litere greceşti pe pământ, Hannibal tăcea mereu. În ultimul timp comandanţii cohortelor şi ai manipulelor lui şi-o cam luaseră în cap: deveniseră din ce în ce mai liberi şi mai insolenţi; se pare însă că el nu punea prea mult la inimă lucrurile astea. Numidul Sivas, încurajat pesemne de apatia generalului, îndrăzni să deschidă gura:

— Ne-ai promis că ne vei duce la Roma! Iar acum, se vede că te-a înspăimântat un consul care a pierdut o bătălie şi zace rănit în cort.

La auzul acestor cuvinte toţi încremeniră. Unii păliră de frică, iar ceilalţi se foiau pe locurile lor, neştiind cum să facă s-o zbughească cât mai repede din cort. Cunoşteau prea bine firea năprasnică a lui Hannibal ca şi limita până la care îşi puteau împinge semeţia. Acum simţeau înfriguraţi că Sivas a întrecut măsura.

Cu mâna dreaptă Hannibal învârtea şi pe o parte şi pe alta falarica, lăsând impresia că jocul acesta îl absoarbe în întregime.

— Ia uitaţi-vă!... exclamă el şi repezi darda cu două palme deasupra capului lui Sivas. Falarica străpunse pânza, iar de afară se auzi un urlet urmat de o bufnitură. Sentinela trage cu urechea prin pânza cortului la discuţia noastră, iar comandanţii mei mă nesocotesc!... Trebuie să ştie toată armata că Hannibal nu se încumetă să intre în luptă!... Iar tu, javră friptă, – se răsti el la Sivas – pe care nici eu însumi nu ştiu cum de am făcut-o comandant de cohortă, bagă-ţi minţile în cap, căci altminteri, o dată să te mai sumeţeşti, şi te pun pe loc la frigare, ca să termin ceea ce au început celţii!

Din fundul cortului se auzi un scrâşnet de dinţi. Toţi războinicii întoarseră capetele: de acolo înainta Siva din Sidon.

— Hei, tizule, păzeşte-ţi pielea, fiindcă lui Hannibal nu-i place carnea nici crudă, nici friptă! se răsti numidul la Siva.

Hannibal ieşi din cort. Afară, soldaţii se strânseră în jurul sentinelei ucise. Cu capul străpuns de falarică, cadavrul zăcea prăbuşit într-o rână lângă cort.

— Din ce cohortă este soldatul ăsta? întrebă comandantul.

— Din cohorta insubrică... El este gal... răspunse timid centurionul.

— De acum încolo, în faţa cortului meu vor face de pază numai punii! ordonă tăios Hannibal şi se întoarse la consiliu. Se adresă apoi comandanţilor:

— Nu-i vom ataca pe romani până nu vine şi celălalt consul. Vreau să-i nimicesc pe amândoi consulii într-o singură bătălie.

Cei de faţă tăceau. Doar Maharbal mormăi ceva ca pentru sine.

în clipa aceea, un ofiţer intră în fugă comunicându-le cu răsuflarea tăiată:

— Titus Sempronius, cel de al doilea consul, a sosit în fruntea unei armate proaspete!

Hannibal îşi aruncă privirea asupra celor prezenţi, cărora le spuse:

— Aţi văzut? Dacă senatul Romei trimite amândoi consulii împotriva voastră, vă puteţi da seama cât de importantă este bătălia asta!... învingem acum, drumul spre Roma ne este deschis.

— Când trecem la atac? îl întrebă Colontai.

— Aşteptăm să fim atacaţi...

Sfatul murmura a încuviinţare.

Vanitosul şi nerăbdătorul consul Sempronius vroia să-i arunce imediat în luptă pe romani.

— De ce să mai amânăm! îi spunea acesta lui Scipio. Un al treilea consul sau o altă armată nu există. Ce ar spune strămoşii noştri când ar auzi că cei doi consuli tremură de frică în faţa vrăjmaşului care pustieşte ogoarele Italiei?

Vocea lui Sempronius se modula ceremonios de parcă ar fi vorbit în senat. Dădea zor fiindcă se apropia timpul alegerii noilor consuli, iar el nu vroia ca altul să continue războiul. I se părea că i s-a ivit o ocazie nemaipomenită de a se acoperi de glorie, mai ales că celălalt era bolnav.

Sempronius stătea în cort lângă tovarăşul său rănit, care tăcea şi asculta.

— Eu le-am dat ordin soldaţilor să fie pregătiţi, căci lupta poate începe dintr-o clipă într-alta! îl înştiinţă Sempronius pe comandantul ţintuit la pat.

Scipio se uită la el şi dădu din umeri.

În ziua aceea sosiră în tabăra romană solii galilor care începură să-i implore pe amândoi consulii să le vină în ajutor.

— Zeii să vă toarne în vine curaj şi putere să-l învingeţi pe cel mai crunt vrăjmaş care, a existat vreodată pe lume! cădelniţă unul dintre ei. În numele credinţei şi dragostei ce o purtăm poporului roman respectat şi de străbunii noştri, vă rugăm să ne apăraţi femeile şi copiii, caii şi celelalte vite împotriva hoţilor de numizi şi liguri, trimişi zi de zi de Hannibal peste Pad să ne jefuiască şi robească. Vă dăruim paisprezece mii de luptători din tribul nostru, numai unul şi unul. Voi trebuie doar să-i îmbrăcaţi şi să-i înarmaţi!

— Grozav! îi strigă Scipio. Să-i îmbrăcăm şi să le dăm arme pentru ca apoi să fugă la Hannibal!... Pieriţi din ochii mei până nu poruncesc să vi se zdrobească mâinile şi picioarele!

Înspăimântaţi, solii o tuliră din cort, rămânând însă pe aproape: îşi ziceau că supărarea consulului este trecătoare.

— Nu mai vreau să văd nici picior de gal în castrul meu!

— Greşeşti! îi răspunse Sempronius. Sunt de părere că trebuie să-i ajutăm!

Clocotind de mânie, Scipio se sculă din pat şi începu să se plimbe prin cort. În cele din urmă nu se mai putu abţine şi izbucni:

— Pe Iupiter, am să ordon ca toate lepădăturile de gali să fie răstigniţi pe cruce.

— De ce?

— Dacă ai fi fost în noaptea în care ticăloşii ăştia au şters-o la inamic, după ce au făcut un măcel nemaipomenit în tabăra noastră, n-ai mai întreba nimic!

— Era alt trib, ripostă calm Sempronius.

— Pentru mine toţi sunt la fel de negri! răcni Scipio.

Tovarăşul lui dădu din umeri şi ieşi în faţa cortului, unde se mai aflau încă înspăimântaţii crainici gali.

— Veţi primi ajutorul nostru, le comunică consulul. Duceţi-vă şi să nu spuneţi nimănui în afara căpeteniilor voastre ceea ce v-am promis.

A doua zi, Sempronius trimise trei mii de călăreţi şi o mie de arcaşi de ai săi pentru a oblădui ţinutul galilor dintre Pad şi Trebia. Oştenii dădură în calea lor peste inamici răzleţiţi şi încărcaţi cu o sumedenie de lucruri jefuite, îi atacară, spintecându-i pe cei mai mulţi. Înnebuniţi de groază, cei care scăpară de la moarte nu se mai opriră până nu puseră piciorul în tabără. Răcnetele lor răscoliră toată oastea cartagineză. Războinicii puseră mâna pe arme şi se năpustiră asupra romanilor care se apropiaseră de fortificaţiile taberei. Până la chemarea trâmbiţelor, se dădu o bătălie în toată legea. Pe câmpul de luptă căzură de două ori mai mulţi războinici cartaginezi decât romani.

Victoria dobândită nu avea însă o însemnătate prea mare. Aşa credeau toţi în afară de consul, care susţinea că soldaţii de abia acum s-au trezit din amorţeală şi că niciunul dintre ei nu mai vrea ca lupta să se mai amâne. Plin de sine, grăi către Scipio:

— Starea ta se datoreşte înfrângerii de la Ticinus, iar acum sufletul îţi este mai bolnav decât trupul. Duşmanul trebuie atacat cât mai curând.

Înştiinţat de vitejia celuilalt consul, Hannibal era convins că a sosit clipa bătăliei supreme. Înţelegea prea bine că un astfel de om va deveni mai curajos după neînsemnata biruinţă obţinută asupra unor oşteni prădalnici. Mai pricepuse şiretul cartaginez că trebuie să folosească avântul războinic al galilor care, ştia bine, nu va dura mult. Înştiinţat exact de către iscoadele sale că romanii se pregătesc de luptă, cartaginezul se apucă să caute un loc potrivit să întindă capcane şi să stea la pândă.

În ziua următoare călăreţii puni traversează râul Trebia şi începură să se învârte în jurul castrului roman, trimiţând din când în când câte o săgeată însoţită de cuvinte de ocară. În acest timp toată armata pusese mâna pe arme, gata în orice clipă să pornească la luptă.

Era o dimineaţă răcoroasă şi ceţoasă. Din norii compacţi se cernea o ploaie deasă, spulberată de vântul care bătea între două dealuri împădurite. Apa râului era ca gheaţa.

Sempronius scoase imediat toată cavaleria sa şi pe deasupra încă şase mii de pedestraşi, în urma cărora se revărsă toată armata. Cetele fără număr de soldaţi romani se repeziră pe malul râului în urmărirea călăreţilor numizi.

Oştenii romani se prinseră în învălmăşagul luptei ca din senin, fără îmbrăcăminte groasă şi aproape flămânzi. Când intrară în apa rece a râului, îi apucă tremuratul şi toţi simţiră cum le înţepenesc mădularele. Nici nu băgară de seamă când ploaia se transformă în zăpadă pe care vântul le-o izbea drept în faţă. Afundaţi până la gât în apă, pedestraşii lăsau să le cadă armele din mâinile ca butucii, iar arcaşilor li se udaseră coardele arcurilor. Deşi comandanţii îi mustrau şi-i îndemnau să fie mai iuţi, traversarea s-a lungit la nesfârşit. În aceste împrejurări au pornit romanii la luptă.

În tabăra lui Hannibal nimeni nu se grăbea. Ziua trecea, iar soldaţii sătui şi cu pielea strălucitoare de uleiul cu care se unseseră[104], stăteau în jurul focurilor mari, încălzindu-se şi aşteptând ordinul de a da năvală.

În sfârşit, cele două armate începură să se rânduiască una în faţa celeilalte. Hannibal îşi împinse înainte opt mii de soldaţi din Insulele Baleare, purtând arme uşoare sau praştii. În spatele lor aşeză infanteria cu suliţe lungi, iar aripile fură ocupate de zece mii de călăreţi printre care erau amestecaţi şi elefanţii.

Consulul intră în luptă cu optzeci de mii de romani, dintre care douăzeci de mii de neam italic şi câteva mii de cenomani, singurii gali rămaşi credincioşi Romei.

---

104 Războinicii îşi ungeau corpul cu ulei pentru a fi mai mlădioşi în luptă (n.a.).

CAPITOLUL AL XIII LEA

Hannibal nu va cuceri niciodată
cetatea eternă a lui Ro mulus!
Fabius Maximus

Primii care se încleştară în luptă fură prăştierii din Baleare şi infanteria uşoară. Legiunile romane se năpustiră mai întâi asupra lor, scoţându-i din dispozitiv şi punându-i pe fugă. Consulul Sempronius se avânta în fruntea soldaţilor săi fără să observe ceea ce se întâmpla cu cavaleria sa strânsă ghem sub presiunea celor două aripi ale armatei cartagineze. În curând se văzu că romanii se înghesuiseră într-atât, încât nu mai puteau să-şi mişte nici săbiile ca lumea. Înspăimântaţi de elefanţi şi de mirosul lor insuportabil, caii stricau rândurile, sărind şi nechezând. Cavaleria romană rezistă, totuşi, atacurilor. Pedestrimea se bătea cu aceeaşi înverşunare şi de o parte şi de alta, deşi romanii erau rebegiţi de frig, hămesiţi de foame, iar dacă bătălia s-ar fi redus doar la atât, ei ar fi cucerit victoria. Infanteria uşoară cartagineză trăgea însă cu praștiile şi arcurile în călăreţii romani, le trimeteau falarici ucigătoare, omorându-i şi împingându-i înapoi pe mulţi. Asta nu fuse de ajuns: de pe aripa stângă dădură buzna elefanţii şi numizii ascunşi în mărăciniș, creând o învălmăşeală infernală printre soldaţii romani. Dar consulul se repezi asupra elefanţilor cu suliţaşii săi sumar înarmaţi, care se apucară să arunce falarici sub cozile uriaşelor animale, acolo unde pielea lor este foarte subţire. Suflând în trompele lor, coloşii o luară la fugă făcând prăpăd pe acolo pe unde treceau. Pedestrimea puna fu prima lor jertfă.

Bătălia se întinsese pe tot câmpul. Ninsoarea se transformase în grindină adevărată. Uzi până la piele, oştenii dârdâiau de frig. Picioarele le alunecau în noroi. De sub copitele cailor ţâşnea sânge amestecat cu apă murdară. Combatanţii se împiedicau la tot pasul de cadavrele rămase printre răniţi. Urletele oamenilor, nechezatul cailor atinşi de săgeţi, ţipătul trâmbiţelor, mugetul elefanţilor înspăimântaţi, şfichiuiala vântului şi tumultul râului umflat care creştea într-una dădeau împreună imaginea de. Groază a încleştării.

Pe neaşteptate, Hannibal îşi mână în luptă restul cavaleriei care se năpusti cu înverşunare asupra detaşamentelor auxiliare romane formate din gali. Atacul a fost atât de năprasnic, încât galii fură risipiţi în cele patru zări. Mai mult de jumătate dintre ei căzură răpuşi de săbiile numizilor şi ligurilor porniţi în urmărirea lor.

Văzându-şi rezervele distruse, romanii socotiră pierdută bătălia. Unii o luară la fugă spre Placentia, întorcând spatele râului. Rupţi de capul armatei, alţii alergau, dimpotrivă, către râu, luptându-se cu noroiul şi vântul tăios. Săreau apoi în râul vijelios şi umflat, plin de torente; nenorocoşii fură înghiţiţi de apă, iar ceilalţi de abia ajunseră pe celălalt mal. Mulţi dintre ei nu avură curaj să sară în valuri. Pe aceştia punii îi omorâră pe mal.

Urmărirea nu a durat mult. Războinicii puni istoviţi, rebegiţi de frig, plini de noroi şi sânge, se înapoiară în tabără fără a simţi bucuria victoriei cucerite. Romanii care goneau spre Placentia nu fură mânaţi din urmă de nimeni.

Alăturându-se celor rămaşi în tabără, soldaţii romani împrăştiaţi se grupară în jurul lui Scipio şi se îndreptară fără zăbavă spre Cremona. Mânios poate pentru că Sempronius se făcea vinovat de declanşarea şi pierderea bătăliei, ori dornic ca cele două oştiri să nu ierneze în acelaşi loc, nu vru să se mai întâlnească cu tovarăşul său.

***

Soarele de decembrie se ridică încet la răsărit, gata să-şi înceapă scurta călătorie. Razele lui de abia atingeau suprafaţa Tibrului, scânteind ca nişte mici cristale deasupra apei care le răsfrângea în subţirea ceaţă violetă învăluind oraşul. Până hăt, departe, străpungeau văzduhul chemările aprige ale bucinei[105] din cazarma de lângă zidul de răsărit al Romei. Soldaţii se pregăteau pentru obişnuita instrucţie de pe întinsa câmpie din faţa cetăţii.

Poarta uriaşă făcută din grinzi groase de stejar se deschise scârţâind din balamalele ruginite. Podul mobil bubui deasupra şanţului plin de apă stătută. Ţăranii care înnoptaseră sub zidurile Romei dădeau buzna în oraş, unde se duceau să vândă calupuri rotunde de brânză, portocale, smochine uscate, măsline şi rodii. Alături de măgăruşii împovăraţi cu saci plini de ceapă, ridichi, ovăz, orez şi grâu, păşeau, sprijinindu-se în toiege, moşnegi colţoşi care ţipau la sclavii ce ţineau în braţe, doi câte doi, amfore cu ulei, miere sau vin.

---

[105] Bucină – trompetă (n.a.).

Paznicii dădeau drumul pe poartă ţăranilor, intrau în vorbă cu ei, mâncau smochine şi măsline din coşurile mari; apoi se apucau să glumească pe socoteala unchiaşilor ursuzi şi să necăjească fetele cu ulcioare de lapte pe cap.

În jurul sentinelelor se strânseseră o mulţime de pierde-vară, ţărani şi sclavi. Cu toţii îl ascultau pe un bătrân care povestea că în fiecare noapte îl visează pe Mercur, prevestindu-i apropiatul sfârşit al lumii.

— Oamenii s-au lepădat de zei! Grăia cu o voce ameninţătoare moşneagul. Când vor să aducă o jertfă, aleg cea mai slabă javră, agonisesc pe seama zeilor!... Au devenit tot mai nesăţioşi!... Toţi au surzit şi orbit şi de aceea nu mai sunt în stare să vadă şi să audă semnele. Acum opt zile la piaţa de zarzavaturi un copil de şase luni s-a smuls din braţele maică-si şi a strigat: „Har zeilor!“, iar la obor un taur s-a smucit din lanţ, a intrat ca turbatul într-o casă, a luat-o pe scări, ajungând până la etajul al doilea. De acolo şi-a dat drumul şi s-a făcut praf. Templul Speranţei a fost lovit de trăsnet, iar în Lanuvium o cioară s-a aşezat pe altarul zeiţei Iunona... Orăşeni şi ţărani, fie-vă frică de zeii nemuritori! Nu precupeţiţi nicio ofrandă pentru a-i îmbuna, fiindcă sabia cartaginezilor atârnă deasupra tuturor capetelor... Acum au început să fie văzute noaptea, plutind deasupra mormintelor şi stafii în veşminte albe. Nu spun nimica, scheaună şi chelălăie ca nişte căţei... Oamenii povestesc că în Galia a plouat cu pietre, iar un lup a înşfăcat sabia din mâna unui paznic, fugind cu ea în dinţi... în fiecare noapte decemvirii consultă cărţile sfinte şi se roagă zeilor să-i salveze pe amândoi consulii... Bărbaţi şi femei, faceţi legăminte pe cărţile sibiline, cinstiţi-i în tot felul pe zei, căci, băgaţi de seamă, în fiecare noapte Mercur îmi şopteşte la ureche că Roma şi toată lumea asta se vor duce de râpă!

Pe neaşteptate, de după colţ, răsunară bucinele: armata era aproape de pod. Bine lustruite, coifurile de metal străluceau în soare de-ţi luau ochii. Sub armurile scurte se zăreau muşchii goi ai oştenilor. Obrajii şi pulpele se cutremurau şi tresăltau în timpul marşului.

— Trăiască triarii[106] romani! urlă un ţăran beat.

Mulţimea se dădu în lături făcând loc oştirii să treacă.

Câţiva sclavi lăsară jos sacii din spate şi se zgâiau acum la soldaţi. Unul dintre ei zise murmurând:

— Grozavi soldaţi! Se zguduie pământul sub ei, iar Hannibal le omoară consulii şi tribunii!

---

[106] Triarii – oșteni înarmați cu sulițe grele (n.a.).

— Curând de tot o să atârne el de gâtul cailor ăstora traista cu ovăz! — adăugă altul.

Dintr-o stradă transversală ieşi un alai de sclavi: în mijloc doi robi din Campania duceau pe umeri o lectică elegantă. Draperia ei de purpură era ridicată şi înăuntru putea fi văzută o tânără tulburător de frumoasă. Avea un păr auriu şi o faţă albă ca fildeşul. Ochii mari de culoarea mării, adumbriţi de lungile-i gene, scânteiau ca două stele.

Fata era fiica tribunului Servius Gabinius Corvus, favorita tuturor matroanelor din distinsa societate a Romei. Spiritul ei ales era cunoscut în cercurile aristocratice. Mulţi pretendenţi, fii de foşti consuli, pretori şi tribuni, suspinau în zadar după ea. Carma ştia să-i refuze cu o glumă abilă care făcea apoi înconjurul cercurilor înalte, stârnind peste tot râsul.

Tatăl ei, Servius Gabinius Corvus, era un neînfricat ostaş. Primul război punic l-a făcut ca centurion, remarcându-se prin vitejia sa mai cu seamă în bătălia de la Erix. Spiritul lui de dreptate a intrat în legendă, fiind amintit ori de câte ori se ivea o ocazie potrivită. Tocmai de aceea fusese ales tribun anul acesta, iar uşa casei sale era deschisă zi şi noapte tuturor acelora care vroiau să se plângă de nedreptatea pricinuită de trisviri[107], lictori[108] şi chiar de consuli şi senatori.

Corvus[109] era negricios, iar fiica lui, Carma, fusese supranumită Corbiţa albă, căci deosebirea dintre culoarea feţei tatălui şi a fiicei era imensă. Când se aflau împreună, păreau a fi un etiopian şi o sabină.

Sclavii lăsară jos lectica, aşteptând să treacă armata. Pe cealaltă parte a străzii, printre rândurile de soldaţi se vedea însă un grup de tineri cu chitare în mână. Erau veseli, dar mai mult făceau gălăgie decât cântau. Se întorceau probabil de la un chef.

Observându-i, Carma se înfăşură în togă, căci dimineaţa era răcoroasă, şi ieşi din lectică. Se plimba în sus şi în jos nerăbdătoare să se scurgă valurile de soldaţi. În grupul de tineri beţi descoperise un bărbat brunet, care să tot fi avut treizeci de ani. Purta aruncată pe spate o togă măslinie legată pe umăr într-un nod mare. Şi el o văzuse pe tânăra femeie; de aceea se oprise lăsându-i pe ceilalţi, care de fapt nici nu-i observaseră lipsa, să-şi continue drumul. Când tălăzuirea de oşteni încetă, omul cu togă de culoarea măslinei

---

107 Trisvir – poliţist (n.a.).

108 Lictori – slujbaşi romani care însoţeau pe unii magistraţi, pretori, consuli, dictatori, purtând fascii (n.t.).

109 Corvus – corb (n.a.).

trecu strada şi se apropie de fată. Cu un zâmbet luminos, aceasta îi întinse amândouă mâinile, calde şi moi ca puful.

— Salutare, omule din Umbria! îl întâmpină ea surâzătoare. Pe unde rătăceşti aşa de devreme?... Pe stradă n-o să găseşti inspiraţie!...

— Dimpotrivă, tocmai aici o caut şi o găsesc! răspunse râzând omul din Umbria. În clipa asta văd doi sori, unul pe cer, iar altul, aici, pe pământ.

Stăteau şi se priveau ca doi prieteni buni, sufleteşte foarte apropiaţi, dar, în fond, groaznic de departe unul de altul. Ea, dintr-o celebră familie de patricieni, care a dat în decursul anilor doi pretori şi doi tribuni, iar el, un om de pe stradă, fost sclav, servitor la teatru şi scriitor de comedii, nerecunoscut de nimeni în afara scenei. Acesta era Titus Maccius Plautus.

Tinerii aristocraţi îl târau după ei la chefurile de prin cârciumile de la periferie sau din taverne, unde se duceau într-ascuns de severii lor părinţi. Glumele lui făceau pe oricine să râdă, dăruind societăţii bună dispoziţie. Acompaniaţi de cântece zgomotoase şi de prostii destrăbălate, tinerii cădeau adesea beţi sub masă. Atunci el ieşea posomorit din cârciumă, se plimba pe străzile fremătând de lume ale Romei şi se simţea cumplit de singur.

— Tu ești mare şi plin de faimă. Comediile tale înveselesc pe oricine! îi zise fata.

— Pe oricine, în afară de mine. Eu nu sunt, bună doamnă, nici mare, nici faimos. Tot secretul este că ştiu greceşte! De nu i-ar fi trimis zeii pe lume pe Filemon, Menandru, Difilos şi Apolodor1[110], fii convinsă că Titus Maccius Plautus[111] ar fi murit de foame până acum. Dar să lăsăm astea... Spune-mi mai bine, încotro ai plecat...

— Astăzi o sărbătorim pe Bona Dea, Magna Mater din luna decembrie, aşa că mă duc acasă la consulul Scipio, unde se vor întâlni cele mai distinse femei şi fete din Roma. Trebuie s-o rugăm pe buna zeiţă să dăruiască legiunilor noastre forţa şi curajul de a-l alunga pe Hannibal din Italia. La consul o să bem şi o să mâncăm toată ziua, iar când se va lăsa întunericul, vom pomi la lumina făcliilor spre Aventin, ca să ne închinăm zeiţei şi în templu, implorând salvarea şi fericirea noastră şi a războinicilor noştri. Atât la consul, cât şi în sanctuar, vom aduce o jertfă, vom înjunghia pe altar o scroafă tânără.

---

[110] Toţi patru sunt comediografi greci şi aparţin aşa-zisei comedii atice noi (sec. IV—III î.e.n.). Operele lor s-au pierdut (n.a.).

[111] Originar din Umbria, Titus Maccius Plautus, a prelucrat şi a tradus în limba latină operele comediografilor greci mai sus amintiţi (n.a.).

— Cunosc obiceiul ăsta, spuse Plautius. Se aduce ofrandă o scroafă pentru ca femeile să fie mai fecunde. Romanilor le trebuie mulţi soldaţi ca să-l alunge pe Hannibal din Italia.

— Ohho! exclamă Carma. Tatăl meu zice că Hannibal va fi nimicit imediat ce al doilea consul îşi va uni armata şi forţele sale cu cele ale lui Scipio. O bătălie pierdută nu înseamnă nimic[112]... Spune-mi, ai mai scris vreo altă comedie?

— Desigur. O şi pregătim pentru scenă. Într-o lună de zile va vedea lumina rampei.

— Cum ai întitulat-o?

— Rudens[113].

— Grozav!... Dar cine trebuie să-şi bage capul în ştreangul ăsta? întrebă râzând fata.

— Cel mai nimerit ar fi pentru mine!

— Ei, aibă-te zeii în pază şi dee-ţi multă fericire, ţie, poetule nefericit, iar muzele să nu te părăsească niciodată!

Lui Plautus i se păru că pe faţă-i licăreşte un zâmbet zeflemitor, ceea ce îl făcu să-i răspundă neîntârziat:

— Iar eu îţi doresc să te măriţi cât mai repede şi să aduci pe lume mai mulţi fii decât animalul pe care o să-l jertfiţi astăzi. Să-ţi ajute Iupiter ca toţi să se facă mari şi să ajungă consuli şi tribuni.

Fata roşi, dar se făcu că n-a priceput ironia grosolană şi i se adresă din nou:

— Îl voi ruga pe tatăl meu să te invite o dată la noi la cină.

Poetul îi grăi surâzător:

— De eşti în stare să faci un corb alb dintr-unul negru, iar un fost sclav să între printre patricieni, am să te proclam a zecea muză!... Dar văd că sclavii tăi tropăie de nerăbdare... Hei, voi, ăi din Campania... Transportaţi cu băgare de seamă comoara asta şi fiţi cu ochii în patru să nu vi se răstoarne lectica în noroi! Să nu vă treacă care cumva prin cap aşa ceva! Drept recompensă, na-vă doi dinari de care să beţi pe săturate vin la cârciumă, cât timp stăpâna voastră celebrează ziua Bunei Zeiţe... Ăluia cu nasul roşu daţi-i să bea cel mai mult, căci zeii l-au predestinat să vă fie paharnic şi cenzor la băutură. Serbaţi-l pe socoteala mea pe Bachus şi daţi-i toată preţuirea acestui respectabil zeu!

---

112 Încă nu sosise la Roma ştirea înfrângerii suferite la Trebia (n.a.).
113 Rudens – odgon, ştreang (n.a.).

— Cu bine, poetule rătăcitor!

Suita porni către oraş/ urmărită de privirea lui Plautus care nu-şi luă ochii de la ea până nu dispăru după colţul străzii; apoi suspină şi, cu capul în pământ, o porni încet pe lângă zidul cetăţii.

***

În luxosul palat al lui Publius Cornelius Scipio se strângeau doamnele din cele mai distinse case. Veneau din centrul oraşului, din forum, de pe Capitoliu ca şi din vilele bogătaşilor construite pe ambele maluri ale Tibrukii. Matroanele plecaseră cu fiicele şi nurorile lor să serbeze ziua protectoarei lor numită în mod diferit, după nevoile şi dorinţele cu care i se adresau. Când îi cereau să le păzească sau să le salveze de boli, războaie şi alte rele, îi ziceau *Bona Dea*[114], sterpele doreau, desigur, să aibă copii şi de aceea o adorau ca pe o fiinţă plină de bunăvoinţă, dându-i numele de *Magna Mater*[115], cele nefericite în căsnicie sau dragoste o denumeau *Fatua*[116], crezând că zeiţa ştie să facă farmece şi să dezlege vrăjile. În afară de aceasta era considerată protectoarea ordinei şi moralei. Femeile îi aduceau ofrande, prosternându-se la picioarele preamăritei zeiţe, ajunau nesilite de nimeni, renunţau la viaţa sexuală şi se supuneau spălării rituale cu apă sfinţită.

Zeiţa atotputernică consola, salva de chinuri, umilinţe şi ispite, umplând de speranţă sufletele celor necăjiţi. La Roma era considerată o zeiţă cu desăvârşire castă şi de aceea bărbaţii nu aveau voie cu niciun chip să treacă pragul templului ei, aflat pe Aventin într-un crâng umbros învăluit în mister, de la poalele unei stânci unde odinioară se oprise şi privise plin de curiozitate păsările însuşi Remus. La serbările date în cinstea ei luau parte şi vestalele[117].

În aula spaţioasă a palatului consulului erau înşirate mese iar de jur împrejurul lor, sofale. Pe trepiedele de la perete sclavele aşezau vase mari cu jăratic în care azvârleau scorţişoară, tămâie şi smirnă. Parfumul diferitelor mirodenii aruncate pe tăciuni se înălţa spre plafonul pe care erau pictate scene din mitologia greacă.

Aici se strânseseră femeile, invocându-şi zeiţa protectoare implorată de mame, surori şi soţii să le scape fiii, fraţii şi soţii de cumplitul duşman care călcase Italia, repurtând o victorie şi rănind un consul.

---

114 Zeiţa cea bună (n.a.).

115 Mama cea Mare (n.a.).

116 Vrăjitoare (n.a.).

117 Vestalele erau preotesele zeiţei Vesta căreia îi închinau fecioria lor (n.a.).

Într-un colţ al aulei era aşezat altarul casei. Adunate în jurul locului sacru, matroanele urmăreau într-o tăcere mormântală ritualul sacrificiului: ajutoarea celei mai bătrâne vestale împlântă cuţitul în beregata animalului tânăr, ia sânge în vasul de argint, apoi împrăştie o mână de grâu pe postamentul acoperit de imortele galbene.

Vestala ridică mâinile în sus şi exclamă cu o voce sfâşietoare:

— *Magna Mater, emiti salutem filiis, patribus et viris nostris*[118]!

Toate femeile înălţară ruga lor fierbinte către cer:

— *Emiti salutem, Fatua!*

— *Emiti salutem, Bona Dea!*

Apoi vestala reluă firul întrerupt:

— Mărită zeiţă, te rog să legi mâinile vrăjmaşului, să-i răpeşti puterea şi să-i trimiţi pe cap toate bolile pământului. Mărită Fatua, fă în aşa fel ca vrăjile şi farmecele tale să-i întunece vederea şi să-i tulbure mintea, să între în panică, să se sfârtece între ei, iar sufletele lor să pogoare toate în aceeaşi zi în fundul Tartarului[119]! Astăzi îţi aducem ofrandă ţie, implorându-te să aperi mamele şi fii Romei! Fie-ţi numele tău binecuvântat şi slăvit în ceruri, printre zei şi pe pământ, printre oameni!

Aşa a început ceremonia. Toate intrările în palat erau străjuite de sclave puternice cu suliţe şi săbii în mâini, având ordin să străpungă orice bărbat care ar încerca să între cu forţa în casă.

Pe paturile împodobite cu flori stăteau întinse invitatele[120]. Serioase şi tăcute, sclavele aduceau mâncarea şi băutura, umpleau cupele, atente la cel mai mic semn al stăpânei lor.

Ospăţul se desfăşura în tăcere. Urechea vestalelor percepea şoapte aproape nedesluşite. Pe nesimţite începu zumzăiala, mai întâi în surdină, apoi din ce în ce mai tare, pe măsură ce se goleau şi umpleau cupele cu vin. La acest festin toate femeile prezente erau obligate să bea vin.

Spre sfârşit, în aulă intrară patru sclave cu chitare în mână. Pline de jale ele intonară un imn melancolic închinat celor căzuţi în lupta pentru apărarea patriei. Refrenul cântecului răsuna ca un strigăt de durere:

— *Et felices aduenitis nigram Orci regionem*[121]!

După aceea îi înălţară toate un imn Bunei Zeiţe şi se apropiară de altar, unde fiecare în parte depuse jurământ pentru a îndepărta pericolul ce le

---

118 Mărită maică, salvează-ne fiii, părinţii şi bărbaţii (în original în lat.).
119 Tartar – iad, infern (n.a.).
120 Romanii mâncau culcaţi (n.a.).
121 Şi fericiţi aţi plecat în ţinuturile întunecoase ale lui Orcus (în original în lat.).

amenința patria, încheind astfel partea solemnă a sărbătorii. Severitatea și seriozitatea dispărură de pe fețele oaspetelor, înlocuite fiind de râsete, cântece și glume, rostite adesea fără a respecta rigorile bunei-cuviințe.

Gălăgia generală fu întreruptă un moment de apariția a douăsprezece tinere sclave, aproape goale, care se opriră din fugă în spațiul dintre mese. Aici, în sunet de harfe, lire și aulos, se prinseră într-un dans simbolic plin de patimă și erotism. Fiecare mișcare a dansatoarelor le sublinia frumusețea, farmecul și dorința. Jocul lor se sfârși cu niște gesturi vulgare care stârniră hohote de râs printre femeile pe jumătate bete.

Dansatoarele se retraseră acoperite de ropote de aplauze. În locul lor veniră două sclave puternice, goale până la brâu unse cu ulei pe trup. La început se bătură în pumni, lovindu-se fără milă una pe alta, până ce se luară la trântă. Lupta se dădea după toate regulile acestei arte, nu de mult introduse din Grecia la Roma. Zdrobite și pline de sânge, învingătoare și învinsă, sclavele părăsiră șchiopătând locul înfruntării.

Vinul curgea și se bea din belșug. Ospățul devenea din ce în ce mai zgomotos. Femeile cântau, plângeau, țipau și râdeau. Altele, bete crițe, dormeau pe paturi sau sub masă și sforăiau în voie.

Carma, îndrăgită de toate femeile, apăru pe când petrecerea era în culmea ei. Îmbrăcată în tunică neagră, palidă, cu părul despletit și cu un craniu în mână, ea își pironise privirea asupra celor două orbite întunecoase în care, cândva, străluciseră niște ochi. Frumusețea tinerei fete, formele ei rotunde, ca și întreaga-i făptură, iradiau viață. Rochia neagră și cutremurătorul simbol al morții din mâna întinsă vroiau să amintească celor de față că viața omului este scurtă, iar sfârșitul ei de neînlăturat.

Fecioara ridică țeasta în sus, exclamând:

— *Memento mor*[122]*i*!

își aținti apoi ochii în plafon de parcă invoca o nevăzută divinitate și începu să declame versuri din *Antigona* lui Sofocle. Cuvintele destinului implacabil, distrugător a tot ce e frumos, bun și nobil, se înșiruiau ca perlele pe ață, ca lacrimile din ochii femeilor care retrăiau alături de Carma chinurile fetei nevinovate, osândită la o cumplită moarte.

Carma recita:

„O! gropiște! O! Tu, culcuș al nunți-mi, tu,
Lăcaș ce-mi fi-va veșnic sub pământ! Pornesc

---

[122] Gândește-te că vei muri (lat.).

Spre tine-acum, spre morţii mei – că mulţi mi-au fost
De Persefona găzduiţi – pornesc şi eu,
Ce-am fost mai urgisită decât toţi; pornesc
Când încă nu-mi bătuse-al vieţii-mi greu soroc.”

„Mă duce spre mormânt, fără nici să fi ştiut
De-al nunţii drag desfăt. Nici soţ eu n-am avut,
Nici prunc n-am alăptat! Şi singură – că toţi
M-au părăsit – de vie-acum spre-al morţilor
Lăcaş cobor… “[123]

La uşa aulei se auzi gălăgie, apoi un ţipăt zguduitor. Câteva sclave dădură fuga acolo, se întoarseră şi urlară năuce:

— Hannibal se îndreaptă spre Roma!… Am pierdut şi a doua bătălie! La Trebia au fost striviţi amândoi consulii!

Câteva clipe în aulă se aşternu o tăcere mormântală, pentru ca apoi din sute de guri să izbucnească dintr-o dată ţipete şi jelanii.

Sclavele spuseră că senatul trimisese un crainic să le înştiinţeze de noua înfrângere suferită. Fuseseră distruse aproape opt legiuni romane ai căror soldaţi pieriseră, căzuseră în captivitate sau o luaseră la fugă ca nebunii şi, de-abia scăpaţi cu viaţă, aduceau acum veştile dezastrului. Ei le-au comunicat senatorilor că inamicul s-a răsfirat în toată Bononia, de la Luna la Ariminum, ocupând, după părerea lor, toate drumurile de acces. Fugarii nu ştiau unde se află consulii cu rămăşiţele oastei.

Scurta zi de decembrie se apropia de sfârşit. Pe străzile Romei se lăsa ceaţa. Grupuri de bărbaţi şi femei dispăreau înghiţite de mulţimea ce se precipita, asemenea valurilor mării, către forum. Prin perdeaua groasă a ceţii se auzeau chemări, zumzete şi voci ameninţătoare. Cu privirile năuce, oamenii îşi puneau unii altora întrebări scurte la care primeau scurte şi inconsistente răspunsuri.

— Amândoi consulii au fost ucişi!… Oameni buni, cătaţi-vă scăpare! tună o voce profundă care acoperi rumoarea generală.

Marea de capete vuia. Cuvintele acestea erau exasperant repetate în forum, înfricoşând şi dezorientând puhoiul de oameni. Gărzi de legionari şi trisviri porniră pe urma vocilor şi prinseră vreo zece gali pe care-i înfăţişară

---

123 Versurile sunt reproduse din volumul Tragicii greci, Bucureşti, Editura de stat pentru literatură şi artă, 1958, pp. 473—474 (n.t.).

imediat lictorului. Bătuţi până la sânge cu nuiele, iscoadele recunoscură în plină stradă că au fost trimişi de Hannibal la Roma pentru a semăna groaza şi dezordinea printre locuitorii ei.

Aflând că printre ei au fost prinse iscoade cartagineze, şuvoiul neîntrerupt fu cuprins de o adevărată nebunie.

Ieşindu-şi din minţi, oamenii se năpustiră printre trisviri, îi înşfăcară pe galii bătuţi măr şi se apucară să-i târască prin mulţime. În cele din urmă, când toate trupurile se prefăcură într-o masă informă, le azvârliră în Tibru.

În faţa senatului, legionarii menţineau cu mare greutate ordinea. Cetăţenii aşteptau ştiri de la cea mai competentă instituţie, fiindcă ştiau că senatul a intrat în dezbateri din care trebuie să se nască hotărâri de importanţă vitală. Toţi oamenii sănătoşi vroiau să pună imediat mâna pe arme şi să pornească împotriva duşmanului. Tinerii, chiar şi copiii, se înghesuiau printre bătrâni şi bărbaţi în toată firea, vociferând şi înfierbântând şi mai mult spiritele. De la mic la mare, cu toţii îşi aşteptau comandantul care să-i ducă la luptă. Nerăbdarea ameninţa să se transforme în panică şi vărsare de sânge. Mulţi cereau ca toţi sclavii din Numidia, Libia, Siria şi Liguria să fie omorâţi. Setoasă de sânge şi de răzbunare, puzderia de oameni tălăzuia în forum. La lumina torţelor, feţele lor învăluite de ceaţă aveau ceva de nălucă.

Un tânăr, care reuşise să ajungă pe scările senatului, strigă în gura mare:

— Hannibal se îndreaptă spre Roma, iar nouă nu ne dă nimeni arme! Haideţi să ne avântăm înăuntru şi să-i trezim pe senatorii care dorm somnul morţii.

Mulţimea clocotea. Gloata se îmbulzi la intrarea în senat, călcându-i în picioare pe legionarii storciţi. Cei din primul rând răzbiră ca un gard viu în aulă. Tânărul cu ochii sălbatici şi privirea rătăcită strigă:

— Moarte senatorilor!

Cei din frunte fremătau şi se năpustiră înainte. Strângând din pumni ei făcură câţiva paşi, gata să sară la senatori şi să-i omoare. Oamenii erau aşa de înverşunaţi de parcă s-ar fi aflat în faţa adevăraţilor vinovaţi de înfrângerea suferită.

Un tânăr senator, patrician cu pieptul lat şi gât puternic, se sculă în picioare şi se îndreaptă către cetăţeni. Sub toga de purpură îi strălucea armura de argint cu o stea de mare la mijloc. Neînfricat ca un zeu, se opri la câţiva paşi în faţa plebei şi îşi încrucişă mâinile:

— Gaius Flaminius!... Gaius Flaminius!... murmură gloata.

— Ce vreţi de la noi? îi întrebă senatorul, fulgerându-i cu privirea.

Vocea răspicată a aceluiaşi tânăr răsună din nou:

— Am venit să vă întrebăm ce aveţi de gând? Să ne daţi legaţi pe mâna lui Hannibal?

— Deci, senatorii sunt trădători?! îi răspunseră, pălind, patricienii.

— Nehotărârea voastră ne îneacă pe toţi! continuă tânărul.

— Cine eşti tu de îndrăzneşti să vorbeşti astfel?

— Un plebeu... Numele meu este Marcus Porcius Cato[124]! Poporul cere să audă decizia voastră.

— În cursul nopţii o s-o auziţi cu toţii, dar pentru semeţia ta vei fi spânzurat de coaste în afara oraşului.

— Asta nu se va întâmpla – îl contrazise tânărul – fiindcă sabia duşmanului atârnă atât asupra capului tău cât şi al meu!

Între timp, în partea opusă a sălii, îşi făcură apariţia legionarii cu suliţele îndreptate asupra oamenilor pe care începură să-i împingă afară.

După ce curăţară locul, Flaminius se adresă centurionului:

— Îţi poruncesc să fii cu ochii în patru la intrarea în senat. Cel care încearcă să pătrundă înăuntru, să fie ucis fără milă!

Gaius Flaminius candida la unul din cele două locuri de consul, fiind sprijinit de senatori din momentul declarării războiului cu Cartagina. I se dusese vestea vitejiei şi hotărârii lui, aşa că toţi îl considerau un mare talent militar. Se mai povestea însă despre el cum că ar fi capricios, încăpăţânat şi că n-ar celebra zeii. E adevărat că pe socoteala lui bârfea Cnaeus Servilius, cel de al doilea candidat, care se ţinea de toate ritualurile, credea în farmece şi în influenţa mişcării stelelor asupra destinului oamenilor.

Şi de data aceasta Gaius Flaminius s-a certat cu Servilius, dar de ce oare? Fiindcă candidează şi el la funcţia de consul sau pentru că l-a scos din fire cu calmul lui? Flaminius vroia să demonstreze prin strigăte şi avalanşe de cuvinte ideea că Hannibal trebuie neîntârziat atacat cu toată armata, afirmând că romanii vor avea, cu siguranţă, victoria de partea lor. Fără să ridice tonul, Servilius îi convingea pe senatori că o asemenea bătălie nu poate fi decât catastrofală pentru ei.

Senatul nu primise niciun fel de raport de la consuli, iar alegerile nu sufereau amânare. La Roma nu se ştia nici dacă consulii mai sunt încă în viaţă, iar pe ştirile întâmplătoare aduse de fugarii îngroziţi, nimeni nu se putea bizui. Se destrămau ca fumul.

---

[124] Tânărul va deveni scriitor şi om politic, duşman înverşunat al Cartaginei (n.t.).

În noaptea aceea se hotărî să se treacă la formarea a zece noi legiuni romane, iar tot pe atâtea urmau să fie recrutate din rândul aliaţilor. Apoi opt cohorte veneau neapărat să se alăture la Roma cavaleriei grele, care număra pe atunci patru mii de războinici. Toată armata avea să fie încredinţată consulului nou ales, desemnat de zar să continue războiul[125], în fruntea romanilor.

Senatul luă hotărârea de a aştepta timp de paisprezece zile sosirea unor rapoarte exacte de la Scipio şi Sempronius, iar dacă în acest răstimp nu se va primi nimic, să se treacă la alegerea noilor consuli.

Poporului adunat în forum i s-a adus la cunoştinţă că senatul ia asupra sa toată răspunderea şi că toţi bărbaţii apţi de luptă trebuie să fie orişicând gata de a răspunde apelului făcut privitor la înrolarea lor în armata care, după alegerea noilor consuli, se va îndrepta împotriva vrăjmaşului.

Cunoscutul senator Fabius Maximus citi în faţa poporului o proclamaţie ce se încheia astfel:

— Cetăţeni romani, voi le-aţi arătat şi mai înainte cartaginezilor adevărata voastră valoare ostăşească! Fiecare dintre voi să-şi alunge frica din suflet, fiindcă duşmanul, oricât ar fi el de puternic, ştie prea bine că nu-i poate învinge pe fiii Quiriţilor[126]. Cei care s-au bucurat până acum de succesul momentan repurtat în războiul dus împotriva voastră, au pierit până la urmă de sabie sau, îngrămădiţi în târguri, au fost vânduţi la un preţ de nimic. Romani, prin forţă şi vitejie, voi l-aţi înfrânt pe Hamilcar Barcas, un oştean înarmat cu toate secretele artei militare; iată că acum s-a ridicat asupră-vă fiul lui, care nu-l egalează din niciun punct de vedere. Gloria i-a fost făurită de fricoasele triburi din Spania, ca şi de galii care, în afară de iscusinţa trădării, nu se mai pot făli cu nimic altceva... Eu vă asigur că, deşi a supus toată Spania, cucerind cetatea Sagunt, cu toate că a trecut Alpii şi a câştigat două bătălii, Hannibal n-a venit în Italia întru norocul, ci, dimpotrivă, întru nenorocul lui. El nu va cuceri niciodată cetatea eternă a lui Romulus! Nu trebuie să vă temeţi că ne va supune capitala acela care a avut nevoie de opt luni pentru a frânge Saguntul, o cetate cu totul neînsemnată faţă de Roma noastră!... Pregătiţi-vă, prin urmare, armele şi aşteptaţi sunetul trompetei vestitoare de luptă, ce vă va chema în curând să-i apăraţi onoarea, gloria şi vulturii romani[127], întotdeauna învingători!

---

125 La Roma se alegeau doi consuli. În caz de război, ei dădeau cu zarul pentru a hotărî cine pleacă să lupte şi cine rămâne acasă (n.a.).

126 Quiriţii erau cetăţenii romani (n.t.).

127 Vulturii romani – steagurile romane (n.a.).

Miile de voci unite într-una singură, cutremurară forumul:

— Trăiască poporul roman!... Trăiască consulii!... Trăiască armata romană!...

Ceaţa se ridicase. Pe cer se înălţase luna plină, luminând calea femeilor pornite în ordine şi tăcere spre Aventin, unde aveau să-i aducă jertfe Bunei Zeiţe în sanctuarul ei şi să se roage pentru salvarea poporului roman!

CAPITOLUL AL XIV-LEA

Consulul Titus Sempronius
*Longus **şi** cei patru centurioni.*

Degerată, flămândă şi demoralizată, armata romană s-a retras după bătălia de la Trebia spre Placentia şi Cremona. În următoarele trei zile sosiră fără încetare soldaţi în grupuri mai mari sau mai mici, ori răzleţiţi unii de alţii, răniţi, fără arme şi morocănoşi, aruncând vina pierderii luptei în capul consulilor şi al celorlalţi generali. Primiţi în ambele tabere, ei şi-au dat seama că înfrângerea nu era chiar aşa de cumplită cum păruse în primele momente. Lipseau câteva mii de oameni, dar se presupunea că la sfârşitul bătăliei unii dintre ei au apucat-o către centrul Italiei.

Cei doi comandanţi s-au întâlnit la Cremona şi după o îndelungată chibzuială au hotărât ca Sempronius să pornească imediat la Roma, unde trebuia să se prezinte senatului un raport despre luptă şi să se aleagă noii consuli. Iscoadele trimise de Scipio, adică cei mai îndrăzneţi cenomani, au adus vestea că oastea punilor este răspândită ici şi colo, de la Luna până la Ariminum. Părea că toată armata romană condusă de cei doi consuli era ruptă de inima Italiei.

Sempronius convocă patru centurioni vestiţi pentru vitejia lor. În cort au intrat Quintus Fabius Lora, Pomponius Squirus, Sempronius Alifanus şi Gaius Furius Bibaculus, rudă cu răposatul comandant al Saguntului. Toţi patru erau puternici, dârji, îndrăzneţi şi curajoşi.

— Centurioni romani, a venit timpul să muriţi pentru patrie. Sunteţi pregătiţi? îi întrebă consulul.

— Suntem! răspunseră ei într-un glas.

— Atunci, zei, fiţi slăviţi!... Noi trebuie să ne strecurăm printre duşmanii ale căror patrule, pâlcuri mai mari sau mai mici, hoţi de drumul mare ajung până aproape de Aretium. Asta înseamnă patru zile de galop. Noi cinci o să luăm câte o sută de războinici şi o să pornim la Roma. Sper că cel puţin unul dintre noi va ajunge şi va preda senatului raportul privitor la cele două bătălii, ca şi ordinul de alegere a noilor consuli. Vom evita încăierările şi luptele, fiindcă important este să ne furişăm cu orice preţ până la Roma.

După traversarea Padului ne despărţim, pentru că Hannibal va afla cu siguranţă prin iscoadele sale că unul dintre consuli a plecat spre Roma. Cartaginezul va face tot ce e cu putinţă să mă prindă, sau să mă omoare. De aceea trebuie să ne pierdem urmele: fiecare dintre voi urmează să-şi croiască drum şi să se strecoare ca şi cum ar fi consul. Duşmanul nu trebuie să afle în ce grup sunt! Aveţi ceva de întrebat?

— Nimic!... Totul este limpede...

— Atunci, alegeţi-vă în cea mai mare taină oştenii, băgaţi de seamă, numai romani, iar la noapte, la vremea celei de a doua străji, trecem fluviul în bărci mari. Deocamdată niciun oştean nu are de ce să afle încotro mergem!

Centurionii ieşiră din cort.

În tot acest timp, Scipio s-a plimbat de colo până colo prin cort, fără a se amesteca în discuţie. Rana i se închisese aproape şi se simţea bine. Aşteptă ca războinicii să plece, apoi zise tovarăşului său:

— N-o să reuşiţi să vă strecuraţi! O să vă ucidă!...

Sempronius îl străfulgeră cu privirea:

— Senatul trebuie să fie încunoștințat cu ce fel de vrăjmaş are să se lupte, căci dacă pierdem şi a treia bătălie, Roma s-a dus!

— Atunci merg şi eu cu voi! ripostă Scipio.

— Şi în seama cui laşi armata? Inamicul va trece fără întârziere la atac, aflând că amândoi consulii sunt plecaţi.

Scipio căzu pe gânduri. De afară se auzea larma soldaţilor din tabără şi nechezatul cailor. În amurg se stârni un vânt rece care prefăcu în gheaţă bălţile rămase după ploaia de dimineaţă. Câţiva trăpaşi legaţi de copacii din apropierea cortului consulilor, izbeau cu copitele în pământul îngheţat, presimţind parcă mişcarea sau primejdia. Pe ziduri, sentinelele scrutau depărtarea în direcţia Padului. Pe malul opus mişunau călăreţii puni mânând sclavii şi vitele jefuite.

Oştenii romani stăteau fie tolăniţi prin corturi, fie afară, lângă focuri, unde îşi ascuţeau pe piatră săbiile şi vârfurile lăncilor.

Cei patru centurioni recrutau voluntari din rândul războinicilor.

în cortul consulilor păşi un tânăr cu ochii mari, cu nas acvilin şi păr cârlionţat. Purta o manta de culoarea blănii de lup, sub care se vedea tunica de damast roşu. La şold îi atârna sabia scurtă, lată de o palmă şi împodobită cu coral trandafiriu pe care o câştigase în bătălia de la Trebia, unde îl ucisese pe Gizgo, nobil din Sidon, vestit luptător cartaginez.

Tânărul era Publius Cornelius Scipio, fiul consulului Scipio. Fără să stea pe gânduri, el îi zise tatălui său:

— Centurionii recrutează voluntari. Pun la cale o incursiune. M-am înscris şi eu, dar Bibaculus m-a trimis să vă cer încuviinţarea. De ce e nevoie ca voi consulii să aprobaţi ceea ce am hotărât eu? Cred că am dreptul să-mi decid singur soarta. Toată ceata mea o să meargă. Toţi războinicii s-au înscris.

Scipio, tatăl, îşi încreţi fruntea. Un timp îşi măsură fiul în tăcere, apoi se adresă celuilalt consul:

— Iată un voluntar de nădejde, care o să te însoţească în drumul tău spre Roma. Mă tem însă că se va şopti: Tatăl şi-a trimis fiul la pieire, în loc să se ducă el însuşi!

— N-au decât să spună ce vor! Se umflă în pene tânărul. Am hotărât acest lucru fără să ştii şi plec!

Tatăl îl îmbrăţişă:

— M-ai salvat pe mine, consulul rănit, omorându-l pe Gizgo. Gloria dobândită de tine este demnă de familia Scipionilor! Dacă pieri, ai să laşi în urmă un nume frumos. Cu ajutorul zeilor nemuritori, se poate întâmpla însă să ajungi teafăr la Roma. Acolo să-ţi îmbrăţişezi mama şi pe sora ta, Cornelia. Spune-le că Hannibal nu va călca niciodată în Roma!

Pe pământ se lăsa noaptea. Dinspre apus bătea un vânt tăios ce învălmăşea pe cer norii negri şi vuia în crengile desfrunzite ale plopilor de pe malul stâng al Padului. Valurile se rostogoleau, spărgându-se unul de altul, se ciocneau şi clocoteau în vârtejuri. Fluviul era învăluit în beznă, iar un cârd de gâşte sălbatice gâgâia rătăcit printre norii coborâţi mai aproape de luciul apei. Dincolo de Pad se zăreau nişte puncte luminoase ce străluceau ca stelele: erau focurile posturilor romane aşezate în locuri mai înalte. O mie cinci sute de călăreţi vegheau aici zi şi noapte. Sentinelele aşezate foarte aproape una de alta scrutau zarea, ştiind bine ce fel de vrăjmaş au în faţă. Ofiţerii se apărau de viclenia lui Hannibal. Punând o pază de cinci ori mai numeroasă, pe care o supravegheau şi o controlau personal.

Hannibal nici nu se gândea să cucerească postul acesta întărit, dar îşi trimitea zilnic călăreţii să se apropie de mica tabără pe care o cercetau, trăgând cu arcurile în războinicii romani. Câteodată o hărţuială neînsemnată se transforma într-o luptă adevărată, cu prilejul căreia călăreţi neîntrecuţi, atât de o parte cât şi de alta, îşi arătau iscusinţa în mânuirea sabiei şi a suliţei, dar niciodată nu s-a ajuns la o ciocnire mai mare.

Tribunul Lucius Manlius a primit ordin să atace într-o noapte tabăra inamică în fruntea unui detaşament mai mare. Fără a mai întreba care este motivul, tribunul a pornit la vremea celei de a doua străji către Trebia, căci acolo erau instalaţi punii. În urma lui veneau şase sute de călăreţi.

Mergând prin bezna nopţii, romanii dădură peste focurile vrăjmaşilor, ce străluceau în crângurile de sălcii. Porunca dată de tribun se transmise în şoaptă, din om în om. Atunci toţi îşi traseră săbiile din teacă şi se năpustiră în întuneric asupra taberei pune. Câteva urlete dădură de veste că străjile au fost ucise. În curând se produse o mare învălmăşeală în care oamenii zbierau sau cereau ajutor. Caii stinseră focurile şi dărâmară corturile, năvălind asupra războinicilor, dintre care unii piereau înainte de a fi pus mâna pe armă.

Surprinzătoarea incursiune nocturnă a fost mai mult decât izbutită. Peste patru sute de soldaţi cartaginezi au fost omorâţi sau răniţi. Întreaga tabără a lui Hannibal s-a ridicat în picioare alarmată; răsunau trâmbiţele, chemând înapoi toate pâlcurile ieşite la jefuit prin apropiere, căci vacarmul şi gemetele războinicilor ce sfâşiau cu atâta putere tăcerea nopţii l-au făcut pe Hannibal să creadă că atacul a fost săvârşit de toată armata romană condusă de cei doi consuli.

În timp ce Manlius şi oamenii săi se întorceau degrabă în tabăra romană de pe Pad, consulul Sempronius împreună cu cei patru centurioni, trecură fluviul în fruntea a cinci sute de oșteni, punând piciorul pe pământul stăpânit de cartaginezi.

Romanii mergeau pe îndelete pentru a nu nimeri în bezna la duşman. De abia la revărsatul zorilor dădură pinteni cailor şi galopară până la ziuă, când ajunseră în- tr-un sat. La prima vedere se părea că nu e nici urmă de om în aşezarea din faţa lor. Consulul îşi împărţi detaşamentul în trei, urmând ca soldaţii să între în sat prin trei puncte. Deodată, Sempronius zări nişte călăreţi puni răsăriţi pe drum de după o cotitură străjuită de mărăciniş şi aluniş înalt. Cartaginezii mânau câteva vaci şi oi, iar pe deasupra încă vreo douăzeci de sclavi legaţi cu o frânghie lungă înnodată de şeaua ofiţerului pun.

Cât ai clipi din ochi, romanii îşi traseră săbiile de la şold şi năvăliră asupra numizilor. Lupta nici nu se încinsese când unul dintre captivi strigă:

— Oameni, acesta este consulul Romei! Suntem salvaţi!... Trăiască Sempronius!...

Războinicii puni şovăiau. Comandantul lor reteză cu sabia frânghia de care erau legaţi prizonierii, dădu pinteni calului şi o luă la goană spre mijlocul satului. Numizii, să tot fi fost cincizeci la număr, zburară după el. Pe cai mai odihniţi, ei scăpară repede din mâna romanilor; la cealaltă margine a satului nimeriră însă drept în mâinile soldaţilor conduşi de centurionul Bibaculus. Săbiile se încrucişară, cartaginezii se siliră să iasă din luptă, dar

fură aproape toţi ucişi. Totuşi, înconjurat de cinci soldaţi, ofiţerul, reuşi să fugă de cumplitul măcel.

Cetele romanilor se întâlniră în mijlocul satului, îi eliberară pe sclavi, poruncind să le aducă de mâncare şi nutreţ pentru cai. Sempronius îi făcu semn să se apropie aceluia care a strigat numele său în faţa punilor şi-i zise:

— Meriţi să te spânzur! De ce ai pronunţat numele meu?

Tremurând de frică, ţăranul îi răspunse bâlbâindu-se:

— Văzându-te, m-a cuprins bucuria... N-am fost în stare să tac şi atunci am chiuit ca să-i înveselesc şi pe tovarăşii mei.

Consulul îşi dădu seama că întâmplarea a vrut ca drumul lui să fie descoperit. Cu spatele întors la ţăran, grăi către Bibaculus:

— Se vede că zeii nu ţin cu noi! Câţi numizi au fugit?

— Ofiţerul şi încă cinci sau şase.

— Ei o să-i dea de veste lui Hannibal că ne-au văzut! Urmăritorii, care va să zică, ne mână din spate!

— Nu e adevărat! îl contrazise Scipio. Până ce ajung ei în tabără şi-l anunţă pe Hannibal, până ce pornesc soldaţii lor, noi o să ne depărtăm cale de o zi.

Oştenii descălecară şi aninară de gâtul cailor traistele cu ovăz. Consulul şi centurionii intrară apoi într-o casă părăsită, unde se aşezară la masă. Prizonierii eliberaţi le aduseră pe dată brânză, pâine şi un sac de smochine. Nu uitară nici de armată şi cai.

Satul era cuprins între două coline acoperite de o pădure deasă. La alt capăt al lui se întindea câmpia pe care creşteau ici colo tufe şi lăstăriş.

Dimineaţa de iarnă gonea cu încetul întunericul. La răsărit străluci o clipă soarele, revărsându-şi razele-i reci peste pământ, pentru a dispărea apoi în spatele norilor spulberaţi de vânt. Copacii desfrunziţi îşi întindeau ramurile golaşe, de parcă ar fi fost fermecaţi, iar iarba ofilită şi culcată la pământ, mirosea a putred. Natura amorţită se cufundase în somnul ei hibernal.

Ţăranii scăpaţi din mâinile cartaginezilor stăteau grămadă, discutând în şoaptă. În cele din urmă se hotărâră şi se apropiară de consul.

— Noi o să fugim, zise unul dintre ei. Cartaginezii trec tot mereu pe aici, şi... voi ne-aţi eliberat, zeii să vă ajute, dar noi nu putem rămâne în sat...

— Încotro vă duceţi? îl întrebă Scipio.

— Peste deal pădurea asta se face şi mai mare. Acolo avem noi bordeie, într-o râpă. Aici am venit doar ca să luăm alimentele îngropate, dar ne-au prins.

— Aveţi arme?

— Numai săgeţi şi câteva suliţe.

Din norii prăvăliţi peste pământ începu să cearnă o ploaie măruntă, Un stol de ciori aduse parcă de vânt, se aşezară pe crăcile goale ale platanului înalt din faţa casei. Din depărtare ajungeau până aici sunete de trâmbiţă.

Ţăranii tresăriră şi ca la un semn, o apucară spre pădure fără a-şi mai lua ziua bună.

— Duşmanii se cheamă unii pe alţii, zise consulul. N-avem nimic altceva de făcut decât să ne urcăm în şei şi să fugim. O s-o luăm în cinci părţi. Cine scapă cu viaţă, să se grăbească către Arno. Acolo o să ne reîntâlnim, iar ţinta este Roma.

În timp ce soldaţii îşi adăpau şi-şi înşeuau caii sătui, străjile puse la marginea satului veniră înapoi în goană, strigând:

— Cavaleria inamică!... Câteva mii de oameni se îndreaptă spre noi!...

Romanii se aruncară în şa. Cinci pilcuri de câte o sută de oameni părăsiră în galop satul, ajungând degrabă pe deal şi de aici în pădure. Apoi îşi domoliră mersul şi se răspândiră în cinci direcţii diferite.

Călăreţii puni se apropiară în cea mai mare goană de sat. Unii dintre ei, având roibi mai iuţi, o luară înainte, lăsându-şi cetele în urmă. Intrând în aşezarea părăsită, aceştia îi zăriră în depărtare pe romanii ce se afundau în pădure. Aici se opriră şi-i aşteptară pe ceilalţi; după un scurt sfat, se împărţiră în câteva grupuri şi porniră în urmărirea fugarilor.

Centurionul Sempronius Alifanus îşi ţinea murgul la pas, lăsându-l pe consul să se depărteze cât mai mult. Oamenii lui s-au strecurat cu iscusinţă printre copaci, dar o dată ieşiţi într-un luminiş, Alifanus îi opri, hotărât să primească lupta.

Când numizii laolaltă cu libienii văzură că romanii sunt de cinci ori mai puţin numeroşi decât ei, se năpustiră crânceni asupra lor. Comandantul le strigă:

— Uitaţi-l pe consul!... Prindeţi-l viu!... înainte!...

Imediat romanii se uniră într-un grup compact şi-i întâmpinară pe cartaginezi cu săbiile scoase din teacă. Plini de curaj, le strigară vrăjmaşilor:

— O să pierim cu toţii alături de consulul nostru!

Zăngănitul săbiilor ce se loveau de scuturi şi armuri se amestecă cu gemete şi chiote de luptă, de se cutremurau coroanele copacilor. Împinşi de dorinţa de a pune mâna pe consul, punii atacau cu ardoare, iar romanii luptau de parcă şi-ar fi apărat într-adevăr consulul.

Centurionul Alifanus, un iscusit mânuitor de spadă, fu primul care se ciocni cu duşmanul. Libianul ieşit în întâmpinarea lui, căzu cu capul despicat în două. Alţi, doi avură aceeaşi soartă. Al patrulea, un numid vânjos, respinse

lovitura de sabie a romanului cu scutul şi reuşi să înşface cu mâna dreaptă frâul murgului, dar nu apucă să-l tragă după el nici doi paşi: căzu răpus de o săgeată ce-i străpunsese gâtul.

Romanii luptau cu curaj şi chibzuială, făcându-şi vânt printre inamici, asemenea gladiatorilor. Două treimi fuseseră ucişi. Ceilalţi, îmbărbătaţi de vitejia centurionului lor, se băteau necontenit.

O ploaie repede îi udă pe toţi până la piele. Copitele cailor alunecau pe iarbă, afundându-se în pământul clisos.

Rănit în două locuri, Alifanus se uită într-o clipă de jur-împrejur. Prin perdeaua ploii zări încă vreo cincisprezece oameni de ai săi pe cai. Centurionul strigă cât îl ţinu gura:

— Romani, după mine!

Lovind cu sabia în crupele calului, porni în zbor prin pădure. Războinicii scăpaţi cu viaţă îl urmară în cea mai mare goană. Punii se strânseră imediat refăcându-şi rândurile şi o luară şi ei la fugă prin pădure. Din cauza numărului mare de oşteni ce se încurcau unul pe altul, începură să se rupă de gloată.

Al doilea detaşament, comandat de Pomponius Squirus, se bătea în pădure, printre copaci, folosind mai mult săgeţile şi lăncile decât spada. De aceea lupta se tărăgăna: fură ucişi cam patruzeci de romani, printre care centurionul, înlocuitorul său şi încă un decurion. Dezorganizată şi cu rândurile rărite, ceata o luă la fugă pe acolo pe unde trecuse consulul, iar cartaginezii dădură buzna după ei.

După ce nimici centuria lui Squirus, generalul cartaginez Hriz tortură câţiva răniţi romani şi află în ce direcţie a luat-o consulul. Meşteri în descoperirea urmelor, ligurii descifrară uşor drumul străbătut pe pământul muiat de ploaie.

Centurionul Lora se năpusti dintr-un ascunziş asupra unei formaţii pune de trei sute de călăreţi de care se alese praf şi pulbere.

Noaptea întrerupse înaintarea urmăriţilor şi a urmăritorilor.

Al patrulea centurion, Furius Bibaculus, reuşi să-i inducă în eroare pe cartaginezi: se tot învârti şi-i abătu spre stânga, pe un drum greşit aflat la câteva mii de paşi de cel adevărat. La căderea întunericului, Furius se văzu cu oamenii săi într-un şanţ larg. Aici descălecară, atârnară de gâtul cailor traistele cu ovăz, iar ei se aşezară pe margine şi-şi scoaseră din saci carnea afumată şi pâinea. Pe când ceilalţi mâncau, Bibaculus discuta în şoaptă cu doi oşteni din pâlcul lui Alifanus, rătăciţi şi ajunşi din întâmplare acolo.

După ce au pus o pază bună, romanii au moţăit în acel loc fără a aprinde focul. La un timp, în pădure răsunară croncănituri de vultur, repetate apoi de trei ori. Centurionul tresări şi răspunse în acelaşi chip. Puţin după aceea apărură, însoţiţi de sentinele, oştenii lui Pomponius Squirus, să tot fi fost şaizeci. Ei spuseră că au venit pe jos, mergând după urmele lăsate de copitele cailor şi norocul i-a adus la tovarăşii lor.

În zori, Bibaculus porni în fruntea a o sută şaizeci de războinici de-a lungul şanţului. Timpul se îndreptase. Prin coroanele copacilor golaşi se zărea soarele acoperit tot mereu de norii împrăştiaţi pe cer. Lăsând în urmă satul şi cătunul, ceata sosi la amiază pe o pajişte întinsă. Cercetaşii raportară apoi că au văzut în depărtare o puzderie de călăreţi săltând în şa spre sud.

— S-au luat după consul, zise centurionul. Trebuie să pornim după ei.

Consulul Sempronius şi tânărul Scipio înaintaseră cel mai mult. Mica lor oaste călărea zi şi noapte, neostoit. Roibii suflau din greu, gata să cadă de oboseală, iar detaşamentul se împrăştie la o bună aruncătura de săgeată.

— Nu se mai poate! E nevoie să ne oprim pentru a întrema caii, le spuse consulul.

Erau aproape de un sat. Printre copacii înalţi se zăreau acoperişurile caselor cu hornurile lor din care ieşea fum. Se auzeau voci omeneşti şi lătratul câinilor.

— Punii n-au ajuns până aici! Grăi Scipio.

— Aici o să ne odihnim trăpaşii, adăugă consulul.

Intrând în sat, războinicii romani dădură cu ochii de o mulţime de oameni înarmaţi cu săbii, suliţe şi ciomege.

Unii dintre ei ţineau în mâini arcuri uriaşe cu săgeţile pe coardă, gata să le dea drumul.

— Hei, oameni buni!... Răcni Scipio. Noi suntem romani. Lăsaţi armele şi veniţi de luaţi-ne caii.

— Sunt de ai noştri! se minună un bătrân. Legionari romani.

Gălăgioşi, ţăranii se amestecară printre oşteni şi se apucară de treabă: le puseră cailor dinainte fân de săturate, apoi începură să-i frece cu șomoioage.

După ce se înfruptară din belşug, istoviţii soldaţi se dedară odihnei. În acest timp, consulul împreună cu Scipio stăteau de vorbă cu ţăranii.

— Noi suntem boiii... Oameni din tribul nostru, trăitori în împrejurimile Ravennei, ne-au spus că Hannibal i-a bătut de două ori pe romani. Au fost pe aici unii tocmai de pe Pad. Aceştia ne-au istorisit că punii îi iau pe toţi până la unul în sclavie. Noi o să luptăm împotriva lor. De-or veni, o să-i

întâmpinăm cu săbii şi lănci... Ne-am bătut pentru romani în oastea lor şi ne-a fost bine...

— Aţi auzit până unde au pătruns detaşamentele cartagineze? îi întrebă consulul.

— Au fost văzuţi în jurul Lunei şi pe Arno. Cine poate şti dacă e adevărat. Lumii îi place să mintă şi să exagereze lucrurile!...

Trecură câteva ceasuri şi romanii porniră mai departe, în faţa lor se întindea o imensă câmpie pustie. În copacii singurateci se zăreau stoluri negre de ciori şi stăncuţe. În depărtare se înşiruiau crânguri dese, amintind de oazele din pustiu. Cârduri de capre sălbatice, coborâte iarna din Apenini, fugeau din faţa roibilor. Ajungea până la ei hămăitul stins al unei haite de lupi ce încolţeau un animal.

În lumina soarelui de amiază războinicii desluşiră la orizont Apeninii, plutind în aburi albăstrii.

— Dacă o ţinem tot aşa, caii nu vor rezista, zise Scipio.

Soldaţii descălecară, slăbiră chingile trăpaşilor care, uşuraţi, se apucară imediat să ronţăie iarba uscată. De cum se dăduseră jos din şa, observară un pâlc de călăreţi, gonind din spate.

— O să-i aşteptăm. Poate sunt de-ai noştri, grăi Sempronius către ai săi.

În curând, cele două cete se întâlniră. Se bucurară cu toţii fiindcă noul sosit nu era altul decât Quintus Fabius Lora, centurionul care a izbutit să-i înşele pe vrăjmaşi, deşi de câteva ori puţin le-a lipsit acestora să pună mâna pe el.

— Un detaşament cartaginez format din şase sute de călăreţi ne calcă pe urme, îi vesti Lora. Ne vor ajunge înainte de a se înnopta, deoarece călăresc pe cai mai buni.

— O să-i aşteptăm în hăţişul de colo, hotărî consulul. Oricum, nu putem merge mai departe pe cai istoviţi.

La cinci-şase sute de paşi se afla un deluşor acoperit de tufe dese, iar puţin mai departe o pădurice. Războinicii alcătuiră trei grupuri: ceata lui Scipio ocupă tufele, Sempronius se aşeză la pândă în dreapta, iar Lora în stânga. Câţiva soldaţi scoaseră caii din crâng.

Cursa era întinsă şi toţi războinicii bine ascunşi, atunci când la orizont se iviră călăreţii. Romanii se mirară însă grozav, căci aveau în faţă nişte ţărani cocoţaţi pe trăpaşi mici, care goneau ca vântul şi ca gândul. Scipio le ieşi în întâmpinare, făcându-le semn să oprească. Tânărul comandant îi recunoscu cu uşurinţă pe oamenii din satul unde poposiră ultima dată însoţitorii consulului.

Ţăranii săriră de pe căluţii lor neînşeuaţi şi începură să vorbească toţi într-un glas:

— O mare de duşmani vin în urma noastră. De-abia am reuşit să scăpăm. Ne-au dat foc satului şi ne-ar fi omorât femeile şi copiii, de nu i-am fi luat din calea lor la timp.

Cel mai guraliv dintre ei rosti la sfârşit:

— Acum aleargă după noi în căutarea consulului!...

I-am auzit cu urechile noastre zbierând: „Unde este consulul“? De parcă consulul ar fi nebun s-o pornească în faţa duşmanului cu o sută de războinici!

— Le-am scăpat, aduse un altul desluşiri, pentru că roibii lor sunt sleiţi... De abia se târăsc...

Cei o sută douăzeci de ţărani se aşezară pe pământul umed, apoi îşi scoaseră din traistă merindele, îmbiindu-i şi pe romani.

Scipio îi dojeni zâmbind:

— Ia te uită cât v-a păsat vouă de vrăjmaşi! Aţi avut timp să vă luaţi armele şi caii, iar pe deasupra v-aţi mai îndesat şi traistele cu merinde!

— Am avut vreme să ne pregătim, îi răspunse un ţăran. Pe când ei îl căutau prin sat pe consul, noi ne-am gătit şi am şters-o.

— Fârtaţilor, nu cumva sunteţi trădători? îi întrebă consulul.

Ţăranii începură să se dezvinovăţească, strigând toţi într-un glas, prilej pentru Scipio de a-i şopti la ureche lui Sempronius:

— Ei nu ştiu că Hannibal şi generalii lui îi consideră aliaţi... Boii s-au alăturat de mult cartaginezilor.

Galii primiră un loc în formaţia romanilor, iar caii lor fură de asemenea scoşi din pădurice.

Punii apărură de abia în amurg. Veneau la pas, poate fiindcă nu voiau să-şi obosească caii sau poate pentru că socoteau că detaşamentul romanilor nu va ajunge până a doua zi. Mergând fără băgare de seamă, Hris căzu în cursă împreună cu oamenii lui. Atacaţi din trei părţi, începură imediat să şovăie. Mulţi dintre ei se prăvăliră din şa străpunşi de săgeţi.

Boiii porniră primii la luptă. Cu urlete de fiare sălbatice, ei se năpustiră asupra cavaleriei pune, înfigându-şi lăncile mai mult în cai decât în călăreţi. Iureşul lor neaşteptat îi înspăimântă pe inamici.

Suita lui Scipio împreună cu ceata lui Lora loviră fără milă şi se încăierară pe dată cu vrăjmaşul.

Hriz se alese imediat cu o săgeată în mâna dreaptă, dar temutul războinic mânuia cu stânga securea ce semăna în toate părţile moartea. Câţiva ţărani căzură, iar ceilalţi dispărură.

Romanii pedeştri atacau din faţă, din părţi şi din spate, învârtindu-se în jurul cailor.

Se lăsa noaptea. În fruntea a cincizeci de războinici, Sempronius dădu un ocol crângului, apoi se aruncară pe cai şi se avântară în luptă, urmărindu-i pe cartaginezii împrăştiaţi pe câmp.

Hriz zbiera cât îl ţinea gura, îmbărbătându-şi oamenii, dar un ţăran îl pocni în cap şi-l surpă din şa.

Scipio urmărea pe câmp pilcurile împrăştiate ale inamicului. Lora se bătea frontal, împingându-i înapoi pe călăreţii cartaginezi care se apărau încă cu înverşunare. Bătălia se purta în trei locuri.

Din întuneric se iviră, însă, alţi războinici. Consulul ordonă soldaţilor săi să se strângă în juru-i, iar Scipio îl urmă.

Din mulţimea noilor veniţi răsunară, spre mirarea tuturor, strigăte cunoscute:

— Pentru Roma!... Pentru consul!... Trăiască Sempronius!...

Sosise detaşamentul celui de al patrulea centurion, Bibaculus.

Dându-şi seama că romanilor le-au venit ajutoare, cartaginezii dădură pinteni cailor şi o luară îndărăt, spre sat.

În lupta de aici au pierit vreo patru sute de puni, optzeci de romani şi de ţărani.

Războinicii şi-au petrecut toată noaptea prinzând pe pajiştea întinsă caii rămaşi fără stăpân. Alţii strângeau de pe câmpul de bătaie răniţii romani, puţini la număr, fiindcă, încleştaţi în lupta corp la corp, oştenii şi-au dat unii altora lovituri mortale.

A doua zi în zori romanii îşi continuară drumul, iar boiii porniră spre satul lor pe trăpaşii încărcaţi cu armele şi hainele capturate, după ce înjunghiară, însă, răniţii cartaginezi.

Din cinci sute de războinici, consulul Sempronius a rămas la înapoierea în Roma cu două sute zece.

CAPITOLUL AL XV-LEA

*La lacul Trasimenus **bătă**lia*
*purtat**ă** pretutindeni cu **o** cruzime*
*nebunease**ă a** durat trei ore.*

Cnaeus Cornelius Scipio, fratele consulului, a ocolit pe mare Pirineii şi a debarcat în portul Emporiae. În scurt timp, generalul a cucerit tot ţărmul până la gurile Ebrului.

Lusitanii, hergaşii ca şi celelalte triburi care dăduseră soldaţi lui Hannibal, au declarat supunere romanilor.

Ştirea că generalul roman se poartă cu blândeţe faţă de aliaţii lui Hannibal s-a răspândit repede în Spania. În fruntea turdetanilor, celţilor şi a saguntinilor rămaşi în viaţă, Falcon se alătură fără întârziere armatei romane. Scipio auzise de mai înainte poveşti adevărate sau născocite despre Falcon şi turdetanii lui, aşa că intrarea celor două mii de călăreţi în castru l-a bucurat vizibil. Oştenii erau mai toţi oameni tineri, înarmaţi, e adevărat, cu arme de căpătat, dar înfăţişarea lor era aceea a unor luptători plini de înverşunare.

Romanul ştia că în Spania trebuie să lupte împotriva a două armate: una condusă de Hasdrubal, fratele lui Hannibal, iar cealaltă aflată sub comanda lui Hanno, fiul lui Bomilcar. De aceea s-a apucat să recruteze lefegii şi dezertori, uneori chiar munteni pe jumătate sălbateci coborâţi din Pirinei şi ajunşi până la munţii Iberici.

După ce se sfătui cu Falcon, Scipio desemnă drept căpetenie a băştinaşilor şi fugarilor pe Cota roşcovanul, de neam celtic. La aflarea ştirii acesteia, turdetanii au râs cu poftă, ştiind că năprasnicul războinic va face din lupii de munte nişte miei blânzi.

Cota primi două mii de oşteni obişnuiţi doar cu mânuirea ciomagului şi a praştiei. Îmbrăcaţi în cojoace miţoase de oaie, muntenii păreau a fi o haită de fiare lacome de pradă care se băteau adesea între ei din această cauză. Soldaţii romani se uitau cu o groază nemărturisită la gloata asta, dădeau din cap şi din umeri, mirându-se că Scipio i-a lăsat să pună piciorul în tabără.

În locul rezervat lor, băştinaşii din munţi aprindeau noaptea focuri mari, la vâlvătăile cărora frigeau boii furaţi de la lusitani, cântau, se ciorovăiau sau se băteau. Murdari, sălbateci şi fără nume, ei au stârnit în castru nu numai spaima, ci şi dezgustul celorlalţi.

Şapte zile n-au simţit apăsarea nici unei autorităţi sau discipline; în răstimpul ăsta au furat tot ce le-a căzut în mână prin tabără, s-au strâmbat ori s-au jelit de mama focului atunci când au primit bătăi de la legionarii romani.

În a opta zi a apărut Cota care le-a ţinut o cuvântare într-o limbă înţeleasă numai de munteni. Celtul le zise în încheiere:

— Cine nu ascultă de ofiţeri şi de subofiţeri va fi răstignit pe cruce. Acel ce fuge din luptă, o să fie spânzurat. Cu mâna mea o să-i jupoi pielea de pe spate, o să-i retez capul şi o să-l arunc la gunoi. Hoţii vor fi pedepsiţi: le voi zdrobi picioarele, apoi îi voi arunca în şanţ!

Acestea erau un fel de reguli şi condiţii în care muntenii urmau să servească în armata romană. Pentru a-şi adeveri spusele, comandantul roşcovan îi repezi un pumn drept în faţă unui băştinaş ce se strâmba ca o maimuţă. Munteanul se întinse pe pământ cât era de lung.

În zilele următoare a plouat cu ciomege pe spinarea muntenilor scuturaţi de friguri ori de câte ori îl zăreau pe războinicul roşu. Cota a înscăunat în ceata lui o disciplină nemaivăzută pe lume. Din vina unuia, lua bătaie toată turma şi nimeni nu întreba de ce. Romanii i-au înarmat pe barbari cu scuturi şi suliţe, iar turdetanii îi învăţau de la răsărit până la asfinţit cum să le mânuiască.

***

Hannibal l-a lăsat în Spania pe Hanno, fiul lui Bomilcar, ca să oblăduiască ţinuturile şi triburile aliate cu ei. Generalul cartaginez îşi dădu seama că Cnaeus Scipio va atrage de partea sa toate noroadele şi hotărî să-l atace. Tabăra punilor se afla în apropiere de oraşul Cissis, înconjurat de şanţuri şi ziduri protejate de ţepuşe. Sprijinindu-se pe marea sa oaste ca şi pe hergaşii care-l anunţaseră în taină că-i vor trăda pe romani, Hanno ordonă punerea în mişcare a punilor către castrul roman, înştiinţaţi însă la timp, romanii pornesc în întâmpinarea vrăjmaşului.

Bătălia a fost scurtă, dar sângeroasă. Romanii şi turdetanii s-au năpustit cu toată puterea asupra punilor. Cu muntenii lui, Cota roşcovanul le reteză imediat aripa stângă în care îşi făcu vânt, o dată, de două ori, iar a treia oară o făcu praf. Dornici de luptă şi de măcel, barbarii năvăliră ca lupii asupra inamicului.

Intre timp, Scipio şi Falcon îşi uniră detaşamentele şi izbiră în mijloc, iar Multon Sabinul le nimici aripa dreaptă.

Înconjurate de Ombolt, Asop, Decius şi Gerion, Lucia şi Venilia luptau pe aripa stingă împreună cu prietenele rămase în viaţă.

Dinspre Pirinei bătea un vânt rece ce se transformă treptat într-o adevărată vijelie. Viforul troienea oştenii. Alergând cu vântul în spate, călăreţii puni ajunseră în cetatea Cissis. Înfrânţi şi luaţi prizonieri, pedestraşii cartaginezi rămaseră pe câmpul de luptă.

Şase mii de soldaţi puni au pierit în bătălie, iar două mii au căzut în captivitate, printre care Hanno cu un mare număr de ofiţeri.

Romanii au dat buzna în tabăra părăsită de cartaginezi, alegându-se cu numeroase şi preţioase lucruri şi arme, fiindcă, înainte de a porni la traversarea Alpilor, oştenii şi-au lăsat aici tot ce i-ar fi putut stânjeni pe drum.

În aceeaşi zi căzu în mâinile romanilor şi oraşul Cissis. Înăuntru, cuceritorii au găsit o pradă de mică valoare: vase de argilă lucrate rudimentar, sclavi slabi şi flămânzi care nu făceau doi bani.

Hasdrubal porni şi el împotriva romanilor în fruntea a opt mii de infanterişti şi o mie de călăreţi. Auzind însă că Hanno a pierdut bătălia, bătu în retragere spre Tarraeo. Cu câteva manipule, turdetanii şi romanii începură să-i urmărească pe cartaginezi, ajungând chiar acolo unde aceştia se îmbarcau pe corăbii. Împreună cu trei sute de oşteni, Multon Sabinul sosi primul şi-i atacă în port. În această împrejurare se produse un haos aşa de mare, încât la urcarea pe vapoare, vrăjmaşii mureau cu nemiluita, bătându-se care mai de care să pună piciorul pe punte.

În cele din urmă punii se suiră în corăbii şi se depărtată în larg, cu intenţia de a face un ocol pe la gurile Ebrului pentru ca apoi să debarce aproape de ruinele Saguntului.

Scipio nu i-a urmărit. Hergaşii i-au trădat totuşi pe romani, primind în oraşul lor, Atanagrus, toţi fugarii şi o bună parte din oastea lui Hasdrubal, bucuroşi la vestea că lusitanii, vechi ortaci de ai lui Hannibal, vin să le dea ajutor. Romanii încercuiră cetatea şi o atacară din toate părţile.

Între timp, Asop prinse doi lusitani, îi îmbătă cu rachiu tare şi află că mai mult de trei mii de oameni de ai lor se îndreaptă spre Atanagrus pentru a-i ajuta pe hergaşi.

Scipio îi ordonă lui Falcon să împresoare cu oamenii lui locul pe unde trebuie să treacă lusitanii. Cota roşcovanul ţinu muntenilor o scurtă cuvântare:

— Noi o să lovim primii. Şi ţineţi minte, nu merge cu luatul prizonierilor. Pe cine prind că-şi mână sclavul, părăsind din această pricină câmpul de bătaie, îi tai capul şi lui şi robului. Am auzit că aţi început să mârâiţi că n-aveţi sclavi! Vă dau eu vouă sclavi, puturoşi şi hoţi ce sunteţi!

Trei mii de lusitani nimeriră în cursă. Surprinşi şi atacaţi din trei părţi, aceştia se risipiră în întunericul nopţii, după ce lăsară cam o mie de oameni la locul încăierării.

Asediul oraşului Atanagrus dură mai bine de o lună de zile. Hergaşii împresuraţi erau apăraţi mai mult de iarnă, decât de vitejia lor. Căpetenia lor, Amusicus, se strecură într-o noapte printre vrăjmaşi şi fugi pe murgu-i iute la Hasdrubal. Oastea părăsită se predă romanilor de la care se răscumpără în schimbul a douăzeci de talanţi de argint.

După aceea armata romană porni în întregime spre Tarraco, unde avea să ierneze.

Două săptămâni mai târziu, Scipio îl numi comandant al oştirii pe Marcus Atilius, ajutat de Multon Sabinul şi de Decius, cetăţeanul roman. Îmbarcă apoi pe o corabie o manipulă formată din luptători aleşi printre care erau Ombolt din Segura, Falcon, Lucia, Venilia, Asop, Gerion şi Cota roşcovanul. La rândul lui, celtul strânse patruzeci de munteni, tot unul şi unul, pentru a-i lua cu sine.

Vasul părăsi Spania pe la jumătatea lui februarie şi se îndreptă spre Italia.

***

La Roma fuseseră desemnaţi noii consuli, Gaius Flaminius şi Cnaeus Servilius. Zarul hotărî ca primul să preia la Ariminum oastea de la foştii consuli. Adunată la Placentia, armata aceasta condusă de Scipio părăsi într-o noapte castrul şi porni spre Ariminum. În drum puse pe fugă câteva detaşamente pune şi ajunse în cetate la idele lunii martie[128].

Flaminius era considerat încă de mai înainte păgân; consulul de acum refuză şi el să participe la Sărbătorile latine[129], înfuriind la culme mulţimea. Mai mult, n-a vrut să-i primească nici pe augurii care citesc viitorul statului în zborul păsărilor. Pe străzi şi prin cârciumi se spunea despre noul consul că n-a depus nici jurământul şi s-a apucat să se războiască nu numai cu Hannibal, ci şi cu zeii nemuritori. Superstiţioşilor cetăţeni romani li se făcuse silă de Flaminius. Înverşunaţi, ei cereau senatului să trimită crainici la noul consul cu porunca de a-l chema la Roma pentru a împlini obişnuitele

[128] 15 martie (n. a.).

[129] închinate lui Iupiter (n.a.).

ritualuri, adică să depună jurământul în Capitolium şi să aducă jertfe lui Iupiter.

În ciuda tuturor, consulul îmbrăcă, în locul togii de sărbătoare, tunica de bucătar şi plecă ca persoană particulară la Ariminum. Senatul hotărî să-l silească pe Flaminius să se înapoieze la Roma. De aceea fură imediat desemnaţi doi soli, Quintus Terentius şi Marcus Antistius, pentru a se duce după el şi a-l aduce îndărăt. Dar nici scrisoarea senatului, nici cuvintele trimişilor nu l-au mişcat pe consulul care i-a alungat fără menajamente pe cei doi crainici. Cei doi răspândiră la Roma zvonul că tăuraşul lovit cu toporul pe altar de către ajutorul augurilor, s-a smucit şi a împroşcat cu sânge o mulţime de războinici, care au luat-o speriaţi la fugă în toate părţile.

Poporul şi senatul socotiră acest lucru drept un semn rău-prevestitor.

Pe când cei din Roma se ţineau de toate aceste nimicuri, Hannibal hotărî să treacă Apeninii şi să coboare în Etruria.

***

Cnaeus Scipio sosi la Roma cu zece zile înainte de bătălia de la Lacul Trasimenus. Falcon împreună cu tovarăşii lui fură duşi acasă la Cnaeus, care-i primi ca o adevărată gazdă. Tot cam pe atunci se întoarse şi Publius Scipio, fostul consul, după ce încredinţă armata tribunului Caius Atilius pentru a o conduce la Ariminum.

După înapoierea celor doi fraţi războinici, casa Scipionilor începu să fie frecventată de distinşi cetăţeni dornici să asculte poveşti despre luptele purtate de romani în Spania şi nordul Italiei. În acel timp, la Roma. Se vorbea mult despre Falcon şi turdetani. Oamenii veneau să-l vadă pe omul ce luptase cu succes mai mult de im an împotriva lui Hannibal. Primele veşti despre Falcon şi turdetani le-au adus în Italia supravieţuitorii: saguntini. O sumedenie de legende circulau pe seama turdetanilor înfiorători, a lui Cota roşcovanul şi a calului său, despre care şi la Roma se credea că e zămislit de o iapă năzdrăvană. La început toţi se uitau bănuitori la Asop, căci era numid, dar după ce Falcon le arătă serviciile aduse de către tânăr lui, şi în acest fel şi romanilor, oamenii l-au privit cu alţi ochi pe tânărul oştean.

La rugămintea tribunului Servius Gabinius Corvus, ceata lui Falcon se mută în casa lui. Carma se minuna de Venilia şi Lucia, fetele zdravene şi vânjoase, cu muşchi puternici şi bătături la degetul mare şi arătătorul mâinii drepte[130], a căror înfăţişare şi frumuseţe stârneau entuziasmul tinerilor bărbaţi, precum şi al femeilor.

---

[130] Bătăturile se formau de la trasul cu arcul (n.a.).

— Ele s-au jurat Eriniilor să nu se mărite până când nu omoară fiecare câte doisprezece oşteni duşmani, îi lămuri Falcon pe cei prezenţi.

Tribunul bătu din mâini a mirare:

— Pe Hercule şi toate minunile lui, fetele acestea sunt demne de zeificat! apoi se adresă Veniliei întrebând-o:

— Câţi ai ucis până acum?

— Nouă, îi răspunse fata. Patru numizi, doi libieni şi trei lusitani.

— Înseamnă că în curând vei primi cununa de nuntă, nu-i aşa?

Venilia se înroşi şi nu zise nimic.

— Tăcerea ca şi rumeneala feţei tale mă fac să cred că am ghicit! îi spuse tribunul râzând, apoi continuă: – Pe vremea războiului lui Hamilcar, tatăl tău şi cu mine am dormit în acelaşi cort, am mâncat din acelaşi taler şi am băut din aceeaşi cupă. De aceea am să te înfiez, iubindu-te la fel ca pe fiica mea Carma.

— Atunci trebuie să-l adopţi şi pe Falcon – îi atrase atenţia Ombolt – fiindcă el îi va fi mire.

— Pe toţi v-am îndrăgit – îi răspunse tribunul. Am să propun în senat să primiţi cetăţenia romană.

— Să te răsplătească zeii pentru nobila ta intenţie – îi zise Falcon – dar noi suntem spanioli şi ne vom întoarce în Spania.

Discuţia se purta la petrecerea din casa tribunului, unde se aflau mai mult de cincizeci de invitaţi. Cnaeus Scipio nu mai contenea cu laudele, adresate mai ales lui Asop şi Cota, consideraţi de el cei mai viteji războinici. Numidul şi celtul ascultau elogiile, neînţelegând de ce generalul roman vorbeşte atâta despre nişte lucruri limpezi şi fireşti: oşteanul trebuie să lupte după puterea şi forţa sa. Asta este tot.

Cota stârnea hazul comesenilor cu latina lui stâlcită, presărată cu cuvinte celtice şi spaniole. La insistenţele gazdei şi a celorlalţi oaspeţi, el istorisi totuşi o întâmplare ce-i făcu pe toţi să râdă în hohote. Povestea despre primul său duel:

— M-am bătut pentru prima dată pe când eram în armata lui Hasdrubal, începu soldatul să depene faptele. Luptam pentru o vacă pe care, ca orice oştean de treabă, o furasem de la carpetani, încă de pe atunci aliaţi ai Cartaginei. Din păcate, vaca n-a stat la mine nicio jumătate de zi. Un fost pirat, de fel de prin Iliria, poreclit de greci Gama, fiindcă era şaşiu, mi-a furat-o. Lucrurile s-au petrecut în Spania, la popasul făcut în apropiere de Gades. A doua zi am dibuit vaca şi pe hoţul de Gama. N-am mai stat la gânduri şi am început să-l atac cu pumnii pe ilir. Ne-am bătut în faţa

tovarășilor noștri care urmăreau cu cea mai mare însuflețire încăierarea, încurajându-ne atât pe unul cât și pe celălalt. Strigătele, fluierăturile și gălăgia generală l-au adus pe Hasdrubal acolo. Ginerele lui Hamilcar, demn de socrul său, apucă biciul și nu întârzie să ne împartă lovituri și mie, și fostului pirat. Ne-a șfichiuit până ce, vlăguiți și plini de sânge, ne-am lungit amândoi la pământ. În acest timp se ivise și adevăratul stăpân al vacii. Carpetanul urmărea cu satisfacție fiecare lovitură primită de noi, exclamând încântat „ha" și „hu".

Carma savura entuziasmată istorioara războinicului Roșu, mirându-se însă de ce a ales o întâmplare atâta de neînsemnată din viața sa, el, viteazul celt, eroul nenumăratelor legende ce împânziseră Italia. Cât a ținut petrecerea, fata s-a uitat la războinic și a încercat să lege cu el o discuție. Nepriceputul Cota se afla în mare încurcătură.. Frumusețea fetei, vocea sonoră, drăgălășenia și inteligența ei îl uluiseră. Răspundea scurt și fără înconjur, depănându-și în puține cuvinte faptele de arme, în timp ce fata îl asculta cu gura căscată. Când acesta sfârși, Carma îi zise:

— Acum înțeleg cum s-au născut poveștile despre Teseu, Hercule și ceilalți eroi! Viteazule, se pare că nu te temi de moarte, nu-i așa?

— Mi-e frică de moarte la fel ca și celorlalți, dar nu mă gândesc la ea. Când o să bată ceasul, o să vină, cu siguranță, după mine, fără să mă întrebe dacă-mi place sau nu!

— Ești însurat? i se adresă din nou fata.

— Nu...

— De ce?... Un erou ca tine...

Celtul se zăpăci, îngăimă câteva cuvinte, apucă apoi o cupă mare plină cu vin și o sorbi până la fund.

— Am iubit patru fete, se destăinui el în cele din urmă. Două au fost din tribul meu și amândouă s-au măritat cu alți flăcăi.

— Dar celelalte?

— E vorba de Lucia și Venilia. Ele o să se mărite după îndeplinirea jurământului, una cu Falcon, cealaltă probabil cu Asop, numidul care tace tot timpul, ca un bronz grecesc. Zeii nu sunt de partea mea, căci se tem de mine și bărbații și femeile. Toți povestesc că am murit o dată și după aceea m-am sculat din mormânt. Mulți cred lucrul ăsta, iar mie nu-mi vine în minte să dovedesc că nu e adevărat. Astfel este limpede de ce mă ocolesc fetele! Niciuna nu vrea să se mărite cu un bărbat înviat din morți.

Îndemnat de ochii frumoși ai tinerei romane, dar și de vinul bun, Cota își dezlegase limba, deși în tonul pe care vorbea se simțeau tristețea și decepția.

— Eu însă, nu mă tem de tine, îi declară Carma războinicului, zăpăcit de privirea fetei. Nu cred că ai fost mort şi m-aş mărita cu tine...

Cota clipi, se uită neîncrezător la ea şi dădu peste cap încă o cupă.

— Nu e cu putinţă! exclamă oşteanul. Tu eşti o floare gingaşă, iar eu un ghimpe de măceş, un ciuline, o urzică de care se feresc toate animalele, în afară de măgar...

Fata surise.

— Dar cum de se povestesc asemenea lucruri despre tine? îl întrebă ea.

— Nu ştiu... Probabil că pricina tuturor istoriilor ăstora este armăsarul meu care turbează în timpul luptei, doborându-i atât pe ai noştri, cât şi pe duşmani. Nu alege. Unii susţin că l-au auzit vorbind în grajd.

Carma făcu ochii mari.

— Vorbeşte?... Ce spune?...

— Pomeneşte o pasăre care trebuie să vină şi să-l preschimbe în om. Eu nu l-am auzit niciodată grăind, cu toate că doar pe mine mă lasă să mă aburc în spinarea lui.

— Aş vrea să văd calul ăsta năzdrăvan.

— Poţi să te uiţi la el, dar să nu te apropii, nu pune prea mare preţ pe frumuseţea femeilor. Muşcă şi loveşte atât cu copitele din faţă, cât şi cu cele dinapoi, în învălmăşeala luptei sau în liniştea odihnei. Un adevărat sălbatic.

În acelaşi timp, Asop le povestea în limba spaniolă celorlalţi despre lupta sa cu ofiţerul ce omorâse o mamă şi un copil atunci când a fost cucerit Saguntul, despre torturile la care fusese supus din ordinul lui Maharbal, ca şi despre hotărârea de a dezerta din armata cartagineză. După aceea, discuţiile se învârtiră în jurul războiului cu Hannibal şi al noilor consuli: Caius Flaminius şi Cnaeus Servilius.

În primăvară Hannibal îşi scoase armata de la iernat cu intenţia de a ajunge cât mai repede în inima Italiei, pentru a se apropia de Roma. Existau două drumuri: unul prin Bononia şi Umbria până la Aretium, altul prin Apenini. Primul ocolea mult, al doilea era mai scurt, dar mult mai greu şi mai primejdios. Generalul cartaginez îl alese pe cel din urmă, fără să bănuiască greutăţile şi pericolele pe care le ascundea.

Patru zile cât dură traversarea Apeninilor şi coborârea în smârcurile din Etruria, oastea nu făcu niciun popas. Primăvara, râul Arno se revarsă în câmpie, unde se formează mlaştini mari. În aer pluteau aburi vătămători. Roiuri de ţânţari zburau deasupra bălţilor, zumzăiau şi se aşezau pe feţele şi mâinile războinicilor care se târau istoviţi, murdari, cu ochii aprinşi de febră. Aproape jumătate din armată se împotmolea în nămol, poticnindu-se

şi croindu-şi cu greu drum prin păpuriş; animalele cădeau şi rămâneau în urma coloanei, gâfâind şi împroşcând bale pe nări. Hannibal îşi dădu seama că armata nu mai poate merge mai departe şi de aceea îşi aşeză tabăra pe marginea mlaştinii. Frigurile începură să bântuie, făcând ravagii. Mulţi soldaţi mureau în chinuri groaznice din pricina apei infectate a bălţilor pe care ei o băuseră, iar alţii se tăvăleau pe pământul umed, gemând deznădăjduiţi, vlăguiţi de boală, cu ochii ficşi şi feţele palide. Boala nu-i ocoli nici pe generali. Colontai cel Gras se înăbuşea în patul împletit din rogoz şi blestema pe Hannibal, pe romani şi pe toţi zeii. Maharbal nu mânca şi nu bea nimic, se încovoia de dureri de stomac. Deasupra smârcurilor se ridica o duhoare de putreziciune, plutind ca o negură peste apă.

Văzând că zilele de pradă se tot amână, nestatornicii şi nerăbdătorii gali fugeau cu regularitate din armată şi-şi revărsau asupra punilor ura lor împotriva romanilor.

Hannibal căzu bolnav de moarte. Zăcând lipsit de cunoştinţă în cort, el pricinui celorlalte căpetenii griji mari. Pe lângă friguri, generalului i se inflamară ochii. După ce-şi reveni temporar în simţiri, Hannibal se plânse că nu vede.

În a opta zi Mago ordonă punerea în mişcare a coloanei, care porni pe îndelete. Războinicilor li se părea că nu vor mai ieşi niciodată din valea aceea plină de boleşniţe şi că vor muri cu toţii înainte de a ajunge într-un ţinut cu o climă mai sănătoasă. Pe Hannibal l-au cocoţat pe singurul elefant ce le rămăsese după bătălia de la Trebia, ca şi după marşul prin mlaştină, zicându-şi că, aflat întrucâtva deasupra aburilor purtători de molime, bolnavul se va simţi mai bine.

Scăpată din smârcurile etrusce, armata pună puse piciorul pe uscat şi poposi pe o colină. Bolta senină, aerul curat avură darul să redea cât de cât soldaţilor puterea. Colontai se înzdrăveni, pe Maharbal îl lăsară durerile de stomac, dar Hannibal orbi la ochiul drept.

Patrulele plecate în recunoaştere aduse punilor vestea că oastea romană se află în împrejurimile oraşului Aretium. Hannibal mai află de la câţiva gali care dezertaseră din castrul roman că Flaminius este îngâmfat, că nu respectă hotărârile senatului, că-i dispreţuieşte pe oameni şi zei. Era limpede că în orice împrejurare consulul nu putea fi altfel decât pripit sau semeţ şi de aceea cartaginezul hotărî să-l aţâţe şi să-l scoată din poziţiile fortificate. Lăsându-i în stânga pe romani, el se îndreptă către Faesulae. Armata pună dădu foc tuturor aşezărilor din calea ei, ucise fără milă oamenii, lăsând în urmă leşurile bărbaţilor, femeilor şi-copiilor schilodiţi.

Noaptea flăcările luminau cerul iar urletele soldaţilor beţi care sărbătoreau victoria în jurul vâlvătăii mistuitoare, ţipetele femeilor şi vocile pline de groază ale bărbaţilor cărora punii le retezau mâinile, le scoteau ochii şi le străpungeau stomacul cu pumnalele lor, se auzeau până hăt departe. Toate acestea se petreceau, cum s-ar spune, sub ochii consulului.

Flaminius crăpa de mânie şi dorea cu ardoare să-şi atace cât mai repede vrăjmaşul, cumplit de ruşinat din pricina uşurinţei cu care Hannibal devasta Etruria, nimicindu-i pe aliaţii lor italici. I se părea că inamicul merge nestânjenit spre Roma pentru a o ataca, iar el nu-i taie calea.

Abilul pun ştia bine cum să procedeze pentru a scoate din fire oameni mai puţin aprinşi decât Flaminius, dar câţiva dintre comandanţii romani îşi dădură seama de intenţiile lui Hannibal şi încercară să-l convingă pe consul că e mai sănătos să-şi aştepte tovarăşul pentru a ataca împreună.

— Cartaginezii trebuie atacaţi cu cete mai mici şi împiedicaţi să mai jefuiască şi să omoare ţăranii! susţinea tribunul Pomponius.

— Să-l aşteptăm şi pe celălalt consul! strigau ofiţerii.

Cuprins de furie, Flaminius se adresă tuturor:

— E mai bine să staţi în Aretium, iar Hannibal n-are decât să pustiască Italia, să incendieze sate, să omoare femei şi copii şi să ajungă nestânjenit la poarta Romei! Noi nu plecăm de aici până când senatul nu-l recheamă pe Flaminius de la Aretium! Aşa credeţi voi, reverse-şi zeii mânia peste capetele voastre!

După ce termină de vorbit, consulul ieşi în fugă din cort şi se aruncă pe cal. Animalul sări în lături, se împiedică de o piatră, apoi se poticni, iar consulul căzu în cap pe pământul tare.

Căpeteniile care erau de faţă rămaseră uimite, considerând întâmplarea drept un semn rău-prevestitor. Flaminius urlă la gornist să sune pornirea la luptă. Puţin după aceea se răspândi ştirea că armata se îndreaptă împotriva duşmanului. Castrul fierbea de mânie. Peste tot răsunau strigăte şi înjurături, întretăiate de nechezatul cailor, mugetele vitelor şi scârţâitul carelor. Ofiţerii îi îndemnau pe soldaţi să se grăbească, îi zoreau într-una, de parcă se molipsiseră cu toţii de nerăbdarea consulului.

Un decurion palid se înfăţişă gâfâind la Flaminius.

— Ce este?... Ce vrei?... se răstiră la el comandanţii.

— Aduci oare ordinul senatului de a amâna bătălia? urlă la bietul om Flaminius.

Tremurând de frică şi emoţie, decurionul spuse cu glasul pierdut;

— Flamura cohortei noastre nu poate fi smulsă din pământ.

Consulul izbucni în râs:

— Du-te şi spune-le nenorociţilor tăi de tovarăşi să scoată drapelul din pământ cu cazmaua, dacă le-au înţepenit mâinile de frică!

— L-au scos, dar piaza... îngăimă decurionul.

— Şterge-o din faţa mea, muiere ce eşti!

Armata romană porni spre Lacul Trasimenus. Deşi nu erau de acord cu planul consulului, tribunii şi ceilalţi ofiţeri au fost nevoiţi să plece la luptă. Îndărătnicia de pe feţele lor dovedea cât sunt de posomorâţi şi îngrijoraţi din cauza semnelor rele arătate lor. Soldaţii de rând mergeau însă cântând, fiindcă lor le plăcea hotărârea lui Flaminius. Fără să le pese prea mult de piaza cea rea, ei au pornit veseli la bătălie.

Hannibal devastase complet ţinutul dintre oraşul Cortona şi Lacul Trasimenus. Băştinaşii fugeau înnebuniţi spre Aretium, în întâmpinarea oastei romane. Jelindu-şi neamurile răpuse de sabia duşmanului, aceştia îl implorară pe consul să-i răzbune.

Între timp, punii au ajuns acolo unde Lacul Trasimenus intră cel mai adânc sub poalele munţilor Cortonei. Între malul lacului şi coamele împădurite se întinde o vale unde Hannibal şi-a aşezat tabăra, dar numai pentru africani şi spanioli aflaţi sub directa lui comandă.

Pe soldaţii din insulele Baleare, împreună cu infanteria uşoară, i-a dus într-o pădure de dincolo de culmile muntoase, iar cavaleria şi-o ascunse bine chiar la gura strâmtorii pentru a zădărnici de îndată orice acţiune a romanilor intraţi în spaţiul dintre munţi şi lac.

La scăpătatul soarelui, consulul ajunse cu armata la intrarea în defileu unde făcu popas.

Cerul înstelat prevestea o zi frumoasă. Dinspre lac se auzea gălăgia făcută de oameni amestecată cu croncănitul păsărilor de baltă care zburau din loc în loc. Deasupra pădurii vibra lumina roşietică dată de nenumărate focuri aprinse de puni. S-ar fi zis că în tabăra lui Hannibal nimeni nu bănuieşte că armata romană se află la gura strâmtorii. Consulul şi ofiţerii se mirau cum de a putut face inamicul prostia să între în capcana dintre munţi şi lac.

— O să-i facem praf! grăi consulul. Nici picior de om viu n-o să mai iasă de aici.

Ofiţerii încuviinţau, dând din cap, dar nimănui nu-i veni în minte să cerceteze culmile munţilor din stânga şi din dreapta, acoperite de păduri dese.

Când mijiră zorile, romanii începură să pătrundă în vale. Faţă în faţă cu punii, consulul se apucă imediat să-şi desfăşoare rândurile, convins că va fi

de ajuns să-i izbească zdravăn o singură dată pe inamici pentru a-i alunga în munţi sau în lac.

În depresiune, ceaţa groasă se învălătucea asemenea unui văl, ridicându-se din pământul umed, rostogolindu-se de pe coastele împădurite, plutind deasupra lacului. Purtată de vântul uşor ce adia la gura strâmtorii, negura se împrăştie pe tot câmpul, învăluindu-i în mantia-i diafană pe soldaţii ambelor tabere, încât oamenii nu se puteau desluşi unii pe alţii nici la câţiva paşi. Ascunşi în vizuinile lor din munte, oştenii puni se înţelegeau uşor prin semne, căci ceaţa se lăsase jos în vale. Ei porniră în iureş aproape în aceeaşi clipă, în timp ce cavaleria, răsărită din pădure şi lăstăriş, stăvili singurul drum de întoarcere al romanilor.

Aşa începu lupta, din faţă şi din părţi, înainte ca romanii să fi reuşit să-şi desfăşoare linia de bătaie. Consulul striga din răsputeri, dând ordine, îmbărbătându-şi oamenii lângă care trudea ca un soldat de rând. Vălmăşeala se prefăcu repede în haos. În strâmtoare totul fierbea şi clocotea ca într-un cazan. Romanii se strângeau la un loc, se învălmăşeau cu ceilalţi sau dispăreau în ceaţă. Oştenii îşi întorceau capul la întâmplare în spre locul de unde veneau urletele şi zăngănitul de arme. Unii auzeau cuvintele consulului care le striga:

— Acum nu ne ajută jurămintele şi rugăciunile către zei! Încercuirea poate fi străpunsă doar prin putere şi vitejie! Aici trebuie să ne croim drum cu sabia. Alungaţi-vă frica şi primejdiile vor fi mai mici!

Războinicii nu ştiau însă nici unde le sunt steagurile, nu-şi cunoşteau nici locul pe care urmau să-l ocupe în linia de bătaie. Ordinele date de ofiţeri nu ajungeau până la urechile lor din pricina zăngănitului armelor ce izbeau în coifuri şi paveze, din cauza vacarmului, a urletelor şi a strigătelor de ajutor. Unii dintre soldaţi erau ucişi înainte de a-şi trage sabia din teacă, pe alţii armele îi stânjeneau în ceaţa groasă. Încercând să fugă, câţiva oşteni, scoşi din minţi de groază, au nimerit în mijlocul unor cete care se băteau. Puzderia de oameni a târât după ea şi pe oamenii cei mai de seamă. Amestecaţi cu vrăjmaşii, ei se înfăşurau ca o leasă, se înghesuiau, trântindu-se unul pe altul în lupta disperată pentru a găsi o ieşire.

Războinicii romani înţeleseră limpede că au căzut în cursă fiind încercuiţi, că singura salvare depinde de curajul şi de braţul lor drept, precum că fiecare trebuie să se transforme în cârmuitor al propriei persoane. Se încinse atunci o bătălie în care oamenii se aflau în prima sau a doua linie, după puterea şi bărbăţia lor. Furia luptei puse într-atât stăpânire pe luptătorii care se măcelăreau cu cruzime, încât niciunul n-a simţit

cutremurul grozav ce a distrus aproape în întregime multe orașe din Italia și a întors matca râurilor repezi, a năruit vârfurile munților și a gonit marea în albiile fluviilor.

Trei ore a durat bătălia purtată pretutindeni cu o cruzime nebunească. Cei mai mulți au pierit în jurul consulului urmărit întotdeauna de războinici strașnici. Flaminius se vâra oriunde observa că dușmanul îi prinde la strâmtoare luptătorii. Hainele și armele lui de preț atrăgeau atenția punilor, care se opinteau din răsputeri, ca niște lupi hămesiți, să pună mâna pe el. Romanii au murit cu nemiluita, străduindu-se să-și apere consulul.

Un călăreț insubru reuși însă să se strecoare prin mulțime și să ajungă aproape de consul. Barbarul strigă ortacilor săi:

— Asta e consulul care ne-a prăpădit legiunile și ne-a pustiit ogoarele și orașul[131]! Acum o să-l sacrific pentru sufletele fraților noștri omorâți mișelește!

După ce rosti aceste cuvinte, dădu pinteni calului și-l mână în mijlocul romanilor, doborî scutierul de lângă consul și-l străpunse cu lancea pe Flaminius. Galul chiui cumplit de bucurie, dar nu apucă să-l prade pe cel ucis. Un decurion roman își repezi securea cu două tăișuri și-i zbură capul cu coif cu tot.

Vestea uciderii consulului îi puse pe fugă pe războinicii romani. Goneau la întâmplare prin ceață, nimereau peste dușmani, aici piereau, scoțând înfiorătoare strigăte, se cățărau pe stânci, se îmbulzeau și cădeau unii peste alții, oameni, cai și arme. Alții se băgau în apă mai întâi la mal, acolo unde lacul nu este de loc adânc, apoi înaintau cufundându-se până la gât și încercau să înoate. Văzând că mulți dintre tovarășii lor piereau înghițiți de unde, ceilalți se întorceau vlăguiți la țărm, unde erau așteptați însă de călăreții puni, care-i omorau unul câte unul.

Șase mii de romani nu au intrat în strâmtoare, ci au rămas pe o colină. De acolo ei auzeau zbierete și zăngănit de arme, dar nu-și puteau da seama cum se desfășoară bătălia fiindcă, romani și puni, se mistuiseră cu toții în negură. Când razele soarelui o izgoniră, avură în față groaznica priveliște a înfrângerii: legiunile Romei fuseseră nimicite. Războinicii romani cuprinși de panică dădură bir cu fugiții, temându-se să nu fie zăriți din depărtare de către vrăjmaș. Cei care reușiră să pună mâna pe caii rătăciți, se făcură de îndată nevăzuți.

---

[131] Odinioară, în calitate de tribun, Flaminius i-a înfrânt pe gali, ocupând cetatea insubrilor, Mediolanum (Milano) (n.a.).

Cavaleria cartagineză cârmuită de Maharbal porni pe urmele pedestraşilor romani, ajungându-i a doua zi.

Generalul lui Hannibal le făgădui tuturor libertatea cu condiţia să-şi lepede armele.

— Aruncaţi armele – le porunci acesta – şi eu mă jur pe Adad şi Tanit că nu vă voi clinti nici un fir de păr din cap. Puteţi să vă duceţi unde vreţi!

Romanii se predară. Pe când îşi azvârleau armele la grămadă, numizii îi încercuiră, îi prinseră pe toţi şi-i aruncară în lanţuri.

Iar acolo, la locul bătăliei, pe şesul încins de munţii Cortonei şi Lacul Trasimenus, zăceau împrăştiate leşurile a mai mult de cincisprezece mii de romani şi a o mie cinci sute de puni.

CAPITOLUL AL XVI-LEA

Vivant bellatores expugnatoris
Hannibalis[132]*!*

Zvonul înfrângerii stârni la Roma o groază de nedescris. Mulţimea se îmbulzi spre forum, arzând de nerăbdare să afle adevărul adevărat. Matroanele ieşiră în goană din case şi o luară la fugă într-un suflet spre senat şi pretoriu. Bărbaţii şi femeile ocupară tot spaţiul din faţa senatului. Legionarii şi trisvirii se străduiau să facă ordine.

În rumoarea generală se făceau auzite strigăte şi ameninţări, ţipetele sfâşietoare ale mamelor şi plânsul copiilor, blestemele şi protestele tinerilor oşteni care cereau arme. Când vacarmul ajunse la culme, pe scările senatului se ivi Marcus Pomponius, ridică mâinile în sus şi făcu oamenilor semn să se liniştească. După ce mulţimea se potoli, acesta strigă cât putu de tare:

— Cetăţeni romani, am fost învinşi într-o mare bătălie!

O dată rostite crudele cuvinte, el se întoarse în sală.

Cei care nu le-au auzit se întrebau înfierbântaţi unul pe altul, aşa că vestea se răspândi din gură în gură, se amplifică, înţelegându-se până la urmă că nimeni n-a scăpat cu viaţă de acolo. Tânguielile celor ce aveau rude în armata lui Flaminius răsunau sinistru pe străzile Romei. Mulţi ştiau însă din experienţă că este imposibil să fie ucisă sau luată în captivitate toată armata şi acum stăteau înmărmuriţi şi încurcaţi: să spere sau să deznădăjduiască?

Când începură să sosească fugarii se produse o învălmăşeală şi mai mare. Zdrenţăroşi, slabi, plini de sânge şi cu privirile înspăimântate, ei mergeau pe străzile oraşului, hărţuiţi de întrebările bărbaţilor şi femeilor care se luaseră după ei şi se interesau de rudele plecate la război. În fiecare moment izbucneau strigăte de bucurie sau durere.

Aflând că fiul ei s-a întors teafăr de la Trasimenus, o mamă a murit de fericire. O alta aprinsese în casă răşini parfumate şi se pregătea să aducă jertfe feciorului ei despre care auzise că a pierit în bătălie. Ridicând capul, ea

---

[132] Trăiască războinicii lui Hannibal cuceritorul (lat)

l-a zărit însă la uşă şi, mută de bucurie, închise ochii pentru totdeauna lângă altar.

Tribunul Gabinius se întorcea cu Flacon şi Cota de la senat, discutând despre înfrângerea suferită. Dintr-o stradă lăturalnică le ieşi în faţă decurionul Cethegus, o cunoştinţă a demnitarului. Războinicul arăta de parcă ar fi scăpat din infern.

— Ce s-a întâmplat, Cethegus? îl întrebă Gabinius. L-ai trădat pe consul? Cum de-ai ajuns aşa de repede de la Cortona la Roma? Ai fugit de-ai rupt pământul, nu-i aşa?

— Nu sunt trădător, îi răspunse oşteanul. M-au luat prizonier, dar am reuşit să scap. Mulţi oameni de ai noştri sunt răspândiţi prin Etruria. Cavaleria duşmană îi urmăreşte, îi prinde şi-i omoară.

Falcon şi celtul se uitară miraţi unul la altul.

— Sunt numeroase cetele de urmăritori? se interesă turdetanul.

— Nu, îl lămuri Cethegus ridicând din umeri. Sunt formate din douăzeci-treizeci, cel mult o sută de călăreţi, dar toată suflarea se dă la o parte din calea lor.

Celtul roşcovan scrâşni din dinţi, zicând ca pentru sine:

— Am cu mine patruzeci de munteni mari şi laţi... O să pornesc cu ei... Vai de punul pe care o să pun mâna!

Tribunul se înspăimântă la auzul acestei hotărâri:

— Cum să pleci cu un pâlc aşa de mic împotriva vrăjmaşilor?!...

Cota nu-i răspunse.

— Şi eu o să mă duc cu el! izbucni Falcon.

— Daţi-mi un cal şi armele trebuitoare ca să merg şi eu cu voi, le spuse Cethegus.

— Eşti tocmai omul de care avem nevoie! exclamă turdetanul bucuros. Tu o să ne conduci, fiindcă cunoşti toate drumurile şi scurtăturile.

— În acest caz eu nu pot rămâne aici, grăi tribunul cu ochii în lacrimi. Trebuie să plecăm însă imediat, pentru a pica pe neaşteptate asupra duşmanilor împrăştiaţi în Etruria.

Toţi patru păşiră mai iute, îndreptându-se spre casa lui Gabinius. Pe drum se întâlneau cu bărbaţi îngrijoraţi şi femei plânse care se uitau ţintă la decurion, punându-i fără încetare întrebări. Oamenii îl opriră pe Gabinius dornici să afle noutăţile tot mai înspăimântătoare sosite în fiecare clipă. Gabinius le răspunse că nu ştie nimic mai mult decât ceilalţi, deşi acum o jumătate de oră auzise în senat că Hannibal i-ar fi încercuit şi pe cei patru mii de călăreţi romani trimişi în ajutor consulului Flaminius de către

Servilius. Ştirile nu erau însă confirmate şi de aceea tribunul nu vroia să le răspândească.

Ajunşi în faţa casei lui Gabinius, o găsiră pe Carma la poartă, aşteptându-şi cu nerăbdare părintele. Fata alergă în întâmpinarea lui şi-i dădu de veste că un centurion venise de la senat cu rugămintea ca tribunul să meargă acolo şi să-l caute pe Fabius Maximus.

Venilia, Lucia, Asop şi Ombolt stăteau în grădină. Văzându-şi tovarăşii care se întorseseră, zoriră spre ei.

Falcon le explică în câteva cuvinte ce au hotărât el şi Cota. Fetele bătură bucuroase din palme şi dădură fuga în grajd să-şi gătească caii de drum. Acolo îl găsiră şi pe Gerion, care stătea tolănit la soare dimpreună cu muntenii.

— Sculaţi-vă!... Puneţi-vă şeile pe cai!... strigă la ei Venilia.

— Cum? De ce?... se miră eritreanul.

Muntenii tresăriră. Unii săriră ca arşi, rupând-o la fugă către grajd, de parcă însuşi Hannibal ar fi fost la poarta casei, pe când ceilalţi căscau şi se scărpinau pe gât şi pe burtă, fără să priceapă unde şi de ce trebuie să plece.

Gabinius puse la dispoziţie războinicilor grajdurile sale pentru a-şi alege cai după plac, dar ei îl refuzară deoarece la plecarea din Spania fiecare îşi luase roibul său. Scoaseră totuşi cinci cai de povară pentru a-şi căra merindele şi armele de schimb

Carma se uita cu însufleţire la oştenii vânjoşi. Se apropie apoi de Lucia şi Venilia, cărora le şopti cu vocea sugrumată de emoţie:

— Nu sunteţi nici cincizeci. O să vă înghită vrăjmaşii!

— N-o să fie aşa, îi răspunse Lucia. Se vor îneca!

— Ne-am obişnuit cu soiul ăsta de lupte, adăugă Venilia. Este însă nevoie să cunoaştem ţinutul spre care ne îndreptăm. Decurionul acesta a picat cum nu se poate mai bine. El ne va conduce până vom ajunge să ne descurcăm în locul cu pricina.

În câteva ore convoiul fu gata de drum: caii erau sătui şi înşeuaţi, animalele de corvoadă încărcate eu de-ale gurii şi arme, doar tribunul era aşteptat să se întoarcă din forum. Gabinius primise însă ordin de la senat să ia imediat comanda unei cohorte, lucru pe care numaidecât îl aduse oştenilor la cunoştinţă:

— S-a hotărât să fie ales un dictator pentru a continua războiul cu Hannibal. Se pare că sorţii înclină spre Fabius Maximus. Numele lui este pe buzele tuturor senatorilor. Cohorta mea va fi gata de luptă în zece zile... Vei

ce aveţi de gând?... N-ar fi mai bine să mai aşteptaţi şi să vă alăturaţi oştii mele?

Falcon nici nu vru să audă de aşa ceva:

— Nu... Pornim imediat... Mai târziu ne putem pune sub ascultarea ta sau a altei căpetenii. O să luptăm până la înapoierea în Spania, iar asta se va întâmpla în curând...

— Hm... Sper că n-aveţi intenţia să plecaţi în Etruria cu un pâlc aşa de mic? îi întrebă înciudat tribunul.

— Drept în Etruria ne ducem! îi răspunse Cota cu semeţie.

— N-o să ajungeţi să străbateţi nici jumătate din drum... Când v-am spus că o să merg cu voi, m-am gândit c-o să mai iau pe puţin încă cinci sute de călăreţi... Este de-a dreptul caraghios să porniţi voi patruzeci şi cinci împotriva unui duşman atât de numeros. O să vă omoare sau o să vă facă prizonieri...

După ce-şi luară rămas bun de la Gabinius şi de la Carma, Falcon şi oştenii lui părăsiră Roma conduşi de decurionul Cethegus.

***

Mergeau în sus, pe malul drept al Tibrului. În cale le ieşeau fugari ce se trăgeau din faţa inamicului. Între Nepe şi Roma drumul era înţesat de căruţe, vite, călăreţi şi pedestraşi. Învălmăşiţi cu ţărani, femei şi copii, soldaţii aproape că nici nu mai purtau arme. Istoviţi, palizi şi descurajaţi, se strigau între ei, înjurându-i pe cei ce le stânjeneau mersul înainte. Poporul ăsta pestriţ se scurgea ca un fluviu spre sud de s-ar fi zis că Etruria s-a sculat de la mic la mare şi goneşte fără ţintă, mânată din spate de cartaginezi.

Falcon şi tovarăşii lui se uitau trişti la caii ce crăpaseră lângă şosea, la căruţele răsturnate cu oiştea frântă sau roţile sfărâmate. Câini rătăciţi şi înspăimântaţi mârâiau alergând printre oameni, cai şi vite. Vântul sufla dinspre Apenini şi stârnea nori de praf. Şuvoiul neîntrerupt de oameni se grăbea să se depărteze cât mai mult, înghesuindu-se şi învârtejindu-se în rostogolirea lor către Roma. Uneori apărea la orizont câte o ceată de călăreţi. Atunci o voce înfricoşată izbucnea: „Vin punii“. Pâlcurile de bejenari de pe drum începeau să se bată, văicărindu-se şi ţipând care mai de care să treacă primul, trânteau la pământ bărbaţi, femei şi copii, îi călcau în picioare ieşiţi din minţi sau o luau la sănătoasa peste câmpuri ca nebunii. Vacarmul se potolea de-abia atunci când se încredinţau că ceea ce zăriseră în depărtare era de fapt o altă ceată de fugari. Fluviul viu curgea iarăşi spre Roma.

— Mi-a fost dat să văd cum o sută de soldaţi de ai noştri şterg putina din faţa a trei cavalerişti cartaginezi! A venit sfârşitul lumii! urla Cethegus, luându-se cu amândouă mâinile de păr. Au înnebunit cu toţii de frică şi pe deasupra nimeni nu se aşeza în fruntea gloatei ăsteia lipsite de cârmuire.

Totul se mişca în aceeaşi direcţie, de la nord la sud. Doar grupul lui Falcon se îndrepta spre oraşul Nepe, călărind peste câmp, fiindcă şoseaua era barată. Câţiva bejenari se uitau cu mirare la pâlcul de călăreţi care se duceau spre vrăjmaş. Mulţi se minunau văzându-i pe muntenii îmbrăcaţi în cojoacele lor miţoase. Cethegus spunea tuturor cum că ei sunt patrula ce deschide drumul armatei lui Servilius. Cuvintele lui se răspândeau din gură în gură, bucurându-i grozav pe pribegi.

Decurionul făcu semn câtorva soldaţi să se oprească:

— Cam pe unde se află punii? îi întrebă Cethegus.

— Se scurg prin Ariminum, Luna, Clusium, apoi de-a lungul Tibrului, spre Roma... E plin locul de ei... îi răspunseră fugarii.

În câteva rânduri războinicii au încercat să afle ceva mai mult. Nimeni n-a fost însă în stare să le spună locul unde a fost văzută avangarda armatei lui Hannibal.

Frica pricinuită de înfrângerea de la lacul Trasimenus s-a furişat în inima tuturor oştenilor, scoţându-i din fire şi totodată paralizându-i.

Nici unuia dintre pribegi nu i-a dat prin gând să înjghebeze cât de cât o mişcare de împotrivire. Toţi au azvârlit armele, fugind să-şi scape fiecare capul.

Cethegus se întâlni cu câţiva călăreţi cunoscuţi care li se alăturară. Pentru că atât oamenii cât şi roibii aveau nevoie de odihnă, războinicii se abătură din drum şi descălecară pe o pajişte, sub un stejar bătrân, aţâţară focul şi se apucară să frigă carnea crudă din traistă.

Călăreţii de curând sosiţi printre ei erau doisprezece la număr, toţi tineri şi puternici, dornici să intre în ceata lui Falcon, deoarece ardeau de nerăbdare să dea piept cu duşmanul cât mai curând.

— Se pare că forţă şi curaj aveţi din belşug, le zise decurionul. Văd că v-aţi păstrat şi armele, dar acolo unde ne ducem noi e nevoie de mult mai mult decât atâta. Noi am plecat la moarte.

Un flăcău etrusc răspunse încruntat:

— Şi noi vrem să pierim!

— Păcat că aţi pierdut frumoasa ocazie ivită la poalele munţilor Cortonei.

Lucia şi Venilia izbucniră în râs. Etruscul le privi chiorâş şi se răsti la ele:

— Cu ce sunt fetele astea două mai bune şi mai viteze decât noi?!... Apăi dacă le târâţi după voi ca să vă ţină de urât, băgaţi de seamă să nu vă plictisiţi de ele pe drum!

Venilia îşi trase sabia din teacă, apoi se repezi la el:

— Ascultă, tu acesta care l-ai părăsit pe consul şi ţi-ai pângărit privirea cu cea mai cumplită înfrângere a romanilor, scoate spada şi aţine-te! O să-ţi dau un ţinut de urât de n-o să-l poţi duce!

Fata năvăli asupra etruscului: speriat, tânărul vru să se apere, dar Falcon şi Cota interveniră şi-i potoliră pe adversari.

— Nu putem să vă luăm cu noi! Suntem obişnuiţi să ne mişcăm repede, să atacăm prin surprindere, să întindem curse şi să facem incursiuni noaptea. Aşa ne războim noi, îi lămuri Falcon.

Cethegus era de părere că cei doisprezece trebuie să fie primiţi în ceată:

— Vor lupta ca şi noi, au nevoie doar de o căpetenie. De ce să nu meargă în urma noastră sau mai la o parte? N-o să ne încurce niciodată, dimpotrivă o să ne fie de folos.

— Duşmanul trebuie să fie atacat peste tot, năprasnic, pe neaşteptate, zi şi noapte. Să nu fie lăsat în pace nicio clipă, adăugă Cota. Pot exista două detaşamente, chiar trei ori patru, dacă se găsesc oameni de nădejde.

Cred că Asop e în stare să conducă aceşti doisprezece oameni.

Toţi războinicii îşi aţintiră ochii asupra tânărului numid, aşteptând cuvântul lui. După ce-i aruncă o privire fugară Luciei, Asop zise:

— Primesc să-i conduc pe cei doisprezece călăreţi răzleţi.

— Mă duc şi eu cu ei! îi încunoştinţă Lucia.

— Probabil ca să te distrezi? ripostă Ombolt cu zâmbetul pe buze.

Între timp şi alţi călăreţi care zăriseră focul, oamenii şi caii din jurul lui, părăsiră drumul şi coborâră pe pajişte. Apropiindu-se de stejar, ei începură să iscodească cine sunt aceşti războinici care stau aşa de nepăsători sub copac şi tăifăsuiesc în timp ce duşmanul se poate ivi dintr-o clipă în alta. Cum ajungeau, descălecau şi se îndreptau spre foc, interesându-se de căpetenia cetei.

În amurg, în jurul stejarului se aflau mai mult de patru sute de călăreţi.

— De ce vă strângeţi aici?! îi lua la rost Falcon. N-avem nevoie de voi. Dacă vreţi să-i atacaţi pe puni, treaba voastră. Alături de noi n-aveţi ce căuta.

Mulţi dintre fugari auziseră mai înainte de turdetani, de Falcon şi Cota, iar acum, aflând să au nimerit tocmai la dânşii, se rugară fierbinte să-i ia şi pe ei la luptă. Falcon îi respingea cu încăpăţânare. Ombolt, Cota şi Gerion îşi

priveau în tăcere vârfurile încălţărilor. Muntenii se întinseseră pe iarbă şi se uitau cu lăcomie la caii, săbiile şi pavezele bune ale romanilor.

Deodată, Venilia sări în picioare şi le zise pribegilor:

— Ascultaţi, voi, romani şi spanioli... Falcon, Cota şi Ombolt luptă împreună cu ceata lor de mai bine de un an împotriva lui Hannibal. Nu se află niciun soldat pun care să nu fi auzit de ei. De aceea Hannibal a pus preţuri mari pe capetele lor. Căzuţi în captivitate, noi vom fi răstigniţi pe cruce. Sunt printre voi viteji în stare să rabde astfel de chinuri?

— Desigur!... Mergem cu toţii cu voi!... răspunseră într-un glas războinicii.

— Grozavă femeie!... Cine este?... strigară nişte oşteni.

Falcon se ridică din şaua în care se aşezase, se apropie de puhoiul de fugari şi le grăi astfel:

— Războinici, aceasta este fiica răposatului comandant al Saguntului, Aurelius Bibaculus. A jurat Eriniilor să ucidă doisprezece soldaţi puni. Până acum a omorât nouă. Fata din faţa voastră este Venilia, numită şi Vica Pota. Trăieşte doar pentru răzbunare.

Sfatul se prefăcu în hărmălaie. Unii strigau cât îi ţinea gura:

— Ea să fie căpetenia noastră. O să luptăm cu toţii până la moarte alături de Venilia.

— Nu se poate, le răspunse Falcon. Vica Pota merge cu noi, fiindcă face parte din ceata noastră.

— Eu primesc să le fiu căpetenie, se împotrivi fata hotărârii lui Falcon. Apoi se adresă războinicilor:

— Primesc! Eu vă voi conduce în lupta împotriva vrăjmaşului.

— Asta ce mai e? Se holbă Cota.

— O să mă duc şi eu cu ea! Hotărî Gerion.

— Atunci înseamnă că ni se destramă ceata? continuă celtul.

Ombolt se prăpădea de râs. Asop tăcea şi privea în depărtare, de parcă nu-l interesa deloc ce se întâmplă aici.

Bucuria oştenilor romani era atât de mare, încât. Se îmbrăţişau şi se sărutau, chiuind:

— Trăiască Vica Pota!... Trăiască zeiţa!... Ea ne va purta la victorie!...

La Roma se întâmplă, însă, un lucru cu neputinţă de închipuit înainte de venirea lui Hannibal în Italia. Poporul a ales un dictator, punând senatul şi pe consulul Servilius în faţa unui fapt împlinit. Alesul era Quintus Fabius Maximus, un senator inteligent, chibzuit şi prudent. Marcus Minucius Rufus, un războinic dornic de glorie, energic şi crud, a fost desemnat comandantul cavaleriei. Ei aveau datoria de a asigura zidurile şi turnurile oraşului, de a se

îngriji de apărarea tuturor, de a strica şoselele şi podurile, de a nimici alimentele şi nutreţul din calea duşmanilor.

Dictatorul primi de la consulul Servilius două legiuni, dar se apucă imediat să recruteze o nouă armată din rândurile cetăţenilor şi ale aliaţilor.

Puţin lipsi însă ca Servilius să cadă în cursă la Perusia. Reuşi să se distanţeze doar la o jumătate de zi de Colontai care-l gonea spre sud. Consulul evită primejdia de moarte, iar Colontai se întoarse în tabăra lui Hannibal, aflată în apropiere de Clusium.

În fruntea a cinci sute de războinici, Falcon trecu pe lângă Nepe, oraş aproape pustiu, deoarece populaţia lui se împrăştiase în cele patru Vânturi. Turdetanul se abătu cu îndrăzneală asupra Etruriei, ajungând până la Volsinii. De-abia aici s-a întâlnit cu patrula de recunoaştere a lui Hannibal formată din două sute de soldaţi, şi o făcu una cu pământul. Muntenii lui Cota roşcovanul puseră mâna pe Eban, un centurion libian, dimpreună cu patruzeci şi doi de soldaţi pe care-i răstigniră pe marginea şoselei. Pe cea mai mare cruce, aflată foarte aproape de drum, fuse pironit Eban. Pe piept îi atârna o bucată de piele de oaie argăsită pe care era scris cu catran: *Vivant bellatores expugnatoris Hannibalis*!

Timp de o săptămână nicio patrulă cartagineză nu se mai întoarse înapoi, în tabără. Maharbal turba de mânie. Un crainic îl înştiinţă că din patru patrule de câte treizeci de oameni niciuna nu se mai înapoiase. Maharbal îl omorî în cortul său, pocnindu-l cu scutul în cap. Comandantul cavaleriei numide era gata să-şi împlânte pumnalul în toţi cei care-i erau la îndemână. Presimţea că este vorba de un vrăjmaş grozav de viclean. Fără a-i sufla un cuvânt lui Hannibal, hotărî să ia toate măsurile necesare nimicirii atacatorilor. Într-o noapte îl chemă în cort pe Gips Spartanul, căruia îi spuse pe nerăsuflate:

— Am o treabă minunată pentru tine!... Hoţii ăia de iliri din legiunea lui Casca din Utica vor să le devii chestor. Ştii asta?

— Da, îi răspunse spartanul.

Maharbal îl bătu vârtos cu palma pe umăr:

— Şi aşa o să fie! îl încredinţă generalul. Vreau însă ca mai întâi să mă scapi de o grijă... Ai auzit că cele patru patrule ale noastre nu s-au mai întors?...

— Nu!

— Nu mai zăbovi, alegeţi acum, în noaptea asta cinci sute de războinici şi du-te. Şi să nu vii înapoi până nu descoperi duşmanul ăsta atâta de perfid.

În ochii comandantului călărimii licări o undă de răutate, faţa i se zbârci ca a unui câine, sclerotica gălbuie îi sclipi la lumina făcliei. Apropiindu-şi faţa de a spartanului, îl preveni ameninţător:

— Hannibal nu ştie că ne dispar cercetaşii. Nu trebuie să afle nici de incursiunea ta!

— De la mine n-are cum să afle nimeni, îi răspunse Gips liniştit.

În faţa cortului se auzi gălăgie. Un soldat dădu buzna urmat de încă trei, care se uitau cu frică de jur împrejur:

— Ce e? urlă Maharbal.

— În tabără au sosit patru cai împovăraţi cu capete de ale oştenilor noştri, grăi unul dintre ei.

— Unde sunt?

— Uitaţi-i aici, la uşă!... I-am adus.

— Luaţi capetele şi îngropaţi-le!... Şi să nu suflaţi o vorbă nimănui!...

Cei patru războinici ieşiră, iar comandantul îi zise spartanului:

— Trebuie neapărat să-i prinzi pe ucigaşi... Nimiceşte tot ce ţi se pare dubios la douăzeci de mii de paşi de tabăra noastră. Pe Tanit şi toate Cabriile, când te întorci ai să devii chestor. Eu te înscăunez...

— Pe cine faci chestor?... răsună o voce la intrarea în cort. În faţa lui Maharbal răsări Hannibal, negru, bărbos, cu ochiul drept acoperit de o legătură. Smocurile părului creţ îi ajungeau până la umăr. La lumina făcliei, ochiul lui sănătos licărea plin de răutate.

— Gips n-o să fie niciodată chestor, continuă noul venit, căci el scoate două vorbe în trei zile... Dar unde-l trimiţi? Ce lucru important trebuie să duci tu la îndeplinire fără ştirea mea?

Maharbal se zăpăci şi bălmăji:

— Patru patrule nu s-au mai întors în tabără.

— Ştiu! îi răspunse Hannibal.

— Ştii!?...

Hannibal luă un pumn de smochine din sacul rezenm de prăjina de sub faclă, se aşeză pe butucul de lângă foc şi începu să mănânce.

Gips stătea la o parte fără să-şi schimbe expresiei feţei. În noapte ajungeau până la ei glasuri din tabără. Se auzea fornăitul şi nechezatul cailor, strigătele oamenilor şi sforăitul sentinelelor care, ieşite din rundă, dormeau în jurul corturilor încovrigaţi ca nişte câini.

Maharbal se aşeză pe pat şi-şi pironi privirea asupra oalei de lut ce clocotea lângă foc. De la sosirea în Etruria generalul numid avea aproape

neîntrerupte dureri de stomac. Scleroticele lui galbene erau o dovadă limpede a chinurilor suferite de războinic.

— Ştii oare cine-ţi face praf patrulele? îl întrebă Hannibal.

— Nu. Nu s-a înapoiat niciun om.

— Ei, atunci să-ţi spun eu... Falcon...

— Falcon?! Se strâmbă Maharbal.

— Chiar el în persoană împreună cu Cota roşcovanul. Toată iarna i-au mâncat sufletul fratelui meu Hasdrubal în Spania, acum au venit în Italia.

— Pe Astarte, am bănuit că ei sunt! Se lovi numidul cu palma pe genunchi, apoi îi zise lui Gips:

— Ai în detaşamentul tău vreo patruzeci de spartani.

Toţi vă laudă. Vă dau termen trei zile: dacă nu-i nimiciţi pe tâlharii ăştia, vă zbor capetele cu mâna mea!... Acuma du-te!

Gips se întoarse şi o porni spre ieşire. Hannibal făcu un semn şi grăi:

— Aşteaptă... Mai întâi trebuie să afli unde se află turdetanii... Se ascund în mlaştinile lacului Volsinii... Acum poţi să pleci!

După ce ieşi spartanul, Hannibal îi spuse lui Maharbal:

— Nu-ţi mai holba ochii că nu sunt vrăjitor. Am aflat totul de la doi urşi îmbrăcaţi în cojoace miţoase. I-au prins sirienii pe când se întorceau de la jefuit. Hoţii de iberi s-au rupt de ceata lor. Pentru fiecare am plătit sirienilor câte patru dinari.

Maharbal se sculă de pe pat, se duse la foc şi trase oala cu fiertură de ierburi. După aceea se apucă să-şi pregătească o ulcică cu miere în care urma să strecoare ceaiul.

— Cum vezi, continuă Hannibal, nu i-am plătit prea scump. Cojoacele lor de oaie fac mai multe parale decât cele date de mine, dar am fost nevoit să le pun pe foc; erau pline de păduchi!

Maharbal ridică capul şi-şi privi stăruitor stăpânul, fără să înţeleagă unde bate:

— Unde sunt aceşti doi sclavi ai tăi? îl întrebă numidul.

— Au ars împreună cu cojoacele lor, zâmbi Hannibal. Înainte mi-au spus însă că fac parte din ceata lui Cota roşcovanul. Tot aici se află Falcon cu sora lui, fecioara aceea care a fugit din captivitate de la Gips, şi fiica lui Bibaculus, fostul cârmuitor al Saguntului. Mai pomenesc şi de un oarecare Ombolt, bun arcaş, şi de Asop, tânărul tău numid fugit la ei. Toţi sunt aici şi luptă. În timp ce romanii şterg putina din faţa noastră şi pierd bătălie după bătălie, o mână de spanioli se bat în Italia, iar noi nu le putem veni de hac! Nu ţi se pare caraghios?

— Hm! icni Maharbal căruia nu-i ardea de râs.

Multă vreme s-a auzit doar sfârâitul făcliilor agăţate în furcile lor ca şi horcăitul sentinelelor adormite lângă corturi. Numidul sorbea pe îndelete ceaiul strecurat în ulcică în timp ce faţa i se schimonosea de durere. Hannibal mânca smochine. Într-un târziu, cârmuitorul suprem zise:

— Mâine pornim asupra Romei!...

Lui Maharbal, mai-mai să-i scape ulcica din mână.

— În sfârşit!... Războinicii mei mârâie. Nu mai sunt în stare să aştepte...

În faţa cortului se desluşeau zgomote surde.

— Cine e acolo? se răsti numidul încercând să străpungă cu privirea întunericul de afară.

Decurionul comandant al pazei păşi înăuntru:

— La uşă se află doi oşteni din dilohia lui Eban, îi anunţă acesta.

— Să intre! strigă Hannibal.

Plini de noroi, cu tunicile zdrenţuite, fără coifuri şi cu pavezele ruginite, cei doi soldaţi se opriră în mijlocul cortului. În ochii lor holbaţi, ca şi pe feţele vinete se puteau citi nenumăratele chinuri suferite.

— De unde veniţi? îi întrebă Maharbal.

— De la lacul Volsinii.

— Unde sunt ceilalţi? Unde este Eban?

— Au pierit cu toţii... Unii au murit în luptă, alţii au fost prinşi şi răstigniţi pe cruce... Eban s-a aflat printre aceştia din urmă.

— Eban răstignit?

— Răstignit... Uitaţi-vă, asta am luat-o de pe pieptul lui. Scrie ceva.

Războinicul îi înmână lui Hannibal o fâşie de piele de oaie acoperită cu litere scrise cu catran. Generalul citi cu voce tare:

— *Vivant bellatores expugnatoris Hannibalis*.

— Cum de aţi scăpat voi doi? Fură întrebaţi fără ezitare soldaţii.

Libienii se zăpăciră, începură să bălmăjească ceva, uitându-se unul la altul.

Maharbal se apropie şi se coborî ca un vultur uriaş asupra prăzii:

— Aţi dat bir cu fugiţii! le spuse acesta. V-aţi părăsit comandantul... Meritaţi să muriţi şi voi!

Cei doi războinici tremurau de osteneală şi de frică. Unul îndrăzni să deschidă gura:

— Toţi au căzut sau au fost prinşi... Iar noi ne-am ascuns prin mlaştini şi noroaie, aşteptând să se îndepărteze duşmanul de crucile pe care ne răstigniseră tovarăşii. După aceea am ieşit şi ne-am dus acolo pentru a

vedea dacă vreunul din cei pironiţi mai este viu. Muriseră toţi cu piepturile străpunse şi cu picioarele zdrobite de la genunchi. De pe pieptul lui Eban am desprins bucata asta de piele pe care v-am adus-o Nu suntem trădători. Ne-am ascuns în smârcuri atunci când am văzut că suntem înconjuraţi şi fără scăpare.

Maharbal se luă de păr şi gemu disperat:

— Două sute din cei mai de soi luptători au dispărut împreună cu Eban. Şi unde mai pui că au fost nimiciţi la o aruncătură de băţ de tabără!

Hannibal dădu din umeri cu nepăsare:

— Falcon şi turdetanii!

CAPITOLUL AL XVII-LEA

Spartanii mureau ***fără să***
crâcnească

Tabăra lui Hannibal a rămas mai multă vreme între munţii Cortonei şi lacul Trasimenus. Şiretul pun aştepta, fără îndoială, să cadă în cursă şi celălalt consul sau vroia să-şi odihnească armata, pregătind-o pentru alte grele încercări. După izbândă, cartaginezii s-au ales cu o mulţime de arme. Galii au despuiat romanii morţi de pavezele, coifurile, mantiile şi tunicile lor. Cincisprezece mii de barbari au fost astfel echipaţi, arătând din depărtare a legionari romani. Scutul, coiful, roibul de rasă siriană al consulului Flaminius, ca şi armele lui de preţ au fost luate de către generalul gal Borax Insuber. Lui Hannibal îi era grozav de drag datorită vitejiei şi abilităţii lui.

În ziua ce urmă discuţiei din cortul lui Maharbal, Hannibal hotărî să-şi controleze toată armata. Dis-de-dimineaţă trâmbiţele sunară alinierea. Herghelegii mânară caii de pe toate păşunile înapoi în tabără. Comandanţii de cohorte şi manipule roiau în jurul trupei lor, urlând la războinicii cărora le atrăgeau atenţia să se pregătească temeinic pentru inspecţie, deoarece ştiau cu toţii că lui Hannibal nu-i poate scăpa nici cel mai mic amănunt. Înspăimântaţi de hărmălaie, caii nechezau şi-şi ciuleau urechile, dădeau din copite şi se cabrau atunci când oamenii puneau piciorul în scară. Cirezile de boi şi vaci se învălmăşeau şi se înghesuiau. Speriate de urletele ciobanilor, oile se răzleţeau de turmă. Porcarii pocneau din bicele lor lungi, mânându-şi turmele de porci. Grohăitul godacilor, mugetul vitelor, behăitul oilor se amestecau cu zgomotul vocilor omeneşti. Tabăra cartagineză era în

întregime în picioare. Slujitorii ungeau osiile carelor, controlau şinele roţilor, tânjalele şi jugurile, strigându-se unii pe alţii şi înjurând fără încetare. Cu armele bine curăţate, războinici aşteptau aliniaţi pe manipule. Sirienii, libienii, balearii şi egiptenii se răzvrătiră cumplit împotriva acestei idei a generalului fiindcă mai toţi aveau în corturi femei răpite de la italici sau primite de la ţărani în schimbul cailor, hăţurilor, căruţelor sau al podoabelor. Soldaţii ştiau că lui Hannibal îi poate da prin gând în orice moment să alunge muierile din tabără.

La răsăritul soarelui în tabără totul era gata de inspecţie. Călare, pe un roib, Hannibal se apropie la pas însoţit de vreo două sute de comandanţi. Nemaipomenit de vesel în dimineaţa aceea, glumea cu Maharbal, îl zgândărea pe Sivas şi-l lovea cu palma pe grăsanul de Colontai, reuşind să-l facă să râdă chiar şi pe Sosilos din Sparta. Pe când treceau prin faţa legiunilor galice, se opriră cu toţii năuci. Galii erau îmbrăcaţi în tunici romane, cu coifuri, armuri şi săbii scurte capturate în bătălia de la Lacul Trasimenus.

Hannibal izbucni primul în râs:

— Uitaţi-vă la galii ăştia! îşi îndemnă Hannibal comandanţii. Toţi băieţi spătoşi şi vânjoşi; pântecele li se revarsă de sub armuri, iar coifurile le stau pe vârful capetelor. Pe Melhart, ar putea să-şi înceapă marşul spre metropolă ca legionari romani fără a-i trece cuiva prin minte să-i oprească. Aceste trei legiuni ar cuceri fără nicio greutate capitala lumii.

— Ce-ar mai căsca gura romanii când i-ar vedea în forum! ţâţâi încântat Colontai.

— Veritabili legionari romani! adăugă Sosilos.

Deodată veselia lui Hannibal dispăru, generalul se uită la Maharbal căruia îi şopti la ureche:

— Ăştia pot pune mâna pe Falcon cu ceata lui cu tot!

Numidul clipi din ochi şi-şi descleştă buzele. Dinţii ca de lup îi străluciră într-un zâmbet.

— Ai dreptate! încuviinţă Maharbal planul comandantului său. Turdetanii vor fi încredinţaţi că-i au în faţă pe romani. O să le cer galilor să-i prindă de vii.

După ce inspectă toate legiunile aliniate, Hannibal îşi băgă nasul la intendenţă, la bagaje, controlă caii de povară, căruţele şi vitele, iar acum se îndrepta spre locul unde se aflau sclavii. Gama cel saşiu, comandantul şef al acestora, alergă într-un suflet în întâmpinarea generalului şi urlă cât îl ţinu gura:

— Mărite stăpân... Niciunul dintre sclavi n-a fugit! Din vina lor azi-noapte au murit douăzeci şi şapte. Ceilalţi sunt bine, se roagă zeilor să te ajute pe tine şi pe războinicii tăi să cuceriţi Roma şi toată Italia!

Zdrenţăroşi, pe jumătate goi, cu barba şi părul crescute în neştire, sclavii stăteau în capul oaselor sau se tolăniseră pe coastele munţilor Cortonei. Din tunicile rupte le ieşeau la iveală oasele vizibile sub pielea întinsă, burţile căzute, încheieturile umflate ca şi rănile lăsate la voia întâmplării. Ciorchini de trupuri numai pielea şi osul stăteau pe povârnişul de la poalele munţilor. Erau mai mult de zece mii.

— Haideţi!... Ce mai aşteptaţi!... Strigaţi: trăiască marele stăpân! urlă Gama, învârtind biciul lung deasupra capului.

Sclavii se mişcară, dar niciunul nu-şi descleştă gura. Hannibal îl întrebă pe paznicul şaşiu:

— Unde se află italicii?... I-ai separat?

— Da! tună Gama. Sunt acolo, în partea stângă.

Să fi tot fost trei mii şi cinci sute de italici. Hannibal se apropie de ei examinându-i pe furiş. Se urcă apoi pe o buturugă gata să-şi înceapă cuvântarea. Însoţitorii lui erau nerăbdători să vadă ce o să spună.

— Italici, Hannibal n-a venit în Italia să vă înrobească, li se adresă punul în latină. Veacuri de-a rândul strămoşii voştri au suportat jugul sclaviei romane. O să-l suportaţi şi voi, şi copiii, şi nepoţii voştri dacă nu veţi înţelege aşa cum trebuie cuvintele mele... Pe voi v-au făcut prizonieri oştenii mei în luptele în care v-au împins romanii, dar eu nu vă consider vrăjmaşi, vă vreau binele şi am hotărât să vă dăruiesc libertatea...

Decizia comandantului ului pe căpeteniile cartagineze. Se încrucişară priviri fulgerătoare, comandanţii mormăiră mai întâi, apoi şoapta se transformă în vacarm. Sclavii săreau şi se îngrămădeau în jurul lui Hannibal, zăngănind din lanţuri. Se înghesuiau, se dădeau la o parte unul pe celălalt şi se târau în patru labe spre el; mulţi plângeau de bucurie, se îmbrăţişau şi râdeau ca ieşiţi din minţi.

Hannibal continuă:

— Duceţi-vă la casele voastre şi spuneţi pretutindeni: Hannibal nu a venit în Italia s-o înrobească, ci s-o elibereze de domnia romanilor, urâtă în toată lumea!

Din mii de piepturi răsunară aclamaţii detunătoare. Sclavii strângeau în braţe genunchii comandantului, mulţumindu-i cu lacrimi în ochi. Erau printre ei lucani, samniţi, calabrii, pescari din gloful Salapia, crescători de cai

din Pandosia, marinari uzetini, italici negricioşi din Thurii, crotoni din Petelia, toţi războinici vânjoşi între douăzeci şi treizeci de ani.

Hannibal porunci lui Gama cel saşiu să le scoată cătuşele şi să le dea merinde pe trei zile.

— De ce le dăruieşti libertatea? scrâşni din dinţi Colontai.

— Nu sunt numai sclavii tăi! îi reproşă Sivas.

— Ce o să le spunem războinicilor noştri când vor auzi de toate astea? întrebă Maharbal.

Hannibal râse şi le făcu semn cu ochiul cel sănătos:

— Tăceţi... În ţinutul lui fiecare va povesti despre nobleţea noastră, ceea ce este adevăratul chip de derutare a adversarului. După ce cucerim Roma şi toată Italia, puteţi să luaţi câţi sclavi poftiţi.

Oştenii se înveseliră. Maharbal răspunse:

— Credeam că ai înnebunit! Numai un nebun de legat sau Hannibal poate da drumul la mai bine de trei mii de prizonieri!

Ceilalţi comandanţi încuviinţau în gura mare hotărârea lui Hannibal.

Un tânăr sclav din Thurii înţelese însă toată discuţia lor, deşi fusese purtată în limba punică. Ca marinar, el întâlnise tot felul de seminţii cărora le deprinsese şi graiul. Strângând din pumni tânărul, pe numele său Pamphilus Acer, se stăpânea să nu scoată nicio vorbă.

Hannibal ajunse cu suita lui în locul unde se aflau prizonierii romani.

— Adu încoa toţi ofiţerii! porunci acesta lui Gama.

Istoviţi şi cu tunicile rupte, mai mult de cincizeci de oşteni romani se opriră sfidători lângă scările cartaginezilor.

— Care este cel mai mare în grad? întrebă Hannibal.

— Asta! îi răspunse Gama şi-i dădu brânci unui sclav.. Este tribun.

— Tu eşti tribun? se miră punul.

Romanul se uita drept în ochii lui şi tăcea.

— Cum te numeşti? N-auzi ce te întreb? îşi ieşi din fire Hannibal.

— Trebuie să răspund?

— Trebuie!

— Atunci o să vă spun... Eu sunt fiul lui Marcus Novius, tribunul militar care a contribuit mult la distrugerea flotei tatălui tău. Părintele meu a scufundat opt vase punice, capturând o mie patru sute de marinari şi soldaţi de ai voştri. Am luptat la Ticinus şi la Trebia. Am fost făcut prizonier la Lacul Trasimenus datorită nebuniei consulului Flaminius. Înainte de a cădea rănit, am ucis patru călăreţi numizi din detaşamentul scârbei ăsteia de aici, de lângă tine.

— Câine de roman! urlă la el Maharbal şi-l lovi în cap cu mânerul biciului. O să vezi tu în curând ce înseamnă să fii sclav la numizi.

Romanul îi zise calm:

— Aşa se întâmplă când zeii nemuritori fac glume cu sclavii şi le dau temporar puterea şi stăpânirea asupra celorlalţi!

— Cine sunt sclavii pomeniţi de tine? îl întrebă Hannibal, clipind des din ochi.

— Cei cărora la Erix romanii le-au redat libertatea pentru optsprezece dinari de căciulă. Pe atunci unii dintre noi s-au împotrivit acestui lucru. Tatăl meu, Marcus Novius, sa numărat printre ei. El era de părere că sclavia trebuie fie definitiv desfiinţată, fie menţinută de la naşterea robului şi până la moartea lui. De-i dăruieşti libertatea, te va înrobi pe tine şi se va purta mai rău decât te-ai purtat tu cu el. A sosit timpul acum să vadă toţi câtă dreptate a avut părintele meu. De aceea voi veţi fi nimiciţi. Cartagina va dispărea. Doar numele vostru va mai dăinui.

— În genunchi, sclav spurcat! tună Hannibal, dându-i un pumn lui Novius drept în faţă.

Romanul se împletici, dar nu căzu. Din nas îi curgea şiroi sângele. Acesta nici nu încerca să se şteargă.

— Nu mi-e frică de tine, barbarule! îl înfruntă Novius. Vrei să-ţi dovedesc?

— Când o să fii răstignit... De pe. Cruce poţi să-mi dovedești!

— Nu... Acum. Uite dovada! Na!... şi tribunul îl scuipă pe Hannibal drept în faţă.

Căpeteniile cartagineze încremeniră. Rămaseră înmărmuriţi câteva clipe, apoi îşi traseră toţi săbiile din teacă şi se năpustiră asupra sclavului. Novius stătea cu capul sus, mândru şi sfidător. Maharbal îl străpunse primul cu sabia. Pentru a-şi descărca mânia, ceilalţi se apucară să ciopârţească cadavrul tribunului Novius.

Hannibal îi zise lui Mago:

— Am fost înjosit... Astăzi o să ordoni să fie răstigniţi pe cruce două sute de sclavi romani.

***

În fruntea a cinci sute de aleşi războinici, Gips spartanul atacă Clusium, intră în oraş şi începu să-i descoasă pe puţinii locuitori rămaşi pe loc dacă au auzit ceva despre vreo armată aflată prin apropiere. Câţiva moşi şi babe îşi scoaseră capul din adăposturi şi se duseră la călăreţi:

— Este... Este armată. În fiecare zi vin aici cete mai mici şi patrule, dar asta este oastea lui Hannibal, îi lămuri un uncheș slab, cu gâtul subţire şi

capul noduros. Noi îi cunoaştem bine pe oştenii voştri, să le dea zeii mult noroc, deşi ne cer peste puterile noastre... Iar noi le dăm fiindcă ştim că stăpânirea cartagineză va fi mai blândă decât cea romană. Chiar ieri i-am dat merinde pe săturate unui numid, oştean de al vostru. A venit aici cu o fată îmbrăcată în armură şi cu coif în cap. Cu ei mai erau încă vreo treizeci de oameni, flăcăi zdraveni, unul şi unul...

— Asta este Asop, îi şopti centurionul lui Gips.

— Încotro au luat-o? îi întrebă spartanul.

— La vale spre Volsinii... Este patrula voastră, nu-i aşa?

— Eu ştiu unde s-au ascuns.! Se amestecă în vorbă alt bătrân cu mustăţile şi barba ca de ţap. Le-am ajutat să ducă sacii cu merinde. Ştiu unde sunt... A mai fost cu mine şi Anxius ăsta pe care-l vedeţi aici.

— Aşa e, şi eu am fost cu ei, încuviinţă primul uncheş cele spuse de al doilea. Eu, Anxius şi ăsta de aici de-i zice Nefarius, ştim unde şi-au făcut colibe şi bordeie pe malul lacului Volsinii. Dar, ferească-ne zeii de cele rele, nu sunt prietenii voştri?... Nouă ne-au spus că fac parte din armata lui Hannibal.

— De ce îi căutaţi? îi iscodi Nefarius.

— Este un detaşament de al nostru rătăcit, îi răspunse centurionul. Trebuie să-i găsim şi să-i schimbăm. Voi o să ne conduceţi în acel loc... Tu şi ăsta de aici... Cum îi zice...

— Anxius... Anxius îl cheamă... Anxius, fiul lui Precox, iar eu sunt Nefarius...

— O să mergem să vă arătăm, grăi Anxius. Ştiu locul unde se află... De ce să rătăciţi! Ştiu locul. L-aş nimeri chiar şi cu ochii închişi. La miezul nopţii şi tot l-aş găsi. Legat la ochi.

Gips şi centurionul schimbară priviri pline de semnificaţie. Li se oferea prilejul să-l prindă pe Falcon cu toată liota lui.

— Aveţi cai? îi întrebă centurionul pe cei doi uncheşi.

— Avem, avem cai, îi răspunse Neferius. I-am cumpărat de la cei ce-au trecut pe aici, retrăgându-se biruiţi de la Trasimenus. I-am plătit cam multişor, dar ce să faci dacă avem nevoie de ei.

— Da, da, dădu din cap centurionul. Vă credem că i-aţi plătit şi răsplătit!...

După ce-şi odihni puţin caii, ceata lui Gips porni în revărsatul zorilor spre sud, călăuzită de cei doi bătrâni. Anxius şi Neferius călăreau o mândreţe de trăpaşi de luptă, zdraveni şi bine hrăniţi.

— Buni cai mai aveţi, le zise centurionul.

— De ce nu, îi răspunse Anxius. Sunt ei de la romani, dar le-au dat de mâncare numai grâu! Cum să nu fie buni!...

Pe drum unchiaşii se apucară la ceartă măsurându-şi serviciile făcute armatei punilor.

— Eu am dat trei saci de ovăz! Se lăudă Nefarius.

— Cred şi eu, doar l-ai dat din hambarul altuia...

— Tot una-i. Proprietarul fugise... Fetei i-am dăruit o brăţară de argint.

— Iar eu numidului cercei de aur, sări cu gura Anxius.

Nefarius îşi ridică buza de jos până aproape de nas şi-l repezi pe lăudăros:

— Lasă-te păgubaş! Tu n-ai văzut în viaţa ta aur.

— Ucigă-te-ar Iupiter cu tunelul lui, coţofană crăcănată ce eşti!... N-am văzut eu aur!... Consulul Servilius mi-a promis o mină de aur dacă-i arăt cel mai scurt drum de scăpare din faţa punilor care-l fugăreau în jurul Perusiei.

— Asta nu s-a petrecut niciodată! i-o reteză plin de ţâfnă Nefarius. Şi ce-a mai fost? Ţi-a dat?

— Mi-a dat şapte ciomege în spate fiindcă am refuzat să-i arăt drumul. Îi urăsc pe romani.

Detaşamentul a înaintat fără grijă până când au ajuns în oraşul Volsinii. Spartanul era convins că nu are niciun motiv să meargă cu ochii în patru până la lac. La numai două ore după ieşirea din Clusium, Asop cu încă treizeci de călăreţi le călcă însă pe urme. La amiază Cota roşcovanul se împlântase în coasta stângă a spartanului, iar în dreapta se proţăpise Cethegus cu două sute de voluntari romani şi italici. Cele trei detaşamente ţineau legătura între ele cu ajutorul fumului şi rămaseră în umbră până la apusul soarelui.

Cartaginezii descălecară să-şi odihnească caii. În amurg din sud sufla o boare ce răspândea miresme de salcie şi nuferi. Lacul Volsinii nu era departe. Dincolo de livezile de la orizont se profilau coroanele plopilor înalţi, vrând parcă să se scufunde în azurul cerului. Păsările zburau de colo până colo în căutarea unui loc bun de înnoptat.

Războinicii se tupilară printre tufele de pe pajişte fără. Să facă focul şi se apucară să mănânce, în vreme ce caii păşteau de zor.

Spartanul trimisese două patrule de recunoaştere, fiecare numărând zece oameni şi acum le aştepta să se întoarcă. Gips şi centurionul vorbeau în şoaptă, cei doi unchiaşi din Clusium, Anxius şi Nefarius dormeau pe pământul cald, soldaţii discutau încet. La răsărit se ridică luna şi lumină păşunile întinse, tufele şi copacii singurateci. De undeva se auzi scheunatul unei vulpi de câmpie: o dată, de două ori, de trei ori.

Nefarius se ridică în capul oaselor şi începu să se scarpine în cap şi să caşte, apoi zise ca pentru sine:

— Mlaştina e plină de vulpi. Dacă aş fi luat ogarii, m-aş fi ales cu două-trei.

— Ce vulpi! Ia nu mai îndruga verzi şi uscate... se foi Anxius, apoi se sculă şi el.

Sacra linişte a naturii era întreruptă doar de răsuflarea cailor ca şi de fâşâitul ierbii ronţăite de ei.

Timpul trecea, iar patrulele nu se mai întorceau.

— Bătrânii trebuie legaţi şi ţinuţi în juvăţ, murmură centurionul.

— Ai dreptate. Ne şi apucăm de treaba asta! încuviinţă Gips.

În acea clipă liniştea războinicilor fu tulburată de tropăitul unor copite. Oamenii zăriră în depărtare cinci cai fără călăreţi în şa, învăluiţi în palida lumină a lunii. Spartanul şi centurionul le ieşi în întâmpinare.

— Sunt trăpaşii noştri! izbucni uluit Gips. Vrăjmaşii ne-au nimicit patrula!

Din altă direcţie sosiră înspăimântaţi încă trei cai.

— Şi pe cea de a doua... Scrâşni din dinţi centurionul. Toţi pe cai!...

Cât ai clipi din ochi se făcu o învălmăşeală nemaipomenită, oamenii strigau, se înghesuiau să se caţere în şa, armele zăngăneau. Unul dintre ei strigă celorlalţi:

— Ţineţi-i pe moşi!... Au spălat putina!...

Culcaţi pe coamele cailor, Anxius şi Nefarius se arătară o clipă în lumina lunii, apoi se făcură nevăzuţi după tufe. Nimeni nu-i urmări fiindcă la câteva sute de metri în faţa ochilor ostaşilor puni răsăriră nişte călăreţi. Înşiraţi unul în spatele altuia ei apăreau şi dispăreau ca nişte stafii.

— Trădare! urlă centurionul. Am fost atraşi în cursă.

— Înainte! comandă Gips, învârtindu-şi deasupra capului sabia.

Au mers la pas, cu băgare de seamă, ciulindu-şi urechile la toate zgomotele din noapte, până ce au desluşit în depărtare orăcăit de broaşte. Vântul împrăştia miros de apă stătută şi de cimbrişor. Roiuri de ţânţari se învârteau pe la urechile soldaţilor, zumzăiau şi le înţepau faţa şi mâinile. Mlaştina era la doi paşi, iar în spatele ei se întindea lacul Volsinii acoperit de un desiş de trestii. Cartaginezii simţeau că-i cuprinde frica. Li se părea că cineva îi pândeşte după tufărişul şi trunchiurile copacilor singurateci crescuţi la întâmplare pe pajiştile întinse.

Sunetele unor trompete răzbătură până la ei de undeva, din pântecele pământului. În zadar se străduiau punii să descopere direcţia din care vine zvonul de trâmbiţă. Străbătu însă până la ei şi tropotul unor copite ce izbeau pământul tare.

— Ne vor ataca din câteva părţi, le spuse Gips.

— Să ne împărţim imediat în trei cete? îl întrebă centurionul. Suntem cu siguranţă mai mulţi decât ei!

Spartanul încuviinţă ideea centurionului şi-şi împărţi detaşamentul în trei.

În faţa punilor răsăriră din nou călăreţii, cam treizeci la număr.

— Am să-i pun pe fugă! strigă centurionul, slobozind semnalul de pornire a detaşamentului său. Cei două sute de soldaţi dădură pinteni roibilor şi începură să galopeze. Toţi aveau impresia că depărtarea dintre ei şi inamici se micşorează. Frunzele plopilor foşneau în adierea vântului. Sălciile pletoase îşi desfăşurau umbrele întunecate pe pământ, tufele păreau mai mari şi mai dese. Pentru un moment urmăritorii îşi pierdură ţinta pentru că întunericul învălui totul în jur. Acoperită de un nor negru, luna îşi stinse strălucirea. Mânându-şi nebuneşte caii, punii intrară în tufişuri, apoi săriră peste ele, goniră mai departe şi în cele din urmă caii li se scufundară până la chingă în noroi. Tăcerea nopţii sfâşiată de gemetele şi strigătele de ajutor ale oamenilor, învălmăşite cu nechezatul cailor. Primul rând de războinici se cufundă în mlaştină, al doilea se buluci peste primul, iar ceilalţi, peste măsură de uluiţi, fură cu toţii surpaţi din şa, înţepaţi din spate, bătuţi şi măcelăriţi de topoarele adversarilor.

La urechile lui Gips şi ale oştenilor săi ajunseră numai crâmpeie din ţipetele oamenilor şi nechezatul cailor. După scurt timp tăcerea nopţii se aşternu iarăşi peste tot.

Pe marginea mlaştinii Gerion, uriaşul eritreian, ţinea de gât un libian, singurul supravieţuitor pe care-l scutura de parcă vroia să-i desprindă astfel cuvintele de pe buze:

— Spune cine vă este căpetenie şi câţi sunteţi!

Mort de frică, libianul tăcea. Din întuneric răsăriră Anxius şi Nefarius. Câţiva războinici se năpustiră asupra lor.

— Anxius şi Nefarius! strigară uncheşii într-un glas şi se apropiară de mulţimea de oşteni.

— În fruntea a cinci sute de călăreţi, Gips spartanul se îndreaptă asupra voastră! îi vesti Nefarius.

— Scădeţi jumătate din numărul total, căci aţi tăiat şi înecat în baltă bună parte din rândurile adversarilor.

— Noi i-am atras aici… — îi lămuri Anxius.

În clipa aceea goarna sună iarăşi, dar de astă dată mai aproape.

— Falcon, dă semnalul de atac! strigă Venilia şi se aruncă pe cal. O urmară şi ceilalţi fraţi.

Gerion frânse gâtul prizonierului libian, îl aruncă în mlaştină, sări în şa şi goni după ceilalţi. Uncheșii din Clusium încheiau suita turdetanilor.

Lupta nu a durat mult. Lumina lunii se revărsă din nou asupra naturii. Adversarii se puteau desluşi bine unii pe alţii. Punii se băteau cu disperare şi cădeau atacaţi din trei părţi. Gips îi respingea cu calm şi chibzuială. Înconjurat de o mică ceată de spartani ce-i apărau marginile şi spatele, îşi croia drum cu neostoită putere prin mulţimea de italici, jinduind să se încleşteze cu Falcon sau Cota. Ucise mai întâi doi barbari de-ai lui Cota, apoi cu o cumplită lovitură de sabie prăvăli de pe cai patru italici, se năpusti asupra decurionului Cethegus şi-l pocni în cap cu spada. Coiful tare rezistă. Romanului i se făcu negru în faţa ochilor, dar numai pentru o clipă. Spartanul crezu că l-a omorât şi-l lăsă în voia soartei. Cethegus îşi ridică securea, ţintindu-şi vrăjmaşul şi-i reteză o mână din umăr. Gips se prăbuşi de pe cal. Trupul lui fu zdrobit de copitele roibilor. Asop, Cota, Falcon, Ombolt şi Gerion năvăliră ca lupii asupra spartanilor care mureau fără să crâcnească. Barbarii lui Cota îşi împlintau cuţitele în adversarii lor libieni. Călare pe roibi iuţi şi zvelţi, Lucia se învârtea împreună cu Venilia în jurul oştenilor, dând lovituri năprasnice.

Moartea cruţă doar opt războinici puni. Aceştia se mistuiră în întuneric pe caii lor, căci luna intrase din nou în nori. Barbarii lui Cota înjunghiară împreună cu cei doi uncheşi din Clusium vreo treizeci de răniţi, încăierându-se şi certându-se pe pradă.

În noaptea aceea Venilia îşi ucise al cincisprezecelea duşman, iar Lucia pe al zecelea.

Vica Pota descălecă, îngenunche printre cadavre şi mulţumi zeilor care i-au insuflat puterea să-şi ducă la îndeplinire jurământul. Apoi se sculă şi grăi către ceilalţi:

— Bucuraţi-vă, prieteni!... Legământul meu a fost dus la capăt. Acum mă supun dorinţei tatălui meu şi am să fiu alături de cel mai bun şi cel mai viteaz războinic.

— Trăiască Vica Pota!... Trăiască Falcon! strigară războinicii.

Lucia sări şi-şi îmbrăţişă prietena. Gerion căzu în genunchi în faţa ei şi începu să plângă. Venilia îl strânse la piept, izbucnind la rândul ei în lacrimi:

— Am adus jertfă tatălui meu cincisprezece vieţi de vrăjmaşi. Zeii să aibă milă de sufletul lui!

Se întoarse apoi către Gerion:

— Tu ai fost sclav în casa mea, cumpărat la târg şi plătit cu bani. Dar eu vă spun: nu există o comoară pe măsura omeniei şi prieteniei tale.

— Bunătatea şi dragostea ta sunt mai scumpe decât toate comorile din lume, îi zise eritreianul, sughiţând de plâns.

Falcon o îmbrăţişă pe fată şi grăi cu o voce vibrând de emoţie:

— Un an de zile am tremurat pentru viaţa ta. Mă temeam că o să te pierd din clipă în clipă. Aduc mulţumire slăviţilor zei nemuritori, căci acum se va împlini voinţa gloriosului tău tată şi a noastră!

— Dacă vă face plăcere, atunci să facem nunta în casa mea, la Clusium, ocrotiţi de altarul şi penaţii mei care, de două sute de ani încoace, au dăruit o viaţă lungă tot neamului Nefarius, se amestecă în vorbă unchesul.

— Penaţii mei sunt mai puternici! sări Anxius ca ars. Cer ca zeul Himeneu să fie celebrat sub acoperişul meu, fiindcă strămoşii mei n-au fost cu nimic mai prejos de ai ţapului ăstuia, iar viaţa lor n-a fost de loc mai scurtă ca a străbunilor lui!

Războinicii se aruncară în şa şi porniră cu însufleţire spre Clusium pentru a sărbători căsătoria lui Falcon cu Venilia. Fără a se gândi la primejdie, cele câteva sute de războinici se duceau drept în gura lupului: de la Clusium până în tabăra lui Hannibal nu erau decât două ceasuri de mers călare.

CAPITOLUL AL XVIII-LEA

*După **bătălie o să** numărăm*
*caii **şi o să** vedem câţi puni*
au fost.
Nefarius

Italicii cărora Hannibal le dăruise libertatea mergeau grupuri-grupuri pe drumul spre Clusium. Desculţi, cu tălpile băşicate şi lipsiţi de vlagă, foştii prizonieri abia se mişcau. Pamphilus Acer, sclavul din Thurii, glăsui către ceilalţi:

— Hannibal ne-a slobozit pe noi ca să supună mai uşor toată Italia. După cucerirea Romei, vom deveni şi noi sclavii lui.

Un lucan se răsti cu trufie la el:

— Punul n-a dat nicio dovadă de nebunie! Nu văd de ce ne-ar fi dat drumul ca să ne pună din nou în lanţuri!

— Când Maharbal şi ceilalţi generali s-au înfuriat, văzând că ne dăruieşte libertatea, vulpoiul ăsta de african le-a spus că de îndată ce cucereşte Roma o să ne robească iarăşi. A vorbit în limba punică, dar eu am înţeles bine totul. Cu ajutorul trădării noastre va cuceri Italia.

— De ce n-ai lătrat pe când ne aflam încă în tabără? Eu te-aş fi denunţat. Meritai să atârni pe cruce, fiindcă zeii se răzbună pe toţi nerecunoscătorii, îi răspunse ameninţător lucanul.

— Pe Hannibal eliberatorul o să-l glorificăm cât vom trăi. Am să durez un sanctuar în casa mea pe care o să-l închin slăvitului cartaginez. Îl voi adora ca şi pe ceilalţi zei, se făli un al doilea lucan.

Un tânăr cu numele Publius se apropie de Acer, vrând parcă să între sub aripa lui ocrotitoare şi-i zise:

— Aţi văzut crucile acelea pe care sunt răstigniţi romanii? Două sute de sclavi zac pironiţi pe cruci de-a lungul şoselei dintre Clusium şi tabăra cartagineză. Şi ştiţi pentru ce? Pentru că tribunul Marcus Novius l-a scuipat în obraz pe Hannibal.

— Pentru o astfel de jignire eu aş fi răstignit şi o mie de sclavi! Dădu cu gura primul lucan.

Nimeni nu mai rupse tăcerea. Toţi se târau pe drumul de căruţe, zdrelindu-şi picioarele în bolovani şi pietre. În urma lor se ridica un nor de praf ce plutea în văzduh, nerisipit nici de ploaie, nici de vânt. Soarele îi ardea pe asudaţii oameni drept în ceafă. În depărtare se zărea o casă ţărănească. Dintre tei şi duzi ţâşnea bolovanul legat de cumpăna fântânei.

— Acolo este o fântână! izbucni lucanul şi lungi pasul.

Ceilalţi tropăiră cu picioarele lor goale prin colbul gros.

— Apă! murmură un om, umezindu-şi cu limba buzele crăpate.

Cu picioarele pline de răni şi băşici, italicii se poticneau şi gemeau, lăsând urme însângerate pe pământul negru.

Acer şi Publius se abătură din drum şi se aşezară sub un pom. Veniră alături de ei încă şase sclavi eliberaţi şi se apucară să scoată din sân cu toţii coji de pâine de ovăz: ultimele fărâme de mâncare primite la plecare din tabăra punilor. Cu toate că erau morţi de foame, oamenii mestecau îndelung pentru a simţi cât mai mult cu putinţă gustul pâinii în gură. După ce îmbucară şi ultima fărâmiţă, Publius le grăi:

— De aici până acasă trebuie să merg cel puţin treizeci de zile. Cu ce o să-mi ţin zilele în tot acest răstimp?

Nimeni nu zise nimic. Ochii somnoroşi ai tânărului urmăreau grămada de oameni care se apropiau de fântână..

— Sunt adevărate cele spuse de tine? Aşa a vorbit Hannibal? întrebă el.

— Întocmai, întări Acer.

Zărind grupul aşezat la umbră şi alţi italici veniţi din urmă se abăteau din drum, de se făcură cam două sute la număr. Printre ei se aflau Anxius şi Nefarius, fiecare cu câte un urcior mare plin cu vin în braţe. Foştii sclavi îi rugau să le dea şi lor să bea, dar degeaba. De-abia când ajunseră la copacul de pe pajişte, cei doi dădură tuturor câte o înghiţitură. În acest timp Publius povestea celor strânşi în jurul lui ce i-a spus Hannibal lui Maharbal.

Italicii repetau între ei cuvintele auzite şi le transmiteau şi noilor sosiţi.

— Ce e?... Ce s-a întâmplat? Întrebau curioşi noii veniţi.

— Rău. Mai rău de atâta nu se poate.

— Ce e?... Ce e?... Vorbiţi odată!

În jurul pomului de pe pajişte se aflau acum mai mult de trei sute de oameni. Ulcioarele fuseseră golite amândouă. Anxius apucă unul de toartă şi îl izbi de copac, rostind răspicat:

— Aşa să se facă ţăndări toţi duşmanii Italiei libere!

— Spuneţi odată ce a fost! urlau noii veniţi.

— O să vă lămuresc eu, îi linişti Nefarius. Hannibal s-a căit că v-a dat drumul. Le-a dat ordin lui Maharbal, lui Borax Insuber şi lui Colontai cel Gras să vă înhaţe din nou pe toţi!

— Minte!... E o minciună gogonată! strigă un călăreţ cu picioarele strâmbe din Pandosia.

— Asta este vreo născocire de-a unchiaşului! săriră şi alţii cu gura.

Mulţi însă se înspăimântară.

— Suntem pierduţi! O să ne ajungă! Noi de-abia ne ţinem pe picioare, iar ei sunt pe cai.

— Să ne punem la adăpost, oameni buni! izbucniră alte voci.

Deodată, Acer urlă înspăimântător:

— Eu sunt acela care am auzit cuvintele lui Hannibal! Toţi vom fi din nou luaţi prizonieri! Trebuie să fugim cât mai departe de drum.

— Vă duc eu într-un loc sigur, îi îmbie Anxius.

— N-avem nevoie... Ne ducem fiecare pe la casele noastre. Ne-am săturat de război şi de sclavie!

Rândurile se îngroşau din ce în ce mai mult. În câteva locuri izbucniră certuri. Dinţii scrâşneau, se strângeau pumnii. Omul din Pandosia ridică prăjina în care se sprijinea şi se repezi la Acer, ameninţându-l:

— Tu ne-ai învrăjbit!

Nu apucă însă să-l lovească cu prăjina pe tânăr că Anxius îl pocni cu ulciorul în cap. Italicul se prăbuşi cât era de lung.

Se încinse atunci o bătaie fără pereche pe lume. Înfometaţi, istoviţi, cu picioarele tremurânde, oamenii se băteau ca nişte momâi fără sânge în vine şi fără cap pe umeri. Cel lovit sau înghiontit cădea şi rămânea culcat, nemaiputând să se scoale. Înjurăturile amestecate cu văitături se prefăceau în gemete şi plâns cu sughiţuri.

Faţă de sclavii neputincioşi, uncheşii din Clusium erau nişte uriaşi. Pumnii lor osoşi îi doborau pe toţi la rând. Acer şi Publius erau de partea lor. Nu erau însă singurii: li se mai alăturaseră încă câteva zeci de sclavi care luptau mai mult din gură, decât cu braţele.

Lipsiţi de putere, oamenii se trăgeau de păr şi de barbă. Pe câmp se răspândiră zadarnice strigăte înfundate, înjurături şi gemete.

În mijlocul vacarmului general se auzeau exclamaţii de tot felul:

— Trăiască Hannibal eliberatorul!... Jos cu tâlharii de cartaginezi!... Moarte hoţilor puni!... Trăiască vulturii romani! Jos Scipio!...

Deodată un ţipăt ascuţit sfâşie tumultul:

— Oameni, scăpaţi-vă viaţa! Călăreţii lui Hannibal se îndreaptă spre noi.

Bătaia conteni îndată. Cu nasurile pline de sânge, cu bărbile şi părul smulse, cu frica oglindită pe faţă şi intrată în suflet, sclavii îşi întoarseră privirile înspăimântate către drumul spre Clusium. Peste o mie de călăreţi se legănau în şa, învăluiţi într-un nor de praf. Italicii rămaseră încremeniţi câteva clipe, după care groaza şi disperarea puseră stăpânire pe ei. Unii plângeau scâncind asemenea unor copii, alţii ţipau şi-şi muşcau degetele, iar lângă aceştia nişte oameni priveau fără de ţintă în depărtare, de parcă li se atrofiaseră toate simţurile. Mulţi se trântiseră pe pământ, tremurând de frică.

. Călăreţii se apropiară, îşi întoarseră caii şi-i minară, peste fâneţe.

— Oameni buni, ăştia sunt romani! izbucni Nefarius fericit. Vin legionarii romani... Sculaţi-vă!... N-o să vi se întâmple nimic!

Italicii tresăriră, se apucară să pălăvrăgească cu veselie, să se îmbrăţişeze şi să se sărute. Acer se apropie de Anxius şi-i şopti la ureche:

— Ăştia sunt oamenii lui Hannibal, gali îmbrăcaţi în veşminte romane, cu zale şi coifuri tot de-ale lor. Căpetenia lor este Borax Insuber. Îl cunosc bine.

— Trăiască romanii!... Trăiască armata romană!... Urlară sclavii în cor.

Şi alţii îi recunoscură însă pe galii îmbrăcaţi în uniforme romane şi începură să se agite. Acer le atrase atenţia:

— Purtaţi-vă ca şi cum aţi crede că sunt romani. Ei nu vin asupra noastră.

— Se duc să-l prindă pe Falcon! îi şopti Anxius lui Nefarius.

— De unde ştii?

— Nu ştiu, îmi dau şi eu cu presupusul... Du-te... Ieşi de aici... Fugi... Ascunde-te în „vizuina vulpilor”!

Nefarius o zbughi după un tufiş stufos.

Călăreţii ajunseră lângă italici. Comandantul galilor începu să urle ca un apucat:

— Cine sunteţi?... Care vă este căpetenia?

— Aceştia sunt italicii eliberaţi de Hannibal, rosti Anxius. Se duc oamenii pe la casele lor. Dar voi?...

— Noi facem parte din legiunea lui Marcus Minucius, îi răspunse Borax într-o latinească stricată.

— A ăluia de la Roma? se miră bătrânul.

— Exact. El ne-a trimis să-l schimbăm pe Falcon şi pe oamenii lui care se află prin bălţile lacului Volsinii. Ai auzit ceva despre acest detaşament roman?

— Auzit! încuviinţă Anxius. Acum două zile războinicii aceştia au fost la Clusium.

— La Clusium?...
— Chiar aşa... Au avut nuntă.
Galul făcu ochii mari de mirare.
— Şi-acum unde sunt?
— La lac, în mlaştină...
— O să ne duci acolo...
— Vă duc...
În acest timp Nefarius se târî de la o tufă la alta şi ajunse într-o vale acoperită de jnepeni, unde găsi cei doi cai lăsaţi aici de el şi de Anxius. Moşulică încălecă pe unul şi, luându-l pe celălalt de dârlogi, porni în goană spre sud. Ziua era pe sfârşite când acesta ajunse în baltă.
Falcon, Ombolt şi Gerion îl ascultară pe uncheş, minunându-se de viclenia lui Hannibal.
— Cine şi-ar fi putut închipui că sunt gali în uniforme romane! Cugetă Ombolt cu glas tare. Zeii ni l-au trimis pe bătrânul ăsta.
Pe când făceau planul de întâmpinare a duşmanului, Nefarius prindea puteri cu carne grasă de oaie udată cu vin bun.
— Câţi sunt? îl întrebă Falcon.
— Cine?
— Galii.
— Vreo mie sau poate mai mult. Nu i-am numărat. După bătălie o să numărăm caii şi o să vedem câţi au fost.
Între timp veniră şi ceilalţi războinici şi începură să se intereseze imediat de noutăţi.
— Vin galii! Le dădu de veste Falcon. Hannibal i-a echipat special pentru noi. Poartă veştminte, armuri şi coifuri romane.
— Minunat! Se bucură Cethegus. Cine îi conduce?
— Borax Insuber...
— O-ho! În bătălia de la poalele munţilor Cortonei, el l-a ucis pe tribunul Maxentius. Acum am ocazia să răzbun moartea comandantului meu.
— Anxius o să-i momească încoace – le spuse Nefarius. Mi-a spus să fug şi să mă ascund în „vizuina vulpilor".
Oştenii izbucniră cu toţii în râs.
„Vizuina vulpilor" era o limbă de pământ aflată în mijlocul stufărişului des, un fel de luminiş mai mult lung decât lat, înconjurat de mlaştini, în care se putea pătrunde printr-un singur loc. Falcon le întinse aici o cursă. Două sute de etrusci comandaţi de Cethegus făcură, pasămite, popas în poiană. Falcon ocupă latura stângă, unde-şi aşeză în păpuriş o sută de oşteni. Pe

latura dreaptă se tupilară Gerion, Ombolt şi Venilia cu trei sute de romani. Cota roşcovanul, Asop, Lucia se plimbau pe cai cu încă treizeci de munteni prin faţa cursei ca un post ocupând o poziţie avansată.

Războinicii gali se iviră la asfinţitul soarelui. Zărind de departe mica ceată, începură să le facă semne cu mâna şi suliţele în semn de prietenie. Muntenii le răspunseră cu chiote şi se retraseră pe neobservate către capcană.

În fruntea detașamentului galilor călărea Borax Insuber. Lângă el era Anxius. Uncheșul se legăna în șa, la spatele unui războinic gal.

— E-hei, noi suntem romani... Trăiască Roma! strigară mulţi dintre ei.

Distanţa se micşora din ce în ce mai mult.

— Trăiască romanii!... răcni Cota. Oamenii lui re-luară urarea făcând cu mâna, dar se retrăgeau fără încetare spre „vizuina vulpilor".

Deodată galii dădură cu ochii de o tabără. În aparenţă nepăsători, oamenii lui Cethegus stăteau în capul oaselor sau erau tolăniţi în iarbă. Borax îşi zise că asta este toată ceata lui Falcon, îşi trase sabia de la brâu şi comandă:

Înainte!... Lovește!...

Galii îşi puseră suliţele între urechile cailor şi dădură năvală. Detașamentul lui Cota o apucă la fugă drept spre Cethegus. Etruscii se aruncară pe cai într-o clipită.

Anxius îi făcu vânt galului din faţa sa şi se dădu la o parte.

Lupta începu. Galii îi împingeau pe etrusci înapoi, încercând să-i spulbere din calea lor. Dar din spatele lor răsună o goarnă. Luptătorii lui Falcon năvăliră din dreapta şi din stânga. Galii înmărmuriră.

Din mlaştină se ridica o boare încărcată cu duhoarea. Apei stătute şi a florilor de baltă. Speriate de strigătele oamenilor, nechezatul cailor şi zăngănitul armelor, becaţele şi găinuşele de baltă zburau piuind pe deasupra câmpului de bătaie.

Dându-şi seama că au căzut în cursă, galii îşi întoarseră caii cu intenţia de a străpunge încercuirea. Cota şi Cethegus îi atacară pe la spate. Căliţi în focul atâtor bătălii, războinicii dădeau cumplite lovituri rapide, de parcă se grăbeau să nu-i apuce noaptea. Borax Insuber ucise trei etrusci, îşi făcu loc prin mulţime şi se năpusti asupra romanilor. Un tânăr fu tăiat de el aproape în două, decurionului îi reteză o mână şi o asaltă pe Venilia. Fata respinse prima lovitură, dădu pinteni cailor şi sări în lături. Galul se luă după ea, învârtindu-şi sabia în văzduh. Asop răsări ca din pământ în faţa galului.

— Numidul! urlă Borax.

— Exact. Numidul, îi răspunse Asop şi se năpusti asupra lui.

Sabia galului căzu ca un trăsnet între urechile roibului lui Asop. Animalul își depărtă picioarele și căzu; tânărul sări jos și începu să dea târcoale adversarului.

Bătălia se purta acum pe tot cuprinsul poienei. Jumătate din gali fuseseră doborâţi de pe cai. Mica limbă de pământ răsuna de ţipete, strigăte de ajutor și urlete de moarte. Mulţi soldaţi gali aruncau armele, cerând îndurare vrăjmașilor, dar Borax era prins încă în încleștare. Cei douăzeci de războinici care-l înconjurau și-l apărau pieriseră, iar el se străduia din răsputeri să-l ucidă pe numidul care, cu sabia scoasă din teacă, dădea târcoale ca un lup calului său. În cele din urmă se amestecă. în luptă și Gerion. Acesta respinse câteva lovituri, se ridică cu toată puterea în șa și-l izbi pe adversar. Sabia i se frânse, iar galul se rostogoli de pe cal cu coiful ferfeniţă și capul plin de sânge.

Încercuiţi ca într-un cazan, toţi războinicii puni fură omorâţi.

În aceeași noapte Cota roșcovanul, muntenii, Anxius și Nefarius porniră în goană spre șoseaua dintre Clusium și Volsinii. Când luna răsări pe cer și lumină pământul, oștenii deslușiră pe drum grămada de italici, sclavii eliberaţi, care de-abia se târau. Cele câteva cete numărau împreună aproape o mie de oameni.

La apariţia călăreţilor, italicii se opriră în loc înlemniţi:

— Ascultaţi, italicilor... — li se adresă Anxius. Detașamentul galilor a fost nimicit. Aveţi în faţă o oaste romană. Haideţi cu noi să luptăm împreună contra lui Hannibal. Veţi primi arme și cai.

Italicii protestară:

— Nu vrem... Unde ne duceţi?... Cum să facem noi una ca asta...

— Cine nu vrea? răcni Cota.

— Toţi...

— Scoateţi-vă săbiile... îi somă celtul pe barbari.

Patruzeci de săbii sclipiră în lumina lunii.

— Vrem... Toţi vrem... Mergem cu toţii... — murmurară vocile liberţilor.

— Ei, așa mai merge, zise mulţumit Anxius. Săbiile în teacă, ordonă uncheșul.

Muntenii se uitau miraţi neștiind cum de și-a luat bătrânul dreptul de a da porunci.

Italicii se grupară și porniră peste miriști și pășuni. La lac ajunseră de abia în zori și în apropiere de „vizuina vulpilor” găsiră detașamentul lui Falcon. Istoviţii sclavi eliberaţi căzură pe pământ gemând. Îmbiaţi cu de-ale gurii, uitară imediat de osteneală și se apucară să mănânce zdravăn. După

aceea se culcară pe unde apucară și adormiră. A doua zi, italicii luară de pe cadavrele galilor tunicile, încălțămintea, armurile și coifurile și strânseră armele împrăștiate pretutindeni. Toți primiră câte un cal cu harnașament.

Trei zile mai târziu Falcon îi alinie pentru a-i cerceta îndeaproape. După ce se convinse că totul este în ordine, le zise:

— Italicilor... Voi v-ați războit pentru Roma și Italia, ați fost luați prizonieri și v-ați dat seama ce înseamnă să-ți pierzi libertatea! Cred că toți doriți să luptați pentru patria voastră!

— Vom lupta până la nimicirea dușmanului! strigă Acer.

— Până la nimicire! răsună corul miilor de glasuri.

— Hannibal v-a eliberat, dar și-a făcut o socoteală greșită! rosti cu dispreț Ombolt.

— Ce o să faci cu soldații ăștia? Se adresă el de astă dată lui Falcon.

— Îi trimit la Roma lui Gabinius Corvus, prietenul nostru. Este darul meu pentru ospitalitatea cu care ne-a primit. O să-l numesc comandant pe Pamphilus Acer, tânărul din Thurii!

***

La Roma era fierbere mare. Din toate părțile sosea armata. Cetele și pâlcurile de soldați se contopeau în manipule, cohorte și legiuni. Tribunii ca și comandanții detașamentelor mai mici nu se clinteau din mijlocul oastei. Tăcuți și încruntați, ei insuflau războinicilor hotărârea și tăria de a-și pune în joc toată puterea, la nevoie chiar și viața, în lupta pentru viitorul lor. Bătălia decisivă era gata să izbucnească. Armata permanentă fusese completată cu rezerviști, aliați din toată Italia și dezertori care luaseră parte la bătăliile de la Ticinus, Trebia și Lacul Trasimenus.

Cetățenii întăreau zidurile. Zi și noapte, la lumina soarelui sau a torțelor depozitau piatră, grinzi, bușteni, adunau grămezi întregi de sulițe, falarici, arcuri și traiste cu săgeți. În locurile avansate așezau balistele și catapultele, iar pe ziduri atârnau coșuri de fier pline cu făclii ce trebuiau aprinse în cazul unui atac nocturn.

Șiruri neîntrerupte de care încărcate cu merinde pentru oameni și nutreț pentru vite se scurgeau necontenit pe porțile orașului. Turme de oi și porci, cirezi de vite cornute erau mânate la Roma de la o depărtare de două-trei zile de mers.

Armata, cetățenii, femeile, copiii și sclavii erau cu toții în mișcare: munceau cu febrilitate îmbărbătându-se unii pe alții, depuneau jurăminte pe altare, făceau legăminte în fața zeilor, renunțau la plăceri, se biciuiau între

ei, gata să plece la moarte, convinşi fiind că de la poalele munţilor Cortonei Hannibal va porni spre Roma.

— Saguntinii ne-au arătat cum trebuie să luptăm, spuneau ei în forum. Ei şi-au înjunghiat femeile şi copiii, aruncându-se apoi în flăcări sau străpungându-se cu săbiile.

Soldaţii se jurau prin cârciumi, strigând în gura mare:

— Picior de barbar nu va călca în Roma!... Mai bine să pierim cu toţii!...

Oastea aliaţilor se revărsa zi de zi din toate regiunile Italiei. Călăreţii şi pedestraşii bine echipaţi intrau cu impetuozitate în oraş. Printre ei erau tineri sănătoşi, tari ca piatra, cu priviri îndrăzneţe. Soseau şi războinici până în treizeci de ani, conştienţi de primejdia în care se află patria. Puteau fi văzuţi şi oameni mai bătrâni care luptaseră în tinereţe în primul război punic, prilej de multe amintiri, ordine şi răni.

Oştenii erau duşi în tabere, trecuţi pe liste şi număraţi. Numărul legiunilor devenea din ce în ce mai mare.

Trecu şi termenul de patru săptămâni, timp în care mulţi aliaţi din Italia au răspuns chemării şi au trimis oastea cerută.

Zilele se scurgeau una după alta. Sus pe ziduri, sentinelele vegheau pe lumină şi îşi ascuţeau auzul pe întuneric. În zadar, Hannibal nu apărea de nicăieri.

Peste tot, pe stradă, în cârciumi ca şi în forum, prin casele sărăcăcioase ca şi în palatele luxoase, peste tot nu se vorbea nimic altceva decât de război, de dictatorul Fabius Maximus şi de Marcus Minucius Rufus, comandantul suprem al cavaleriei. Feţele războinicilor căpătaseră o expresie neînfricată, iar cetăţenii dobândiseră o mare încredere în forţele lor.

Roma era gata să-l întâmpine pe Hannibal.

Ziua, bărbaţii şi femeile umpleau templele, unde aduceau ofrande, aprindeau tămâie şi smirnă, iar noaptea frecau armurile şi coifurile, ungeau curelele cu ulei, ascuţeau săbiile şi vârfurile lăncilor. Sclavilor de nădejde care jurau că vor lupta pentru penaţii Romei li se dăruia libertatea.

În oraş începură să sosească şi veşti: Hannibal străbate Italia ca prieten, ţăranii îi dau hrană pentru oameni şi animale şi-l primesc ca pe un eliberator. Se mai spunea că a dat drumul tuturor sclavilor italici, în timp ce pe romani îi răstigneşte pe cruce. Circulau şi altfel de zvonuri: în urma duşmanului rămân numai cadavre, tăciunii incendiilor şi ţarină bătătorită. Armata pună se revarsă ca un potop ce nimiceşte totul în cale.

Comandantul cavaleriei trimise un detaşament de trei sute de oameni să cerceteze şi să controleze care ştiri corespund adevărului; Detaşamentul de

recunoaştere se întoarse după trei zile fără veşti sigure, fiindcă Italia era împânzită de la un capăt la altul de zvonuri contradictorii. Cercetaşii raportară că Hannibal a trecut Tibrul la sud de Perusia, îndreptându-se spre oraşul Spoletum. Mai spuseră că au aflat că toată suflarea fuge din faţa armatei pune, dar nu către Roma. Italicii îşi caută adăpost în ţinuturile Picenum şi Apulia. Iată tot ce au comunicat cercetaşii dictatorului şi senatorilor.

Neliniştea iscată printre cetăţeni se transforma în frică. În ciuda tuturor acestor lucruri, amfiteatrele n-au fost nicicând mai frecventate ca acum. Actorii jucau zilnic în faţa miilor de spectatori comediile lui Plautus. Poporul roman vroia să uite măcar câteva clipite povara care le apăsa sufletele ca o piatră. Deasupra Romei plutea spectrul victoriilor lui Hannibal, al prezentului disperat şi al viitorului nesigur, iar râsul era cu atât mai neînfrânat şi mai nervos, aducând cu scurtele hohote ale nebunilor. Titus Maccius Plautus deveni cel mai iubit om din oraş.

Într-o dimineaţă sentinelele de pe ziduri observară un detaşament de călăreţi care venea dinspre nord. Ştiind că termenul de sosire a armatei aliate trecuse de mult, ei crezură că este avangarda lui Hannibal. Centurionul ordonă să se dea semnalul de alarmă. Vacarmul şi panica puseseră dintr-o dată stăpânire pe oraş. Dictatorul şi comandanţii legiunilor erau la Roma, unde aşteptau să vadă ce va mai întreprinde Hannibal. Oastea şi cetăţenii se îngrămădiră laolaltă pe ziduri.

Ceata de călăreţi se apropia. Deodată, de sus, de pe metereze, cineva izbucni în strigăte:

— Oameni buni, ăştia sunt romani!

Un oftat de uşurare se ridică din piepturile tuturor. Peste puţin timp, în faţa porţilor cetăţii se opri cavaleria romană. Cei de pe ziduri se întrebau înciudaţi de unde vin, fiindcă nimeni nu-i aştepta.

Căpetenia detaşamentului strigă:

— Deschideţi poarta!... Noi suntem italici, oaste romană!

În timp ce războinicii intrau în oraş şi se îndreptau spre forum, dictatorul se retrase împreună cu senatorii, comandanţii de legiuni şi cohorte în senat şi porunci ca mai marele detaşamentului să se înfăţişeze imediat, laolaltă cu ajutorul lui.

Acer şi Publius apărură în senat. Veteranii rămaseră surprinşi când îi văzură pe cei doi tineri. Înconjurat de senatori şi comandanţi militari, Fabius Maximus, dictatorul, demonstra că faţă de Hannibal trebuie să fii extrem de prudent şi să nu te angajezi pentru nimic în lume într-o bătălie decisivă.

Cârmuitorul cavaleriei, Minucius Rufus, i se adresă lui Acer:

— Cine eşti şi ce ţel are oastea adusă de tine?

— Cei pe care-i vedeţi sunt foşti sclavi, iar eu le sunt comandant. Numele meu este Pamphilus Acer din Thurii.

— Sclavi?!... se minună Rufus.

— Sclavi!

— Ai cui?

— Ai lui Hannibal!...

Comandantul cavaleriei clipi din ochi şi, nedând crezare propriilor urechi, întrebă din nou:

— Ai cui sclavi ziceţi că aţi fost?

— Ai lui Hannibal!...

Senatorii, chestorii şi tribunii rămaseră pe gânduri. Dictatorul se sculă de la locul lui, se duse la Acer, îl apucă de mână şi urlă la acesta:

— Tinere, dumneata eşti nebun!... Doar nu v-a dat drumul Hannibal?

— Întocmai, îi răspunse Acer. Ne-a eliberat, a poruncit să ni se scoată cătuşele şi să ni se dea merinde pe trei zile.

în senat se produse rumoare.

— Printre voi sunt şi romani? se interesă Fabius.

— Nu. A dat drumul numai italicilor.

— Deci, este adevărat! gemu dictatorul. Italicii îl întâmpină ca pe un prieten. S-a terminat cu Roma!...

Întorcându-se apoi către tânăr; îşi continuă firul gândurilor:

— Şi v-a dat armuri, coifuri şi arme?

— Nici vorbă! Falcon ne-a dat arme.

— Falcon!... De unde veniţi?

— De la lacul Volsinii.

— Din ghearele lui Hannibal! completă Gabinius.

— Povesteşte totul pe îndelete! îi porunci dictatorul, reluându-şi locul.

— Aşa am să şi fac, le făgădui Acer. Falcon a nimicit o mică oaste formată din gali înarmaţi cu arme romane capturate în bătălia de la Lacul Trasimenus. Îmbrăcaţi cu tunici şi armuri de-ale voastre, cu coifuri romane în cap, ei trebuiau să-l păcălească şi să-l atragă în cursă pe Falcon pentru a-l prăpădi. Spaniolul însă a fost mai viclean: i-a împins pe gali în capcană, unde i-a făcut una cu pământul. Aici a pierit şi căpetenia lor, Borax Insuber, un straşnic luptător, favorit al lui Hannibal.

Mirarea ascultătorilor ajunsese la culme. Nerăbdători, ei se apucară să-l asalteze pe tânăr cu întrebări. Acer le relată cum a ordonat Hannibal să fie

răstigniţi pe cruce două sute de prizonieri romani, fiindcă tribunul Marcus Novius l-a scuipat drept în faţă.

— Dar ce s-a întâmplat după aceea cu Novius? îl întrebă dictatorul.

— L-au ciopârţit numizii.

Stupoarea şi rumoarea puseră stăpânire pe senat. Se auzeau scrâşnetul dinţilor şi voci ameninţătoare. Războinicii strângeau mânioşi mânerele săbiilor şi se băteau cu pumnii în piept. Tribunul Marcus Antilius se răsti la Fabius:

— Du-ne la luptă, ce mai aştepţi!

— Împotriva lui Hannibal... La luptă... Moarte călăilor cartaginezi! Vociferară ceilalţi în cor.

— Pe Iupiter Soter, tună ameninţătoare vocea lui Fabius. Lăsaţi-l pe tânăr să ne spună tot ce ştie!

Acer reluă firul întrerupt:

— Am fost câţiva ani marinar pe vasele care plutesc mereu între Italia şi Cartagina, aşa că am învăţat graiul punilor. La poalele munţilor Cortonei, Hannibal a vorbit latineşte pentru a fi înţeles de către toţi sclavii din Italia. Ne-a spus că şi-a adus armata în Italia pentru a ne scăpa de jugul stăpânirii romane. Vrea să doboare puterea voastră şi să domine toată peninsula. Prizonierii au ascultat însufleţiţi cuvintele lui, au căzut în genunchi, sărutând pământul călcat de picioarele lui, cu lacrimi de bucurie în ochi... Nu ridicaţi din sprâncene, romani, fiindcă sclavia la numizi este mai rea decât moartea! Italicii se bucurau de parcă se sculaseră din mormânt. În acea zi, Hannibal era nemaipomenit de vesel. Ne învăluia cu priviri pline de blândeţe ca cel mai nobil om din lume. Mă aflam la numai câţiva paşi depărtare de el aşa că am văzut şi am auzit totul. Maharbal, Sivas, Mago, Colontai cel Gras, ca şi ceilalţi comandanţi, au început să protesteze că dă drumul unor sclavi care aparţin întregii armate. El le răspunse râzând: „Îi eliberez pe italici. Ei ne vor ajuta să cucerim Roma şi atunci toată Italia va fi a noastră. Fiecare dintre voi o să poată să ia câţi robi îi doreşte sufletul!“ Eu am fost singurul care am înţeles cuvintele lui rostite în limba punică. Le-am tălmăcit fraţilor mei de suferinţă, dar mulţi n-au vrut să mă creadă şi s-au dus fiecare pe la casele lor, lăudând bunătatea lui Hannibal.

— Pe Hercule, viclenia punului este de neîntrecut! exclamă Rufus.

— Dar Falcon, ce e cu Falcon? întrebă Gabinius.

— Falcon a răpus fiara aceea de spartan căruia îi ziceau Gips... în zadar se zbate Hannibal. N-o să-l nimicească pe turdetan!

— Asta da luptă! izbucni plin de admiraţie dictatorul. Ăsta este cel mai potrivit mod de a te măsură cu un adversar ca Hannibal!… Ataci şi prăpădeşti… Nu-l laşi în pace nici ziua, nici noaptea!…

Gabinius se adresă lui Acer:

— Câţi oameni are Falcon?

— Vreo şase sute şi nu vrea mai mulţi. Spune că are tocmai de-ajuns cât să-i facă zile fripte lui Hannibal şi generalilor săi.

— Aşa e!… Să trăiască!… — răsunară uralele entuziaste ale romanilor.

— Mai ai ceva de spus? îl întrebă dictatorul.

— Da… Celtul acela, numit Cota roşcovanul, a făcut praf un detaşament de două sute de libieni. Pe patruzeci şi doi i-a răstignit, pe cruci. Printre aceştia se afla şi Eban, unul dintre cei mai vrednici centurioni din armata lui Hannibal. Pe atunci noi eram în lanţuri, dar am auzit că, primind vestea răstignirii lui Eban, Maharbal s-a jelit ca o muiere.

— Dar Hannibal ce a făcut? Nu-şi putu stăpâni curiozitatea Rufus.

— Hannibal?… Lui i-a fost înmânată o bucată de piele de oaie pe care erau scrise cu catran nişte cuvinte…

— Ce cuvinte?

— Le ştiu eu, sări Publius cu vorba. Războinicii gali trăncăneau şi râdeau de ele… Bucata de piele fusese agăţată pe pieptul lui Eban. Pe ea, o mână scrisese: „*Vivant bellatores expugnatoris Hannibalis*".

Senatul se cutremură de hohote de râs.

— Galii mai povesteau, continuă Publius, că de mânie lui Hannibal era cât pe ce să-i sară din cap şi celălalt ochi.

Dictatorul îi bătu pe umăr pe amândoi tinerii şi le spuse:

— Pentru veştile aduse o să primiţi fiecare câte patru mine de aur.

— Iar de la mine câte un cal bun cu harnaşament cu tot! Le făgădui Gabinius.

— În afară de aceasta Falcon dăruieşte detaşamentul de o mie de italici tribunului Servius Gabinius, ca răsplată a ospitalităţii lui, spuse Acer.

— Cum?… De ce?… se miră tribunul.

— Fiindcă acel Gabinius l-a primit aşa cum se cuvine pe Falcon şi pe tovarăşii lui. Italicii vor lupta cu îndârjire sub comanda mea. Am făcut cu toţii legământ ca mai bine să murim decât să cădem din nou în lanţuri!

— Eu sunt acel Gabinius, zise tribunul, îmbrăţişându-l pe tânăr.

— Zeii să vă aibă în pază, pe tine şi pe ai tăi, precum pe toţi cei ce respectă legile ospitalităţii! rosti emoţionat Acer.

Dictatorul grăi iarăşi către Acer:

— Ai auzit că Hannibal să fi plecat de la lacul Trasimenus şi să fi traversat Tibrul?

— Cât am fost noi la Volsinii nu s-a întâmplat aşa ceva. Doar Colontai a traversat apa în fruntea a două legiuni pentru a ataca oraşul Spoletum.

Mirarea senatorilor nu mai avea acum margini fiindcă niciun raport nu coincidea cu cele aflate.

CAPITOLUL AL XIX-LEA

*Dragostea **şi** moartea: rostul*
*vieţii, al bucuriilor **şi** chinurilor ei.*

De când îşi pierduse ochiul în mlaştinile Etruriei, Hannibal suferea de groaznice dureri de cap. Noaptea îl chinuiau insomnii pe care încerca să le alunge bând de câteva ori pe noapte ceai de plante narcotice. În starea de spirit a războinicului, mahmureala alterna cu indiferenţa. Bine se simţea arareori. Atunci era vesel şi pus pe glume. Îl chema în cort pe Siva din Sidon, îi punea întrebări încâlcite, primea răspunsuri prosteşti, iar câteodată făcea haz cu bufonul chiar şi pe socoteala lui Maharbal şi a lui Colontai cel Gras.

Cât timp îl chinuiau durerile de cap, Hannibal devenea mai puţin sensibil, iar comandanţii lui mai îndrăzneţi. După cele trei victorii asupra romanilor trufia pusese stăpânire pe mulţi dintre ei, aşa că la sfaturi nu-şi mai alegeau cuvintele iar în timpul dezbaterilor se aprindeau şi nu mai conteneau cu obrăzniciile.

Toţi războinicii aşteptau cu nerăbdare ziua plecării spre Roma şi şuşoteau împotriva lui Hannibal. Comandanţii cereau să fie convocat consiliul, iar el îl amâna într-una fără să le dezvăluie motivele pentru care nu-l convoacă, într-o seară îi chemă totuşi în cortul său pe toţi. După ce Se strânseră, ei se aşezară fremătând pe băncile rânduite în jurul focului, în aşteptarea cuvintelor comandantului suprem. Hannibal tăcea cu capul în piept, încât cei de faţă credeau că doarme şezând pe marginea patului. Nimeni nu îndrăzni să tulbure liniştea.

Maharbal îşi luă inima în dinţi şi începu să vorbească cu jumătate de glas:

— Călăreţii mei nu mai pot aştepta, vor să pornească asupra Romei. Războiul se tărăgănează. Toţi vor să-l termine şi să se întoarcă la vetrele lor. Pierdem vremea degeaba. De ce nu ridicăm tabăra?

Întrebarea rămase fără răspuns.

— După trei bătălii câştigate, romanii şi-au pierdut cumpătul, îşi dădu cu părerea Colontai. Ei nu se pot apăra. Să atacăm Roma! Dacă o încercuim acum, în opt zile o să fim în oraş.

Mai nerăbdător, Mago spuse fără înconjur:

— Dă-mi douăzeci de mii de pedestraşi şi cinci mii de călăreţi şi în trei zile îţi cuceresc Roma.

Hannibal îşi ridică capul şi-şi plimbă ochiul său sănătos pe chipurile tuturor războinicilor.

— Aţi uitat Saguntul! tună generalul. Dacă pentru un oraş ca acela v-au trebuit opt luni, pentru Roma aveţi nevoie de zece ani.

Un fost pirat, pe nume Baxton, urlă cât îl ţinu gura:

— Doar n-am trecut Alpii în Italia ca să vânăm ţărani şi să înjunghiem femei şi copii! Vrem bogăţii, aur, mătase, nobile femei şi fete romane.

Mertex, comandantul galilor, puse paie pe foc:

— Am învins de trei ori. Ne-ai spus că după prima bătălie ne duci la Roma! Ne-ai minţit!

— Avem tot dreptul să te tragem la răspundere, scrâşni din dinţi Baxton. N-avem nevoie de un asemenea comandant!

La auzul nesăbuitelor vorbe, încremeniră cu toţii. Cu gura căscată de mirare, Maharbal se uita la cei de faţă. Colontai clipea des, fornăia şi-şi muşca buzele vrând parcă să-şi înăbuşe râsul.

Hannibal se sculă încetişor de pe pat, se duse la uşă şi-i ordonă centurionului de gardă:

— Adu-mi încoace şase oameni!

După aceea se întoarse şi se aşeză din nou pe pat. Sentinelele intrară cu săbiile scoase din teacă şi se opriră în aşteptarea poruncii. Hannibal li-l arătă cu mâna pe Baxton:

— Spânzuraţi-l pe omul ăsta! rosti el scurt.

Piratul sări în lături, puse mâna pe sabie, dar întârzie o clipită. Sentinelele se aruncară asupra lui, îl dezarmară şi-l scoaseră afară din cort.

Niciunul din cei prezenţi la sfat nu mai îndrăzni să scoată o vorbă. Hannibal se sculă iarăşi, îndreptându-se de astă dată spre Colontai, căruia îi arse un pumn în burta grasă şi-i spuse:

— Pe tine războinicii noştri te dezmiardă zicându-ţi scaphium... Mâine, tu şi acest gal viteaz, pe nume Mertex, veţi pleca împreună să atacaţi oraşul Spoletum. Am auzit că e o cetate puternică. Vreau să pun la încercare puterea ca şi iscusinţa voastră. De cuceriţi Spoletum în opt zile, pornim asupra Romei.

Războinicii se înviorară cu toţii. În cort zumzăiala lor nu mai contenea.

— Vei primi zece mii de pedestraşi şi două mii de călăreţi, spuse în încheiere Hannibal.

Mertex şi Colontai se uitau ţintă la el, aşteptând îndrumări mai amănunţite.

— Asta-i tot ce ai avut să ne spui nouă? îl întrebă Colontai.

— Tot... Ieşiţi afară... Nu mai pot să vă mai sufăr în cortul meu. Mă doare iar capul... După opt zile vă voi spune dacă pornim sau nu asupra Romei...

Hannibal se întinse în pat şi-şi puse o cârpă umedă pe ochi. Războinicii ieşeau unul câte unul, fără să se grăbească.

Aninată în furca ei, făclia lumina cortul. Razele verzui vibrau şi se răsfrângeau pe armura de argint rezemată de o ladă masivă ferecată cu fiare groase. Aceasta era tezaurul lui Hannibal, unde se aflau averile capturate în decursul războiului. Lângă ladă era o prăjină găurită, având la capăt un cerc de metal în care se cuibărise, legat de picior, un şoim dresat. S-ar fi părut că pasărea neagră veghează deasupra bogăţiilor asemenea unui paznic fermecat. Şoimul fusese adus de la Cartagina de însuşi Hamilcar Barcas atunci când se îndreptase spre Spania. Marele comandant credea că pasărea asta îi aduce noroc, atrăgând asupra sa fatalitatea şi blestemele, izgonind cu croncănitu-i înfundat duhurile rele. Şoimul era aşa de bătrân încât din gât îi ieşea, în loc de croncănit, o gâlgâială asemănătoare cu horcăitul unui muribund, lucru ce sporea neliniştea şi posomoreala lui Hannibal. Îi era silă de dezgustătorul paznic, dar îl păstra ca pe o relicvă de familie.

Legat de inelul de metal, şoimul se holba la făclia sclipitoare. Ochii îi erau însă nemişcaţi. Pojghiţe albe îi întunecaseră vederea. Era orb.

Stând în pat, Hannibal deschise ochiul sănătos şi simţi că o durere îl săgetează în tâmplă. Şoimul dădu să croncăne. Din ciocul deschis îi ieşi limba ascuţită şi din gât îşi luă zborul un gâlgâit.

— Ce e, bătrâne?... Nu s-a crăpat încă de ziuă...

Hannibal îşi sprijini capul în mâna şi privi ţintă pasărea:

— Noi doi n-avem decât un ochi. O să ne fie oare de ajuns până la capătul vieţii?

Şoimul îşi plecă capul într-o parte, de parcă ar fi ascultat vorbele generalului. Încercă încă o dată să croncăne.

Capul războinicului căzu pe căpătâi. Tâmplele i se zbăteau cuprinse de dureri. Hannibal întinse mâna spre măsuţa de lângă pat fără să deschidă ochiul sănătos, pipăi vasul cu ceai şi-l sorbi până la fund. Un timp simţi că se scufundă într-un abis, apoi trupul lui fu cuprins de o plăcută toropeală. Îşi pierdu treptat cunoştinţa. În cort se auzi un horcăit. Sclavul Silenos intră în vârful picioarelor şi, aruncând priviri pline de teamă spre şoim, ca şi spre stăpânul adormit, scoase făclia din furcă.

De când începuse să îmbătrânească, lui Silenos îi era frică şi de şoim, şi de Hannibal.

***

Mertex şi Colontai porniră cu armata lor, o apucară spre Clusium cu intenţia de a-l nimici şi de a-i măcelări populaţia. Oraşul era însă pustiu, fiindcă toţi fugeau din faţa cartaginezilor. Cetăţenii îşi încărcaseră carele cu de-ale gurii, iar fânului îi dăduseră foc. Oile, caprele, porcii şi cornutele erau mânate din urmă de pribegi. Avangarda găsi doar case părăsite cărora le puseră imediat foc. Incendiul înroşi cerul întunecat, iar vâlvătăile se puteau zări de la mare depărtare.

Anxius şi Nefarius,. Cei doi uncheşi din Clusium, priveau cerul arămiu de deasupra oraşului lor de pe o colină aflată pe malul opus al Tibrului şi se jurau, atingând pământul cu mâinile, să-şi clădească noile case pe oasele duşmanilor. Bătrânii, femeile şi copiii stăteau înlemniţi, fiindcă ştiau că la întoarcere, în locul căminelor lor, vor găsi numai scrum.

— Fiţi recunoscători zeilor că v-aţi salvat vieţile! îi mângâia Falcon. De-aţi fi rămas la Clusium, punii v-ar fi omorât fără milă.

Ocrotiţi de războinicii lui Falcon, locuitorii oraşului năpăstuit îşi părăsiseră casele şi trecuseră Tibrul numai cu două ore înainte de sosirea vrăjmaşului. Turdetanul dădu poruncă oamenilor săi să sfărâme plutele şi tot puhoiul se îndreptă spre Spoletum.

Fugind din faţa punilor, italici de pretutindeni dăduseră buzna în acest oraş. Porţile se dăduseră în lături şi pribegii erau primiţi imediat înăuntru cu o singură condiţie: toţi cei ce erau în stare, bărbaţi şi femei, să pună mâna pe arme, dacă duşmanul se năpusteşte asupra oraşului. De aceea totul se afla aici într-o înfrigurată mişcare. Prin fierării se muncea neostoit: se croiau şi se băteau săbii, vârfuri de lance şi săgeţi.

Comandantul cetăţii Spoletum, Septimius Scurra, un bătrân oştean, centurion încă din vremea lui Caius Lutatius, îşi cunoştea bine adversarul care-l ameninţa. De aceea şi-a întărit zidurile şi meterezele, şi-a strâns la timp hrană pentru oameni şi nutreţ pentru vite, a introdus o disciplină de fier în rândul războinicilor ca şi al cetăţenilor.

Garnizoane puternice vegheau zi şi noapte pe ziduri, iar jumătate din armata oraşului se afla sub arme, gata oricând să sară în ajutor acolo unde este nevoie sau să-i înlocuiască pe cei ce cad în luptă.

Aflând că armata punilor a trecut Tibrul, Septimius a ordonat gorniştilor să sune adunarea. În piaţă se strânseră repede nenumăraţi războinici. Lipsit

de talent oratoric, comandantul strigă cât putu de tare, anunţându-i că vrăjmaşul este aproape la porţile cetăţii, că toţi trebuie să fie gata de luptă.

— Oraşul nostru nu se va preda atâta vreme cât am să pot mişca mâna asta dreaptă! zise el. Toţi cei de faţă aici, în piaţă, trebuie să gândească la fel... Cine crede că e mai bine să ne predăm, să iasă din rând ca să-i zbor pe loc capul!

— N-o să iasă niciunul, îi zise Ombolt Veniliei, fiindcă condiţiile sunt inacceptabile. Eu unul n-aş face în ruptul capului aşa ceva.

— Nici eu, zău! spuse zâmbind Venilia.

Septimius îi cerceta cu privirea-i ameninţătoare pe războinici şi convins, poate că nu există printre ei fricoşi sau trădători, îl apucă brusc pe Falcon de mână şi-l sili să se urce la tribună, strigând:

— Zeii ne sunt prielnici... Slăvite fie numele lor... Acesta este Falcon turdetanul...

Mulţimea adunată în piaţă începu să forfotească. Văzând cum îl strângea de mână Septimius, cei care nu mai auziseră până atunci de numele războinicului spaniol îşi ziseră că este unul căruia o să i se taie capul, fiindcă vrea să se predea şi se apucară să se împingă şi să se înghesuie pentru a se apropia cât mai mult de tribună. Alţii îl aclamau şi-i făceau urări: „Să trăiască!”...

Cârmuitorul oraşului le vorbi din nou:

— Tot aici este şi celtul despre care s-a dus vestea că s-a prefăcut în stafie... Uitaţi-l colea...

Îmbulzeala se înteţi. Cei din spate îi împingeau pe cei din faţa lor, îşi întindeau gâturile şi se ridicau pe vârful picioarelor pentru a-l putea vedea cât mai bine pe straniul războinic.

— Dacă se apucă să ne înfăţişeze pe fiecare în parte, mulţi dintre oamenii aflaţi în piaţă vor muri înainte de sosirea punilor – cugetă Ombolt cu glas tare.

Între timp, şase cercetaşi îşi făcură loc prin puhoi şi ajunseră în primul rând. Plini de praf, aceştia strigară cu răsuflarea tăiată:

— Hannibal s-a urnit!... Vin duşmanii... La metereze... La metereze!...

— Ce tot urlaţi?!... Ştim cu toţii lucrul ăsta! îi reteză Septimius vorba şi se îndreptă spre Falcon:

— Hai, vorbeşte!

— Ce să vorbesc?

— Ce vrei. Toată suflarea aşteaptă să te audă. Îmbărbătează-i. Viaţa m-a învăţat că vorbele bune spuse la momentul potrivit nu sunt niciodată de prisos... Urcă-te pe masa asta şi dă-i drumul!

Falcon ridică din umeri şi se uită pe furiş la tovarăşii săi pe care-i surprinse râzând şi nu se mai putu abţine nici el. Ombolt hohotea cu gura până la urechi.

— Ăla râde! Străpunse tăcerea o voce din mulţime, îi arde de râs...

— Rizi tu, prostule, dacă-ţi e a râs! îl repezi Septimius.

Falcon începu:

— Cetăţeni ai oraşului Spoletum, trebuie să vă spun din capul locului că nu pot să vorbesc... Mă doare gâtul... Am răcit...

— L-a prins curentul când a trecut peste Tibru! sări Ombolt cu gura.

Oamenii izbucniră cu toţii în molipsitoare hohote de râs.

— Am să vă spun totuşi... Din gura înţeleptului vostru comandant Septimius Scurra aţi auzit tot ce era de spus... Sper că niciunul dintre voi nu gândește la predare, nu-i aşa?!...

Războinicii începură să facă larmă. Falcon continuă:

— Ţineţi seama de sfaturile bine chibzuite ale cârmuitorului vostru şi o să fie întotdeauna bine. Şi acum doar trei cuvinte: luptă, luptă, şi iar luptă...

— Curată înșelătorie!... Este un singur cuvânt pronunţat de trei ori, îl luă în zeflemea Ombolt.

— Aşa e! Să trăiască!... Urlă Cota cât îl ţinu gura.

— Să trăiască... Să trăiască cu toţii, izbucniră în urale războinicii şi cetăţenii.

Septimius se umflă în pene, strânse mânerul sabiei în mână, trase adânc aer pe nas şi ridică din sprâncene.

***

După ce îşi trecură oastea dincolo de Tibru, Mertex şi Colontai se îndreptară direct spre Spoletum. Înclinând spre Hannibal, ţăranii de prin împrejurimi ofereau soldaţilor purcei, oi şi găini. Tot ei dădură de veste punilor că la Spoletum s-au strâns mulţi pribegi, mai ales din Clusium şi Perusia şi că proviziile nu le vor ajunge nici pentru şapte zile. Ţăranii le spuneau că Septimius Scurra, comandantul oraşului, este un om nechibzuit, aproape nebun, urât de cetăţeni şi războinici din cauza cruzimii lui. Este cu putinţă să se ivească chiar şi trădători.

— Vă suntem recunoscători că le-aţi dat drumul fiilor noştri luaţi sclavi de voi, grăiau ţăranii. De aceea vă vom ajuta să cuceriţi oraşul Spoletum.

Soldaţii gali mergeau ca la nuntă, cântau, glumeau şi făceau haz pe seama comandantului oraşului. Libienii şi numizii erau însă serioşi şi tăcuţi. Războinici căliţi, ei vedeau în luptă atât o petrecere cât şi o primejdie în care îţi poţi pierde viaţa. Câteva manipule ale oastei acesteia erau alcătuite din sclavi cărora Hannibal le-a dăruit libertatea în ajunul luptei de la Ticinus. Erau aici liguri, egipteni, persani, greci, munteni sălbateci vânaţi pe povârnişurile Alpilor şi, lucru de mirare, vreo sută de cenomani, singurul trib galic rămas credincios romanilor.

În ziua aceea sentinelele din oraş zăriră pe la amiază armata cartagineză înaintând spre ziduri. Septimius şi Falcon împreună cu celelalte căpetenii îi urmăreau pe vrăjmaşii care poposiseră pe ogoarele şi păşunile din jurul cetăţii. Pedestrimea se apropiase la mai puţin de o aruncătură de săgeată. Războinicii puni înconjurau cetatea, pe îndelete, cu larmă mare, dar cu tot atâta chibzuială, de parcă se pregăteau să menţină asediul cel puţin trei luni.

— Ăştia nu se prea grăbesc, zise Falcon.

Septimius se uită mai întâi la el, apoi la punii de pe câmp, îşi întoarse iarăşi ochii la turdetan şi dădu din cap, în semn de încuviinţare:

— Adevăr grăieşti, nu se grăbesc!

Dincolo de ziduri începură să fumege focurile. Punii se pregăteau să-şi frigă oile, purceii şi găinile primite de la ţăranii italici.

— Zău că da, ăştia s-au apropiat mult de ziduri! rosti Venilia. Un arcaş bun ar putea să doboare pe vreunul din ei.

Ombolt se adresă lui Septimius:

— Îmi dai voie să-i întreb ceva?

— Pe cine?

— Pe cartaginezi.

— Întreabă-i, frate, cine te opreşte?

Războinicul îşi duse mâinile pâlnie la gură şi strigă din răsputeri:

— Ei, voi, păsări de pradă din Africa... Cine vă este comandant? Trimiteţi-l încoace să-l vedem!

— O să-l vedeţi în curând şi o să-l şi simţiţi, îi răspunse un sclav fugit, bun de gură, libian de neam.

— Spuneţi-i că în curând o să fie înfulecat de Cota roşcovanul! le strigă din nou Ombolt.

— Ţineţi-vă bine, voi cei din oraş... Avem doi comandanţi, răspunse în zeflemea un gal.

— Grozav! Se bucură Ombolt. Unul la prânz, iar celălalt seara.

Cei de pe ziduri izbucniră în hohote de râs.

În clipele următoare un centurion se apropie de pâlcul de libieni şi începu să le spună ceva cu ochii ţintă la metereze.

— Ce e, hoţilor şi geambaşilor de Spania? Şi voi sunteţi aici! le strigă acesta.

— Toţi suntem aici, îi răspunse Ombolt şi-şi încordă bine arcul.

Coarda pocni ca un bici, săgeata sclipi în soare, centurionul răcni, se luă cu amândouă mâinile de cap şi căzu pe spate.

Pe ziduri aplauzele nu mai conteneau.

— Pe toţi zeii din Hades, exclamă plin de încântare Septimius, iată ce înseamnă să încordezi arcul şi să slobozi săgeata!

Ombolt ridică din nou arcul, dar îl lăsă imediat jos, fiindcă libienii o luaseră la goană.

— Aşa, se bucură războinicul. Acum ştiu cu cine au de-a face!

Falcon şi Septimius porniră de-a lungul zidului pentru a controla toate posturile. Intr-un loc zăriră puzderie de soldaţi puni tăind o pădure tânără.

— Fac plutei[133], îi spuse Septimius turdetanului. Mâine vor porni la atac.

După ce dădură ocol oraşului, cei doi găsiră că totul este în ordine şi fiecare om la locul lui.

La apus cerul îşi punea un veşmânt tot mai întunecat, dar în schimb focurile din tabăra inamică deveneau din ce în ce mai luminoase. De afară se auzeau larma şi strigătele soldaţilor ca şi nechezatul cailor. În cealaltă parte a oraşului aflată înspre pădure, răsunau loviturile ciocanelor şi topoarelor. Punii îşi terminau de înjghebat pluteii.

În cetate nimeni nu dormea. Septimius Scurra, războinic iscusit, era pretutindeni, supraveghea şi împărţea ocări în stânga şi în dreapta, deşi totul era în ordine.

Asop şi Lucia stăteau pe zid şi scrutau depărtările, încercând în zadar să numere focurile din tabăra punilor. Dintr-acolo ajungeau până la ei, line şi pline de căldură, acordurile aulosului.

Tânărul clipi, îşi lăsă capul în piept şi oftă. Fata îl prinse de mână. El o privi şi-i murmură:

— Ştiu cântecul acesta.

— Îl ştii?

— Da... Este vorba de viaţă, de o zi însorită, de flori ce smălţuiesc pajişti acoperite de iarbă şi tufe în care ciripesc păsărele... Auzi melodia lui?

---

[133] turnuri de atac

Nimeni nu-l poate cânta cu mai multă căldură decât Gethen[134], grecul din Samothrace. Este numit Gethen, deoarece cântecele lui sunt triste şi te fac să plângi... Vin parcă din infern. Face parte din manipula lui Dedalion în care am luptat şi eu cândva. Aduce laudă inefabilei, divinei iubiri...

— Gethen... Gethen... Murmura fata. Tânărul acela înalţă imnuri iubirii de pe altă lume.

Asop se întoarse spre Lucia şi, uitându-se în ochii ei scăldaţi în lumină şi căldură, grăi cu o voce ce-i era parcă străină:

— Nicio dragoste adevărată nu sălăşluieşte în lumea noastră. Ea este tainică şi teribilă. Grecii i-au menit două zeităţi: pe Afrodită şi pe Eros.

Adierea nopţii le aduse din nou la ureche melodia aulosului.

— Gethen cel fermecat! continuă tânărul. Zeii i-au aprins în suflet focul sacru. L-am ascultat de atâtea ori cântând după bătălie, printre cadavre şi răniţi care mureau cu încetul şi-şi contopeau sufletul... Ascultă la mine: sufletele se unesc fără osebire numai în dragoste şi moarte... Dragostea şi moartea: rostul vieţii, al bucuriilor şi chinurilor ei!

Fata se simţi învăluită de bunătatea fără margini izvorâtă din ochii lui.

— Sufletul tău iradiază! şopti fata. Noi doi, tu şi eu, suntem o singură făptură!

— În viaţă şi la moarte! adăugă Asop.

O perdea ca de ceaţă coborî pe ochii Luciei, care-i mai deschise încă o dată, clipi, apoi căzu în braţele tânăr ului.

Pe câmp răsunară strigăte. Falcon şi Cota porniseră într-o incursiune. Tropăitul cailor, zăngănitul armelor, se învălmăşeau cu voci neomeneşti, sfâşiind rău prevestitor tăcerea nopţii.

— Ai noştri au plecat la atac iar pe noi nu ne-au anunţat, zise Asop.

În întuneric se desluşeau pâlcuri de oameni pe cai care se ciocneau învârtejindu-se şi încăierându-se.

Fata arătă cu mâna câmpul de bătaie:

— Priveşte! Grăi ea către Asop. Acolo stăpânesc alţi zei, cei din infern. Recolta lor este întotdeauna grozav de bogată fără ca ei să fi semănat vreodată; cosesc ce nimeresc: buruieni, iarbă laolaltă cu cele mai minunate flori...

Lucia îşi ascunse faţa în mâini...

Pedestrimea pună se risipi pe câmp. Locul ei fu luat de cavalerie.

---

[134] Din pământ ,de sub pământ

Prin hărmălaia de nedescris, Asop şi Lucia auziră zvonul unei goarne bine cunoscută lor: Falcon suna retragerea oamenilor săi în oraş. La orizont răsări luna plină, mare şi roşietică ca un rotocol de aramă. Cu strălucirea-i lipsită de viaţă, ea lumină locul încăierării ca şi poarta oraşului larg deschisă pe care zburau călăreţii mistuiţi parcă de gura unui uriaş.

În piaţă ardeau patru butoiaşe cu catran. Fumul lipicios răspândea miros de smoală şi îngreuna respiraţia. Lucia şi Asop se îndreptară în grabă spre sursa de lumină. Aici nu se auzea obişnuita gălăgie. Războinicii lui Falcon stăteau mohorâţi, iar limbile roşietice ale focului desenau în beznă feţele lor serioase.

— Ceva s-a întâmplat cu siguranţă! îşi zise fata cu vocea-i tremurătoare şi mări pasul.

Gerion zăcea plin de sânge, cu armura sfârtecată în dreptul pieptului. Falcon îl stropea cu apă nădăjduind să desluşească la el semne de viaţă. În zadar însă. Oşteanul era mort. Plângând, Venilia îngenunchease lângă el. Lucia se apropie şi căzu în genunchi lângă prietena ei.

— Cine l-a ucis? îl întrebă Asop în şoaptă pe Falcon.

— Mertex, căpetenia galilor. A omorât mai mult de zece războinici de ai noştri...

— Cumplit luptător! Clătină din cap Ombolt. Aceluia care se întâlneşte cu el în bătălie îi este scris să moară. N-am putut să răzbunăm moartea lui Gerion.

La lumina făcliilor, corpul lui Gerion a fost coborât în aceeaşi noapte în mormânt.

— Ne-a părăsit unul dintre cei mai buni, spuse Asop. Zeii să aibă milă de sufletul lui!

Falcon înjunghie un miel negru şi stropi mormântul cu sângele-i cald.

Venilia îşi privi tovarăşii cu ochii scăldaţi în lacrimi şi le zise:

— Mâine Mertex trebuie să moară neapărat. Să ne străduim ca el să fie ofranda meritată de un om şi de un oştean aşa cum a fost Gerion.

A doua zi în zori punii luară cu asalt oraşul. Atacau din toate părţile, loveau cu berbecii zidurile şi-şi sprijineau scările de ele încercând să sară înăuntru. Tot câmpul fremăta. De câteva ori s-a părut că rezistenţa opusă de cetăţeni a cedat. Colontai cel Gras mâna manipulele în luptă, una după alta, vrând parcă să cucerească cetatea într-o singură zi. Arcaşii cei mai iscusiţi trăgeau şi năruiau oştenii de pe ziduri, dar locul celor doborâţi era luat de alţii care nu conteneau să arunce cu pietre, falarici, rostogolind grinzi cât toate zilele peste asediatori. În faţa meterezelor punii se prăbuşeau unii

peste alţii străpunşi de lănci şi săgeţi. Răniţii gemeau cerând în zadar ajutor. Cei vii se băteau pe trupurile morţilor. Nimeni nu se gândea la ei. Soarele arzător dogorea şi le încingea armurile şi coifurile încât soldaţii se clătinau pe picioare. Sângele închegat, cu miros înţepător, se amesteca cu sudoarea şi praful în care pluteau. Până la amiază căzuseră mai mult de o mie cinci sute de soldaţi puni, iar Colontai nu poruncise încetarea luptei.

Într-un loc berbecul spărsese zidul. Galii năvăliră turbaţi prin gura căscată în meterez şi-i spulberară pe apărători asemenea valurilor furioase ale mării. În timp ce o parte din vrăjmaşi lărgeau spărtura prin năruirea zidului, ceilalţi se înghesuiau şi intrau cu grămada în oraş. Dintr-un turn, Anxius şi Nefarius trimeteau una după alta săgeţi asupra duşmanului şi-şi îmbărbătau tovarăşii, strigând cât îi ţinea gura. Totul era, însă, zadarnic. Cei din Clusium piereau ucişi de vrăjmaş sau aruncau armele din mână şi o luau la goană spre piaţă. Septimius Scurra apăru cu trei sute de războinici, îi împinse înapoi pe cei ce pătrunseseră prin spărtură şi măcelări totodată vreo patru sute de gali. Decurionul Cethegus se năpusti năprasnic cu etruscii săi asupra celor rămaşi în oraş din care tăie jumătate, iar ceilalţi se predară. Cetăţenii le puseră cătuşe şi-i mânară pe toţi laolaltă spre piaţă.

— Asaltul fusese respins în toate părţile. Colontai ordonă retragerea de abia atunci când o piatră pornită din praştia unui muntean îl nimeri drept în cap. Coiful bubui, generalul se clătină ameţit, cât pe ce să cadă de pe cal.

Cota se duse la muntean şi, de bucurie, îl apucă de plete. Barbarul rânji ca o maimuţă, din cale afară de fericit.

— Astă seară vei fi lăudat în piaţă, în auzul şi văzul tuturor, îi zise celtul. După aceea o să-ţi dau o jumătate de oaie să ţi-o frigi şi un burduf cu vin acrişor... Dacă nimereai puţin mai jos, sub coif, răsplata ar fi fost, cu siguranţă, mai mare.

Ombolt îi descusu pe galii luaţi prizonieri, aflând astfel că oraşul Spoletum era încercuit doar de douăsprezece mii de puni conduşi de Mertex şi Colontai, iar Hannibal nu-şi urnise tabăra pentru a traversa Tibrul. Galii îi rugară să le scoată cătuşele şi să le dea arme, fiindcă vor să lupte de partea celor atacaţi.

— O să vă găsim noi o întrebuinţare, n-aveţi nicio grijă! îi linişti Septimius. Primul lucru pe care-l aveţi de făcut este să înfundaţi şi să zidiţi spărtura, iar treaba asta poate fi dusă la îndeplinire şi cu mâinile încătuşate!...

În amurg punii atacară din nou, dând iureş după iureş până ce se înnoptă de-a binelea. Acolo unde zidul fusese străpuns, cetăţenii îngrămădiseră un munte de piatră. În acest loc s-a purtat cea mai sângeroasă bătălie până în

clipa când în tabăra punilor sunară goarnele chemându-i înapoi pe asediatori. Plini de răni, asudaţi şi murdari, cartaginezii de abia aşteptau să se retragă. Atunci se deschise poarta dinspre sud unde se aflau, judecând după mulţimea focurilor aprinse, căpeteniile armatei pune.

Comandantul cetăţii năvăli în fruntea unui detaşament de călăreţi şi al unei cete de a lui Falcon peste pedestrimea vrăjmaşă, prefăcându-le, cât ai bate din palme, retragerea în fugă. Împrăştiaţi şi înfricoşaţi, pedestraşii alergau prin întuneric, se împiedicau şi cădeau. Mulţi au pierit loviţi de sabie iar alţii călcaţi de copitele cailor. Ceilalţi fugeau de le sfârâiau călcâiele înspre tabără. Urmăritorii ajunseră până în vremelnica aşezare a punilor, unde fură întâmpinaţi de cavalerie. O veritabilă bătălie se încinse în beznă, deoarece caii stinseseră cu copitele lor focurile. Colontai se năpusti asupra detaşamentului lui Septimius în timp ce Cota îşi croia drum către focul ce lumina cortul căpeteniei. Muntenii şi etruscii nimiceau tot ce le ieşea în cale, îşi strângeau caii în frâu şi-i mânau asupra duşmanului strivit fără încetare. Urlând ca nişte animale sălbatice, muntenii împărţeau lovituri fulgerătoare în stânga şi în dreapta, punându-i în curând pe fugă pe oştenii gali. Cota se strecură până la foc, spintecă vreo câţiva soldaţi puşi de pază şi se află faţă în faţă cu Mertex. Generalul gal ieşi din întuneric şi păşi în faţa celtului. Cei doi războinici se priviră o clipă.

— Prindeţi-l viu! izbucni Cota, luându-şi cu asalt adversarul. Sabia şi toporul se încrucişară scoţând scântei. Galul simţi că i-a rămas doar minerul în mână. Trei munteni se aruncară asupra lui, îl traseră de pe cal şi-l trântiră la pământ. În acest timp, etruscii aflaţi sub comanda lui Cethegus laolaltă cu romanii lui Asop, îi şi ciopârţiseră cu săbiile şi topoarele lor pe gali. Mertex stătea acum legat.

— Duceţi-l în oraş! le strigă Cota muntenilor.

Numaidecât aceştia îl aruncară ca pe un sac pe cal şi dispărură cu generalul gal în întuneric.

Dar Cota, muntenii şi etruscii erau încercuiţi. Cinci sute de călăreţi şi pedestraşi puni se năpustiră cu toată furia asupra lor. În jurul cortului generalului gal se dădea o luptă pe viaţă şi pe moarte. Muntenii şi etruscii se băteau ca nebunii, dar în scurt timp jumătate din ei fură năruiţi din şa. De la făclia care lumina cortul se aprinseră pânza ca şi paiele aşternute pe jos. Vâlvătăile sfâşiară bezna în care erau cufundate câmpul de bătaie dimpreună cu barbarii lui Cota ce se furişau printre soldaţi, împlântându-şi jungherele în pedestraşii inamici sau în burţile cailor. Pe când semăna moartea în stânga şi în dreapta, Colontai cel Gras îl zări pe Cota; atunci el

urlă la ai săi să se dea în lături, își învârti sabia deasupra capului şi-l atacă cu înverşunare pe celt. Punii încetară lupta. Muntenii şi etruscii strânşi grămadă, cu săbiile şi securile năclăite de sânge, stăteau ca niște câini la pândă, gata să continue în orice moment măcelul.

Cei doi cumpliţi războinici se uitară unul în ochii celuilalt. Armăsarul lui Cota juca fără astâmpăr în frâu şi împingea cu crupele alţi cai. Uriaşa-i putere împletită cu multă viclenie, i-au creat lui Colontai cel Gras renumele de luptător neîntrecut în dueluri. Libienii lui urmăreau cu ochi scânteietori lupta, salutând prin strigăte și chiote fiecare lovitură. Vânjosul celt se apăra şi ataca cu chibzuială, dar şi cu atâta dibăcie, încât îi uimi pe toţi. Loviturile cădeau ploaie pe coifurile şi armurile celor doi, dar își pierdeau din tărie, atenuate de sabie sau topor, ori trimise pieziș. Focul se stinse şi războinicii fură din nou învăluiţi în întuneric. În clipa aceea, pe tot câmpul se încinse iarăşi cumplita bătălie. Vacarmul încăierărilor, gemetele, ţipetele, aduseră aici pe Septimius şi pe Falcon care luptau în altă parte. Aceştia se năpustiră asupra vrăjmașilor, învălmăşindu-se îndată cu ei. Războinicii se băteau pe întuneric, fără să se deslușească unii pe alţii, înjunghiindu-se la întâmplare până ce Falcon suflă în goarnă. Călăreţii zburară către oraș iar dușmanii amestecaţi printre ei se apucară să-i lovească cu înverşunare. Barbarii lui Cota prindeau caii rămaşi fără călăreţ, se aruncau din goană pe ei și-i mânau spre cetate.

Falcon și Septimius au pierdut în noaptea aceea cam șase sute de oameni. Cârmuitorul oraşului se dădea cu capul de toţi pereţii, mugind ca un bou. Orbit de furie, dădu ordin să se pornească din nou la atac. Falcon, Venilia şi Ombolt de-abia reuşiră să-l liniştească.

Mertex, generalul gal făcut prizonier, fu adus în piaţă. Septimius îl înhăţă de gât și ţipă la el din străfundul rărunchilor:

— Cine te-a trimis aici, hoţ de gal ce ești?!...

Galul tăcea.

— De ce nu vorbeşti? continuă Septimius. I-ai adus încoa pe tricastini, pe tricori şi tot soiul de tâlhari din Galia pentru a jecmăni şi ucide cinstitele neamuri italice. Am prins în luptă trei sute de furi din ăştia. Pe toţi o să-i pironim pe cruci!

— Pentru a-i răzbuna, Hannibal va răstigni trei mii de italici, răspunse glacial Mertex.

Septimius fierbea de mânie.

— N-are decât să-i răstignească pe toţi prostănacii de romani sau italici care se lasă luaţi în captivitate.

— În curând vom cuceri Roma, iar voi veţi deveni cu toţii sclavi, îi răspunse galul cu trufie.

— Cine?... Noi, sclavi?...

— Toţi italicii. O să vă vândă cu trei parale unul pe pieţele din Cartagina, Utica şi Hadrumetum.

O femeie îşi făcu loc prin mulţime până acolo unde se afla prizonierul şi urlă ca din gură de şarpe:

— Ăsta mi-a ucis fiul... El cu mâna lui... Mi-a omorât singurul băiat...

În timp ce toţi stăteau nemişcaţi, femeia îşi adună toate puterile şi-şi împlântă jungherul în gâtul captivului. Sângele ţâşni şi-i împroşcă pe toţi de jur împrejur. În clipa următoare femeia îşi înfipse cuţitul în piept şi căzu peste cadavrul generalului captiv.

Războinicii încremeniră. În piaţă domnea o tăcere mormântală. Septimius fu primul care începu să mormăie:

— L-a ucis pe sclav, frumos, nimic de zis... Dar ce-i veni să se omoare!... Hm!... Eu n-aş fi făcut una ca asta pentru nimic în lume.

A doua zi, capul lui Mertex fu azvârlit peste parapet în tabăra punilor.

CAPITOLUL AL XX-LEA

*Cine **ş**tie când vom **căpă**ta*
*prima por**ţ**ie de mâncare în*
*infern! Pân**ă** una alta se cade*
***să** murim **să**tui.*
Anxius

Imediat după plecarea lui Mertex şi Colontai, Hannibal îşi puse în mişcare armata, trecu Tibrul şi se opri la Interamne. Vestit de către patrulele sale de recunoaştere că dictatorul şi-a scos legiunile din Roma, durându-şi castru în localitatea Praeneste, punul îi ordonă lui Colontai să despresoare oraşul Spoletum şi să se retragă în grabă.

Colontai cel Gras îşi lăsă baltă pluteii şi plecă la Interamne cu un număr mai mic de oşteni şi cu un convoi întreg de care încărcate cu răniţi; pe Hannibal îl ajunse de-abia la Asculum.

Comandanţii se strânseră cu toţii în cortul lui Hannibal şi ascultară raportul în care se spunea că asediul oraşului Spoletum s-a terminat cu o totală nereuşită. Războinicii tăceau în aşteptarea cuvintelor lui Hannibal. Arătându-le capul lui Mertex, generalul glăsui:

— Capul acesta era încins de ideea că trebuie să atacăm cu orice preţ Roma, iar zeii nu l-au lăsat pe stăpânul lui să cucerească nici măcar un netrebnic orăşel din Italia... Pe Mertex l-au prins de viu barbarii din Munţii Iberici aflaţi sub comanda lui Cota roşcovanul. Aud că şi Colontai s-a încleştat în luptă cu războinicul ăsta şi că a scăpat ca prin minune. A scăpat datorită faptului că la locul bătăliei s-a făcut întuneric...

— Eu l-aş fi răpus pe celt de nu se stingea focul, se apără Colontai.

— Nu se ştie – zâmbi Hannibal. În afară de asta, te-ai trezit cu o pietricică în cap. Te-a nimerit careva cu praştia. Dacă nu ar fi fost coiful, acum am fi privit în loc de unul, două capete ajunse aici fără trup.

Mergând atent pe drumuri bine cercetate, dictatorul Romei se afla doar la o jumătate de zi depărtare de tabăra lui Hannibal.

Din oraşele aliate soseau zi de zi crainici care-l rugau pe dictator să le trimită ajutor în oameni şi arme. Fără să se sfătuiască cu nimeni, Fabius se

apucă să trimită întărituri tuturor orașelor și cetăților mai mari ce se găseau pe drumurile bătute de Hannibal. Celorlalți le porunci să fugă din fața năvălitorilor puni, nu înainte de a-și pir joii orașele, casele, tot ce le aparținea. Pretorilor le ordonă, amenințându-i cu pedeapsa cu moartea, să nu permită nimănui să-și părăsească moșiile și avuțiile până nu nimicește totul: casele, grajdurile, mâncarea și nutrețul, podurile peste care treceau, iar șoselele trebuiau stricate și înțesate cu pietroaie și bolovani, piedici în calea dușmanului. Răspândiți în Picenum și Samnium, până pe țărmurile adriatice, călăreții romani îi zoreau pe italici să ducă la îndeplinire poruncile dictatorului.

În apropiere de Reate tribunul Servius Gabinius dădu cu oamenii săi peste o patrulă de recunoaștere a lui Hannibal pe care o nimici aproape în întregime. La locul încăierării rămaseră trei sute de cadavre pune. De atunci cete mai mari sau mai mici de oșteni romani luară obiceiul să colinde Italia centrală fără altă preocupare decât de a-i pândi pe cercetașii cartaginezi. Într-o noapte, Pamphilus Acer se abătu asupra taberei lui Hannibal, unde distruse șaptezeci de care încărcate cu merinde și nutreț, iar pe deasupra eliberă și patru sute de sclavi. Încăierările și incursiunile deveniră din ce în ce mai dese atât noaptea cât și ziua. Întinzându-le curse, romanii prindeau pâlcuri și patrule ale cartaginezilor, îi nimiceau pe jecmănitori și pe cei ce asigurau aprovizionarea armatei. Călăreții romani dădeau foc și pârjoleau tot ce le ieșea în cale, obligându-l astfel pe Hannibal să se gândească bine la ce are de făcut. Exemplul consulilor Sempronius și Flaminius îi întăreau lui Fabius Maximus convingerea că trebuie să se ferească cu străşnicie de o înfruntare deschisă a lui Hannibal.

Entuziasmați la început de faptul că punul dăruise sclavilor libertatea, italicii își schimbară brusc atitudinea și se situară de partea romanilor. De aceea, Hannibal se apucă iarăși să-i ucidă. Făcu una cu pământul câteva orașe mai mici iar populația care nu fu în stare să fugă pieri de săbiile cartagineze. În Italia domnea pustiul și nimicirea: dictatorul rădea de pe fața pământului tot ce-i ieșea în cale, iar Hannibal măcelărea. Orbiți de furie, numizii răstigneau pe cruci până și copiii. Detașamentele punilor întâlneau din ce în ce mai rar oameni, iar în locul caselor și grajdurilor, puteau fi zărite mormane de cenușă și tăciuni.

Presupunerile lui Fabius Maximus se dovediră întemeiate: Hannibal nu ataca, ci aștepta să fie atacat ca la Ticinus, Trebia și Lacul Trasimenus.

Într-o zi în tabăra cartagineză sosiră trei italici din Campania, spunând că au venit ca trimiși ai ținutului lor. Hannibal îi ascultă cu răbdare:

— Ai dăruit libertatea la o sută douăzeci de campani, grăi unul dintre ei. De aceea îţi suntem cu toţii recunoscători. Ţara noastră îţi va primi oastea cu prietenie. Vrem să vă fim şi aliaţi.

Generalii puni se mirară că Hannibal, întotdeauna prudent, dădu crezare campanilor.

După ce solii părăsiră sfatul, Maharbal glăsui primul:

— Nu am încredere în italici şi n-o să am niciodată!

— De data asta ai să-ţi schimbi părerea, îl asigură Hannibal. Iei cinci mii de călăreţi şi porneşti la drum spre Sinuessa, străbătând Samnium şi Falernum.

Colontai cel Gras izbucni în râs. Hannibal se mânie foc:

— Poate că zeii vor binevoi să scape o dată lumea de mistreţul ăsta gras! Ce râzi, cârnatule îndesat?

— Cum să nu râd dacă tu te încrezi în trei italici care se dau drept soli ai Campaniei! Ce-ar fi dacă şi samniţii, campanii şi alte neamuri s-ar apuca să ne atace cavaleria? Şi aşa se va întâmpla cu siguranţă, cum mă vezi şi cum te văd!

Hannibal se uită la cei de faţă şi răspunse liniştit:

— În acest caz cavaleria noastră va aplica tactica pământului ras. Trebuie să fii generos atunci când nimeni nu nădăjduieşte, iar la cel mai mic semn de nesupunere să fii gata de cele mai atroce cruzimi! Una să spui, alta să faci. Asta dă naştere la derută şi frică. Cât mai puţină logică şi sorţii de izbândă cresc din ce în ce mai mult.

Sosilos din Sparta îşi ascultă încântat elevul. Filosoful nu vorbea prea mult în ultima vreme. De data asta luă însă cuvântul.

— Viaţa este condiţionată de împrejurările în care trăieşte omul. Fiecare trebuie să-şi găsească cel mai nimerit şi cel mai convenabil drum pe care să-l urmeze. Iar după ce se hotărăşte, trebuie să meargă cu curaj, fără şovăială şi să calce tot ce îi iese în cale. Preţuiesc înaintea tuturor celorlalte calităţi: credinţa, devotamentul, omenia, cinstea şi dragostea, dar deasupra tuturor tronează scopul. El este punctul către care tinde oricare om. În faţa lui cad toate aceste virtuţi ori de câte ori ele reprezintă o piedică. De aceea e bine ca omul să se lepede de ele.

Aceasta era învăţătura primită de Hannibal din fragedă pruncie de la profesorul său. Nu e de mirare că toate noţiunile erau răsturnate în purtarea şi gândurile generalului. Necredinţa, trădarea şi cruzimea erau principalele laturi ale virtuţii pervertite.

— Eu nu pricep filosofia asta, le spuse Colontai fără înconjur.

— N-o pricepi fiindcă mintea îţi stă în burtă, îi răspunse cu brutalitate Hannibal.

***

Armata pună s-a retras în grabă de la Spoletum. Bucuria a cuprins toată cetatea. Septimius Scurra a întins ospăţ mare în piaţă. Războinicii udau carnea grasă de oaie sau de porc cu vin vechi scos cu mărinimie de către negustorii bogaţi din pivniţele proprii. Tăcerea nopţii era sfâșiată de cântecele beţivilor, dezlânate și fără perdea.

Încă de la începutul chefului, Lucia s-a retras împreună cu Venilia, plecând din piaţă acasă la pretor, unde locuiau de altfel Falcon și soţia lui. Prietenele s-au aşezat în grădina plină de flori, înconjurate de tufe de bujori de diverse culori, de garoafe și gladiole roșii și albe. După arşiţa zilei, arborii de tuia și molifţii răspândeau un miros asemănător cu al rășinii. O făclie mare lumina grădina. Pământul uscat dogorea. Greierii săreau ca nişte puncte negre pe potecile aşternute cu pietriş. Din tufele de bujori răzbătea ţârâitul lăcustelor.

— Dragostea mea pentru Asop nu cunoaște margini! zise Lucia.

Venilia o luă de mână și o întrebă cu ochii în ochii ei:

— Ai călcat cumva jurământul?

Fata răspunse înfiorată:

— Zeii să aibă îndurare faţă de mine! Eu nu mai pot să mai lupt cu mine însămi... Nu am încălcat jurământul, dar le dispreţuiesc pe Erinii, zeiţele răzbunării. Acum pe sufletul meu a pus stăpânire o altă zeitate, nobilă și plină de dragoste.

— Eu nu cunosc divinitatea asta, zise Venilia încruntându-se. Mi-am văzut orașul natal în ruină, oameni uciși fără să fi făcut cuiva vreun rău, femei pângărite și copii înjunghiaţi. Mi-am văzut tatăl mort... Săgeata i se împlântase aproape în întregime în gât... Doar coada îi mai rămăsese afară... în inima mea nu este loc pentru dragoste...

— Tu nu-l iubeşti pe fratele meu! Conchise Lucia cu vocea-i tremurătoare.

— Nu-l pot iubi cu o dragoste ca a ta. Am îndeplinit dorinţa tatălui meu și i-am devenit soţie. Îi divinizez vitejia și-i sunt recunoscătoare. Şi cu asta basta. Falcon n-a avut timp să trezească în mine zeitatea care ţi-a luat ţie sufletul în stăpânire. El se gândeşte într-una la război, iar eu îi sunt mai mult tovarăş de luptă, decât soţie. Aşa cum este și nu altfel îmi este mai drag decât oricine pe lume, fiindcă eu trăiesc numai pentru răzbunare!

— Venilia tăcu şi-şi aţinti privirile la cerul presărat cu stele. Din piaţă se auzeau voci dezmăţate şi sălbatice.

— Simt că o să calc jurământul, murmură Lucia.

Venilia o prinse de mână cu degetele ei lungi şi o strânse atât de tare de încheietură, de mai-mai să-i dea lacrimile.

— O să fii blestemată!... o ameninţă Venilia. Am să te snopesc în bătaie cu arcul, apoi am să te izgonesc din ceată! Douăzeci şi două de tovarăşe de ale noastre au fost răpuse, ducând cu ele în mormânt jurământul... Iar tu?...

— Aștept un sfat de la tine, suspină Lucia printre lacrimi.

— Sfat?... Am să-ţi dau unul... Ieşi din cetate, ia-te după duşmani, omoară doi dintre ei şi gata, ai făcut doisprezece. Atunci poţi deveni soţia lui Asop...

Lucia îşi plecă capul îngândurată. Părul ei negru şi unduitor strălucea la lumina faclei.

— O să mai omor încă doi, iar după aceea am să-mi frâng sabia şi o să arunc armura, coiful, arcul împreună cu săgeţile, zise fata cu hotărâre. Zeul urii n-o să-şi mai găsească adăpost în inima mea.

— Ai dreptate, încuviinţă Venilia. Dragostea şi ura nu pot domni laolaltă în sufletul omului.

— O să mă duc... spuse fata cu semeţie.

— Când?

— Nu ştiu. Poate chiar în noaptea asta... în afară de tine nimeni nu trebuie să ştie de plecarea mea. Dacă nu mă întorc în cincisprezece zile, atunci poţi să le spui, lui Asop şi lui Falcon, unde a purces Lucia.

Pământul uscat iască dogorea ca un cuptor. Făclia se stinse. Picăturile negre de răşină se rostogoleau asemenea unor lacrimi pe placa de piatră.

— Este cumplit să-ţi calci legământul, grăi Venilia. De pleci din oraş, o să mori, de rămâi... jură că o să-ţi ţii cuvântul dat Eriniilor.

— Să lăsăm asta pe mâine, acum mă duc în piaţă să văd cum sărbătoresc victoria războinicii noştri.

Cele două prietene se despărţiră.

Sub bolta porţii de sud a oraşului Spoletum stăteau cei doi uncheși din Clusium. La picioarele lor ardea focul, deşi noaptea de vară era caldă. Din carnea crudă friptă pe jar se ridica un miros îmbietor. Între ei se lăfăia o bărdacă mare plină cu vin. Din când în când, uncheșii se întindeau după ea, le era amândurora la îndemână, dar nu reuşea niciunul s-o golească.

Puşi de strajă, Anxius şi Nefarius păzeau poarta.

Nefarius își privea moțăind tovarășul care întorcea cu un bețișor carnea de pe jăratic ca să se frigă pe amândouă părțile. Lui Anxius i se înroșiseră ochii din cauza fumului și a supărării.

— Bătu-l-ar zeii pe nebunul ăla de Septimius care s-a proclamat cu de la sine putere pretor al acestui oraș, zise unchiașul înciudat. N-a mai găsit pe altcineva să-i păzească poarta, decât pe noi doi!... Ceilalți mănâncă și beau într-una, poate toată noaptea, iar noi ne înfruptăm de-abia din al treilea rând de frigări... Ascultă doar cum mai urlă bețivanii ăia din piață. Sunt sigur că ridică ulcioarele în sănătatea lui Septimius, binecuvântându-l pe catârul ăsta! Trăsni-v-ar Iupiter, turmă de maimuțe!

— Nu mai huli, nerecunoscătorule! îl dojeni Nefarius. Niciodată nu-ți ajunge. Înfuleci ca un apucat de frica morții. Te pregătești să îmbuci a treia oară. În viața mea n-am văzut un mâncău mai mare ca tine.

— Ce să-ți spun, parcă, tu nu îmbuci! îi răspunse acru Anxius. Când scot carnea din jar, te repezi ca fulgerul și apuci de parcă ai avea șase mâini. Se vede că te tragi din Briareu[135].

Unchiașul stuchi oțărât într-o parte și aplecă bărdaca, iar Nefarius se uita la el cu ochii cât cepele.

— Iar tu din Hecate[136], fiindcă înfuleci de parcă ai avea trei guri. De la asfințit și până acum ai înghițit o jumătate de porc!

Sub boltă răsunară pași. Luminată de văpaia focului, li se înfățișă Lucia. Fata veni spre ei, ducându-și calul de căpăstru.

— Zeii să vă binecuvânteze, cinstiți străjerii le ură Lucia.

— Iar pe tine să te miluiască Venera, Apolo și Cupidon dimpreună cu toți zeii care dăruiesc oamenilor frumusețea și dragostea, îi răspunse fără întârziere Nefarius.

— Și Minerva, fecioara a cărei lance nu-și greșește niciodată ținta, adăugă Anxius. Doar n-oi fi venit să schimbi paza?

— Nu, îl asigură fata. Vă rog să mă lăsați să trec pe poartă. Vreau să ies din oraș.

Anxius luă carnea din spuză, scutură tăciunii și cenușa suflând cu buzele lui groase și-i întinse Luciei o bucată, iar Nefarius îi dădu o bucată de pâine.

— Vă mulțumesc. Am flămânzit, nu am cinat, le spuse fata.

— Auzi, auzi! Se înciudă Anxius. Boii ăia care mugesc în piață nu și-au adus aminte de tine toată noaptea. Mănâncă pe săturate. Uite și vin...

---

135 Zeitate cu șase mâini (n.a.).

136 Zeitate a infernului cu trei fețe (n.a.)

Bătrânul clăti de câteva ori bărdaca, trase o duşcă şi i-o trânti Luciei în braţe.

— Dară vrei să ieşi din oraş? Se trezi Nefarius vorbind.

— Trebuie să ies! îi răspunse fata. Ca să îndeplinesc un legământ.

Uncheșii tresăriră miraţi unul la altul şi se sculară ca la un semn. Anxius începu să se plimbe pe lângă foc, privind-o cu coada ochiului pe fată. Nefarius rămase locului străduindu-se să găsească cea mai potrivită întrebare:

— Ce legământ?

— Nu vă priveşte pe voi!...

— Hm... mârâi unchiaşul. Ai să ieşi din oraş, ai să şi porneşti la drum, dar nu cred c-ai să te mai întorci. O să te înhaţe punii şi după ce o să te tortureze, te vor vinde ca pe o sclavă. Mai bine să mori decât să ajungi pe mâna numizilor.

— Deschideţi poarta! Le porunci fata.

— Încetişor... N-ai de ce să te grăbeşti, o potoli Anxius. Ia spune-ne tu, Falcon ştie ce ai de gând să faci?

— Eşti un prost! îl bruftului Nefarius. Când e vorba de un legământ, nu-ţi mai pasă de nimeni şi de nimic. Hai să-i dăm drumul fetei să-şi vadă de treabă.

Anxius se scărpină în ceafă, îşi schimonosi gura şi se uită cruciş la Lucia:

— Zici să-i dăm drumul?

— Sigur că da.

— Şi să vă juraţi amândoi că n-o să suflaţi o vorbuliţă nimănui.

— Să jurăm?

— Să jurăm!

— Să juraţi în faţa zeilor infernului.

— Să jurăm, ce să facem.

Uncheșii se apucară să-şi rostească jurământul.

— Eriniile, Tisifone, Hecate cea cu trei feţe, Eac, Radamante şi Minos, Alcesta, precum şi Hidra cu cele şapte capete retezate de Hercule dintr-o lovitură, cu toţii să se răzbune pe noi... Să ne pedepsească fără milă dacă vom spune cuiva că ai plecat din oraş.

— De te vom trăda, zeiţa Rhea să ne legene înainte de vreme la sânul ei, adaugă Anxius.

Uncheșii dădură să-şi continue jurământul luând şi pe alţi zei drept martori. Erau în stare să înşiruie toate divinităţile infernului şi Olimpului, dar Lucia îi întrerupse; le mulţumi şi se îndreptă spre poartă.

Bătrânii îi deschiseră poarta, îi urară drum bun şi ei implorară în gând pe Apolo, Diana, Minerva şi pe ceilalţi zei războinici s-o ajute pe fată să-şi îndeplinească legământul.

Lucia ieşi, se aruncă pe cal şi se mistui imediat în întuneric.

Uncheșii se aşezară iarăşi lângă foc şi se apucară să mănânce. Anxius deschise vorba:

— Eşti nebun!

— Tocmai asta vroiam să-ţi spun şi eu ţie! se răsti Nefarius cu gura plină. Zeii m-au pedepsit, scoţându-mi-te în cale, mârţoagă afurisită! Cum de ai putut s-o laşi pe fată să plece singură, când ştii prea bine că duşmanul n-a străbătut nici cale de o jumătate de zi de aici!

— Tocmai asta vroiam să te întreb şi eu! zise Anxius înciudat. Macini ca o moară hodorogită şi te juri pe toţi zeii că o să-i păstrezi taina fetei! De parcă zeii nemuritori, fie slăvite şi lăudate numele lor, pot da ascultare unui asemenea gânsac! Ar trebui să fii omorât şi aruncat la gunoi!

Sub boltă se făcu linişte. Uncheșii tăceau. Doar piepturile şi nasurile li se umflau ca nişte foaie din pricina mâniei. S-ar fi zis că, îşi adună toate puterile şi caută alte cuvinte de ocară, mai aprige decât primele, pentru a se apuca din nou la harţă.

Rămasă singură, Venilia fu cuprinsă de nelinişte. I se părea că ea a împins-o pe Lucia să plece la moarte sigură. De când îşi pierduse tatăl, sufletul i se înrăise şi devenise nepăsătoare. Setea de răzbunare ca şi grozăviile războiului îi înăbuşiseră sentimentele nobile. Părerea de rău o cuprinse acum fără veste.

— E pierdută dacă a ieşit din oraş, îşi zise Venilia, şi odată cu ea e pierdut şi Asop, fiindcă băiatul nu va putea să supravieţuiască după moartea fetei pe care o iubeşte mai mult decât propria-i viaţă.

Trecuse de miezul nopţii. Pe cer nici urmă de nor. Puzderiile de stele pluteau către apus. Sclipitor ca un diamant, Sirius îşi revărsa somptuoasa lumină de cristal. Grădina era cufundată în întuneric, fiindcă făclia se stinsese. Venilia izbucni în plâns. Credea că şi-a pierdut pe vecie prietena.

— Poate e în piaţă – cugetă Venilia şi porni spre grajd.

Sub bolta porţii de sud sosiră doi paznici nou veniţi să-i înlocuiască pe uncheșii din Clusium. Amândoi erau beţi. Anxius şi Nefarius se uitau la ei şi vedeau patru străji, fiindcă bărdaca golită zăcea răsturnată şi părăsită. Paznicii cei noi trecură pe sub boltă, ţinându-se unul de altul, apoi se sprijiniră de zid, iar de aici se rostogoliră pe pământ unde adormiră unul în braţele altuia, clefăind ca doi sugari.

Nefarius clipi din ochi, tresări şi-i dădu un cot tovarăşului său:

— Ăştia patru, zise el, au venit să ne schimbe…

— Eu văd doar trei! îl contrazise Anxius.

— Vezi trei, fiindcă de felul tău eşti mare hoţoman… Furi din ochi. Sau ţi-ai deschis numai unul?…

Anxius se frecă la ochi şi nu mai conteni să se minuneze:

— La naiba, aici sunt doar doi, mari şi laţi. Pe undeva, pe aproape se auzi tropăitul unui cal. Sub boltă apăru Venilia care descălecă imediat.

— Pe poarta asta a ieşit Lucia? întrebă ea pe nerăsuflate.

— Este, care va să zică... — îngăimă Anxius.

— Prietena mea… Cine a stat până acum de pază aici?

Nefarius se apucă să lămurească lucrurile:

— Asta, în privinţa asta, cine a stat aici de pază, ştie cel mai bine Anxius… El susţine că e mai deştept decât mine, iar acum să vorbească...

— Sentinele bete… — izbucni plină de mânie Venilia. Mâine Septimius va porunci să vi se dea atât vouă cât şi ăstora care dorm alături câte cincizeci de lovituri…

— Cum… De ce?...

— Fiindcă v-aţi îmbătat!…

— Vai şi amar!… se tângui Anxius.

— O să ai timp să te jeleşti mâine! adăugă Nefarius. Ai băut un ulcior plin cu vin!…

— Cine?… Eu?…

— Tu.

— Iar mie mi se pare că tu l-ai golit!…

— Care a făcut primul de pază? — li se adresă cu severitate Venilia.

— Înaintea acestor două curci care dorm ca nişte gemeni în pântecele mamei lor, noi am făcut de pază, o lămuri Anxius.

— Pe aici a trecut Lucia?… Aştept răspuns la întrebarea aceasta.

Unchești dădură din umeri, uitându-se unul la altul. Holbându-se la Venilia, Nefarius vorbi primul:

— Pe aici n-a trecut nimeni! Am jurat să ne ţinem gura şi o să ne-o ţinem.

— Cui i-aţi jurat?

— Să vezi… Să spună Anxius. Pe toţi îi bate la cap că el este mai deştept decât mine.

— Şi vrei să zici că nu sunt, găină proastă ce eşti?!… Fata ne-a cerut să jurăm că n-o să spunem nimănui c-a ieşit pe poarta asta. Noi o să ne ţinem cuvântul dat şi n-o să spunem.

— Unde vă sunt caii? ţipă Venilia.

— Aici, în spatele zidului, într-o scobitură. I-am lăsat în faţa unei căpiţe de fân... Dacă nu i-a furat nimeni, sunt aici!

— Sus în şa şi zburaţi după fată! De n-o ajungeţi, vă aşteaptă o sută de ciomege!...

Bătrânii se uitară la Venilia fără să crâcnească. Vâlvătaia lumină feţele lor uimite şi ochii tinerei femei care scânteiau ca ai unei tigroaice. Noii paznici sforăiau nepăsători.

Anxius nu mai putu să se stăpânească şi urlă din răsputeri la musafira nepoftită:

— Cine eşti tu să ne comanzi nouă! Nu vrem să-ţi dăm ascultare.

— Ştiţi voi bine cine sunt! De nu vă întoarceţi cu fata, eu cu mâna mea vă spânzur...

Uncheșii dădură colţul boscorodind şi puţin după aceea se înapoiară cu caii.

Nefarius se uită la cele două sentinele adormite şi şuieră printre dinţi plin de mânie:

— Halal oaste! Pe potriva comandanţilor!... Cum e teaca, aşa e şi spada!... Şi cine o să păzească poarta în lipsa noastră?

— Eu... — zise Venilia. Până în zori o să stau de strajă.

Când ieşiră afară, în faţa porţii, Anxius şi Nefarius se uitară nedumeriţi unul la altul. Călăreau pe întuneric fără să scoată o vorbă. Roibii mergeau cu atenţie pe drumul presărat cu bolovani şi pietre. Anxius rupse primul tăcerea:

— Noi suntem oameni bătrâni, pribegi, şi ne-ar fi stat mai bine undeva în jurul unui foc frigând carne şi dând pe gât câte o duşcă de vinişor, răsfăţându-ne şi deplângând soarta noastră rea asemenea altor moşnegi fericiţi. Aşa ne ducem drept în gura balaurului... Şi o să ne înghită fără doar şi poate din pricina a două gâşte cărora le-a venit chef să facă teatru. De nu crăpăm de foame, atunci ne este scris în frunte să cădem în mâinile duşmanului.

Câtva timp se aşternu din nou tăcerea între ei. Nefarius fu acela care deschise vorba:

— De data asta te-am întrecut în deşteptăciune. În vreme ce tu trăncăneai cu fecioara aia zăludă, eu am şterpelit torbele nenorociţilor ăia de paznici care adormiseră lângă zid şi le-am legat de şa.

— Nefarius, prunc al Iunonei! exclamă încântat Anxius. O jumătate de secol m-am îndoit de isteţimea ta, dar acum ţi-o recunosc!

— Torbele sunt îndesate cu carne friptă şi pâine, îl vesti mândru Nefarius. Cum se crapă de ziuă ne aşezăm sub un pom şi mâncăm pe săturate. Nu vreau să mor flămând.

— Aşa e, încuviinţă tovarăşul său. Cine ştie când vom căpăta prima porţie de mâncare în infern. Până una alta se cade să fim sătui.

Caii tropăiau pe drumul numai bolovani, iar bătrânii aţipiră în şa.

În zori, când cerul se rumeni la răsărit, fură treziţi de o boare rece. Anxius strănută şi făcu ochi. Păsările începură să-şi ia zborul de prin tufişuri, ciripind şi bătând din aripi. De o parte şi de alta a drumului ogoarele erau bătătorite, iarba şi firavele tulpini ale grâului culcate la pământ. Copitele cailor striviseră totul.

— Pe aici au trecut punii, zise Nefarius căscând şi întinzându-se. Dacă ne luăm după urmele lor, dăm şi de fată.

— Dăm şi de duşmani! adăugă tovarăşul său.

Până la prânz au mâncat de două ori şi n-au aflat suflare omenească în calea lor. După-amiază luară şeile de pe cai şi le dădură drumul să pască în voie. Deodată, din lăstăriş, răsări un pâlc de femei, copii şi bătrâni. Îngroziţi şi cu ochii înfricoşaţi, ei se opriră în faţa uncheșilor făcând o larmă asurzitoare.

— Ne-au prăpădit totul!... Nu ne-au mai lăsat nimic!... Blestemaţii de barbari veniţi aici tocmai din Asia să ne jefuiască şi să ne ucidă...

— Ce tot îndrugaţi! Ce Asie! urlă Anxius la ei. O să vă dau eu vouă o Asie de n-o s-o puteţi duce!

— Să vezi, de la Cartagina... — mormăi un moşneag.

— Bufniţă jumulită, Cartagina este în Africa!...

— N-are decât să fie şi în Africa, zise cu blândeţe moşneagul. Mie mi-e totuna.

— Dacă pun mâna pe ciomag, n-o să-ţi mai fie totuna!...

Moşul se dădu câţiva paşi înapoi şi dispăru în grămadă, iar celorlalţi nu le mai stătea gura.

— Slăviţi viteji, din ce armată faceţi parte?

— Noi suntem o oştire separată! Se umflă în pene Nefarius.

— O-ho! strigă un om din mulţime. Zeii să vă dea putere să-l alungaţi pe Hannibal din Italia.

— Văzut-aţi voi o fată pe cal, purtând armură şi coif? îi întrebă Anxius.

— O fată pe cal, purtând armură şi coif!... rostiră pribegii în cor.

— Maimuţelor, nu repetaţi cuvintele mele! se răsti Anxius. Vă întreb dacă aţi văzut o fată?

— O asemenea fată nu există decât în poveşti, îl înfruntă un bătrân.

— Eu vă spun că există aievea!...

— Ei, atunci există fără de tăgadă... Noi n-am... N-am văzut-o!

— Dar pe duşmani?

— Ei sunt la Interamne... Mă mir cum de-i mai rabdă pământul.

— La galop! strigă Anxius şi dădu bice calului.

— Aveţi ceva pâine!... Daţi-ne puţină pâine... — se tânguiră pribegii.

Uncheșii din Clusium se făcură că nu aud rugăminţile disperate şi se depărtară repede de ei.

Cu cât înaintau spre vrăjmaş, cei doi moşnegi războinici deveneau tot mai atenţi şi mai şireţi. Ajunşi la Interamne, aflară însă că Hannibal şi-a urnit oastea spre Asculum şi Hadria, oraşe de pe ţărmul Mării Adriatice. Întrebând într-una de Lucia, petrecură două zile în împrejurimile oraşului Interamne, dar nu putură scoate nimic de la ţăranii înspăimântaţi. Nimeni n-o văzuse. După ce se certară câtva timp, Anxius şi Nefarius se hotărâră s-o ia pe drumul străbătut de Colontai ca să se întâlnească cu Hannibal. În aceeași zi însă, ieşind de după o cotitură, nimeriră într-o ceată de vreo trei sute de oşteni care îi încercuiră. Întrebările începură să curgă una după alta:

— Hei, moşnegilor, opriţi-vă!... Cine sunteţi?... încotro aţi pornit-o?...

— Noi suntem oameni liberi din partea locului, îi răspunse cu semeţie Anxius şi ce vă priveşte pe voi, blestemaţilor ce sunteţi!

Războinicii izbucniră în râs. La rândul său, Nefarius nu zăbovi să-i iscodească:

— Dar voi cine sunteţi?

— Şi noi suntem italici, oameni din partea locului, ca şi voi, răsună vocea unuia dintre ei. Am plecat tocmai din Ancona, de pe malurile râului Metaurus. Vrem să ne alipim armatei lui Hannibal. Ne-am săturat de Roma şi de tirania ei. Tânjim după libertate, iar Hannibal o să ne-o dea.

— Şi o să ne mai dea şi vite, şi arme bune, o pradă minunată, întregi un altul cele spuse de primul.

Ca la un semn, celor doi moşnegi li se întipări pe faţă

0 nespusă bunătate. Dând din mâini, Anxius ţipă cât îl ţinu Kura:

— Slăviţi fie zeii nemuritori care ne-au îndreptat paşii spre voi! Şi noi ne ducem tot la Hannibal! Ne ducem la mărinimosul războinic dătător de libertate şi dreptate... Ne ducem la cuceritorul faţă de care Alexandru Macedon este un biet fricos!

Italicii izbucniră în hohote de râs. Nefarius găsi cu cale să mai potolească avântul tovarăşului său de drum:

— Anxius glumeşte... E adevărat că am plecat spre tabăra oştirii pune să ne vedem fiii care luptă sub steagul lor.

Italicii primiră cu bucurie să-i ia pe cei doi uncheși cu la Hadria şi astfel porniră, aţâţându-i şi râzând de vorbele hâtre ale lui Anxius şi Nefarius. Gluma şi zâmbetul le pieriră când, urmând drumul bătut de Colontai, cei din Ancona descoperiră case prefăcute în cenuşă, cadavre de bărbaţi, femei şi copii. Haitele de câini vagabonzi sfârtecau cadavrele, iar stolurile de corbi aproape că nici nu s-au speriat de oşteni.

Colontai cel Gras se abătuse ca ciuma asupra ţinutului Picenum.

Legănându-se alene în şa, războinicii palizi la faţă şi cu ochii înspăimântaţi lăsau în urmă prăpădul făcut de armata cartagineză. Peste puţin se întâlniră cu avangarda lui Colontai. Libienii îi înconjurară imediat, le luară armele şi-i mânară în faţa lor.

CAPITOLUL XXI

*Numai numele cumplit al lui Hannibal **a** putut **să** menţin**ă** ordinea **şi** disciplina într-o armat**ă** format**ă** dintr-o puzderie de neamuri.*

Colontai cel Gras ascultă spusele celor trei sute de italici din Ancona ca şi ale celor doi moşnegi din Clusium. După aceea îi luă cu el, iar la Asculum îi înfăţişă lui Hannibal. Punul le grăi în prezenţa generalului care-i adusese acolo:

— De sunteţi dornici să vă răzbunaţi pentru nedreptăţile făptuite de romani, atunci bun venit, italici din Ancona! Vă făgăduiesc că veţi avea parte dreaptă alături de războinicii mei atât la glorie cât şi la pradă! Mulţumiţi?

— Desigur! răspunseră italicii într-un glas.

— Slavă zeilor! continuă Hannibal. Astăzi veţi depune jurământul în faţa altarului de sacrificiu. O să-mi slujiţi cu credinţă, pe bani, ca toţi mercenarii. În caz de trădare, să ştiţi că vă aşteaptă crucea...

Lui Hannibal i se păru că italicii şovăie, că le piere încrederea şi elanul. De aceea vru să mai spună ceva, dar Anxius i-o luă înainte:

— Italici, capul sus! De ani de zile tânjim după această clipă. Acum ni s-a ivit prilejul să ne răzbunăm pe romani pentru toate nedreptăţile pricinuite... În ceata asta nu e loc pentru trădători!...

Hannibal îşi pironi ochiul sănătos asupra bătrânului pe care-l întrebă, clipind:

— Dar tu cine mai eşti?

— Eu sunt din Aretium. Numele meu este Lutatius. Perceptorii romani mi-au jupuit pielea de pe spate. De aceea am ʹIi venit aici: cu ajutorul vostru sγ-mi iau ξnapoi ceea ce mi-a fost rγpit... Eu i-am adus ξn tabγrγ la tine pe italicii γʹItia din Ancona ʹIi o sγ-i mai aduc ʹIi pe alώii. Ξn ώara asta sunt mulώi sγrmani care vor sγ se rγzbune!

— Adevăr grăieşte... Aşa e... El ne-a adus încoa... întăriră câţiva italici spusele unchiaşului. El ne-a condus împreună cu ăstălalt moşneag...

— Cu toate că sunteţi bătrâni, eu vă primesc în armata mea, le zise Hannibal. Astăzi o să depuneţi şi voi jurământul şi o să primiţi câte treizeci de dinari, drept răsplată că i-aţi adus pe italici. Dacă mai aduceţi vreo altă ceată, o să vă dau mai mult... Să lăsăm asta... Aţi fost de curând la Roma?

— A fost acum douăzeci de zile tovarăşul ăsta al meu, spuse Anxius. Hai, Narcis, spune ce ai văzut la Roma!

Încurcat, Nefarius se uită semnificativ la Hannibal şi zise în şoaptă:

— La Roma e haos. Este cu putinţă să se ivească chiar şi trădarea.

Ochiul sănătos al lui Hannibal scânteie:

— Narcis, floare singuratecă, frumos mai vorbeşti, dar dacă minţi, o să te smulg din rădăcină! îl ameninţă punul.

Războinicii se porniră pe râs.

— Pe deasupra mai este şi profet, toţi îl numesc Vaticinus, îngroşă Anxius gluma. Poate să-ţi spună în ce fel o să cucereşti Roma.

Hannibal era bine dispus.

— O să-mi şi proroceşti, Narcis, şi-o să-mi arăţi adevăratul drum spre Roma, dar fii atent să nu mă duci pe cărări greşite! Grăi din nou Hannibal.

Războinicii puni urmăreau discuţia, vorbeau în şoaptă între ei şi râdeau pe înfundate.

Doar Maharbal îi săgeta cu ochii pe italici şi pe cei doi bătrâni. Anxius şi Nefarius îi suportară privirea fără să se clintească, chiar şi atunci când numidul furios le şopti lui Mago şi Colontai:

— Moşii ăştia ar trebui să primească câte cincizeci de ciomege şi apoi să fie alungaţi din tabără!

Cei trei sute de italici depuseră jurământul şi intrară în aceeaşi zi într-o cohortă de mercenari din Campania, Lucania, Pandosia şi Thurii, aflată sub comanda lui Oarthalo, un vestit războinic şi sfetnic de încredere al lui Hannibal.

Cel doi uncheşi din Clusium fură uimiţi de ordinea şi disciplina care domneau în armata cartagineză. În tabără erau soldaţi aproape din toate rasele şi neamurile pământului: negri din golful Sirta Mică, nubieni, massyli din Icosia, ribiri de pe malurile râului Amasah, metişi din Hadrumetum, Hippo, Utica şi Tabraca, spanioli din luncile râului Baetis, din Segobra şi Dertosa, persani negricioşi la chip, etiopieni osoşi, egipteni cu ochii mari, liguri cu păr stufos, boii, veneti, insurbrii, libieni, sirienii, sciţi, sarmaţi, traci, greci din Sparta şi Beotia, iliri de la Adriatica, baleari morţi după femei, corsicani tăcuţi, bufoni din Sicilia şi mulţi alţii, care şi-au pierdut sau şi-au

dat uitării naţionalitatea. Călăreţi neîntrecuţi în lupta de câmp, numizii se distingeau din noianul de naţii.

Numai numele cumplit al lui Hannibal a putut să menţină ordinea şi disciplina într-o armată formată dintr-o puzderie de neamuri.

Războinicii erau împărţiţi după neam în manipule, cohorte şi legiuni aşezate în corturi ori sub umbrare făcute din crengi şi trestie. În multe locuri ardeau focuri iar deasupra lor erau agăţate în belciuge ceaunurile de bronz în care fierbea ciorba cu carne de porc, de cal sau de măgar, mâncarea preferată a războinicilor cartaginezi. Tabăra fremăta parcă de la un cap la altul: oştenii îşi desăvârşeau deprinderile de luptă cu sabia, lancea sau toporul, aruncau falarici sau trăgeau la ţintă cu arcul, se luau la trântă sau se întreceau în lupta cu pumnii. În oastea lui Hannibal nimeni nu avea voie să trândăvească. Cete mai mari sau mai mici plecau în recunoaştere sau după pradă şi se întorceau cu vite şi sclavi. Mai mult de douăzeci de manipule se aflau întotdeauna sub arme, gata să răspundă atacurilor neaşteptate ale călăreţilor romani pe care comandantul lor, Marcus Minucius începuse să-i trimită din ce în ce mai des.

După ce dădură ocol taberei, Anxius şi Nefarius se interesară de locul unde se află sclavii. Tuturor punilor întâlniţi în cale le spuneau că-şi caută fii care s-au alăturat armatei cartagineze după bătălia de la Lacul Trasimenus.

Un centurion buzat din Nubia îi privi compătimitor şi le zise:

— În armata noastră se moare pe capete. Probabil că băieţii voştri au pierit în luptă!

Moşnegii clătinară cu tristeţe din cap în timp ce se ştergeau la ochi cu mâinile.

— Duhurile rele ne-au mânat încoace, glăsui Anxius când rămaseră singuri. Ne vom lăsa capetele aici şi pe fată tot n-o vom găsi.

— Aici toţi ne consideră de ai lor, îl linişti tovarăşul său şi, la urma urmelor, putem s-o ştergem când ne trăsneşte.

— S-o ştergem?... De ce i-ai mai jurat atunci credinţă lui Hannibal, maimuţoiule?

— Jurământul ăsta nu face nici doi bani, stupi Nefarius. Ne-am legat în faţa zeilor puni.

Anxius îl privi pe sub sprâncene:

— Bine, bine, dar nu uita: zeii sunt zei, iar legământul, legământ!

— Ho, ho! Râse ortacul său. Eu pot să jur şi în faţa unui ciot putred... N-am voie să mă joc de-a jurământul?

— Deşi ţi-am dat gingaşul nume de Narcis, eşti groaznic de josnic, îl mustră Anxius. Pfu!... Tu şi Narcis... Mai bine ţi-aş fi zis urzică sau holeră. M-am luat după capul tău prost şi am ajuns aici.

Dibuind locul unde se aflau sclavii, îl zăriră pe comandantul care învârtea o pulpă de porc pusă la frigare în faţa cortului. Gama cel saşiu se uita la ei cu nişte ochi ale căror priviri se încrucişau într-un unghi ascuţit. Părul îi căzuse pe fruntea îngustă. Sub nasul turtit avea câteva fire crescute în chip de mustaţă. Din tunica galbenă împletită i se ivea gâtul vânos, peste măsură de lung. Căpetenia sclavilor purta un bici lung aruncat pe umeri iar la şold o sabie lată ca un satâr.

Douăzeci de paznici stăteau tolăniţi în jurul focului, iar de două ori pe atâţia se învârteau printre sclavii încătuşaţi şi aşezaţi pe iarbă. Supraveghetorii erau cu toţii din Insulele Baleare iar după bătălia de la Trebia, când şi-au aruncat arcurile şi au dat bir cu fugiţii, fuseseră osândiţi să poarte stigmatul ruşinii: li s-a retezat degetul mare de la mâna dreaptă[137] şi în semn de dispreţ au fost puşi să păzească sclavii.

Gama se uită la cei doi bătrâni şi îşi arătă colţii săi de javră.

— Ăsta este frate cu Caron[138] – şopti Anxius la urechea tovarăşului său.

— Nu ştiu, se holbă Nefarius. Nici printre morţi n-am văzut o pocitanie ca asta!... Dar ce facem, îi dăm bineţe progeniturii ăsteia a lui Apolo?

— Sigur, dar mai stai puţin... Nu vezi că-şi perpeleşte o pulpă la frigare?

— Ce e, moşnegilor? se răsti Gama la ei. V-a gâdilat pe la nări mirosul de carne de porc perpelit pe jăratic? Geaba, Nu vă dau nicio fărâmă!

Anxius şi Nefarius se aşezară pe pământ, puţin mai departe de foc. Patru pitici din Siria se jucau, rostogolindu-se pe jos ca nişte pisoi. Paznicul saşiu al sclavilor se uita din când în când cu nepăsare la cei încredinţaţi lui.

— Bunul meu fiu, se avântă Anxius, când ne e foame, noi mâncăm şi plătim. Nu cerem nimic de pomană. Astăzi am mâncat de prânz la masa lui Hannibal. Ne-am îndopat, mai-mai să plesnim.

Voi, la Hannibal!... se minună Gama.

— Noi... Am adus în tabără şapte sute de italici iar Hannibal ne-a răsplătit pe fiecare cu câte trei sute de dinari de om.

— O-ho!

— Ce te joci! Şi o să ne dea şi mai mult când o să aducem a doua grupă...

---

[137] Astfel erau stigmatizaţi soldaţii care fugeau din luptă. Retezându-li-se degetul mare, nu mai puteau trage cu arcul (n.a.).

[138] Caron – bătrânul care transporta în infern sufletele morţilor peste râul Stix (n.a.).

— Unde vă sunt banii?

— I-am îngropat în pământ. La noi avem numai câte cinci dinari... Hai să lăsăm astea! Mă uit la tine şi nu mă mai satur privindu-te. Tu le eşti sclavilor şi mamă şi tată: îi hrăneşti, îi adăpi şi-i păzeşti de orice ispită. Ţi-a fugit vreunul?

— Niciunul! Se făli Gama, bombându-şi pieptul costeliv. Nimeni nu fuge de mine.

— Ho, ho... — sări Nefarius. Ai rostit sentinţa asta ca un adevărat filosof din Grecia.

Gama îşi schimonosi gura într-un zâmbet, iar ochii îi scânteiau de mândrie.

— Eu sunt grec, le spuse el. M-am născut pe malurile râului Almacamon de la poalele Olimpului...

— Norocosule! exclamă Anxius. De aceea te-au împodobit zeii cu har!.. Aveţi sclave, fete sau femei?

— Avem... — răspunse Gama. Sunt separate, fiindcă Hannibal nu le dă voie războinicilor să se amestece cu ele în ajun de bătălii. Sclavele sunt păzite de Tinea, un munte de femeie despre care se spune că e mătuşa lui Maharbal.

— Glorios neam! Origine divină ca şi a ta! se minună Nefaris. Am putea s-o vedem?

— Puteţi, îi asigură comandantul sclavilor, ducând la gură un ulcior mărişor cu vin. După ce trase o duşcă bună, îl puse lângă el, luă pulpa de pe jeratic şi o aruncă într-o copaie.

— Puteţi s-o vedeţi, cum să nu, le zise Gama din nou. Cândva a fost bărbat, dar zeii au transformat-o în femeie.

— În veci fie slăviţi şi lăudaţi! — strigară într-un glas bâtlanii, apropiindu-se de copaie.

— Zeii şi oamenii îl îndrăgesc pe acela care respectă legea ospitalităţii aşa cum faci tu, se trezi Anxius vorbind. I-am adus lui Hannibal italici, războinici fără pereche, care-i urăsc de moarte pe romani. Cu ajutorul nostru au venit în tabăra punilor pentru a-şi răzbuna nedreptăţile făcute de stăpânii peninsulei.

Gama se năpusti împreună cu cei doi moşnegi asupra pulpei, aruncând piticilor osişoarele rămase.

Anxius reluă firul vorbei:

— Sunt la fel de bogat ca Alexandru Macedon. La Ancona am douăzeci de case şi opt mii de sclavi. Nici în două zile de mers pe cal nu pot face ocolul ogoarelor şi fâneţelor mele... Dacă n-ai tată, am să te iau de suflet, fiule...

Gama își lăsă capul în piept și cugetă profund. În cele din urmă zise:
— Bine. O să fiu fiul tău.
— Fiul meu, am vrea să cumpărăm o sclavă tânără și frumoasă din Spania!
— O sclavă tânără și frumoasă!... rânji Gama. Ce vă trebuie vouă o sclavă tânără?
— Prietenul ăsta al meu are scabie și vrea să-l scarpine pe spate, îl lămuri Nefarius.
— Și tu?
— Eu... Eu n-am nevoie de roabă... Dar dacă vrei, du-ne la mătușa lui Maharbal să-i vedem sclavele.
— Nici vorbă, se împotrivi grecul. Eu nu mă dezlipesc niciodată de lângă sclavii mei.
— Atunci nu te mai iau de suflet! urlă la el Anxius, de i se umflară vinele gâtului.
— Nici n-am nevoie, găină bătrână și jumulită! țipă Gama.
Anxius tocmai se pregătea să-i răspundă dar în clipa aceea se înfățișă un centurion care le spuse pe nerăsuflate:
— Moșnegilor, veniți imediat după mine. Vă așteaptă Hannibal în cort.
Anxius și Nefarius se uitară înciudați unul la altul, dădură din umeri și o luară din loc.
— E-he-hei! strigă Gama în urma lor. Cine îmi plătește carnea pe care mi-ați mâncat-o?
— Străbunicu-tău Calchas[139], îi răspunse din mers Nefarius.

***

În cortul lui Hannibal se aflau Colontai, Sivas, Mago și Casca din Utica. Războinicii jucau zaruri, râdeau și făceau larmă fără să le pese de comandantul lungit pe pat. În fața fiecăruia se afla o moviliță de bani mărunți și un ulcior cu vin. Într-un ungher stătea Lucia, palidă, cu cearcăne vinete sub ochi, fără coif și armură. Părul ei negru îi acoperea în neorânduială jumătate din față.
Anxius și Nefarius intrară în cort și se opriră fără a îndrăzni să scoată o vorbă. Mult timp nimeni nu-i băgă în seamă, de aceea moșnegii începură să tușească pentru a atrage atenția asupra lor. Degeaba. Hannibal stătea nemișcat, iar ceilalți erau prinși în mrejele jocului.
Pe neașteptate, Colontai începu să urle:

---

[139] Calchas – înțelept bătrân, urât și cocoșat din Iliada lui Homer (n.a.).

— Tâlharilor!... Mi-aţi furat toţi banii! Sivas, numidul ăsta, aruncă hoţeşte zarurile. Cerşetorule de altă dată, dar-ar zeii să te îneci cu banii mei, deşi ai o gură cât o jumătate de barcă[140]. Mi-aţi luat totul. Nu mai am pe ce să joc! Zărindu-i pe Anxius şi Nefarius, exclamă plin de bucurie: Îi joc pe bătrânii ăştia doi! Vă prindeţi?

— Ne prindem! încuviinţară războinicii.

— Veniţi încoace, porumbeilor bătrâni... Acum joc pe voi... — îi lămuri Colontai.

La auzul acestei hotărâri, Anxius şi Nefarius o zbughiră din cort. Hannibal se ridică în capul oaselor, strigând cu mânie:

— Afară din cortul meu, cu jucătorii de zaruri. Iar tu, Sivas, dă fuga după uncheşi şi să nu te întorci fără ei!

Anxius şi Nefarius fugeau prin tabără de le sfârâiau călcâiele, dar picioarele nu-i ţinură mult timp, aşa că-şi încetiniră alergătura.

— Duhurile rele m-au mânat încoace, spuse Anxius cu răsuflarea tăiată. Mistreţului ăluia gras i-a venit chef să ne joace la zaruri. Frumos, minunat, înălţător, fermecător... Am în sân un pumnal. Pe sandalele lui Mercur, am greşit că nu i-am scărpinat cu el burta butoiului ăla gras...

Moşneagul şuiera pe nas din pricina supărării şi a oboselii.

— Şi Lucia?... se trezi întrebând Nefarius. Ai văzut-o în cort la Hannibal?

— Văzut... A căzut în captivitate. Aşa a vrut, acum să rabde!

— O s-o eliberăm noi.

Anxius se uită la el cu dispreţ şi-i zise:

— Ia-o din loc! N-are cum să scape din mâinile lui Hannibal.

începuse să se însereze, iar tabăra clocotea. Soldaţii se strângeau în jurul focurilor, cântau, făceau haz şi tropăiau în sunetele aulosului şi al tobelor. Nimeni nu-i băga în seamă pe bătrâni. Sivas îi descoperi lângă un cort în faţa căruia doi sirieni goi până la brâu şi cu pielea strălucitoare de unsoare se întreceau la trântă.

Numidul îi înşfăcă de gât şi-i târî după el. Încercând să scape din strânsoare, urlau amândoi Ca din gură de şarpe.

Anxius striga să-şi spargă pieptul şi mai multe nu:

— Noi suntem războinici liberi... Suntem în slujba lui Hannibal... El ne plăteşte ca să-i aducem italici în tabără... Dă-ne o dată drumul, plătică friptă ce eşti, că altfel îţi scot ochiul cu mâna astălaltă!

---

140 în acea vreme săracii purtau o monedă mică sub limbă pe care se putea întâmpla s-o înghită. Colontai face aluzie la sărăcia de odinioară a lui Sivas (n.a.).

Înfigându-şi unghiile în braţul gol al lui Sivas, Nefarius nu se lăsa mai prejos:

— Eu sunt profet... Îi prezic lui Hannibal ca şi tuturor celorlalţi războinici!... Zeii îmi ascultă blestemele... Dă-mi drumul, că altfel nu mai vezi lumina zilei de mâine!

Strigătele şi jelaniile moşnegilor îi puseră în picioare pe soldaţii care se înghesuiau în jurul lor. Peste tot răsunau râsete, fiindcă Anxius încercase să-l muşte pe Sivas de braţ cu gura lui ştirbă.

În cele din urmă sosiră în faţa cortului lui Hannibal. Uncheșii păşiră înăuntru urlând:

— Ucigă-i-ar zeii pe toţi călăii! Așa se cade să te porţi cu nişte prieteni!

După ce-i îmbrânci, Sivas îi strigă lui Hannibal:

— Na-ţi bătrânii şi fii fericit cu ei!...

Anxius şi Nefarius se aşezară pe o bancă de lângă foc şi nu-şi mai luară ochii de la Lucia. Fata îşi duse degetul la gură, făcându-le semn să tacă, aşa că bătrânii se prefăcură că nu observă nimic. Acum priveau armura de argint, lada cu comori, şoimul din inel şi pe Hannibal întins în pat.

— Voi sunteţi prietenii mei, le zise punul, fiindcă mi-aţi dovedit cât îmi sunteţi de devotaţi.

Bătrânii mustăciră smeriţi, iar Hannibal continuă.

— Sunteţi bătrâni, dar preţuiţi mult. Cei trei sute de italici sunt luptători de frunte, îi urăsc pe romani şi au picat tocmai la timp. Trebuie să vă duceţi din nou să-mi mai aduceţi încă vreo câteva sute aici, în tabără.

— Dorinţa ta este poruncă, se grăbi Anxius să-i răspundă. Ne ducem..

Hannibal se apropie de el şi-i cerceta faţa cu ochiul sănătos, fără să clipească măcar, căutând parcă un firişor de îndoială. În cele din urmă vârî mâna sub salteaua de paie, scoase o pungă cu bani pe care i-o aruncă moşneagului, spunându-i:

— Ia punga asta. Câteodată aurul este mai convingător decât vorbele frumoase sau jungherul ascuţit.

Anxius îşi ascunse punga în sân. Din tabără ajungeau până la ei sunetele aulosului, ale tobei ca şi larma oamenilor presărată cu râsete şi chiote. Hannibal se sculă şi porni să măsoare cortul în lung şi în lat. Luminat de faclă, şoimul îşi lăsă să-i atârne din cioc limba ascuţită, căznindu-se să scoată un croncănit. Lucia moţăia în ungherul ei.

— O cunoaşteţi pe fata asta? îi întrebă brusc Hannibal.

Anxius se holbă la Lucia, dând din cap şi din umeri.

Nefarius nici nu-şi aruncă ochii asupra ei.

— Dumneaei este sora lui Falcon, îi vesti Hannibal.

— De Falcon am auzit! îi răspunse Anxius, făcând pe neştiutorul. Ţăranii ne-au istorisit cum că ceata lui se află în Spoletum la nebunul ăla de Septimius.

— Aşa e, întări Nefarius. Cu el este şi celtul acela despre care se povesteşte că s-a sculat din morţi...

Hannibal le zise cu ochii îndreptaţi spre Lucia:

— Fata aceasta mi-a ucis doi războinici. Săgeţile trimise de ea i-au nimerit pe amândoi în cap. Libienii au prins-o şi mi-au adus-o în tabără. Războinicii cer să moară sfâşiată de cai. Colontai o vrea pe motiv că au făcut-o prizonieră libienii lui, Sivas îmi oferă o grămadă de aur în schimbul ei. Nimic de zis. E frumoasă şi tânără. Am s-o vând negustorilor greci. Ei o să plătească mai mult... Dar m-am luat cu vorba... Voi doi trebuie să mi-l găsiţi pe Falcon.

— Noi?... Pe Falcon?... De ce?...

— Ca să-i înmânaţi un papirus.

— O să ne omoare! Se holbă Nefarius.

— Niciun păcat! Surise Hannibal şi ieşi din cort.

Din ungherul ei, Lucia glăsui în şoaptă:

— Găsiţi manipula lui Dedalion. Acolo este Not, fratele lui Asop. Dacă-l aflaţi în viaţă, spuneţi-i să mă scape, fiindcă pe Asop eu l-am salvat, iar el ţine la mine mai mult ca la ochii lui din cap...

— Ştim, ştim, cap zălud de femeie! Te-ai nenorocit cu mâna ta şi acum vrei să ne prăpădeşti şi pe noi...

— Numai în Spania se pot naşte asemenea frumuseţi! strigă Nefarius, pasămite, fermecat, în clipa în care Hannibal se întorcea în cort.

— De aş fi niţel mai tânăr şi mai bogat, aş răscumpăra sclava asta, zise Anxius.

— Ţi-ar sparge dovleacul ăsta de pe umeri! rosti Nefarius batjocoritor.

— Veţi înmâna papirusul lui Falcon. Puteţi să-i spuneţi că ne vom purta frumos cu fata până primim răspunsul lui, le porunci Hannibal şi se lungi din nou în pat. Mă doare capul, le mai spuse Hannibal, apucând bărdaca cu ceai de pe măsuţă, pe care o bău până la fund.

Lucia se sculă pe neaşteptate şi se duse la moşnegi:

— Spuneţi-i fratelui meu să nu dea crezare cuvintelor din papirus, fiindcă omul acesta nu şi-a ţinut niciodată făgăduiala. Este un tiran de cea mai joasă speţă... Tâlhar, jefuitor şi ucigător de copii! Cuvintele acestea rămân neputincioase în faţa grozăviilor de care este în stare!...

Moşnegii tăceau, plimbându-şi privirile de la fată la Hannibal. Punul râse cu poftă şi lămuri şi pe uncheşi pentru ce:

— Cred că vă este limpede de ce la greci femeile jucau în infern cele mai sângeroase roluri.

— Desigur, desigur, limpede ca ziua! mormăi Anxius.

În cort intră un centurion care aduse papirusul înfăşurat şi legat cu şnur. În urma lui păşiră înăuntru două namile de femei. Hannibal se ridică în capul oaselor şi se adresă imediat femeii mai în vârstă, şi în acelaşi timp, mai vârtoase:

— Tinea, ia fata asta şi păzeşte-o cu străjnicie.

— Mătuşa lui Maharbal! murmură Anxius.

— Ai grijă să nu-ţi turtesc nasul... — se răsti Tinea la el, arătându-i pumnul. O înşfăcă apoi pe Lucia de mână şi o trase afară din cort.

— Luaţi papirusul şi mâine în zori vă aşterneţi la drum! îi expedie Hannibal pe uncheşi.

În aceeaşi seară Anxius şi Nefarius găsiră manipula lui Dedalion şi pe fratele lui Asop, Not. Numidul era spătos şi puternic, cu cel puţin zece ani mai mare decât Asop. În armata lui Hannibal avea rang de centurion.

Moşnegii îi făcură semn să iasă din grămada de ofiţeri care făceau zarvă în faţa cortului lui Dedalion. După ce se aşezară pe marginea unui şanţ, Anxius începu să vorbească:

— Ştii de ce te-am despărţit de prietenii tăi?

Numidul îl privi fără să scoată o vorbă.

— Am vrut să te întrebăm pe care din ai tăi îi mai ai în viaţă.

— La ce bun? sări Not. La Cirta îi am pe tata şi mama. Am mai avut şi un frate, dar nu mai trăieşte. L-au omorât libienii lui Colontai la Spoletum. Trecuse încă din Spania la turdetani.

— Cum se numea?

— Asop!

— Foarte bine! strigă bucuros moşneagul. Noi îţi aducem vestea că Asop este teafăr şi se află la Spoletum. Mâine plecăm într-acolo, şi dacă ai vreo vorbă pentru el, spune-o.

Numidul se uită speriat la moşneag, şi zise cu o voce liniştită:

— Şi dacă v-a trimis Hannibal să mă ispitiţi?...

— Atunci să ne pârjolească Iupiter cu fulgerul lui! Se trezi Nefarius strigând. Îl iubim pe Asop ca pe copilul nostru. Nu umblăm cu cioara vopsită.

Un timp Not tăcu cu ochii pironiţi în pământ, apoi spuse, de parcă luase o hotărâre:

— Voi i-aţi adus la noi în tabără pe cei trei sute de italici?

— Zău că ei ne-au adus pe noi! îi răspunse Anxius.

— Se pare că aţi câştigat încrederea lui Hannibal, nu-i aşa?

— Aşa e. Acum ne trimite la Spoletum cu un papirus pentru Falcon, fiindcă sora acestui spaniol a fost luată în captivitate şi se află printre sclavele Tineei… Se zvoneşte că femeia asta este mătuşa lui Maharbal.

— Şi că a fost bărbat, dar zeii au vrut s-o pedepsească şi au prefăcut-o în femeie! sări Nefarius cu gura.

— Ce vreţi acum de la mine? întrebă Not nedumerit.

— Să scapi fata de sclavie, că de piere ea, Asop o să se omoare.

— Luaţi-o din loc şi vedeţi-vă de treaba voastră. Cui i s-a urât cu viaţa, n-are decât să termine cu ea! Numidul se sculă şi plecă, dar se întoarse şi le zise peste umăr: Eu ţin la viaţa mea, deşi m-am săturat de jefuirea şi înjunghierea oamenilor nevinovaţi! Atâta puteţi să-i spuneţi şi lui Hannibal şi oricui vreţi…

Unchiaşii rămaseră singuri lângă şanţ:

— Ăsta crede că noi suntem iscoadele lui Hannibal, murmură Anxius. Nu ne-a dat crezare.

— Ai ghicit! — îi dădu cu tifla Nefarius. Mă uimeşte isteţimea ta.

Călare pe roibi buni, moşnegii din Clusium părăsiră a doua zi în zori tabăra punilor.

CAPITOLUL XXII

Zeii nemuritori nu i-au hărăzit războinicului o soartă mai bună decât aceea de a-şi da viaţa pentru patrie.

Pustiind Picenum, cohortele punilor înaintau pe ţărmul Mării Adriatice. De la Asculum se abătură asupra Hadriei, călcară ţinutul Fucinus, îi risipiră pe peligni şi, ocolind oraşul Bovianum, poposiră la Arpi, în apropiere de Sipontum. De aici Hannibal îşi trimitea cei mai sângeroşi generali la măcel şi jaf, omorând fără milă toată suflarea omenească. Sivas numidul ocupă oraşul Telesia şi dezlănţui cel mai crâncen măcel din acest război. Cuceritorul porunci războinicilor săi să nu ucidă nicio fiinţă omenească înainte de a fi supusă celor mai cumplite torturi. Până şi soldaţilor africani li se făcuse părul măciucă de grozăviile pe care trebuiau să le provoace, încât încetară de a mai da ascultarea cuvenită comandanţilor, stârnind mânia acestora asupra lor. Şi pedepsele sângeroase deveniră din ce în ce mai dese. Într-una din zile, Sivas reteză cu propria-i mână urechile a şapte oşteni. În aceeaşi noapte însă, nişte mâini puternice îl înăbuşiră pe crudul general. În zori Sivas fu găsit mort la el în cort.

Comandanţii lui Hannibal răspândeau astfel groaza în centrul Italiei, vrând să-l aţâţe cu orice preţ pe dictator şi să-l oblige să dea bătălia hotărâtoare., Fabius Maximus evita însă conflictele de amploare, iar italicii, auzind de măcelul de la Telesia, se ridicară ca frunza şi ca iarba împotriva punilor. Peste tot răsăreau tot mai multe pâlcuri, mici şi mari, care se alipeau armatei romane.

Crâncenii călăreţi se desprindeau din întunericul nopţii ca nişte fantome şi se năpusteau cu toată furia asupra laturilor şi ariergărzii armatei pune. Răzbunarea războinicilor italici era nespus de sălbatică. Cetele lui găseau pe marginea drumurilor şi a şanţurilor soldaţi cartaginezi cu mâinile şi picioarele frânte, cu ochii scoşi şi pântecul revărsat, iar aceste zvonuri ajunseră până la urechile lui Hannibal. Pretorii şi tribunii Romei îşi rugau, îşi ameninţau şi-şi potopeau oştenii cu cele mai cumplite pedepse pentru a-i

opri de la crimele comise care ar fi putut să-i determine pe vrăjmaşi să se poarte şi mai rău. În zadar. Răzbunătorii îşi întreceau duşmanii, fiindcă în război oamenii se deformează şi consideră drept virtute ceea ce este dezgustător şi ruşinos. Triumfă răul şi neghiobia omenească.

Pajiștile acoperite de iarbă, ogoarele mănoase, pădurile seculare se prefac în fum şi cenuşă. Acolo unde fuseseră cândva aşezări omeneşti, cresc acum buruieni; în locul turmelor albe urlă haite de lupi. Putrezesc trupurile neîngropate ale oamenilor, iar vântul împrăştie duhoarea lor. Mor şi buni şi răi şi curajoşi şi fricoşi. Zac acolo unde i-a ţintuit moartea şi se uită cu ochi sticloşi la cerul posomorit. Pier răzbunătorii. Războiul devorează totul ca un monstru. Grozăviile lui aducătoare de moarte şi de molime se rostogolesc deasupra capetelor oamenilor asemenea unor nori groşi, ameninţând să-şi reverse dintr-o clipă într-alta grindina ucigătoare. Lângă altar zace o femeie moartă. Mâna stângă strânge la piept pruncul înjunghiat, iar dreapta, făcută pumn, ţine un bulgăre de smirnă parfumată menită zeilor nesimţitori oare n-au milă de neamul omenesc.

În armata romană încolţi discordia. Tribunii, pretorii, edilii şi căpeteniile mai mărunte se luară la ceartă. O parte dintre ei cereau să se dea imediat lupta decisivă cu duşmanul şi-l atacau pe Fabius Maximus, poreclindu-l „Cunctator”[141]. Cealaltă parte aproba tactica dictatorului. Starea aceasta se prelungea la nesfârşit, cu lunile de zile. Şarpele nemulţumirii învenina sufletul soldaţilor romani. În ciuda acestor lucruri, ei mărşăluiau necontenit în faţa lui Hannibal, distrugând hrana necesară oamenilor ca şi nutreţul pentru animale. Punii călăreau nişte mârţoage costelive, iar mugetul jalnic al vitelor flămânde răsuna sinistru zi şi noapte.

Iar dictatorul nu dădea bătălia decisivă.

Uitându-se de pe muntele Massicus la flăcările care mistuiau stogurile de grâu, clăile de fan sau şirele de paie, ca şi la norii de fum ce pluteau deasupra caselor şi grajdurilor, Marcus Minucius Rufus, comandantul cavaleriei romane izbucni plin de mânie:

— De luni de zile aliaţii noştri pier în vâlvătăi, iar duşmanul este lăsat în pace! Noi dăm foc, el ucide. Rânjeşte deasupra oamenilor morţi, deasupra femeilor pângărite şi a copiilor sfârtecaţi. Pustieşte Italia asemenea ciumei, sigur că n-o să-l atace nimeni. Lucrul cel mai odios este că nimănui nu-i este ruşine de zăbava şi şovăiala noastră. Fumul incendiilor ne înţeapă ochii. Gemetele şi jelania aliaţilor ajung până la urechile noastre... în nebunia

---

141 Zăbovitorul (lat.)

noastră noi credem că războiul poate fi câştigat dând târcoale duşmanului şi lâncezind în nesfârşite consilii.

Cuvintele comandantului cavaleriei romane ajunseră la urechile tuturor războinicilor care începură să clocotească. Acum aproape toţi vroiau să pornească la atac. Dacă atunci ar fi trebuit să voteze armata, Marcus Minucius ar fi devenit dictator.

Fabius Maximus era astfel pus în situaţia de a-şi dubla prudenţa: se temea de Pun, dar era foarte atent şi faţă de ai săi, fiindcă la Roma era condamnat aproape de toţi. Dictatorul îşi menţinu totuşi tactica, distrugând tot ce ar fi putut să-i fie de folos lui Hannibal pe care-l ataca în formaţii mici, fără a da prilejul declanşării unei bătălii hotărâtoare.

***

Ceata lui Falcon scăzuse la jumătate: doar trei sute de războinici îi mai rămăseseră nevătămaţi. Dintre barbari, Cota mai avea doar doisprezece. În afară de aceasta fusese răpus Gerion, iar Lucia dispăruse. Asop, Falcon şi Ombolt întrebară printre cetăţeni şi războinici de soarta ei, dar în zadar. Nimeni n-o văzuse pe fată, iar Venilia tăcea. Plină de amărăciune, tânăra femeie se întreba pentru prima dată în viaţa ei dacă avea dreptul să trimeată pe altul la pierzanie doar pentru că nu şi-a îndeplinit jurământul. Din pricina asta îşi făcea mustrări de conştiinţă şi se chinuia cumplit. În cele din urmă se hotărî să-şi dezvăluie greşeala în faţa lui Falcon şi a celorlalţi.

Lucru de mirare, dispariţia Luciei se părea că nu-l apasă prea tare pe Asop. Tăcut ca de obicei, el nu pomenea numele fetei şi s-ar fi crezut că evită să ia parte la discuţiile despre ea. Într-una din zile deschise, totuşi, gura:

— Aştept să aflu o veste cât de neînsemnată şi apoi pornesc pe urmele ei.

Şi aştepta. Aşteptau şi ceilalţi fraţi, nu numai Asop. Pe toţi îi izbise, însă, faptul că în aceeaşi noapte dispăruseră şi cei doi uncheşi din Clusium.

Cota îşi dădu primul cu părerea:

— Dacă Lucia este cu ei, atunci să ştiţi că nu i se va întâmpla nimic rău; tartorii ăştia bătrâni sunt în stare să-l ducă de nas chiar şi pe Thanatos[142].

— Întrebarea este: se află sau nu cu ei? Spori nedumerirea Falcon.

Venilia îşi luă atunci inima în dinţi şi le spuse adevărul:

— Eu ştiu unde este Lucia.

Războinicii rămaseră încremeniţi.

— A plecat după punii care se retrăgeau de sub zidurile oraşului, continuă Venilia.

---

142 Thanatos – personificare a morţii, fiul Nopţii şi fratele Somnului (n.a.).

Sfatul se ţinea la senat în prezenţa câtorva cetăţeni şi războinici de vază din Spoletum. Septimius Scurra urmărea în tăcere fiecare cuvânt. În cele din urmă îi veni şi lui rândul să vorbească:

— Nimeni n-a murit în locul altuia. Toţi părăsim lumea asta când ne sună ceasul. Dar dacă v-aţi hotărât să vă duceţi la Hannibal în tabără, mai bine să vă puneţi imediat laţul de gât... Sau cine ştie, poate vă bizuiţi pe cuvântul hoţului ăstuia? Luaţi-vă gândul... Apoi comandantul oraşului se întoarse brusc spre cei doi moşnegi din Clusium:

— Voi aţi adus papirusul?

— Noi.

— L-aţi văzut pe Hannibal şi aţi stat de vorbă cu el?

— Întocmai!

— Şi nu l-aţi înjunghiat?

Anxius şi Nefarius rămaseră cu gurile căscate. Aşa ceva nu le trăsnise prin minte.

— Sunteţi două curci plouate! încheie plin de demnitate Septimius.

Uncheșii istorisiră pe îndelete tot ce au făcut şi ce au văzut în tabăra cartaginezilor. Pomeniră că Lucia i-a trimis vorbă lui Falcon să nu dea crezare cuvintelor lui Hannibal, iar în cele din urmă îi vestiră că Not, fratele lui Asop nici n-a vrut să-i asculte, fiindcă s-a temut că sunt iscoade.

— Hannibal ne-a poruncit să strângem italici şi să-i ducem la el în tabără, le spuse în încheiere Anxius.

— Moşii ăştia sunt buni de făcut bucăţele! strigă Septimius. Trădătorii!...

Cota se împotrivi acestei păreri, râzând cu poftă:

— Nici vorbă. Ei vor aduna italici şi-i vor duce în tabăra cartagineză. Eu sunt primul care vreau să merg de bunăvoie...

Războinicii înţeleseră numaidecât ce şi-a pus în gând celtul şi începură să se frământe. Anxius trăgea cu putere aer în piept, iar Nefarius se zgâia. Amândoi îl sfârtecau din ochi pe Septimius.

Pretorul ceru de îndată să li se taie bătrânilor capetele.

— Sunt nişte trădători! Nu trebuie să ne fie milă de ei, striga Septimius cât îl ţinea gura. Au dus trei sute de bărbaţi din Ancona în tabără la Hannibal, în loc să-i fi purtat încoace !...

În zadar au încercat Falcon, Ombolt şi Venilia să-i dovedească că moşnegii au făcut în câteva rânduri imense servicii romanilor. Încăpăţânatul comandant o ţinea una şi bună. Cethegus lămuri în cele din urmă lucrurile într-un chip foarte simplu:

— Oameni ca aceştia, care au atâtea merite în faţa poporului roman, nu pot fi executaţi fără judecată. De aceea îi vom duce la Roma.

Toţi încuviinţară propunerea înţeleaptă a lui Cethegus, Septimius însuşi muindu-se:

— Motivul este temeinic şi justificat, zise pretorul. Să fie judecaţi la Roma. Meritele trebuie respectate, dar Junius Brutus şi-a omorât fiul[143].

— Nu te supăra, dar tu nu eşti Iunius Brutus, nici noi fiii tăi! şuieră Anxius printre dinţi. De aceea taci din gură şi lasă-i pe cei mai deştepţi să vorbească.

— Trebuie să hotărâm ce e de făcut, grăi Falcon. Îmi trece prin minte ideea că am putea să ne strecurăm în tabăra punilor ca italici… Nu-i aşa?…

— Cea mai mare prostie! sări Venilia ca arsă. Ne-ar recunoaşte imediat… Mai important este să hotărâm ce răspuns să i se dea lui Hannibal.

— Nu e nevoie de nimic, cu riscul vieţii eu o să mă duc, îi răspunse Falcon.

— Să se ducă Septimius, dădu cu gura Nefarius. I se oferă un prilej potrivit de a-l ucide pe Hannibal.

Războinicii izbucniră în râs, dar comandantul cetăţii primi fără ezitare propunerea:

— Mă duc să-l ucid pe tiran!

— Vezi-ţi de treabă! îl preveni Cota binevoitor.

— Eu am să merg, glăsui Cethegus. Pe mine nu mă cunoaşte nimeni acolo. După ce strâng vreo sută de pierde-vară, mă înfăţişez lui Hannibal ca italic. De aici o să plecăm cu toţii. Când vom ajunge în preajma vrăjmaşului, eu mă voi despărţi de voi şi voi trece în tabăra cartagineză. Este jalnic ca o întreagă cohortă de italici să fie în slujba inamicului. Voi încerca să-i răzvrătesc pe aceşti oameni.

— Romanul are dreptate, încuviinţă liniştit Asop. Vreau să vă amintesc însă că printre răniţii luaţi prizonieri în luptele din jurul oraşului se află şi câţiva numizi. Am şi vorbit cu ei. Mi-au jurat că vor lupta, pentru mine, dacă le dăruim libertatea.

— Cum adică să lupte pentru tine? Cine eşti tu şi ce rol joci? Se mânie Septimius.

— Aceştia fac parte din partidul vrăjmaş lui Syphax[144] şi mi-au dat de veste că un număr destul de mare de numizi ar vrea să treacă la romani…

---

[143] Lucius Iunius Brutus – i-a alungat pe regi de la Roma. Fiul său i-a atacat pe vrăjmaşi fără să-şi întrebe tatăl. Deşi i-a învins, tatăl a dat ordin să i se taie capul, fiindcă a acţionat anarhic (n.a.).

[144] Syphax – rege al Numidiei, prieten cu Hannibal, detronat mai târziu de către Masinissa, cu ajutorul romanilor (n.a.).

— Nu pricep nimic! strigă disperat Septimius.

Asop continuă:

— Viitorul nostru rege este Masinissa... Pentru, el trebuie să luptăm!

Falcon îşi prinse capul în mâini:

— Dacă e adevărat ceea ce spui, romanii te vor polei cu aur! exclamă emoţionat comandantul. De ce ai tăcut până acum?

— Fiindcă este o treabă de-a noastră, a numizilor...

— Du-te şi adu-i pe sclavi.

Asop ieşi din sală şi se întoarse puţin timp după aceea cu prizonierii, în număr de opt.

— Nemulţumirea împotriva punilor a încolţit încă în Spania, glăsui iarăşi Asop, iar acum ia proporţii din ce în ce mai mari. Tânărul se întoarse către sclavi:

— Moarte lui Syphax!

— Trăiască Masinissa! îi răspunseră cu toţii într-un glas.

— Vă veţi întoarce în tabăra lui Hannibal, iar acolo vă veţi duce cu veşti la fratele meu, Not, le spuse Asop. Primiţi sau nu?

— Moarte lui Syphax! strigară prizonierii.

— Cuvintele acestea înseamnă mai mult decât un jurământ! îşi lămuri Asop prietenii.

— Atunci, scoateţi-le cătuşele!

***

În aceeaşi zi, cei opt sclavi numizi cărora li se dăruise libertatea ieşeau din oraş în goana calului şi se îndreptau spre sud. Nefarius îi conducea pentru a nu fi atacaţi şi ucişi pe drum de către italici. Noaptea îi urmă şi ceata de călăreţi ai lui Falcon, sporită cu o sută douăzeci de cetăţeni din oraş aflaţi sub comanda lui Cethegus. În fruntea lor dădea pinteni roibului Anxius.

Ţinându-se după oastea cartagineză, ei reuşiră să-l ajungă pe Hannibal la Hadria. Împreună cu cei opt numizi ai lui, Nefarius intră aproape neobservat în coloană. Foştii sclavi se risipiră imediat, mergând fiecare la cohorta sa. Colontai cel Gras îl ochi pe bătrân şi-l strigă, dar Nefarius o zbughi în mulţime şi se făcu nevăzut cât ai clipi din ochi. Colontai zâmbi, iar comandanţilor care-l înconjurau le tălmăci astfel purtarea moşneagului:

— Moşul îmi ştie de frică de când am vrut să-i joc prietenul la zaruri.

Pustiind ogoarele marrucinilor, ale fueinilor şi ale pelignilor, armata punilor nu se opri deloc până la Arpi. Deabia aici îşi aşeză Hannibal tabăra cu intenţia de a hărăzi oştirii sale ceva mai multă odihnă.

Cethegus se despărţi de ceata lui Falcon şi se adresă cu înfocare războinicilor lui Septimius, care-l însoţeau de bunăvoie:

— Cetăţeni ai oraşului Spoletum, iată, tabăra vrăjmaşului se află în faţa noastră. Acum trebuie să ne bizuim pe curaj. Dacă vreunuia dintre voi îi este frică, mai bine să iasă din rând şi să facă calea întoarsă...

Italicii tăceau. Cethegus zise mai departe:

— Acţiunea noastră este grea şi plină de primejdii. De reuşim, ne acoperim de glorie nepieritoare, iar de pierim, fie slăvit în veci numele de roman, căci zeii nemuritori nu i-au hărăzit războinicului o soartă mai bună decât aceea de a-şi da viaţa pentru patrie. O întreagă cohortă de italici se găseşte în slujba duşmanului. Datoria noastră este de a-i răzvrăti...

Atingând pământul cu mâinile, italicii începură să jure că vor îndeplini toate poruncile lui Cethegus şi ale celor doi moşnegi din Clusium.

Un pâlc de italici se îndreptă apoi spre tabăra punilor. De data asta, italicilor li se luară armele de-abia atunci când fură înfăţişaţi lui Hannibal:

— Iată un nou grup de italici, glăsui Anxius. Sunt veniţi tocmai din Cales, Nuceria şi Firmum. De ispravă băieţi, n-am ce zice. Toţi o să lupte pentru eliberarea Italiei. Prietenia romanilor i-a costat scump, fiindcă le-a fost răpit tot ce au avut.

Istovit de drum şi de durerile de cap, Hannibal nu-i băgă prea mult în seamă pe noii sosiţi. Italicii depuseră jurământul şi-şi luară în primire armele şi caii. În aceeaşi zi, intrară în legiunea lui Carthalo.

Ajuns în cort, Anxius îi transmise lui Hannibal mesajul lui Falcon. Înainte de toate, turdetanul n-a vrut mult timp să creadă că papirusul este trimis de Hannibal, deşi era scris în limba spaniolă. În cele din urmă a spus că o să vină în tabăra punilor cu toată ceata lui. Până la sosire Falcon îl roagă pe Hannibal să se poarte frumos cu sora lui. În semn de prietenie şi plecăciune, dăruieşte comandantului suprem al punilor un arc şi o traistă plină de săgeţi, zicând că generalul le cunoaşte semnificaţia.

Anxius puse arcul şi săgeţile la picioarele lui Hannibal.

— Să-mi ia zeii minţile de ştiu eu ce înseamnă acest dar! exclamă Hannibal.

După ieşirea din cort, Anxius plecă însoţit de un centurion. Primise încuviinţarea de a-i duce veşti sorei lui Falcon, Lucia. Celor doi li se alătură după câţiva paşi şi Nefarius, aflat prin apropiere.

Supravegheate doar de câţiva paznici, sclavele stăteau în corturi. Dar nu de străjerii ăştia se temeau ele, ci de înfiorătoarea Tinea, care le bătea fără

milă. Centurionul îi spuse câteva vorbe ghionoaiei şi plecă. Puţin după aceea, dintr-un cort se ivi Lucia.

Anxius îi dădu de ştire că se face totul pentru eliberarea ei, că Falcon aşteaptă pe aproape împreună cu oamenii săi, că Cethegus se află în tabăra punilor în fruntea a o sută douăzeci de italici şi că este cu putinţă ca fratele lui Asop să ia parte la salvarea ei.

— Pe scurt, o să pleci cu omul care va rosti aceste două cuvinte: „Moarte lui Syphax“, încheie Anxius.

— Cine mai e şi Syphax ăsta? întrebă nedumerită Lucia.

— Ce te priveşte! îi răspunse moşneagul, altoindu-i o palmă pe obraz, căci văzu că Ţinea se apropia ca o furtună.

— Cât ceri pe sclava asta? se interesă moşul.

— Nu e de vânzare, se răsti la el muierea. Este favorita lui Hannibal.

— Netrebnică şi necioplită! I-am ciripit şi eu câteva vorbe dulci şi a şi început să mă bălăcărească, bombăni Anxius şi se îndepărtă.

În acest timp, Nefarius se zgâia la Tinea, râzând pe sub mustaţă şi făcându-i cu ochiul, dar ea îi întoarse spatele şi-i spuse, privindu-l cu dispreţ:

— Am avut patru bărbaţi cât muntele. Aş putea să te duc în dinţi, gloabă ce eşti!

— Aibă milă zeii de sufletele lor, îşi înălţă Nefarius ruga la cer. Lor le sunt larg deschise porţile fericirii veşnice, că doar şi-au ispăşit, sărmanii, toate păcatele aici pe pământ, lângă tine!

Tinea făcu vânt biciului, dar Nefarius dispăru la timp şi dădu zor să-şi ajungă din urmă prietenul.

Din tabăra lui Hannibal o şterseră în aceeaşi noapte şapte sute de italici, o mie două sute de numizi, cei doi uncheşi din Clusium şi Lucia, sora lui Falcon. La Luceria fugarii se întâlniră cu Falcon, iar de aici se îndreptară cu toţii spre Sora. Patru zile mai târziu romanii zăreau de pe zidurile oraşului lor o mulţime de numizi amestecaţi cu italici, care se apropiau de poartă. Uluirea se transformă în bucurie când auziră cuvintele rostite de Cethegus:

— Falcon, turdetanii, etrurii şi spoletanii vi-i aduc pe prietenii voştri numizi...

Poarta uriaşă se dădu în lături, iar podul fu coborât peste şanţ. Falcon, Cota, Ombolt, Lucia, Venilia, Cethegus, Asop împreună cu fratele lui, Not, puseră cu toţii piciorul în cetate. În urma lor se scurse mulţimea oştenilor cu puternica-i ariergardă formată din Anxius şi Nefarius, cei doi uncheşi din Clusium.

CAPITOLUL XXIII

*Tu știi **să** cucerești victoria,*
*Hannibal, dar nu s-o **și** folosești!*
Maharbal

Nemulțumirea față de dictator creștea necontenit. Mai întâi s-au făcut glume pe seama lui Fabius Cunctator, dar cu timpul, atât poporul cât și senatorii au început să ceară tot mai stăruitor să fie desființată dictatura și să se aleagă din nou consuli capabili să-l atace pe Hannibal și să-l alunge din Italia. Adversarii lui Fabius susțineau cu tărie că în cel mai critic moment din istoria Romei a fost desemnat cel mai nehotărât și mai anemic comandant. Mulți senatori și vestiți războinici apărau cu ardoare tactica hărțuielii.

— S-a văzut în trei bătălii că nu suntem în stare să ținem piept unui adversar de talia lui Hannibal, spuneau aceștia. Tactica lui Fabius Cunctator îl stoarce de vlagă pe vrăjmaș, împingându-l la un dezastru sigur.

— Ne-am săturat de strategia zăbavei, ripostau adversarii. Mai curând o să se ducă de râpă Roma și aliații săi, decât Hannibal!

Pe când ciocnirile dintre cele două partide se înteţeau, amenințând să provoace conflicte serioase, la Roma sosi pe neașteptate vestea că Hannibal este încercuit cu oastea lui în strâmtoarea dintre Casilinum și muntele Callicula. O bucurie fără margini puse stăpânire pe romani. Oamenii se îmbrățișau și se sărutau în forum și pe stradă, mulțimea umplu templele, iar sângele curgea din belșug pe altare. În eventualitatea unei victorii romane, senatul se pregătea să organizeze în cinstea lui Iupiter și a lui Marte lupte de gladiatori. După atâtea înfrângeri, jale și neliniște, vestea aceasta a sosit ca o mană cerească. Poporul și senatorii răsuflară ușurați.

De la Arpi, Hannibal străbătuse Samnium și se îndreptase spre Campania cu intenția de a poposi între stâncile de la Formiae, nisipurile și smârcurile de la Liternum, înconjurate de uriașe păduri. Dar mai înainte trebuia să traverseze muntele Callicula. În valea dintre stâncile acestea și orașul Casilinum, generalul făcu popas pentru a da timp de odihnă și întremare armatei. Dictatorul și Minucius Rufus își trimiseră însă peste tot patrule de recunoaștere și, ținând legătura unul cu altul, se întâlniră la Tarracina,

ocupară strâmtoarea şi constatară că inamicul este încercuit. După ce luară în stăpânire şi drumul spre Via Appia, dictatorul ţinu sfat cu comandantul cavaleriei pentru a stabili modul de atac.

Hannibal se avântă fără ezitare în luptă. Călăreţii şi infanteriştii puni se năpusteau năprasnic asupra romanilor pentru a străpunge cercul de fier, dar în zadar. Linia de bătaie a romanilor nu se clintea din loc. Lupta n-a durat prea mult şi totuşi pe câmpul de bătaie fuseseră răpuşi opt sute de soldaţi puni şi două sute de romani.

Zilele se scurgeau una după alta. După ce au blocat strâmtoarea, romanii nu se grăbeau, iar Hannibal îşi chinuia mintea cum să scape din strânsoare. Feţele îngrijorate ale generalilor lui erau mărturia faptului că armata cartagineză se află într-o situaţie fără ieşire. În zadar făceau războinicii planuri de a răzbate afară din trecătoare.

La sfatul căpeteniilor toţi ochii erau aţintiţi asupra lui Hannibal, dar punul tăcea.

— O să atac cu toată cavaleria! strigă Maharbal disperat. O să piară o jumătate, dar ceilalţi o să se strecoare!

— N-o să reuşeşti! îi răspunse Hannibal.

— Să încercăm.

Şi au încercat. Cinci mii de călăreţi s-au înghesuit în strâmtoare fără a putea să desfăşoare un front larg. La un semn se dezlănţuiră strigătele şi războinicii porniră în iureş, strânşi ghem, dar nu ajunseră nici până la jumătatea drumului şi infanteriştii romani, cocoţaţi pe povârnişuri şi coame, începură să rostogolească stânci, făcând mare prăpăd în rândul călăreţilor puni. Câteva sute de cai şi soldaţi se prăbuşiră printre stânci şi umplură cu cadavrele lor drumul îngust. Cavaleria lui Maharbal se înapoie repede.

După această a doua încercare disperarea armatei cartagineze ajunse la culme, căci îşi dădeau cu toţii seama că nimeni nu poate scăpa din strâmtoare. Sfatul căpeteniilor pune ţinu puţin în ziua aceea şi se termină cu hohote de râs. Hannibal descoperise modul de ieşire din capcană.

Noaptea, armata pună, protejată de întunericul adânc, se apropie de tabăra romanilor.

În timpul acesta, un numeros grup de oşteni strângea crengi uscate, fân, paie şi iarbă ofilită, din care făceau nişte snopi mari. Alţii alegeau dintre vitele prădate viţeii domesticiţi şi pe cei jumătate sălbatici şi-i mânau în faţa liniei de atac. Mai mult de cinci sute de ciobani aşteptau gata pregătiţi cu lănci şi falarici. Alţi soldaţi legau snopii de crengi şi de paie între coarnele a nici mai mult nici mai puţin de două mii de junei.

Pe la miezul nopţii, la semnalul cunoscut, ciobanii aprinseră, toţi deodată, gătejele. Strâmtoarea fu scăldată de o lumină orbitoare. Sunetele de trompetă, strigătele ciobanilor, mugetele vitelor înnebunite se dezlănţuiră sălbatic; lovindu-se de coroanele copacilor înalţi, de pe stâncile şi coamele muntelui, vacarmul se înteţea. Împunşi cu lăncile, loviţi cu măciuca şi arşi de focul dintre coarne, viţeii se năpustiră cu furie drept asupra taberei romanilor. Focul viu alerga vuind în trecătoare ca un uragan.

Ostaşilor romani li se părea că muntele incandescent tropăie, se revarsă ca puhoiul de ape, călcând şi nimicind tot ce-i ieşea în cale. Înspăimântaţi şi neştiind ce să facă, ei o rupseră la fugă, se căţărară pe povârnişurile trecătorii, se cocoţară pe stânci sau se ascunseră printre copaci. Avalanşa dogoritoare pătrunse în tabără unde răsturnă cai, căruţe, corturi şi-i strivi pe cei ce nu apucaseră să-şi găsească un adăpost.

În zori, dictatorul şi comandantul cavaleriei constatară îngroziţi că Hannibal le nimicise tabăra peste care trecuse cu armata lui, îndreptându-se spre Via Appia.

Colontai cel Gras apăra cu două mii de soldaţi coada coloanei ajunsă departe. Minucius Rufus prinse din urmă ariergarda şi o atacă. Hannibal, însă, îşi orânduise pedestrimea spaniolă prin păduri. De acolo trimise o ploaie de săgeţi asupra cavaleriei romane, silind-o să se retragă.

***

Pe când în Italia se petreceau evenimentele pomenite, fostul consul Cnaeus Servilius stătea de strajă cu cele douăzeci şi cinci de vase ale flotei lui în dreptul Sardiniei şi Corsicii, respingând vasele pune care vroiau să se apropie de aceste două insule. Prudent, romanul ceru insularilor, pentru orice eventualitate, ostateci şi-i ameninţă că-i va omorî pe aceştia în caz că descoperă vreun semn de trădare. Cutreierând marea între Sardinia şi Africa, corăbiile romane ajunseră de câteva ori până la Hippo, silindu-i pe africani să pună mâna pe arme.

Chemat de senat, Servilius se văzu nevoit să-şi părăsească flota pentru a veni în grabă la Roma, ca unul dintre candidaţii de frunte la cele două locuri de consul. Au fost aleşi Caius Terentius Varro şi Lucius Aemilius Paullus. Primul era un neînfricat şi aprig războinic de origine plebee, iar al doilea, coborâtor dintr-o veche familie aristocrată, prieten cu Fabius Cunctator şi înverşunat apărător al tacticii lui de luptă, mai fusese de două ori ales consul. Noii consuli se apucară imediat să întărească armata, dorind să-l întreacă pe duşman atât ca număr de soldaţi, cât şi ca arme. Au fost înscrişi în liste zece mii de noi oşteni, patru legiuni de curând formate au fost

adăugate vechii armate de opt legiuni, iar fiecare dintre aceste opt legiuni a mai primit câte o mie de pedestraşi şi o sută de călăreţi. În felul acesta fiecare legiune avea câte cinci mii de infanterişti şi trei sute de călăreţi.

Aliaţii italici contribuiră cu un număr îndoit de călăreţi, iar pedestraşi dădură în număr egal cu romanii. Iarna, castrul roman adăposti optzeci şi şapte de mii de războinici. Sufletele tuturor nutreau speranţa în victorie, în timp ce soldaţii erau convinşi că-i vor înfrânge pe cartaginezi.

După ce se strânse toată armata şi se termină cu împărţitul şi număratul, tribunii începură să-i determine pe războinici să-şi facă unii altora jurăminte într-o zi dinainte fixată. Ziua aceasta a fost proclamată mare sărbătoare şi, din porunca consulului, nimeni nu putea intra sau ieşi din tabără. Călăreţii şi infanteriştii îşi făceau unii altora legăminte cum că frica nu-i va clinti nici cu un pas înapoi din linia de bătaie. Tribunii şi celelalte căpetenii prestară şi ei aceste jurăminte benevole.

Lipsa de alimente îl silea pe Hannibal să se mute întruna dintr-un loc în altul. De aceea, nemulţumirea puse stăpânire nu numai pe soldaţi, ci şi pe comandanţi. Se ivi mai întâi o furie mocnită, prefăcută apoi în proteste, pentru ca în cele din urmă războinicii să înceapă să ceară cu voci ameninţătoare o hrană îndestulătoare. Spaniolii făceau cea mai mare dezordine, strigând că nu se vor duce la luptă până nu-şi „potolesc foamea". Ameninţau că spală putina din armată, că se vor năpusti asupra oricui le iese în cale şi că nu se vor da înapoi nici de la înjunghiatul cailor. Se spunea că şi Hannibal şi-a pus în gând să lase totul baltă şi să plece în Galia, chiar şi pe jos, dacă se va întâmpla să i se împrăştie cavaleria. Starea de spirit care domnea în tabăra punilor l-a silit pe Hannibal să se îndrepte spre Apulia, regiune neatinsă de război, îndepărtându-se astfel considerabil de adversari.

Trecând pe lângă Beneventum şi Herdonia, punul sosi în Apulia şi-şi dură tabăra în apropiere de satul Cannae. Romanii se luară după el şi ajunseră aproape de râul Aufidus. Temându-se de capcane, consulii cercetară mai întâi împrejurimile şi după aceea îşi aşezară pe malul din faţă cele două tabere: una mai numeroasă, alta mai mică.

Cele două uriaşe armate stăteau una lângă cealaltă, pregătindu-se să dea lupta decisivă. În timp ce punii fremătau de nemulţumire că Hannibal, în loc să-i ducă la Roma, îi târăşte de colo până colo prin Italia, aproape morţi de foame, în tabăra romană consulii se certau: Varro cerea să pornească la luptă, iar Paullus, fervent apărător al tacticii lui Fabius, se împotrivea. Informat prin iscoadele sale de neînţelegerea dintre consuli, Hannibal

aştepta, gata oricând să primească lupta. Consulul Paullus Aemilius era disperat din pricină că nechibzuinţa lui Terentius Varro a molipsit un număr mare de comandanţi şi aproape toată armata. Varro îşi bătea joc de nehotărârea lui Fabius Maximus, care trecuse şi asupra comandanţilor, ba chiar şi asupra consulului Paullus Aemilius. Mai spunea că-i convine să-şi asume toată răspunderea, decât să-l vadă pe Hannibal pustiind sub ochii lui Italia. Iar el, Varro, este legat prin forţa împrejurărilor de colegul său, care nu întrezăreşte aceste lucruri.

În timp ce gâlceava şi discordia sporeau în tabăra romană, Hannibal îşi desfăşurase de câteva zile linia de atac. Numizii erau trimişi în recunoaştere, atacându-i pe sacagiii romani care luau apă din cealaltă parte a râului.

Consulii deţineau comanda armatei cu schimbul: în fiecare zi cârmuia unul dintre ei, cu drepturi depline asupra oştirii.

Cum îi veni rândul, Varro dădu imediat semnalul de atac şi războinicii se îmbulziră să traverseze râul. Pe aripa dreaptă fu aşezată cavaleria romană, iar lângă ea infanteriştii; aripa stingă era alcătuită din cavaleria şi pedestrimea aliaţilor, înarmată cu falarici. În linia întâi se aflau trupele auxiliare de infanterie uşoară. Terentius Varro comanda aripa stângă, Paullus Aemilius pe cea dreaptă, iar lui Geminus Servilius i s-a încredinţat centrul.

Hannibal îi rândui mai întâi pe baleari, pe malul râului, apoi faţă în faţă cu cavaleria romană îşi aşeză cavaleria constituită din gali şi hispani, iar pe aripa dreaptă infanteria. De-o parte şi de alta se înşiruiau africani, hispani şi gali, cu scuturi aproape la fel, dar cu săbii diferite: cele galice erau lungi şi fără vârf, în timp ce ale spaniolilor erau scurte şi cu vârf. Înfăţişarea lor te băga în sperieţi: uriaşii gali erau goi până la brâu, iar africanii cu pielea strălucitoare de ulei păreau o grămadă de reptile. Îmbrăcaţi în tunici albe de in tivite cu purpură, hispanii se distingeau prin frumuseţea şi curajul lor. Frontul de luptă era format din patruzeci de mii de infanterişti şi zece mii de călăreţi. Aripa stângă era comandată de Hasdrubal, care îi aduse nu de mult lui Hannibal trupe auxiliare. Maharbal se găsea pe aripa dreaptă, iar în centru vegheau Hannibal cu fratele său, Mago.

Lumina soarelui cădea pieziş pentru ambele armate, căci romanii erau aşezaţi spre miazăzi, iar punii către miazănoapte. Romanii primeau în faţă praful stârnit de vântul numit Volturnus[145], care le stânjenea vederea.

---

[145] Sirocco-ul

Bătălia fu începută de trupele auxiliare înarmate cu săgeţi şi falarici. După aceea cavaleria galo-hispanică, aripa stângă a cartaginezilor se năpusti asupra aripii drepte a romanilor. Războinici luptau strânşi ghem, înghesuiţi între malul râului şi infanterie. Din această pricină cele două corpuri de cavalerie s-au bătut, contrar obiceiului, frontal, neavând suficient câmp de manevră. La prima ciocnire s-au năruit de-o parte şi de alta primele rânduri de oameni şi cai. Călcând peste ei, ceilalţi i-au strivit atât pe cei vii cât şi pe cei morţi. Copitele cailor din spate se înfundau în trupurile oamenilor prăbuşiţi cu cai cu tot, iar sângele ţâşnea pretutindeni. Împinşi din urmă, călăreţii veneau valuri-valuri, cădeau peste cadavrele celor dinainte, tăindu-le drumul celorlalţi. În cele din urmă oştenii se învălmăşiră şi se produse un înfiorător haos. În lipsă de spaţiu, aceştia se luau la trântă, surpându-se unul pe altul din şa, bătându-se cu pumnii sau înjunghiindu-se cu pumnalele.

În acest timp pedestrimea se încleştase şi ea în luptă. Galii şi hispanii se băteau cu vitejie, ţinând piept atacurilor cumplite ale romanilor. Prinşi în luptă asemenea gladiatorilor, se năruiau, atât unii cât, şi ceilalţi, ciopârţiţi, cu trupurile străpunse de sabie sau făcuţi bucăţele. În cele din urmă romanii pătrund în dispozitivul deplasat, sparg frontul inamic şi despică ţăruşul bătut în faţa liniei întâi. Tăindu-şi drum prin mulţimea fugarilor în care îşi împlântau săbiile, romanii ajunseră dintr-un salt în centrul frontului punic. Când văzură că nimeni nu li se opuse, aceştia năvăliră cu impetuozitate asupra africanilor aflaţi în rezervă. Galii şi hispanii o luară la fugă, unii la dreapta iar alţii la stânga, permiţând astfel infanteriei romane să înainteze nestânjenită într-un spaţiu liber. Pe când lupta se purta în centru, africanii zdrobiră, cele două aripi ale romanilor, încercuindu-i. Atunci începu o bătălie inegală pentru că trupele romane, obosite de necontenitul măcel, trebuiau să se încleşteze cu africanii care se odihniseră până acum.

Pe aripa dreaptă, acolo unde aliaţii Romei s-au ciocnit cu numizii, înfruntarea lâncezea cu sorţi nehotărâţi de izbândă. Punii au pornit cu înşelăciunea din capul locului: vreo cinci sute de numizi, care în afara armelor de atac îşi ascunseseră sub tunici şi armuri săbii scurte, se predau romanilor, sar din şa şi îşi aruncă scuturile şi falaricile la picioarele inamicilor. Lucrurile acestea se petreceau la mijlocul frontului. Romanii i-au dus în spate şi le-au ordonat să se aşeze pe pământ. Pe când bătălia se dădea în toate colţişoarele câmpului, iar ochii şi gândurile tuturor erau stăpânite de această înspăimântătoare privelişte, numizii sar în lături, îşi scot săbiile ascunse sub tunici, pun mâna pe scuturile împrăştiate printre cadavre şi se

năpustesc mişeleşte asupra romanilor pe care-i ucid pe la spate sau le retează vinele de la încheieturi, făcând crâncen prăpăd.

Deruta şi fuga şi-au scos capul şi în alte locuri. Hasdrubal nu întârzie să-şi trimeată numizii pentru a-i urmări pe fugarii de pe câmp. Aripa dreaptă a romanilor cedase. Călăreţii îşi mânau roibii în viitoarea râului, treceau pe malul celălalt şi o luau la sănătoasa. Deşi rănit la cap de o praştie încă de la începutul luptei, consulul Paullus Aemilius lupta în mijlocul rândurilor strânse, ciocnindu-se de câteva ori cu Hannibal în persoană. Protejat de cei mai aleşi cavalerişti, consulul izbuti de mai multe ori să se avânte printre vrăjmaşi.

Pierzându-şi însă puterea de a-şi ţine calul în frâu, Paullus ordonă războinicilor să descalece şi să lupte pe jos. Văzând acestea, Hannibal exclamă: – *Quam mallem, vinctos mihi traderet*![146]

Înfruntarea pedestră a acestor călăreţi era cumplită. Dându-şi seama că vor fi înfrânţi, ei vroiau mai curând să piară decât să fugă. Şi au luptat fără contenire până ce s-au prăbuşit cu toţii vlăguiţi de răni şi osteneală.

Romanii erau înghesuiţi pretutindeni pe câmpul de bătălie. Zăpăciţi şi înspăimântaţi, mulţi dintre ei îşi apucau caii de dârlogi şi pe aici ţi-e drumul. Din goana calului său Lentulus[147], un tribun militar, îl zări pe consul aşezat pe o piatră şi plin de sânge. Fără să stea la gânduri acesta se duse drept la el, zicându-i:

— Zeii să aibă milă de tine, Paullus Aemilius, fiindcă tu eşti cel mai puţin vinovat de înfrângerea de acum! Ia calul meu şi du-te cât te mai ţin puterile şi eu am să-ţi stau pavăză. Nenorocirea noastră nu trebuie să fie sporită de moartea ta. Avem şi aşa destule lacrimi şi amărăciuni!

— Îţi mulţumesc pentru vitejia ta, Cnaeus Cornelius. Compasiunea ta inutilă poate să-ţi fie fatală. Pierzi prilejul să-ţi scapi pielea, iar duşmanul se apropie... Du-te la Roma şi spune-le senatorilor să întărească bine oraşul înainte de a sosi învingătorul. Lui Quintus Fabius îi poţi spune că Paullus Aemilius a rămas credincios tacticii lui şi dincolo de moarte. Eu am să-mi dau sufletul printre oştenii mei răpuşi aici, fiindcă nu vreau să-mi apăr nevinovăţia acuzându-l pe celălalt consul!

O mulţime de romani urmăriţi îndeaproape de puni se năpustiră în goana lor asupra celor doi, şi fără să-şi cunoască consulul, îl ciuruiră cu suliţele lor. Pe Lentulus îl salvă calul.

---

[146] Mi-ar fi plăcut mai mult dacă mi i-ar fi dat legaţi! (lat.).

[147] Lentulus (Cnaeus Cornelius Lentulus) (n.a.).

Şapte mii de războinici o luară la goană spre tabăra mică, zece mii se adăpostiră în cea mare, iar două mii în satul Cannae. Carthalo încercui cu oştenii lui satul şi-i prinse de vii sau îi omorî pe toţi. Cu sau fără voia lui, Terentius Varro, cel de al doilea consul, nu se alătură nici unei grupe de fugari ci, însoţit de cincizeci de călăreţi, se refugie la Venusia.

În bătălia de la Cannae au pierit patruzeci şi cinci de mii de pedestraşi şi două mii şapte sute de călăreţi romani sau aliaţi. Jurămintele făcute de soldaţi, unii faţă de alţii, au fost pricina acestui crâncen masacru. Majoritatea oştenilor au luptat ca ţintuiţi în locul acela, murind fără să le pese de ce se întâmpla în jurul lor.

Au fost ucişi chestorii celor doi consuli, douăzeci şi unu de tribuni, câţiva foşti consuli, pretori, edili, optzeci de senatori plecaţi de bună voie la luptă ca membri de rând ai diverselor legiuni. Printre cei răpuşi se aflau Marcus Minucius Rufus, fostul comandant al cavaleriei şi Cnaeus Servilius.

Punii au pierdut aproximativ cincisprezece mii de suflete.

Soarele cobora spre asfinţit şi bătălia se şi sfârşise. Călare pe roibul lui, Hannibal se întorcea în tabără înconjurat de comandanţii de legiuni, cohorte şi manipule. Deşi istoviţi de atâta luptă, ei tăbărâră cu toţii asupra lui Hannibal, dorind fierbinte să pornească imediat asupra Romei. Uluit de uriaşul succes repurtat, generalul mergea pe îndelete contemplând grămezile de cadavre şi hoituri, fără să scoată o vorbă. Maharbal îl luă de mână şi-l întrebă, privindu-l drept în faţă:

— Îţi dai seama ce înseamnă bătălia asta pentru tine? De azi în cinci zile ai să prânzeşti ca biruitor pe Capitoliu. Dă-mi voie să pornesc înainte cu cavaleria ca să atac capitala mai repede decât îşi închipuie ei.

— Lasă... Şterge-o... ripostă Hannibal. Dă-mi pace să mă gândesc puţin la acest lucru!

Maharbal dădu din umeri şi adăugă la cele spuse mai înainte:

— Se vede că niciodată zeii nu dau totul unui singur om! Tu ştii să cucereşti victoria, Hannibal, dar nu s-o şi foloseşti!

Se pare că şovăiala lui Hannibal a salvat în acea zi Roma.

***

La Canusium o femeie, pe nume Bosa, i-a primit pe refugiaţii care au reuşit să pună piciorul în oraş după bătălie. Urmându-i pilda, bărbaţii şi femeile şi-au deschis porţile caselor şi au început să împartă alimente şi îmbrăcăminte fugarilor printre care se aflau patru tineri tribuni militari: Quintus Fabius Maximus, fiul fostului dictator, Lucius Publius Bibulus,

Appius Claudius Pulcher şi Publius Cornelius Scipio, fiul fostului consul.În cursul nopţii şi în ziua următoare la Canusium s-au strâns mai mult de patru mii de călăreţi şi pedestraşi romani. În piaţa oraşului tânărul Scipio „*fatalis dux huiusce belli*”[148] glăsui către războinici:

— Socotesc că nu mi-am trădat patria. De asemenea, nu permit să se spună despre niciun cetăţean roman că e trădător. De am greșit ceva cu bună ştiinţă, atunci Iupiter să-mi spulbere casa şi familia, pedepsindu-mă şi pe mine cu cea mai ruşinoasă moarte!

La auzul acestor cuvinte, patru mii de săbii sclipiră în bătaia soarelui. Războinicii făcură legământ cu mâna pe conștiință că-şi vor da cu toţii viaţa pentru patrie.

Între timp, în jurul consulului Varro se strânseră aproape şase mii de oameni care se refugiaseră la Venusia. Scipio îşi trimise acolo un crainic şi consulul se mută cu armata la Canusium. După două zile oastea pornea în întregime spre Roma.

Niciodată până atunci cetăţenii capitalei nu se gândiseră cu mai multă groază la soarta Romei. Apulia, Samnium şi aproape întreaga Italie centrală erau în stăpânirea lui Hannibal. Niciun popor nu mai fusese potopit de un noian atât de uriaş de înfrângeri. Cei doi pretori îi conjurară pe senatori şi războinici să ia toate măsurile de asigurare a oraşului. Scoţând strigăte disperate, toată suflarea se apucă de treabă, fiindcă, fără îndoială, duşmanul va înainta nestânjenit şi va ataca oraşul. Femeile, mai ales, răspândeau frica şi tulburarea. Boceau şi jeleau în văzul şi auzul lumii, în piaţă şi pe străzi, umplând de spaimă inimile tuturor, în acea vreme nu era casă din Roma în care să nu fie plâns cel puţin un membru al familiei. Pribegii sosiţi în oraş spuneau înspăimântaţilor cetăţeni că Hannibal vine cu toată armata în urma lor, că a şi străbătut Samnium şi că nu cruţă pe cei care-i aţin calea. Pentru a alunga frica şi pentru a îndepărta dezordinea, senatul ordonă ca fugarii să fie prinşi la intrarea în oraş şi apoi închişi, iar femeilor li se interzise să jelească şi să bocească după ce trec de pragul casei lor. În forum şi pe străzi se aşternu atunci o tăcere mormântală care generă o nelinişte şi mai mare.

Dar, dintr-o dată, toată suflarea omenească se concentră asupra pregătirilor de apărare a oraşului. Ieşiră la iveală toate suliţele, falaricile, arcurile şi traistele cu săgeţi, tot armamentul cetăţii şi al cetăţenilor, capturat mai înainte de la duşman şi aflat prin case sau temple. Pretorii băgară din nou mâna în tezaur. Cu banii statului ei răscumpărară vreo opt

---

[148] Predestinatul biruitor al acestui război (lat.)

mii de tineri sclavi şi, alegându-i pe cei mai vânjoşi, le dădură arme. În felul acesta oastea strânsă pentru apărarea oraşului număra mai mult de treizeci de mii de războinici.

Zece soli trimişi de Hannibal şi aleşi dintre prizonieri cu jurământ că se vor întoarce înapoi, în robie, sosiră pe atunci la Roma pentru a-i întreba pe senatori dacă au de gând să-şi răscumpere oamenii căzuţi în captivitate în ultima bătălie.

După o scurtă deliberare, senatorii respinseră propunerea lui Hannibal, ordonându-le trimişilor să se ducă de unde au venit. Nouă dintre ei părăsiră imediat Roma, dar al zecelea se duse acasă. Aflând, pretorii îl prinseră, îl puseră în lanţuri şi-l expediară sub escortă la Hannibal.

Aşa procedau senatorii romani faţă de războinicii care admiteau să fie luaţi prizonieri.

După înfrângerea de la Cannae fidelitatea aliaţilor romani dispăru cu totul. Campanii, attelanii, calatinii, hirpinii, apulienii, samniţii, bruttii, lucanii, locrii împreună cu multe alte seminţii trecură de partea lui Hannibal, căruia îi deschiseră larg porţile oraşelor, primindu-i înăuntru armata. Dar în ciuda înfrângerii ca şi a trădării aliaţilor, romanii nu cerură pace.

CAPITOLUL XXIV

Asemenea valurilor mării, legiunile înaintează și se prăbușesc... Altele iau locul primelor. Dar zadarnic, toate cad. Astfel se rânduiesc și pier legiuni după legiuni.

Hannibal se oprise pe câmpul de bătaie printre grămezile de cadavre întinse la nesfârşit. Roibul ce-l purta în şa ciulea urechile şi-şi dilata nările, simţind mirosul de sânge. La dreapta generalului stăteau Maharbal, iar la stânga Sosilos din Sparta. Pe malul opus al râului Aufidus războinicii puni luau cu asalt cele două tabere unde se adăpostiseră vreo treisprezece mii de romani şi italici. Dintr-acolo răzbăteau până la ei zvonuri de trâmbiţă, freamătul luptei şi zăngănitul armelor. La lumina lunii romanii se băteau de parcă nu pierduseră o bătălie în ziua aceea.

— Auziţi? se apără încă! se minună Hannibal.

— Şi se vor apăra până la ultima suflare, îi răspunse Maharbal.

Hlizindu-se şi clipind des din ochi, spartanul adăugă:

— Iar noi, călcând peste ei, ne apropiem cu încă un pas de ţintă.

Razele lunii cădeau pe faţa lui Hannibal ca şi pe ochiul lui cel sănătos care scânteia ciudat. Privindu-i pe rând, pe filosof şi pe războinic, punul descălecă şi atinse pământul cu mâna.

— Îi e frică. Il cuprinde teama! şopti Maharbal.

— E greu de suportat o fericire aşa de mare! Explică Sosilos.

Hannibal îşi lăsă calul şi tovarăşii în urmă şi se îndreptă spre râu, trecând printre mormanele de cadavre. Ajuns la mal, el se opri şi scrută depărtarea. Pe apă pluteau pântecele negre şi umflate ale cailor ucişi. Lângă ei stăteau într-o rână cadavrele soldaţilor. Apa îi scosese la suprafaţă fiindcă, din cauza arşiţei de peste zi, le plesnise fierea. Din depărtare se auzeau urletele şi strigătele de ajutor ale războinicilor care atacau cele două tabere romane.

În apropierea generalului răzbătu din spatele unei tufe un geamăt stins. Hannibal se duse într-acolo ca să vadă cine e. Un tânăr roman de cel mult douăzeci de ani, zăcea întins pe spate. Săgeata i se înfipsese atât de adânc,

încât în mijlocul pântecului, ieşită în afară, se legăna doar pana ei. Chinurile morţii îi încleştaseră faţa cumplit de verde în razele lunii. Se auzi şi o frântură de voce răguşită şi neputincioasă, vocea unui muribund care nu poate să-şi dea sufletul.

— Cine eşti? îl întrebă Hannibal.

— Am fost roman, gemu tânărul, dar acum... acum sunt un mort care blestemă pe ucigaşii neamului nostru

De nu eşti stafie, smulge-mi săgeata din pântece...

Cu mâinile-i tremurânde, Hannibal apucă pana săgeţii şi trase. Din rană ţâşni sângele, trupul se scutură de câteva ori, apoi se întinse şi se linişti.

— Cu un pas mai aproape de ţintă! zâmbi îndurerat Hannibal. După aceea-coborî panta lină a malului, îşi scoase coiful din cap şi-l umplu cu apă.

Câtva timp, numidul şi spartanul îl urmăriră din priviri pe Hannibal, apoi descălecară şi ei şi porniră spre râu. Apropiindu-se de mal, ei îşi zăriră stăpânul care stropea cu apă faţa tânărului mort, şoptind încetişor de tot:

— Aibă milă zeii de sufletul tău!

Războinicul îşi turnă apoi în cap apa rămasă în coif[149]. Stropi mărunţi şi luminoşi ca perlele scăldate de razele lunii se prelingeau din părul şi barba războinicului.

— Stăpânul este cuprins de frică, murmură Maharbal.

— O să suporte? Se întrebă filosoful. Se pare că l-a năpădit groaza de atâta sânge şi cadavre.

În noaptea aceea Hannibal a stat treaz la el în cort. În zadar îşi întindea trupul istovit pe aşternutul moale, iar capul îi cădea pe pernă. În zadar se închidea ochiul sănătos. Zeul somnului nu-l vizită în acea noapte pe războinic.

— Câţi paşi mai trebuie să facem până la ţintă? Se chinuia să afle generalul.

Prin faţa ochilor i se perindă imagini de groază. Vede legiunile romane, stând neclintite pe loc. Soldaţii încercuiţi luptă şi mor căzând unul peste altul. Cei vii luptă pe trupurile celor morţi, ţâşneşte sângele, se poticnesc şi se prăbuşesc şi ei peste tovarăşii lor. Triarii[150] romani pier dimpreună cu caii de sub ei, asemenea unui gard de fier, alţii năvălesc şi le strivesc cadavrele, până când se năruie şi aceştia ciopârţiţi. În faţa ochilor lui Hannibal răsare ca o nălucă un tânăr călare pe un cal nărăvaş, comandantul

---

[149] Apa avea însuşirea de a purifica sufletele (n.a.).

[150] Triari – cavaleria grea (n.a.).

unei manipule. Oşteanul străpunge de trei ori încercuirea punilor şi-şi mână roibul spre râu. Oamenii lui se zoresc să-l urmeze. Colontai cel Gras strigă cât îl ţine gura la libienii săi:

— Puneţi mâna pe tânăr!... Este fiul lui Publius Scipio, consulul...

Colontai dă bice calului, se cufundă în râu şi-i urmăreşte pe fugari până hăt, departe, în zare. Libienii aleargă după el. Îi ajung din urmă pe romani şi se iau la bătaie. Scipio cel tânăr se năpusteşte cu toată puterea asupra lui Colontai cel Gras. Luptă în toată legea. Săbiile soldaţilor romani se ridică şi lovesc mânuite parcă de un singur braţ. Libienii mor, alţii aleargă înnebuniţi spre râu. Colontai îşi află scăparea în fugă...

Hannibal simţi că sudoarea îi înrourează fruntea şi zise în şoaptă:

— Manipula tânărului Scipio nu a fugit, ci a ieşit pur şi simplu din luptă. A apucat drumul spre oraşul Canusium, dispărând după serpentinele acoperite cu dediţei.

Războinicul se ridică în capul oaselor şi stătu mult timp aşa. Imaginile continuau însă să se perinde. Trei cohorte de numizi fugite la romani din tabără de la Arpi. Hannibal nu contenea să se mire de unde până unde trădarea asta. Să se fi săturat câinii de numizi de sânge şi acum să le fi venit poftă să-şi părăsească stăpânul?

Şoimul din inel gâlgâi. Generalul se întoarse spre el. Lumina verzuie a făcliei pâlpâi, răspândind în cort steluţe mărunte. Puncte şi cerculeţe scânteietoare roteau în jurul ei.

Afară, frunzele copacilor fremătau. Vântul şuiera aducând picături mari de ploaie ce răsunau înfundat pe pânza cortului.

Hannibal se sculă şi se duse la uşă. Pe cer nici urmă de lună. Norii se îngrămădesc. Fulgerele strălucesc pe boltă, luminând mormanele de leşuri.

— Am să poruncesc ca mâine toţi să fie arşi, iar cenuşa s-o văd îngropată în pământ! surâse războinicul. Sunt mulţi! continuă el să mediteze. Bătrânul Caron are de tras puzderie de necazuri cu ei... Cum să transporte atâţia soldaţi? Ce o să spună când, într-o bună zi, o să mă vadă şi pe mine pe mal?... O să-mi ardă una cu vâsla în cap, fiindcă nimeni nu i-a dat până acum atâta de furcă...

Războinicul se întoarse la pat şi se întinse din nou:

— Şi la ce bun toate astea?... Pentru aur?... Pentru pământ?... Pentru sclavi?... Până la Caron, omului îi este de ajuns o coajă de pâine pe zi... Iar ţelul?... Ţelul este Caron.

În depărtare se auzi o bubuitură. Stropii mari de ploaie ropoteau pe acoperişul cortului. Tunetele răsunau înspăimântător în noapte.

Mesteacănul înalt de lângă adăpostul generalului căzu trăsnit. Hannibal sări din pat.

— Ciudate semne! şopti el. Zeii îmi atrag luarea aminte... Eu sunt învingătorul... Acum drept la Roma şi toată lumea va fi a mea!...

Capul acoperit cu plete şi barbă stufoasă căzu pe căpătâi. Afară furtuna era în toi, iar în răstimpul dintre rafalele ei, războinicului i se perindau prin faţa ochilor legiunile romane. Asemenea valurilor mării, legiunile înaintează şi se prăbuşesc. Altele iau locul primelor. Dar zadarnic, toate cad. Răsar altele noi şi înaintează ca un viu zăgaz de fier. La orizont, cât vezi cu ochii, legiuni, la nesfârşit legiuni.

***

Mago, fratele lui Hannibal duse la Cartagina vestea victoriei de la Cannae. Războinicul înmână senatului un sac de inele de aur adunate de la cadavrele romanilor. Senatorii adepţi ai partidului lui Barcas îi întâmpinară cu urale de bucurie pe războinici şi-l ridicară pe Hannibal în rândul zeilor. Unul dintre aceştia pe nume Hamilco, om colţos şi fără simţul măsurii, se apucă să-şi bată joc de adepţii partidului opus. Uitându-se batjocoritor, îşi revărsă potopul de ocări asupra căpeteniei lor:

— Hei, acum ce mai zici, Hanno?... Tot ţi-e frică de războiul cu. Romanii?! De ce nu interzici zeilor bunăvoinţa neţărmurită arătată nouă din cauza covârşitorului nostru succes? Ori poate speri că vom mai asculta aici în senatul Cartaginei cuvintele senatorului roman?

Hanno cel Mare se sculă şi, fulgerându-i cu privirea pe membrii partidului Barcas, îi răspunse lui Hamilco:

— Onoraţi senatori, de nu m-ar fi cuprins şi pe mine bucuria generală pricinuită de victorie, aş fi tăcut. Dar trebuie să-i răspund senatorului Hamilco: am fost întrebat dacă mai îmi este frică de războiul cu romanii. Cred că aş părea trufaş sau laş dacă nu aş răspunde... Nu neg că am oroare de acest război şi că nu voi înceta să-l acuz pe neînvinsul general până nu pune capăt grozăviilor pe care le-a comis şi le comite încă cu permisiunea voastră. Vechea mea dorinţă de pace va rămâne neschimbată, oricât de mare ar fi entuziasmul lui Hamilco şi al celorlalţi complici întru crimă ai lui Hannibal. Movila de inele de aur smulse din degetele cadavrelor v-au întunecat ochii şi mintea! Probabil că de aceea nu înţelegeţi că în război norocul este nestatornic. Dacă vrem să-l folosim, acum ni se oferă momentul prielnic de a încheia cea mai formidabilă pace cu putinţă. Clipa aceasta nu se va mai ivi niciodată. De scăpăm ocazia de faţă, mă tem că vom pierde mai mult decât vom câştiga, iar bucuria ni se va preface în jale!

Batjocura, ocările şi râsul adepţilor familiei Barcas îl siliră pe Hanno să părăsească sala împreună cu oamenii săi.

Falcon, italicii şi numizii dezertori ajunseră la Roma cu trei luni înainte de bătălia de la Cannae. Aici ei stârniră atât mirare cât şi bucurie. Pe când treceau pe străzile oraşului, toată suflarea nu-şi mai lua ochii de la ei, iar o mulţime de bărbaţi şi femei se luau după convoiul de oşteni.

— Numizii îl părăsesc pe Hannibal... Armata punilor se destramă!... Vulturii[151] romani înving!

Strigătele se repetau, zburau înteţindu-se şi făcând ocolul Romei.

Cei doi moşnegi din Clusium strigau cât îi ţineau gura:

— Priviţi opera noastră! Noi i-am adus pe numizi din tabăra punilor. Am merita fiecare câte o cunună de argint pentru vitejie.

În eleganta vilă a tribunului Servius Gabinius Corvus a fost celebrată căsătoria lui Asop şi a Luciei. Ceremonia a fost veselă. Bărbaţii se încinseseră, închinând cupă după cupă pentru fericirea şi viaţa lungă a mirilor. Intr-o astfel de stare, Anxius şi Nefarius susţineau sus şi tare că ei nu sunt de loc bătrâni şi că sunt descendenţii zeiţei Hebe.[152]

— Cerem să ne daţi câte o sclavă tânără şi frumoasă! ţipă Anxius.

— Pentru toată vitejia noastră! Se amestecă Nefarius în vorbă. Vrem şi noi să ne însurăm!

Mesenii nu avură nimic împotrivă, dar Cethegus le atrase atenţia:

— Moşii sunt însuraţi. Le-am văzut cu ochii mei babele la Spoletum, printre bejenari.

— Divorţăm!... O să le alungăm! ţipau uncheșii beţi criţă.

Carma îmbrăţişa şi le săruta pe Lucia şi Venilia, implorându-le să nu se mai despartă de ea. Înfierbântat de vin, Cota roşcovanul nu-şi mai dezlipea ochii de la tânără romană şi ofta, golind cupă după cupă. În cele din urmă îi spuse:

— Te luăm cu noi în Spania!

— Pe mine?... Merg! Bătu fata din palme, fără să se gândească în acel moment că dorinţa i se va împlini în curând. Fata se apropie de celt şi-i zise, atingându-i muşchii de oţel cu degetele: – Eşti tare ca un zeu. Tu vei fi ocrotitorul meu...

---

151 Vulturi – drapelele romanilor (n.a.).

152 Hebe – zeiţa tinereţii, fiica lui Zeus şi a Herei. Avea puterea de a dărui tinereţea veşnică (n.a.).

— Celtul începu să-şi rotească ochii şi să jure că mai repede îl taie pe Hannibal în două decât să i se întâmple ei ceva.

A doua zi, în vila tribunului se înfăţişară cei doi pretori, Claudius Nero şi Claudius Marcellus, oameni plini de vigoare şi vitejie, senatori preţuiţi în senat şi îndrăgiţi de soldaţi. În prezenţa lui Gabinius şi a războinicilor lui Falcon, ei îi comunicară tribunului ordinul, senatului de a porni cu patru cohorte în Spania pentru a se alătura armatei fraţilor Cnaeus şi Publius Scipio, fostul consul.

Atunci Not, fratele lui Asop numidul, fost centurion în armata lui Hannibal, grăi către cei de faţă:

— Avem ştiri de la Masinissa, cel mai vestit războinic al nostru, urmaş al regilor numizi, că se pregăteşte o răscoală împotriva lui Syphax. Regele acesta este prietenul cartaginezilor şi e gata să între în războiul împotriva romanilor. Cu ajutorul vostru noi îl vom răsturna pe Syphax şi-l vom aşeza în tronul regilor numizi pe Masinissa... Vorbesc în numele întregii noastre mişcări... Romani, ne legăm vouă aliaţi şi prieteni. Daţi-mi corăbii să-mi transport oamenii în Spania. De acolo îi voi trece uşor în Africa.

Claudius Marcellus rosti, privindu-l în ochi pe numid:

— Cine poate să garanteze că prin gura ta nu vorbeşte trădarea?

— Eu, sări Asop.

— Şi eu... Şi eu... — strigară în cor oştenii lui Falcon.

— Şi eu, se puse chezaş şi Gabinius. Îi voi lua pe numizi cu mine. Şi oamenii lui Falcon se înapoiază în Spania. Pornesc la drum atât Cethegus, cât şi Acer, tânăra căpetenie a italicilor eliberaţi din captivitate de către Hannibal anul trecut. Toţi vor fi bineveniţi în armata Scipionilor, care se războiesc de atâta amar de vreme cu Hasdrubal în Spania.

Claudius Marcellus clătină din cap neîncrezător:

— Nu pot să mi-i imaginez pe legionarii romani înfrăţiţi cu numizii.

— Zeii să-i aibă în pază pe drum! cuvântă Claudius Nero. Demnitatea şi numele tribunului Gabinius sunt o chezăşie suficientă că nu vom fi trădaţi.

În aceeaşi zi cei doi pretori prezentară senatului un raport despre evenimentele din Africa, despre regele Syphax şi intenţiile lui Masinissa. Not primi confirmarea bunăvoinţei senatului şi a prieteniei poporului roman faţă de mişcarea care lua amploare în Numidia.

Opt zile mai târziu în portul Ostia se îmbarcară oştenii romani, spanioli şi numizi. Cincisprezece trireme se desprinseră de malurile Italiei şi porniră spre Spania.

***

Între timp senatul Romei hotărî ca toţi războinicii care au participat la bătălia de la Cannae, unde au suferit o înfrângere aşa de cumplită, să stea exilaţi în Sicilia până la sfârşitul războiului.

Iar la Roma soseau ştiri una mai proastă decât alta:

Toată Campania a trecut de partea lui Hannibal. Oraşele şi-au deschis larg porţile, primind armata cartagineză istovită de război şi nemâncare.

O cumplită consternare stârni vestea predării fără luptă a oraşului Capua, al doilea după Roma ca mărime şi importanţă. Pacuvius Calavius, pretorul ei, îi chemă pe senatori în senat, unde-i închise şi puse soldaţi de pază pe la uşi, în timp ce armata pună intra în oraş pe toate porţile.

Siracuza fu prima cetate care îi trădă pe romani în Sicilia. Aici se adunaseră toţi nemulţumiţii, sclavi fugiţi şi adepţi ai cartaginezilor care se pregăteau să se opună romanilor.

În Galia au fost ucişi mai mult de douăzeci de mii de soldaţi romani şi aliaţi, conduşi de consulul Lucius Postumius. Barbarii au atras armata romană într-o pădure mare străbătută de un drum şerpuitor, au tăiat copacii de la rădăcină, lăsându-i însă în picioare, pentru ca la un semn să-i năruie peste inamic. Două legiuni romane au fost strivite, iar ceilalţi războinici au rupt-o la fugă prin pădure, nimerind în mâinile galilor ascunşi care-i omorau fără milă. Pentru a nu fi luat prizonier, Postumius s-a bătut până la ultima picătură de sânge. Boiii au retezat capetele cadavrelor şi, după obiceiul lor, au făcut din ţeste cupe ferecate în aur.

În toată Spania, acolo unde fraţii Scipio câştigaseră lupte, se zvoni că Hasdrubal se pregăteşte să pornească cu o oaste uriaşă peste Alpi, pentru a-i veni în ajutor lui Hannibal. Dar armata romană bătu în trei rânduri legiunile pune răzleţite, înainte de a reuşi să se unească.

Prin mijlocirea solilor, Hannibal intră în legătură cu regele Macedoniei, Filip. Romanii se vedeau siliţi să strângă armată şi s-o trimeată în Peninsula Balcanică.

Împrejurările acestea aruncară poporul şi senatul roman într-o neagră deznădejde. Dar în ciuda lor, consulii, pretorii şi tribunii recrutau de pretutindeni armată, deşi câteodată se întâmpla ca o manipulă întreagă să fugă gata echipată şi înarmată la Hannibal. Consecinţele erau însă crâncene: comandanţii romani îi schingiuiau cu o cruzime inimaginabilă pe dezertorii prinşi. Răstigniţi pe cruci pe marginea şoselelor, italicii vii sau morţi serveau drept înfiorător avertisment tuturor celor care s-ar fi gândit la trădare. Din pricina asta prefăcătoria puse stăpânire peste tot, înşelătoriile şi josniciile se înmulţiră, iar cursele şi omorurile mişeleşti deveniră fapte obişnuite.

Oamenii au rămas consternaţi la auzul celor petrecute cu pretorul Tiberius Sempronius Gracchus, atras într-o cursă de un oaspete al său din Lucania şi ucis de puni într-un chip cu totul neomenesc. Zeiţa Nemesis[153] făcea ravagii în Italia, prindea aripi şi creştea, căpătând proporţii înspăimântătoare.

Timpul trecea, iar evenimentele se înlănţuiau unele după altele. Romanii purtau războaie în Italia şi în Spania, în Sicilia şi în Sardinia, în Galia şi în Peninsula Balcanică. Răstigniţi între viaţă şi moarte de ani de zile, ei îşi vărsau sângele pe toate câmpurile de bătaie, jurau pe altare şi mureau. Cei vii urmau pilda celor morţi, respingând cu ultimele puteri lovituri şi lăsând cu gură de moarte ca cei ce vin după ei să nu părăsească drumul libertăţii. În aceste vremuri toţi soldaţii romani erau stăpâniţi de dorinţa frenetică de a muri pentru patrie. Se întâmplă ca detaşamente infime să atace un vrăjmaş de zece ori mai puternic.

Într-o bună zi la Roma sosi vestea că pretorul Claudius Marcellus a nimicit în bătălia de la Nola patru cohorte pune[154] şi şapte sute de călăreţi. După atâtea înfrângeri şi nenorociri, victoria aceasta le-a adus o mare uşurare necăjiţilor cetăţeni romani aflaţi într-o cumplită stare de deprimare.

În fruntea a şaizeci de corăbii, Mago debarcă însă în Italia şi i se alătură lui Hannibal cu zece mii de infanterişti şi o mie de călăreţi.

Claudius Marcellus trecu cu armata în Sicilia şi asedie Siracuza[155]. După trei ani de asalt, oraşul căzu în mâinile romanilor. Înfuriaţi de această lungă şi încăpăţânată rezistenţă, războinicii romani măcelăriră cu cruzime pe locuitorii cetăţii siciliene. În aceste împrejurări îşi pierdu viaţa şi Arhimede, vestitul matematician şi fizician, omorât de un soldat care nu avea habar cine e. Netulburat de vacarmul luptelor, marele învăţat aflat în grădina sa, desena cu un beţişor figuri geometrice pe nisip. Când soldatul a năvălit asupra lui cu sabia scoasă din teacă, bătrânul a exclamat:

— *Noii turbare circulos meos!*[156]

Arhimede a fost înmormântat în cimitirul oraşului Agrigent. Familia i-a aşezat pe mormânt un mic monument de marmură – „sphaera cum cylindro“[157].

***

---

[153] Zeiţa Nemesis, fiica nopţii care hărăzea răsplata sau pedeapsa fiecăruia după faptele sale (n.a.).

[154] Cohortă – a zecea partea dintr-o legiune, 420 de pedestraşi (n.a.).

[155] Lucrurile acestea s-au petrecut în anul 212 î.e.n. (n.a.).

[156] Nu-mi strica cercurile! (lat.).

[157] O sferă şi un cilindru (n.a.).

Malurile râului Segra fremătau de războinici. Celtiberii[158] se pregăteau de zor să plece la război: cu o zi în urmă sosiseră aici soli din tabăra lui Hasdrubal cu care făcuseră înţelegere să lupte ca mercenari alături de cartaginezi. Printre trufaşii războinici se aflau şi doi nobili, amândoi înfocaţi susţinători ai partidului Barcas şi rude apropiate ale senatorului Hamilco.

Ducario Aquitanul, căpetenia celtiberilor, se adresa cu respect crainicilor care treceau în ochii lui drept reprezentanţii unui popor puternic şi invincibil. Unul dintre ei, Gula, le vorbea astfel:

— Toţi cei ce se vor pleca în faţa Cartaginei, a lui Hannibal şi a zeilor protectori, vor fi fericiţi şi plini de aur!

Celtiberii se pregăteau să lupte ca lefegiii. Cartaginei. În ziua aceea intrară însă pe neaşteptate în tabăra lor trei soldaţi, călare pe roibi minunaţi: Cota roşcovanul, Falcon turdetanul şi Decius, cetăţeanul roman. Ducario îi primi cum se cuvine, dar cu răceală.

— De opt ori am auzit că ai crăpat şi iată-te din nou pe la noi! îi zise el lui Cota.

— Aşa e, am venit să vă văd – îi răspunse Cota – şi să mă încredinţez de mă mai consideraţi de-al vostru sau nu!

— Şi încă cum! Tu eşti de-al nostru, singurul nemuritor dintre noi! Dădură cu gura celelalte căpetenii.

— Acum noi suntem aliaţii punilor! zise Ducario cu indiferenţă. Mâine pornim împotriva romanilor.

În cinstea celor trei oaspeţi noi s-a încins totuşi o petrecere care a ţinut patru zile şi la care solii puni nu au luat parte. Aceştia spumegau de mânie în cortul lor din pricina faptului că se amâna plecarea războinicilor.

În a patra zi Ducario îi zise lui Cota:

— Crainicii lui Hasdrubal sunt nerăbdători, ne cer să ne urnim imediat din loc… Aşa o să şi facem, fiindcă ne promit fiecăruia câte o mină de aur pe an.

— Şi voi aţi primit? îl întrebă Decius.

— Am primit. Asta înseamnă douăzeci de mii de mine într-un singur an.

— Romanii vă îmbie cu prietenia lor, le spuse Falcon.

Un val de blândeţe ilumină chipul lui Ducario care îi răspunse turdetanului:

— Preţuim prietenia romanilor mai mult decât orice, dar banii cartaginezilor ne plac mai mult.

---

158 Celtiberi – Celţi amestecaţi cu iberici, băştinaşii din Spania (n.a.).

— Romanii vă făgăduiesc prietenia lor şi anual câte două mine de aur fiecăruia dintre voi, adăugă Cota.

Căpeteniile începură să-şi facă semne cu coatele şi să şuşotească între ei, uitându-se cu coada ochiului la Cota şi Ducario.

— Fraţii Scipio luptă în Spania! rosti ameninţător Falcon. Temeţi-vă de ei, celţilor... În afară de asta, au şi bani.

Sfatul se prefăcu în hărmălaie. Fără să ceară niciun fel de garanţie, căpeteniile celţilor primiră din capul locului noua ofertă. Şi de-abia acum se încinse adevăratul chef.

Solii punilor fură uluiţi, aflând ce întorsătură au luat lucrurile. Dădură buzna în sala unde se petrecea, iar Gula le spuse apucându-şi cu furie mânerul sabiei şi scrâşnind din dinţi:

— Hasdrubal îi va nimici pe toţi sperjurii şi hoţii de celţi. Alegeţi din două una: ori deveniţi mercenarii lui, aşa cum ne-am înţeles, ori satul vostru va dispărea de pe faţa pământului. Hasdrubal în carne şi oase va veni la voi în vizită.

— Oaspeţii cu inimă bună sunt oricând bineveniţi la noi! I-o reteză Ducario. O să-l primim cum se cuvine, iar la nevoie, putem să ne şi batem... De n-aţi fi soli şi de n-am respecta legea ospitalităţii, v-am ucide şi pe voi fără întârziere!

— Sunteţi nişte descreieraţi! tună Gula.

— Nu-ţi mai da ochii peste cap, câine de pun ce eşti! Se zborşi Cota la el. Şi voi sunteţi soli, şi noi suntem soli. Noi nu trebuie să respectăm nimic şi de aceea putem să sărim imediat la bătaie...

Celţii făcură o larmă nemaipomenită, fiindcă lupta asta le făgăduia tuturor o desfătare fără pereche.

Ducario bătu cu pumnii în masă. Cupele de fier săltară, iar rachiul se vărsă. Când se făcu linişte, căpetenia zise celorlalţi:

— S-a terminat... Ne luăm la trântă...

Dar Gula şi tovarăşii lui nu aveau chef de bătaie, aşa că o şterseră din sală fără să crâcnească.

Douăzeci de mii de celtiberi se angajară ca mercenari în armata Romei, constituind prima oaste de acest fel din istoria măreţului imperiu.

***

Tribunul Gabinius se decise cu greutate să-şi ia fiica în Spania. Bătrânul războinic fu înduplecat de insistenţele Luciei, ale Veniliei ca şi ale celorlalţi oşteni din ceata lui Falcon, cu atât mai mult cu cât presimţea că în Spania campania va dura mai mult timp. Ştia că îi va veni greu să se despartă de

singura lui fată pe care o iubea mai mult decât orice pe lume. Când vestea înfrângerii de la Cannae sosi în Spania, războinicul mulţumi zeilor că fata se află lângă el, fiindcă pe atunci nimeni n-ar fi putut bănui că Hannibal nu se va îndrepta imediat spre Roma,

Publius şi Cnaeus Scipio întâmpinară cu bucurie pe tribun, pe Carma precum şi pe oamenii lui Falcon. Fraţii se mirară văzând printre legionarii romani aproape trei cohorte de numizi.

— Au trecut la noi, le explică tribunul şi o să lupte împotriva cartaginezilor. Vor să-l răstoarne de pe tron pe Syphax, regele Numidiei, şi să-l înscăuneze în locul lui pe Masinissa, fiul lui Gala, suveranul de odinioară.

Comandanţii armatei romane îi primiră cu simpatie pe numizi şi-i aşezară în apropiere de Barcino, oraş în care poposiră ei înşişi.

Trei zile mai târziu Falcon, Cota şi Decius plecau în tabăra celtiberilor, pe care-i câştigară de partea romanilor. Când au ajuns la Barcino, armata romană număra mai mult de şaizeci de mii de soldaţi. În acel timp stăpânirea romană se întindea de la Emporiae până la Setobis, iar la apus până la Segobra şi râul Baetis.

În ciuda tuturor acestor lucruri, adversarii ajungeau mereu la luptă. Ciocnirile erau cumplite fiindcă se încleştau atât de o parte cât şi de alta războinici iscusiţi, lăsând în urmă mulţime de cadavre. Atacurile mişeleşti, cursele şi trădările se înlănţuiau zi de zi. Într-o astfel de încăierare căzură răpuşi Decius, cetăţeanul roman şi Multon Sabinul, iar Cota roşcovanul de-abia reuşi să fugă cu numai trei sute de munteni.

Carma îşi petrecea îngrozită tatăl şi prietenii, iar pe Lucia şi Venilia le implora să nu se ducă cu ei la luptă.

— Vă iubesc ca pe nişte surori... O să mor dacă vi se întâmplă ceva, le spunea fata.

Lucia îşi aruncase coiful, armura şi sabia, renunţând la luptă. Când sosiră însă crainicii lui Masinissa care aduseră veste că armata numidă se adună la Gades, tânăra femeie puse din nou mâna pe arme şi porni cu Asop şi Not în fruntea a o mie două sute de numizi. Li se alătură şi Ombolt, fiindcă era de fel de prin împrejurimile oraşului Gades.

Lupta dintre Syphax şi Masinissa a fost crâncenă. De ambele părţi au căzut vreo treizeci de mii de oşteni. În timpul bătăliei Not l-a rănit pe Syphax, luându-l prizonier. După ce l-a trimis pe Asop să-l escorteze pe regele captiv la Barcino cu numai o sută şaizeci de soldaţi, Not şi Masinissa şi-au mutat toată oastea în Africa.

Strecurându-se printre detaşamentele şi garnizoanele romane, ocolind cu atenţie capcanele, Asop şi Lucia ajunseră cu bine la Barcino unde îl predară romanilor pe Syphax[159]. Apoi Masinissa puse mâna pe Sophonisba, fiica lui Hasdrubal şi soţia regelui făcut prizonier, şi se căsători cu ea.

Deşi de partea romanilor, olcazii şi carpetanii, vechi adversari ai lui Falcon şi Ducario Aquitanul, se băteau pe viaţă şi pe moarte cu turdetanii şi celţii. În zadar a încercat Publius Scipio să facă o oarecare ordine printre ei. În Spania stăpânirea romană nu avea prea mare trecere în ochii spiritelor neliniştite, căci vechile discordii, desele furturi de cai şi vite, precum şi sângeroasele răzbunări erau pe atunci evenimentele cele mai obişnuite de aici.

Celţii şi turdetanii plecau din Barcino pentru a-i urmări şi prinde pe punii ieşiţi la pradă, dar se întorceau cu prizonieri olcazi sau carpetani şi cu vitele şi caii acestora. În cele din urmă comandantul armatei romane hotărî să trimeată în recunoaştere numai oşteni romani, dar aceştia nu se ciocniră cu punii. De câteva ori s-a dus tribunul Gabinius cu un detaşament mare, ajungând aproape de Baecula, fără să dea însă nicăieri de cartaginezi. Se părea că Hasdrubal a hotărât să părăsească Spania, căci se ştia că şi-a strâns armata la Cartagina Nouă.

Carma se temea tot timpul pentru tatăl şi prietenii ei. Neobişnuită cu zbuciumul războiului, ea tremura ori de câte ori războinicii plecau din Barcino.

— Trebuie să te obişnuieşti! O povăţuia Venilia. Pentru un războinic adevărat frica este un mare neajuns.

— Bine, bine, dar eu nu sunt războinic! S văita fata.

— Tocmai de aceea nu te luăm cu noi în incursiuni, îi explică surâzătoare prietena ei. Aici la Barcino, tu eşti în afară de orice pericol!

— Pentru voi şi pentru tatăl meu mă tem!...

La rândul ei, Lucia o mângâia pe Carma:

— O să te obişnuieşti. N-o să dureze mult... De altfel rar se întâmplă să fie răpuşi războinicii iscusiţi. Ei se bat, dar ştiu să se şi păzească.

Râzând, Venilia adăugă:

— Atâta timp cât este lângă tine Celtul cel Roşu, n-are de ce să-ţi fie frică!

Fata roşi şi nu mai scoase o vorbă. Nu putea să se descurce şi să se împace cu tabăra. Trăind la Roma, unde frecventa cele mai distinse cercuri, Carma

---

159 Regele Syphax a fost dus la Roma şi aruncat în temniţa mamertină unde a fost ucis prin înfometare (n.a.).

se obişnuise să ducă o viaţă tihnită. Tânără romană era totdeauna gata să reacţioneze spiritual şi convingător în orice împrejurare, dar acum se simţea rătăcită şi neputincioasă printre prietenii de care era înconjurată. Cnaeus Scipio o îndemna să deprindă mânuirea armelor. Prima ei încercare luă însă sfârşit în hohotele de râs ale celorlalţi. Carma n-a fost în stare să întindă arcul nici de o jumătate de palmă.

Dintre toţi tovarăşii, cel mai mult îi îndrăgise pe Cota şi Asop. Celtul era întruchiparea forţei şi a cruzimii, o stihie ce şterge tot ce-i iese în cale. Pentru el lupta era singurul rost al vieţii. De aceea stârnea mirarea tuturor, iar prezenţa lui însemna o pavăză împotriva oricăror primejdii.

Asop îi spunea fetei:

— Aici totul îţi pare de neînţeles şi nici nu poate fi altfel, fiindcă puritatea ta te ridică deasupra răului. Zeii au creat omul, l-au înzestrat cu judecată şi suflet şi apoi i-au dat drumul să umble singur prin viaţă. N-au uitat să-i semene în inimă bunătatea, nobleţea şi dragostea. Zadarnic. Pildele rele l-au călăuzit în viaţă pe cărări întunecate. De mic, el îi admiră pe cei ce ştiu să ucidă, descoperind că e mult mai uşor să omori un om decât să ai grijă de el. Astfel, în loc de grădină de flori, inima lui este năpădită de buruieni ce îndeamnă la crimă şi la toate netrebniciile. Nimeni nu cultivă sămânţa bunătăţii şi a nobleţei, iar de va dăinui aşa, oamenii se vor distruge singuri, fiindcă zeii i-au dat judecată şi suflet, înălţându-l deasupra animalelor. Lor însă judecata le serveşte să devină cât mai iscusiţi în ale răului, iar sufletul pentru a se bucura de nenorocirile altora.

Fata îl privea cu ochii larg deschişi, minunându-se de vorbele lui. În cele din urmă îl întrebă:

— Cine te-a învăţat să fii aşa de înţelept?

— Natura, îi răspunse Asop. Ziua însorită şi luminoasă ca şi binefacerile ei de pe pământ. Ce poate fi mai frumos şi mai atrăgător decât cerul albastru, pădurile seculare şi pajiştile acoperite cu iarbă. De multe ori însă privirea mea a fost pângărită. Am văzut flori stropite de sânge omenesc, iarba verde bătătorită de copitele cailor şi spice plecate de vântul jucăuş arzând în flăcări. Mai uşor este să dai foc lanului de grâu copt decât să-l semeni şi să-l îngrijeşti. Câmpul rodeşte în câteva luni, iar omului îi trebuie douăzeci de ani ca să crească. De aceea este o pagubă de neînlocuit să ucizi un om. Un omor atrage, însă, după sine altul şi asta merge la nesfârşit, fiindcă, deşi fals, acesta este singurul rost al războiului.

CAPITOLUL XXV

Hannibal ante portas!

În Italia războiul continua cu toată înverşunarea. Anii treceau, dar grozăviile devastărilor nu încetau. De la trecerea Alpilor războinicii puni nu şi-au putut găsi nicio clipă liniştea. Câştigători a patru mari bătălii, mutându-şi ca biruitori tabăra dintr-un loc într-altul, deţinând astfel supremaţia asupra întregii Italii, cartaginezii socoteau totuşi că au tras un folos cu totul neînsemnat din toate acestea. După nouă ani de război biruitorii erau storşi de vlagă şi de aceea Hannibal a cerut de mai multe ori ajutor senatului Cartaginei. Corăbiile pune au debarcat în câteva rânduri noi cohorte la Crotona şi Petelia. Hărţuielile neînsemnate, cursele, incursiunile neaşteptate ale războinicilor romani micşorau, însă, necontenit forţa de şoc a armatei lui Hannibal. Împrăştiaţi prin garnizoanele din micile oraşe, punii se dedaseră băuturii şi dezmăţului, iar disciplina, cea mai mare forţă a unui războinic avid de cuceriri, se duse de râpă. Şi astfel, în timp ce romanii vegheau cu febrilitate, aşteptând să le fie atacată Capitala, armata lui Hannibal îşi irosea puterile, trândăvind prin oraşe. La Capua două legiuni pune se dedaseră cu totul desfrâului. Hannibal care îşi aşezase în acel timp tabăra în apropiere de Pandosia, se întreba dacă mai are rost să mai conteze şi să se mai bizuie pe aceste legiuni în viitoarea luptă. Hotărâţi să cucerească cu orice preţ Capua, consulii Quintus Fulvius şi Appius Claudius o asediaseră şi-i tăiaseră orice legătură cu exteriorul, de s-ar fi zis că războiul îşi mutase aici toate forţele. Atât cetăţenii Romei, cât şi punii, dar mai ales italicii urmăreau cu groază şi nelinişte luptele din jurul oraşului Capua, căci dacă acesta ar cădea în mâinile romanilor, atunci să vezi prăpăd pe capul aliaţilor lor care i-au trădat! Intrigat, Hannibal stătea pe gânduri: să sară în ajutorul celor din Capua ori să atace Tarentul. Hotărî totuşi să se ducă în Campania, alese fruntea pedestrimii şi a cavaleriei uşoare, porni în marş forţat spre Capua, ajunse la muntele Tifata şi, după ce îşi aşeză bine cursele, începu să-i aţâţe la luptă pe romani. Cunoscând bine firea adversarului, consulii l-au lăsat însă să aştepte zadarnic în valea de la poalele muntelui Tifata. Capua era de altfel

presată mai mult de asediu decât de atacuri fățișe, iar Hannibal nu avu curaj să încerce o pătrundere prin tabăra romanilor.

— Acum ce e de făcut? se întrebau căpeteniile punilor. De ce am alergat într-un suflet din Bruttium la Capua?

Hannibal tăcea.

— Ocazia pierdută după victoria de la Cannae nu se va mai ivi niciodată, spuse Maharbal.

Ceilalți războinici dădeau din cap și mormăiau ca pentru sine:

— Ocazia pierdută!

Deodată Hannibal tresări și le zise:

— Pornim la Roma!.

Oștenii săriră de la locurile lor și începură să se îmbrățișeze unul pe altul, făcând zarvă mare.

— La Roma... La Roma! Zeii sunt de partea noastră! strigară ei.

Hannibal continuă:

— O să atacăm orașul... Dacă apărătorii vor fi pe neașteptate cuprinși de frică, se poate întâmpla să cucerim o parte din oraș. Atunci cel puțin unul din consuli va fi nevoit să părăsească Capua pentru a veni în grabă la Roma. Între timp noi vom crea panică, iar groaza va acționa pe de altă parte. Dacă reușim să-i rupem pe consuli unul de altul, victoria e a noastră.

Spre surprinderea căpeteniilor pune, Hannibal ordonă imediat punerea în mișcare. În curând vestea că Hannibal a pornit spre Roma se răspândi din gură în gură, în toată Italia. Consulul Fulvius Flaccus părăsi Capua și porni cu jumătate din armată pe drumuri mai scurte pentru a pune piciorul în Roma înaintea dușmanului. Appius Claudius, celălalt consul, rămase pe loc.

Sleind de puteri doi cai, un crainic al Romei ajunse pe al treilea în capitală, unde îi anunță pe senatori că punii merg pe urmele lui. Țăranii de pe malurile râului Liris, cetățenii din Signia, Sora și Prenaeste goneau din răsputeri pentru a scăpa din fața vrăjmașului, căci avangarda numidă, asemenea ciumei, ucidea tot ce-i ieșea în cale. Un potop de pribegi dădură năvală spre a-și găsi adăpost la Roma, băgând frica în cetățeni. Pe zidurile orașului se rânduiră toți cei ce erau în stare să țină arma în mână.

Senatul hotărî ca principala tabără a armatei să fie așezată în apropierea porților Collina și Esquilin.

Consulul Fulvius Flaccus sosi cu armata sa înaintea lui Hannibal, intră în Roma și, străbătând orașul, se îndreptă spre Esquilin[160]. Cetățenii se uitau cu

---

[160] Esquilin – una din cele șapte coline pe care este așezată Roma (n.a.).

lacrimi în ochi la legionarii romani care păşeau apăsat pe străzi într-o ţinută plină ’de hotărâre. Dar în aceeaşi zi mulţimea de oameni care rătăceau prin oraş, semănând pretutindeni frica şi deruta, reuşi să tulbure şi cele mai curajoase spirite. La căderea întunericului se răspândi zvonul că inamicul a ocupat o parte a oraşului şi că înaintează spre forum. Alţii jurau că au văzut cu ochii lor războinici numizi în apropiere de Aventin[161], unde se poartă încă lupte.

Primind această ştire, pretorul Cnaeus Calpurnius ieşi în faţa senatului şi strigă din răsputeri:

— Cetăţeni, ce nebunie v-a apucat?! Cu frica voastră nesăbuită vreţi să pricinuiţi pierzania Romei înainte de sosirea duşmanului?! La Aventin se află cele patru cohorte de numizi care au fugit în timpul războiului din tabăra lui Hannibal. Ei ne sunt prieteni şi aliaţi şi vor lupta alături de noi[162].

Făcliile dezvăluiau feţe desfigurate de frică. Ochii uluiţi scânteiau în lumina verde. În forum tălăzuia puhoi de oameni. Înnebuniţi, oamenii erau gata să dea buzna din oraş ca o turmă şi s-o ia care încotro. Aşa s-ar fi şi petrecut de n-ar fi fost groaza care-i ţintuia locului. Apoi de ar fi fugit, ar fi nimerit drept în braţele duşmanului.

O voce pătrunzătoare începu să se tânguie:

— *Vae nobis infelicibus!... Infanda miseria!... Hannibal ante portas!* [163]...

— *Hannibal ante portas*!... repetă puzderia de oameni din forum.

Înfricoşătoarele cuvinte se învârtejiră ca viforul prin oraş, răspândindu-se cu repeziciunea fulgerului prin toată Italia.

Hannibal sosi în aceeaşi noapte şi-şi aşeză tabăra pe malul râului Anio, la trei mii de paşi depărtare de Roma. A doua zi se îndreptă spre poarta Collina în fruntea a două mii de aleşi călăreţi, ajunse la sanctuarul lui Hercule şi privi de sus zidurile Romei.

Fulvius Flaccus hotărî să-l atace. Peste puţin timp călăreţii romani năvăleau pe poarta Collina. Bătălia se desfăşură sub ochii cetăţenilor care, înşiruiţi pe ziduri, urmăreau fiecare mişcare a celor două corpuri de cavalerie, îmboldiţi de strigătele de încurajare ale celor de sus, romanii urmară pilda lui Fulvius şi se năpustiră cu furie asupra punilor pe care-i

---

161 Aventin – o altă colină de la Roma (n.a.).

162 După fuga numizilor conduşi de Not, faptul acesta s-a mai repetat de câteva ori. În acel timp la Roma se aflau patru cohorte de dezertori numizi (n.a.).

163 Vai de noi nenorociţii!... Cumplită nenorocire!... Hannibal se află la porţile oraşului!... (lat.).

derutară imediat. Hannibal ordonă retragerea, iar călăreţii lui o luară la fugă spre tabără.

Pe seară se răspândi din nou la Roma zvonul că vrăjmaşii au pătruns în oraş. Pe străzile ticsite de ţărani pribegi, care şi vite, era şi aşa dezordine. La sosirea acestei veşti se produse însă o cumplită învălmăşeală şi harababură. Pietrele începură să cadă grămadă. Ascunşi prin case, oamenii puseră mâna pe arme şi se apucară să trimită săgeată după săgeată de pe acoperişuri şi de lângă ferestre. Tânguirea femeilor ca şi ţipetele copiilor sporiră panica. Încercarea căpeteniilor militare de a face ordine rămase fără niciun ecou. În cursul nopţii hărmălaia se potoli totuşi.

A doua zi Hannibal trecu râuşorul şi-şi desfăşură frontul de luptă. Romanii ieşiră cu nemiluita din oraş şi se aşezară imediat în linie de atac. Cele două armate stăteau una în faţa celeilalte iar deasupra lor se ridicase rău-prevestitor un nor negru.

Cu privirea aţintită pe cer, Hannibal dădu din cap şi spuse:

— Să ne ajute zeii! Vai de cei ce vor pierde bătălia de astăzi! Răsplata este Roma sau moartea!

Superstiţiosul războinic descălecă şi atinse pământul cu mâna. După aceea făcu semn trâmbiţaşilor şi lupta începu. Dar în acel moment din cer se revărsă o cumplită răpăială cu grindină. Războinicii celor două armate se opriră speriaţi, dar în cele din urmă, atât unii cât şi ceilalţi, o luarea la fugă fiecare spre tabăra proprie.

În ziua următoare timpul le spulberă din nou şansele. Atunci Hannibal zise, înconjurat de comandanţii săi:

— Zeii nu ne sunt favorabili!... Prima dată n-am avut minte[164], a doua oară n-am avut noroc!

Hotărârea lui de a se retrage din faţa Romei fu întărită de încă două evenimente: aflase că la Nola trei cohorte de spanioli puseseră mâna pe corăbii şi porniseră nestânjeniţi spre patrie. Fugarii nu fură urmăriţi de nimeni. A doua întâmplare îi nelinişti şi mai mult pe războinici. Câţiva ţărani făcuţi prizonieri povestiră punilor cum că în urmă cu două zile fusese vândută la Roma bucata de pământ pe care se afla tabăra lor. Faptul că preţul acestei fărâmiţe de pământ a rămas neschimbat îl înfurie mai cu seamă pe Hannibal.

Fierbând de mânie, Punul îi strigă lui Maharbal şi celorlalţi:

[164] După bătălia de la Cannae (n.a.).

— Vând toate tarabele de schimb şi toate prăvăliile din forumul Romei... Să se înfăţişeze cumpărătorul...

Hannibal aşteptă, dar nu se ivi nimeni. Atunci generalul strigă:

— Ridicaţi tabăra!...

Armata pună părăsi Roma.

Din Samnium şi Lucania armata cartagineză se abătu spre Petelia, Crotona şi Caulonia, ajungând până la Rhegium, un mic orăşel din Bruttium situat în extremitatea sudică a Italiei. După ce îşi stabili tabăra aici, Hannibal se decise să treacă în oraşul sicilian Messana.

Plecarea armatei punice stârni la Roma mirare, dar şi o mare bucurie, cu atât mai mult cu cât după puţină vreme capitulă şi Capua. Hotărârea senatului Romei de a nu pedepsi niciun locuitor din oraşul cucerit, hotărâre luată, fireşte, pentru a servi drept imbold şi celorlalte oraşe să-şi părăsească şi ele aliaţii puni, se răspândi cu repeziciune, uimind toată Italia.

Comandantul oraşului, ca şi acoliţii lui, băuseră însă până la fund cupele cu otravă.

În primăvara acelui an[165], fraţii Scipio hotărâră să sfârşească războiul din Spania Informaţi de către iscoade asupra mişcării oştirii punilor, ei se apucară să pună la punct planul de atac. În castru se strânseră de la mic la mare toate detaşamentele răspândite în întreaga Spanie.

Sosiţi în tabără în fruntea a douăzeci, de mii de celtiberi, Cota şi Ducario Aquitanul aduseră veşti celor doi Scipio despre situaţia armatei inamice.

— Am aflat de la libienii şi metişii prinşi de noi că Hasdrubal a hotărât să treacă în Italia cu o mare oştire, spuse Falcon. Am capturat patru soli cu scrisori cu tot... Turdetanul aruncă la picioarele comandanţilor romani sulurile de papirus.

Publius Scipio le citi. Cele patru scrisori aveau acelaşi conţinut. Hasdrubal ordonă tuturor căpeteniilor unităţilor pune să se strângă în orăşelul Amtorgis.

În aceeaşi zi în tabăra romană mai sosiră şi câteva iscoade saguntine, înfăţişând generalilor nişte amănunte care îi îngrijorară pe toţi cei de faţă: armata cartagineză se scurge fără întrerupere din Africa în Spania.

— S-au şi format trei oştiri – spuse unul dintre saguntini: pe primele două le conduce Hasdrubal Gisconidul şi Mago, fratele lui Hannibal, iar pe a treia Hasdrubal, fiul lui Hamilcar. În oraşul Amtorgis se adunaseră mai mult de treizeci de mii de războinici, călăreţi şi pedestraşi cu patruzeci de elefanţi.

---

165 Anul 208 î.e.n. (n.a.)

Trei zile mai târziu, Falcon şi Cota însoţiţi de câteva sute de turdetani mânau în tabără o sută optzeci de libieni şi metişi luaţi prizonieri. Supuşi torturilor, aceştia spuseră că toată armata pună se strânge, pregătindu-se să treacă în Italia pentru a-i veni în ajutor lui Hannibal.

Fraţii Scipio hotărâră să-şi pună imediat în mişcare toată oastea şi să-i atace pe cartaginezi înainte de a se aduna cu toţii la un loc. Publius Scipio se îndreptă cu două treimi din armată direct spre Amtorgis, pentru a-l ataca pe Hasdrubal, fiul lui Hamilcar, iar fratele lui, după ce împărţi restul armatei în două, porni împotriva lui Mago. Celtiberii şi turdetanii lui Falcon fură încredinţaţi tribunului Gabinius, care trebuia să năvălească asupra lui Hasdrubal Gisconidul.

Mergând în marş forţat, uriaşa armată punică apăru, însă, pe neaşteptate în apropiere de Dertosa, trecu Ebrul şi făcu popas pe celălalt mal, fără să-i pese de legiunile romane. Căpeteniile acestora aveau impresia că siguranţa războinicilor cartaginezi are un temei mai serios. În curând se convinseră că au dreptate, fiindcă atunci sosise vestea că Hannibal a asediat Roma... „*Hannibal ante portas*“, aceste trei cuvinte se răspândiră ca fulgerul în toată Spania, punându-i în mare încurcătură pe aliaţii romanilor, care, şi aşa nesiguri, şovăitori, aşteptau momentul să treacă de partea punilor. Vânzoleala începu mai întâi printre celtiberi. Unii vroiau să treacă imediat de partea Cartaginei, motivând că punii le oferă aur, şi asta imediat. Alţii se pronunţau împotriva trădării. Cearta lor se transformă în cele din urmă în bătaie, Ducario Aquitanul dorea să rămână credincios romanilor. Cota roşcovanul omorî câţiva rebeli, iar ceilalţi îşi traseră săbiile de la brâu şi se luară la bătaie în faţa comandanţilor şi a oştirii romane. Pe când celtiberii se hărţuiau cu furie între ei, punii trecură la atac. Ducario Aquitanul fu răpus. Bătându-se lângă trupul lui, pieriră şi celelalte căpetenii. Doar Cota reuşi să se strecoare prin înghesuială cu numai douăzeci de munteni şi ajunse la linia de atac a romanilor. Toţi celtiberii, douăzeci de mii de războinici, trecură de partea punilor.

Dorind să dovedească încrederea acordată de puni, celţii se năpustiră cu toată puterea asupra frontului de luptă al romanilor. Cartaginezii zburară după ei, nimiciră aripa dreaptă a inamicului, pătrunseră până în tabăra adversarului, atacară trupele auxiliare ale tribunului Gabinius şi le puseră pe fugă.

Falcon, Venilia şi Ombolt se băteau în centru, unde pătrunse Publius Scipio în fruntea celor mai aleşi călăreţi, înfigându-se ca un cui în inima duşmanului.

Cu o voce neomenesc de puternică, Cota roşcovanul îşi mâna muntenii şi ceata de turdetani să pornească în zbor asupra celtiberilor. Furios din pricina trădării lor, războinicul se năpustea ca un balaur asupra celor mai dese rânduri ale lor, căsăpind şi rănind cu securea-i cu două tăişuri pe toţi cei ce-i ieşeau în cale. În curând, în faţa cumplitului războinic se croi un spaţiu de trecere lat cât o stradă. Celţii fugeau ca apucaţi, mai cu seamă la vederea barbarilor care năvăleau din spatele lui Cota, mânaţi de crâncena voinţă a căpeteniei lor, ca nişte câini credincioşi cu colţii rânjiţi stropiţi de sânge şi scoşi din minţi de tumultul încleştării.

Din pădure se iviră pe neaşteptate alţi călăreţi puni

— Imensă masă compactă care se avânta în bătălie ca un uragan. Mago şi Hasdrubal Gisconidul veniseră să-l ajute pe Hasdrubal, fiul lui Hamilcar. După ce nimiciră o parte a armatei conduse de Cnaeus Scipio, porniră ca vântul şi ca gândul spre locul bătăliei. Văzându-l pe Scipio străpuns de o suliţă, centurionii Acer şi Cethegus nu vrură să supravieţuiască morţii comandantului lor şi se prăbuşiră, luptând până la ultima suflare. Punii nu mai avură timp să-i urmărească pe fugari şi de aceea goniră spre locul unde se bătea Publius Scipio.

Fugind din faţa lui Cota, a muntenilor lui şi a turdetanilor, celtiberii nimeriră drept la călăreţii puni, care, neştiind de trădarea lor, îi primiră cu suliţe şi săbii. Loviţi din spate şi din faţă, celtiberii se abătură ca o turmă speriată la dreapta şi, dând peste Falcon şi Ombolt, produseră o nemaipomenită învălmăşeală. Războinicii se înghesuiră atât de mult unii în alţii, încât acum nu puteau să-şi mânuiască nici armele.

Văzând că celtiberii se bat cu romanii, Mago şi Hasdrubal Gisconidul strigară uluiţi la ai săi să contenească cu măcelul.

Tribunului Gabinius i se ivi de câteva ori prilejul de a aduna la un loc câteva cete de fugari din rezervă, dar ca un făcut, era întotdeauna prins ca într-o menghine. Rândurile celor mai buni şi mai curajoşi luptători romani se răriseră, iar oştenii erau convinşi că lupta este pierdută. În ciuda acestui fapt, ei se băteau neîntrerupt, căzând răpuşi în jurul tribunului lor. Gabinius pieri fără să se dea înapoi nici măcar cu un pas din faţa duşmanului.

Din pricina năvalei celtiberilor, Falcon, Ombolt şi Venilia rămaseră izolaţi de centrul frontului de luptă al romanilor. În fruntea a câteva sute de turdetani şi saguntini, ei luptau cu îndârjire, străduindu-se să ajungă acolo unde Publius Scipio se apăra din răsputeri. Nu ajunseră, însă, la timp. Înconjurat de un număr înzecit de soldaţi puni, comandantul roman se

prăbuşi străpuns de lănci. Ombolt îşi lăsă la o parte sabia, apoi îşi scoase arcul şi săgeţile strigând:

— Niciun ucigaş al generalului roman n-are voie să supravieţuiască înfrângerii noastre!

Cu o ceată de turdetani, Falcon şi Venilia stăteau pavăză în jurul războinicului care îşi încorda neobosit arcul. Cei patru libieni ce-şi disputau armele lui Scipio căzură unul după altul cu feţele străpunse de săgeţi, scoţând înfiorătoare urlete. Dar fu răpus şi Ombolt. Un carpetan, centurion în armata pună, îşi trimise din depărtare suliţa în vintrele războinicului, sub armură. Falcon şi Venilia îl prinseră în braţe pe tovarăşul lor rănit de moarte:

— Răzbunaţi-mă! Atâta mai apucă să murmure Ombolt şi-şi dădu sufletul.

Turdetanii îşi şi croiseră drum până la centurionul pe care-l făcură bucăţi cu săbiile lor. Fără să-şi piardă prezenţa de spirit, supravieţuitorii turdetani luptau cot la cot cu ei. Piereau vechi luptători de-ai lui Falcon, dar niciunul nu cădea nerăzbunat.

Deodată Venilia exclamă:

— *Vis vim repulit*![166]

Falcon o prinse în braţe. În gâtul tinerei femei se împlântase adânc o săgeată.

— Astăzi am omorât opt cu mâna mea, zise Venilia. Sunt fericită că mor la fel ca tatăl meu... Răzbunătoarea şi-a încheiat drumul răzbunării ei...

Falcon sărută buzele-i însângerate, apoi începu să-şi croiască drum printre duşmani cu braţul drept, în timp ce cu stângul strângea la piept trupul ei neînsufleţit. Cei treizeci de turdetani rămaşi în viaţă îi stăteau pavăză de-o parte şi de alta.

Armata romană şi aliaţii ei fură cu desăvârşire biruiţi. Prinzând roibii care alergau fără călăreţi în şa, puţinii războinici rămaşi în viaţă fugiră la Barcino, de unde, înghesuiţi pe câteva corăbii, porniră spre Italia.

Celtiberii dădură primii buzna în castrul părăsit, bătându-se pe pradă. Vreo patru sute de prizonieri legaţi cu frânghii stăteau gata de plecare. Printre ei se aflau şi douăzeci de femei. Înnebunită de frică, Carma aştepta palidă la faţă alături de ceilalţi captivi.

Mânioşi pe romani din cauza marilor pierderi suferite, celţii se repezeau ca nişte fiare, biciuindu-i pe prizonieri. Câţiva dintre ei îşi dădură sufletul sub ploaia de lovituri.

---

[166] Puterea a învins puterea (lat.).

Hasdrubal, comandantul suprem al oştirii pune, dărui cu o mărinimie celţilor prada din tabăra romanilor o dată cu toţi sclavii. În afară de aceasta, el înmână comandantului rebelilor o sută de talanţi de aur alături de sabia lui Publius Cornelius Scipio, răpus în luptă.

În semn de prietenie Adamas, căpetenia celtiberilor răzvrătiţi, se sărută cu Hasdrubal.

În aceeaşi zi armata pună porni spre Pirinei, pe drumul străbătut de Hannibal cu zece ani în urmă. La primirea veştii că trebuie să traverseze Alpii şi să coboare în Italia, celtiberii se încruntară şi începură să murmure.

Încărcându-şi la repezeală prada pe vreo cinci sute de cai şi mânându-şi din urmă sclavii, o cohortă de celtiberi o apucă pe malul drept al Ebrului, spre aşezarea tuturora.

Cu numai douăzeci şi şase de munteni Cota roşcovanul a străpus încercuirea duşmanului şi s-a afundat în pădure. Fără coif în cap, plin de sus până jos de sânge, războinicul chibzuia ce trebuie să facă în timp ce se spăla pe malul unui pârâu. Muntenii lui se odihneau sub copaci, legându-şi unul altuia rănile.

În amurg oşteanul care făcea de pază veni în fugă şi-l anunţă că armata pună se îndrepta spre nord, iar celtiberii o apucaseră în susul râului. Cota luă mica goarnă ce-i atârna sub braţ şi suflă de câteva ori în ea. Acesta era semnul bine cunoscut de toţi turdetanii şi saguntinii rămaşi în viaţă. În curând începură să sosească, singuri sau în cete, pribegii. La căderea întunericului, pe malul pârâului se aflau ca la două sute de oşteni.

Cota sufla fără încetare în goarnă. La o vreme se înfăţişară şi Falcon împreună cu treizeci de turdetani. Celtul cel Roşu izbucni în plâns, văzând-o pe Venilia moartă. Falcon aşeză lângă foc trupul tinerei femei, apoi întrebă:

— Sunt saguntini printre pribegi?

— Desigur... Desigur... — se auziră câteva voci.

De foc se apropiară nouă războinici cu părul şi barba mare, care îngenuncheară lângă Venilia.

— Este a voastră! — le zise posomorit Falcon. Voi o veţi înapoia pământului.

Războinicii îşi scoaseră în tăcere săbiile şi se apucară să-i sape mormântul.

În zori, o moviliţă însemna locul unde fusese îngropată Venilia, fiica lui Aurelius Bibaculus, ultimul vlăstar prin vinele căruia cursese sângele nobililor străbuni rutuli.

Pe stejarul de deasupra mormântului, Falcon crestă cu sabia aceste cuvinte:

— *Hic ignorans amorem Vindex Venilia Sepulta est*.[167]

Saguntenii frânseră sabia Veniliei şi o aruncară în cele patru zări.

— Acum, înainte după celţii trădători! strigă Cota şi slobozi un şuierat.

Calul lui veni imediat şi se opri în faţa războinicului dând din cap. Cota se sui în şa şi porni spre marginea pădurii. Ceilalţi oşteni îl urmară.

A doua zi ajunseră din urmă convoiul de celţi care mânau sclavii şi caii împovăraţi de pradă.

Înfuriaţi din pricina trădării, Falcon, Cota şi războinicii lor se năpustiră încrâncenaţi, asupra vrăjmaşilor speriaţi de atacul neaşteptat, şi-i făcură pe toţi bucăţi cât ai clipi din ochi. Prizonierii eliberaţi, în majoritate romani, strânseră armele, prinseră cai şi-i făgăduiră cu toţii ascultare lui Falcon.

Printre femeile care-i îmbrăţişau pe eliberatori cu lacrimi în ochi, se afla şi Carma. Sărind în braţele lui Cota, fata strigă:

— Ştiam că vei veni!...

— S-au milostivit zeii şi de mine! spuse războinicul tulburat, strângând-o la piept pe Carma.

Frumoasa romană, cea mai distinsă fată din societatea romană după care suspinaseră fii de consuli, pretori şi tribuni, îl îmbrăţişa tremurând de emoţie pe crudul luptător, răzbunător al nedreptăţii.

— Îl vei răzbuna şi pe tatăl meu ucis de duşmani! îi spuse Carma.

Arătându-i cadavrele răspândite pe câmp, celtul îi răspunse:

— În bună parte am şi făcut-o. Priveşte... Aceştia sunt vinovaţi de înfrângerea noastră. A noastră ar fi fost victoria, de n-am fi fost trădaţi.

***

În Italia luptele nu conteneau. Aproape întotdeauna victoria era repurtată de geniul lui Hannibal. Neîntrecutul, strateg îi aţâţa la luptă pe consulii şi pretorii Romei, biruind întotdeauna, fiindcă vicleniile lui nu aveau margine. La Herdonia generalul nimici o întreagă oaste aproape până la ultimul om. Aici căzu vitejeşte proconsulul Cnaeus Fulvius. Atraşi de Hannibal într-o cursă, consulii Marcellus şi Titus Quintus Crispinus pieriră cu armată cu tot. Mii de oşteni romani îşi dădeau viaţa în lupta dusă împotriva cumplitului războinic. Întreaga Italie se transformase într-un imens teatru de război, într-o prăpastie care înghite şi nimiceşte totul. Corăbii încărcate cu sclavi şi prăzi porneau spre Africa şi se întorceau înţesate de războinici şi arme.

---

[167] Aici este înmormântată fără să fi cunoscut dragostea răzbunătoarea Venilia (lat.).

— La Roma!... La Roma!... strigau căpeteniile armatei pune. Vom asedia din nou Roma!...

Grăsunul de Colontai rânjea, Maharbal se chinuia, Carthalo avea accese de furie, Casca din Utica smulgea prada din mâna soldaţilor săi, iar Hannibal se apuca de cap şi striga:

— De unde atâta armată!... De unde atâta putere! Nimeni nu-i va învinge pe romani. După atâta amar de înfrângeri, ei încă luptă, mor şi răsar iarăşi ca din pământ! Cine să-i biruiască?

— Nimeni! rosti batjocoritor Colontai. Îşi apără patria!

În acest timp Hasdrubal traversa Alpii în fruntea unei armate de şaizeci de mii de oameni. Condus de excelente călăuze, merse pe drumul străbătut odinioară de Hannibal şi coborî prin munţii Cremonei. Încercuind Placentia, războinicul intenţiona s-o cucerească cât mai repede pentru a-şi odihni şi întrema aici oastea vlăguită de greutăţile unei asemenea expediţii.

Roma fu cuprinsă de consternare. Îngrozit, senatul îşi dădu seama că, după atâtea chinuri, după pierderea celor mai remarcabili generali şi a unei mulţumi de războinici, este nevoit să pregătească două armate; una care să lupte împotriva lui Hannibal la Metapontum şi alta care să fie trimisă în întâmpinarea lui Hasdrubal. Consulii Claudius Nero şi Marcus Livius se apucară de îndată să recruteze o nouă oaste fără a-i lăsa de o parte nici pe cei foarte tineri sau foarte bătrâni. Aliaţii din toată peninsula care nu i se alăturaseră încă lui Hannibal răspunseră într-un suflet apelului făcut şi trimiseră trupe auxiliare alcătuite din călăreţi sau pedestraşi. Atunci se petrecu un fapt nemaipomenit până acum în toată istoria romanilor: cele două armate aşteptau gata de bătălie. Prima porni spre Metapontum pentru a-i tăia calea lui Hannibal, dacă ar vrea să-i sară fratelui său în ajutor, iar cealaltă, condusă de consuli, se îndreptă spre nord pentru a ieşi înaintea lui Hasdrubal.

Lui Hasdrubal nu i-a fost greu să angajeze câţi mercenari i-a dorit sufletul, fiindcă succesele repurtate de Hannibal în Italia au atras aici hoţi, tâlhari, vântură-lume şi jecmănitori din toate colţurile lumii. Speranţa într-o pradă îmbelşugată mâna mulţime de războinici spre peninsulă. În noua armată pună mai erau, pe lângă cartaginezi, corcituri şi negri din Africa, spanioli, celţi, liguri, gali, lusitani, munteni de pe povârnişurile Alpilor şi mulţi alţii. Hasdrubal stătea în fruntea unei armate ce număra cincizeci de mii de pedestraşi, douăsprezece mii de călăreţi şi patruzeci de elefanţi. Tot acest puhoi se îndreptă spre Picenum şi ajunse pe malurile râului Metaurus, făcând popas pe cel stâng.

La Roma se vorbea cu înfrigurare de noua armată. Fiecare cetăţean era convins că a sosit momentul în care hotărârea trebuia să precumpănească în acest crâncen război. Şi Hannibal îşi dăduse seama de acest lucru şi pornise în marş forţat spre nord, în întâmpinarea lui Hasdrubal. Zdrobind oastea de şase mii de războinici ce i se puse de-a curmezişul în cale, generalul gonea cu sufletul la gură spre râul Metaurus.

— Dacă face joncţiunea cu Hasdrubal, dezastrul nostru este inevitabil! Şuşoteau cu groază la Roma senatorii, cetăţenii, războinicii şi italicii.

— Şaizeci de mii de puni odihniţi!... Cine să ţină piept unui asemenea puhoi.

Nimeni nu ştia însă că ambii consuli ajunseseră la Metaurus cu două zile înaintea lui Hasdrubal. În aşteptarea cartaginezilor, întinseră curse în patru locuri şi se fortificară de-a lungul râului. Şi bătălia începu imediat. Hannibal n-a sosit la timp.

Consulii Marcus Livius şi Claudius Nero au repurtat o victorie nesperată de nimeni. Bătălia de pe Metaurus a fost o adevărată revanşă a înfrângerii de la Cannae: pe câmpul de bătaie au căzut cincizeci şi şase de mii de soldaţi, iar cinci mii au fost făcuţi prizonieri. Aceasta fusese toată armata ce pricinuise o spaimă aşa de mare la Roma şi în Italia. Apoi învingătorii dobândiră o imensă pradă: alimente, materiale de război, cai, vite, aur şi argint. Spre marea bucurie a romanilor, au fost eliberaţi mai mult de zece mii de sclavi mânaţi de Hannibal alături de oastea lui. Aceştia cerură imediat arme şi compensară aproape toate pierderile suferite în timpul bătăliei.

Consulul Nero slobozi doi africani luaţi prizonieri prin intermediul cărora trimise în tabăra lui Hannibal capul lui Hasdrubal. Cu capul fratelui său în mână, Hannibal glăsui în faţa tuturor generalilor săi:

— Într-adevăr, în cel de al doilea război punic cotitura s-a produs!

CAPITOLUL AL XXVI-LEA

Pregătiţi-vă de război, dacă
n-aţi putut suporta pacea.

Scipio Africanul în timpul luptelor din Spania Publius Cornelius Scipio, fiul defunctului consul, atrase de partea sa triburile răzleţite şi fără niciun căpătâi şi, alipindu-le armatei aduse din Italia, începu să extindă iarăşi stăpânirea romană în Peninsula Iberică.

Falcon Turdetanul şi Cota roşcovanul adunară din nou un număr mare de războinici, se uniră cu armata romană şi, bătându-se alături de Scipio, se acoperiră de o nepieritoare glorie. În bătălia de pe râul Baetis armata pună suferi o cumplită înfrângere. După aceea s-a părut că nu vor mai sosi alţi războinici din Africa. Pentru orice eventualitate, tânărul comandant al armatei romane păzi totuşi cu străşnicie hotarul de sud al Spaniei şi asedie Cartagina Nouă. Armata pună a fost de trei ori respinsă chiar pe ţărmul mării, pentru ca apoi Scipio să cucerească Cartagina Nouă.

Spania fusese curăţată de puni. Carpetanii, olcazii, vacceii, bargusii, hergaşii şi alte neamuri dădură buzna în armata romană. În mod deosebit se remarcau turdetanii conduşi de Falcon şi Cota roşcovanul.

Deodată, atunci când nimeni nu se aştepta, tânărul Scipio hotărî să treacă cu armata în Africa. Îndrăzneala lui stârni mai întâi uluirea şi mirarea războinicilor, dar după aceea o nespusă bucurie puse stăpânire pe toţi.

După ce comunică senatului intenţiile sale, Scipio îşi transportă toată armata în Sicilia, făcându-şi tabără în apropiere de Lilybaeum.

La Roma se produse atunci o ciudată întorsătură: cetăţenii, armata şi senatorii primiră cu entuziasm propunerea tânărului războinic. Câteva zile mai târziu, din portul Ostia porniră în larg corăbiile romane purtând spre Sicilia patru legiuni perfect echipate. În curând armata romană părăsi Lilybaeum şi se îndreptă pe mare către Africa.

Armata romană debarcă la Capul Mercur, la numai două zile de galop până la Cartagina.

În câteva săptămâni Scipio nimici două oştiri pune ieşite în întâmpinarea lui. Luă apoi legătura cu regele Numidiei, Masinissa, care-i aduse în ajutor treizeci de mii de războinici.

Cele două oştiri se întâlniră şi se contopiră în apropierea oraşului Zama, pregătindu-se să atace Cartagina.

Asop şi Lucia săriră în braţele lui Cota şi Falcon. După ce se bucurară de revedere, războinicii se întristară cu toţii:

— Venilia, Decius, Ombolt, Multon Sabinul, tribunul Gabinius, Cethegus şi Acer... Au pierit cu toţii... — murmură Falcon.

Cioplită parcă în marmură, figura lui Asop rămase netulburată. Numidul rosti doar aceste cuvinte:

— Războinicii ucid, dar şi mor... Asta e soarta tuturor acelora care poartă arme!

Lucia plângea, invocând sufletul prietenei sale. La dorinţa ei, în acea zi fu ridicat un altar şi înjunghiară o viţea neagră pentru ca zeii infernului să aibă milă de sufletele Veniliei şi ale celorlalţi tovarăşi căzuţi în luptă.

Între timp, armata romană pustii împreună cu numizii lui Masinissa holdele punice de pe valea râului Bagradas, ajungând tocmai până la Hippo şi Tabraca. În câteva rânduri oştenii aceştia ameninţară însăşi Cartagina.

În senatul cartaginez se spunea cu groază că oastea ce trebuie să apere oraşul este neînsemnată, fiindcă nimeni nu se aştepta ca romanii să treacă în Africa. În afară de asta regele numizilor, Masinissa, a răpit cei mai buni războinici pe care se bizuia Cartagina. O întâmplare veni însă să sporească frica şi neliniştea senatorilor şi a cetăţenilor: omorând paznicii, aproape zece mii de sclavi fugiră într-o noapte la romani. Din pricina aceasta, toţi se aşteptau ca lucrurile să se repete şi în viitor, căci Cartagina era înţesată de sclavi romani şi italici.

Parte din senatorii şi negustorii bogaţi începură să părăsească în taină Cartagina, ascunzându-se prin neguroasele păduri ale Icosiei. Hanno cel Mare fugi tocmai la Rusaddir, cu intenţia ca de aici să treacă în Spania. Gisgo, mâna lui dreaptă, propuse senatului să se trimită poruncă lui Hannibal să-şi strămute neîntârziat armata din Italia în Africa pentru a apăra Cartagina. Propunerea fu adoptată aproape în unanimitate. În afară de aceasta îi cerură lui Scipio armistiţiu, pe care el îl primi. Se aştepta acum ca senatul Cartaginei să încheie pace cu romanii, fără ştirea şi încuviinţarea lui Hannibal.

Astfel, Hannibal fu silit să părăsească Italia. În portul oraşului Crotona el îşi îmbracă toată armata şi porni spre Africa. Trei săptămâni mai târziu Hannibal debarcă la Hadrumetum.

Marele războinic nu mai păşise pe pământul Africii de treizeci şi şase de ani. Amar de vreme a trecut din momentul în care, copil fiind, el jurase tatălui său aflat în port, că-i va urî pe1 romani cât va trăi. Cumplitul jurământ a fost respectat iar războinicul îşi dădea seama cu durere în suflet că toate strădaniile lui n-au dat roade.

Hannibal constată cu groază că zeiţa oarbă este cu adevărat oarbă.

Înştiinţat că duşmanul se află în apropiere de Zama, Hannibal se duse neabătut spre tabăra romanilor. Câteva zile mai târziu cele două armate stătură una în faţa celeilalte. Fără să spună nimic generalilor săi, punul îl trimise pe Casca din Utica în tabăra romanilor.

— Hannibal vrea să aibă o întrevedere cu tine! îi zise Casca. Dacă accepţi oferta lui, atunci fixează locul de întâlnire.

— Mâine, în faţa celor două linii de bătaie! îi răspunse Scipio.

Casca plecă din tabăra romanilor.

Şi într-adevăr a doua zi Hannibal şi Scipio, înconjuraţi de suitele lor, descălecară în faţa celor două linii de bătaie. Minunându-se unul de altul, ei se priviră un timp în tăcere. Hannibal cuvântă primul.

— Eu am atacat întâi poporul roman, iar acum sunt primul care cer pace. Mânat de soartă, după atâtea victorii, mă bucur totuşi că îţi cer tocmai ţie dorita pace. În vremea în care era consul, tatăl tău a primit primele mele lovituri în bătălia de la Ticinus, iar tu le vei primi pe ultimele. Cum îi mai place sorţii să facă uneori glume pe socoteala morţilor! De, n-am avut noroc ca zeii să ne dea atâta minte, încât voi să fiţi mulţumiţi în Italia, iar noi în Africa! Pentru că nici Sicilia şi Sardinia, ba chiar nici Spania n-ar fi meritat să provoace pieirea atâtor oameni, cei mai buni şi cei mai viteji, care şi-au vărsat sângele, bătându-se pentru bunul altuia.

Dar ceea ce a trecut nu poate să se mai întoarcă. Noi am prădat moşia altora, pentru a fi nevoiţi apoi să ne-o apărăm pe a noastră! Copil fiind am părăsit Africa şi mă întorc la ea aproape bătrân. Experienţa vieţii m-a învăţat să mă bizui mai mult pe raţiune decât pe noroc. Astăzi tu eşti ceea ce am fost eu la Lacul Trasimenus şi la Cannae. Nu te-a înşelat niciodată şansa. Ai răzbunat moartea tatălui şi a unchiului tău, acoperindu-te de o glorie nepieritoare; ai cucerit Spania, alungind din ea patru oştiri pune, aici în Africa ai repurtat două victorii şi ai pus în primejdie însăşi Cartagina, pe mine m-ai silit să părăsesc Italia, al cărei stăpân am fost vreme de şaisprezece ani. Dacă zeii ne-ar fi dat pe lângă noroc şi un dram de minte, atunci noi ne-am fi gândit nu numai la ce se petrece, ci şi la ceea ce se poate întâmplă. Eu sunt o pildă vie a tot ceea ce îl poate lovi pe om. Nu demult

eram în faţa Romei pe ale cărei ziduri aproape mă căţărasem, iar acum tremur pentru soarta ţării mele. În cel mai mare noroc trebuie să te încrezi cel mai puţin. Eu cer o pace mai mult trebuincioasă decât onorabilă. Pentru noi ea este totuşi foarte preţioasă. O, când îşi vor da în sfârşit seama nebunii fericiţi şi mintoşii nenorociţi că pacea sigură este mai bună decât sperata victorie! Căci pacea este în mâna ta, pe când victoria depinde de voinţa zeilor. Cred că nu vrei să-ţi pui în joc gloria dobândită care poate să fie nimicită cât ai clipi din ochi? De ambele părţi se vor stivui grămezi de războinici morţi, măcelăriţi şi ciuntiţi. De vei învinge în această bătălie, îţi vei spori prea puţin slava, dar se poate întâmplă să pierzi totul. Cred că nu sunt nedemn de a-mi alege singur pedeapsa. Accept să renunţ la tot ceea ce a constituit pricina acestui război. Sicilia, Sardinia şi Spania să fie din nou ale voastre. Luaţi tot ce se află pe mare între Italia şi Africa, iar noi cartaginezii, înghesuiţi aici în ţara noastră de baştină, vă vom privi ca pe stăpânii peninsulei şi a tot ce află în afara ei, pe uscat şi pe mare.

Eu nu neg că voi vă îndoiţi de *punica fides*[168] şi că aveţi dreptate s-o consideraţi aşa. Dar să ştii, Scipio, că valoarea păcii depinde de cel căruia i-o ceri. Sunt convins că ea ne va fi de folos atât vouă cât şi mie, susţin sus şi tare că nimănui nu-i va părea rău că a încheiat-o!

Cu acestea Hannibal termină de vorbit. Însoţitorii lui îi priveau în tăcere pe cei doi comandanţi, dar mai ales pe Scipio, străduindu-se să-i citească pe faţă semnele care le-ar putea arăta ce fel de soartă li se pregăteşte. Neliniştiţi şi palizi ei aşteptau cuvintele cârmuitorului roman.

Scipio răspunse:

— Cartaginezi, voi vă pricepeţi să vorbiţi cu iscusinţă. Din tot ce am auzit aici reiese că pentru crimele şi înşelăciunile voastre mai trebuie să fiţi şi recompensaţi. Voi nu sunteţi demni să vi se ofere orice ocazie din care aţi putea trage foloase, fiindcă cereţi ca hoţiile voastre să capete o recunoaştere! Părinţii noştri n-au început primul război din cauza Siciliei, iar noi n-am aprins focul din pricina Spaniei. În ambele cazuri se cunosc vinovaţii. Puţin mai înainte tu ai recunoscut singur cine este vinovat de distrugerea cetăţii Sagunt.

De altfel şi eu cuget la soarta şi caracterul schimbător al norocului, ştiind bine că fiecare succes depinde de o mie de împrejurări. Tu şi armata ta n-aţi părăsit de bună voie Italia pentru a veni în Africa, ci de frica consecinţelor crimelor voastre. De aceea eu nu-ţi datorez niciun respect! Voi aţi ales

---

168 Credința pună (lat.).

războiul. Deci pregătiţi-vă să luptaţi mai departe, dacă n-aţi putut suporta pacea!

Mulţimi nesfârşite de războinici stăteau nemişcaţi în cele două fronturi, palizi la faţă, cu privirile aţintite la cei doi călăreţi în mâinile cărora se aflau vieţile lor.

Comandanţii îşi întoarseră caii, revenind fiecare la oastea sa. Cele două linii de bătaie prinseră să forfotească, zăngănitul armelor începu să pună în mişcare spiritele războinicilor pentru a se pregăti de ultima bătălie. Era limpede pentru toţi că în aceeaşi zi norocul îl va desemna pe câştigător. În seara următoare se va şti cine va croi de acum încolo legile popoarelor: Roma sau Cartagina. Fiecare soldat înţelegea că acum se hotărăşte nu numai soarta Africii şi a Italiei, ci a întregii lumi. În această încleştare se vor înfrunta doi comandanţi, de departe vitejii cei mai slăviţi şi două dintre cele mai puternice armate. De aceea în sufletul fiecărui războinic speranţa se amesteca cu frica.

Războinicii romani şi italici care i-au respins ani de-a rândul pe atacatorii puni şi au suferit nenumărate înfrângeri pe când îşi apărau căminele, femeile, copiii şi penaţii, stăteau acum aşezaţi în front în faţa duşmanului, gata să se bată pe viaţă şi pe moarte. Pe faţa fiecărui luptător se putea citi hotărârea nestrămutată de a învinge sau de a pieri. În prima linie se aflau suliţaşii, în spatele lor comandanţii, apoi triarii. Între manipule fusese lăsat spaţiu suficient pentru ca elefanţii vrăjmaşului să nu poată dezorganiza dispozitivul de bătaie.

Pe aripa stângă Scipio aşează cavaleria italică comandată de chestorul Cnaeus Laelius. Masinissa fu plasat cu numizii săi pe aripa dreaptă. Între manipulele împrăştiate pe câmp fură introduşi soldaţii din călărimea şi pedestrimea uşoară, pentru a trimite o ploaie de falarici şi săgeţi asupra elefanţilor.

Pentru a băga spaima în inamic, Hannibal aşează în faţă cei optzeci de elefanţi ai săi, iar în spatele lor se înşiruiau ligurii, galii şi balearii. A doua linie de bătaie era formată din cartaginezi şi africani împreună cu o legiune macedoneană, după care urmau italicii, în majoritate din Bruttium, aduşi de voie de nevoie în Africa de către Hannibal. Cavaleria cartagineză fu aşezată pe aripa dreaptă, iar cea numidă pe aripa stângă. Înfricoşătoarea armată a lui Hannibal stătea gata de bătălie; o puzderie de oameni diferiţi ca limbă, legi, obiceiuri, port, chiar şi ca mod de a mânui armele, se strânseseră să dea lupta hotărâtoare. Galii aţâţaţi de vechea lor ură faţă de romani, ligurii dornici să pună mâna pe mănoasele ogoare de pe cuprinsul Italiei, iar

numizii, temându-se de soarta lor, tremurau de frica lui Masinissa, care, dacă ar învinge romanii, le-ar zbura capetele unul după altul.

Conştienţi că trebuie să se bată pentru patrie, pentru penaţi, pentru mormintele strămoşilor, pentru copiii, părinţii şi femeile lor, cartaginezii erau în orice clipă gata să se năpustească asupra duşmanului.

La începutul bătăliei avu loc o întâmplare neprevăzută de niciunul dintre adversari. Sunetele de goarnă şi de corn ale romanilor făcură o larmă nemaipomenită, încât elefanţii se speriară. Turbate de frică, namilele se năpustiră asupra aripii stângi a punilor, surpând oameni şi cai, călcând în picioare şi nimicind tot ce le ieşea în cale. Masinissa goni cu numizii săi pe urmele elefanţilor şi făcu o breşă adâncă. Războinicii lui atacară imediat din câteva părţi şi străpunseră cetele punilor înnebuniţi de frică, biruindu-i fără drept de apel. Aripa stângă a dispozitivului punilor fusese, deci, nimicită. Pe neaşteptate, aripa dreaptă cedă atunci sub presiunea romanilor şi o luă la fugă. Văzând haosul ce domnea în rândul duşmanilor, Laelius se avântă în luptă cu două legiuni odihnite şi nimici cu totul câteva grupuri mai mari ce se apăreau cu dârzenie.

În centru pătrunse Scipio care-i presă pe puni până îi puse pe fugă.

Înţelegând că bătălia este pierdută, Hannibal îşi părăsi oastea zdrobită, luă cu sine câteva zeci de călăreţi şi fugi spre Hadrumetum.

Astfel a decurs bătălia de la Zama, bătălie în care Hannibal a suferit prima şi ultima sa mare înfrângere. În luptă au căzut mai mult de douăzeci de mii de oşteni puni şi tot pe atâţia au fost făcuţi prizonieri. Maharbal fu străpuns de suliţele numizilor lui Masinissa. Casca din Utica fu ucis de Falcon turdetanul pe când acesta lupta alături de chestorul Laelius. Pe Colontai cel Gras îl călcară în picioare elefanţii, în timp ce Carthalo fu răpus de către Cota roşcovanul. Mulţi comandanţi de ai lui Hannibal au căzut în robie, dar au cerut din capul locului răscumpărarea în schimbul aurului lor.

În amurgul aceleiaşi zile au sosit, însă, soli de la Cartagina pentru a-l ruga pe Scipio să încheie pace. Romanul îşi zise că, după vitregia atâtor ani de război, oastea lui nu va fi în stare să cucerească imediat Cartagina şi de aceea primi oferta şi acceptă pacea. El dictă de îndată condiţiile romanilor: să le fie predaţi fără întârziere toţi sclavii şi dezertorii; în decurs de zece ani să li se plătească o despăgubire de război în valoare de zece mii de talanţi de argint; să le fie predate toate corăbiile, Cartagina oprindu-şi numai zece; li se interzicea punilor să poarte război în Africa sau în afara ei fără permisiunea senatului roman. Scipio ceru o sută de ostateci nici mai tineri de treizeci de

ani, dar nici trecuţi de patruzeci. Îl ceru şi pe Mago, dar acest războinic fusese străpuns de săbiile sclavilor.

Cei zece soli transmiseră la Cartagina condiţiile lui Scipio, prezentându-le în faţa senatului. Gisgo propuse ca cererile romanilor să fie acceptate necondiţionat. După o scurtă deliberare s-a adus la cunoştinţa poporului că între Roma şi Cartagina se încheiase pace.

După zece zile Hannibal intră în Cartagina însoţit de cincizeci de călăreţi şi pătrunse de-a dreptul în senat. Aflând cine a cerut pacea şi a acceptat condiţiile ei, îşi trase sabia din teacă şi-l străpunse pe Gisgo. Apoi ieşi în fugă din sală, se aruncă pe cal şi goni împreună cu suita lui spre port, unde se îmbarcă pe o corabie, navigând în direcţia Asiei Mici.

Publius Cornelius Scipio, supranumit aici „Africanul", părăsi Cartagina cu o pradă imensă încărcată pe o sută şaizeci de nave, dar fără Hannibal, care reuşise să scape la timp de corăbiile ce-l urmăreau.

Falcon, Cota, Asop şi Lucia se regăsiră la Roma în casa defunctului tribun Servius Gabinius. Moştenitoare a unei imense bogăţii, Carma îi primi din toată inima sub acoperişul ei. La o săptămână de zile după triumful lui Scipio se celebră căsătoria lui Cota roşcovanul şi a romanei Carma. Mulţi tineri din familii de vază se mirau cum de a fost cu putinţă că o astfel de fată să se mărite cu un aspru războinic celt, care, în afara iscusinţei militare, nici măcar nu era supus roman.

În curând, însă, Cota, Asop, Falcon şi Lucia primiră cetăţenia romană şi totodată câte o cunună de argint recompensă pentru meritele lor războinice.

Anxius şi Nefarius, cei doi uncheşi, s-au întors la Clusium unde, cu banii jefuiţi, şi-au durat case mai bune decât cele arse odinioară.

EPILOG

Poporul roman, cetăţenii de rând, ţăranii şi, alături de ei, aliaţii au suportat întreaga povară a războiului până la ultima bătălie, cea de la Zama, din anul 202 î.e.n. După pierderea fiecărei lupte ei întregeau armata descompletată, formând noi manipule, cohorte şi legiuni. Aproape toată floarea senatorilor şi a nobililor privilegiaţi a pierit în bătăliile care au incendiat şaisprezece ani Italia. Astfel a trecut timpul când consulii, pretorii şi tribunii îşi dădeau viaţa, bătându-se în fruntea războinicilor lor. După sfârşitul războiului, la Roma au apărut şi oameni lacomi şi fără scrupule. Aceştia se năpustiră cu impozite de tot felul asupra aliaţilor ca şi asupra ţăranilor sărăciţi, silindu-i să-şi vândă pământul cămătarilor şi veneticilor pe preţuri de nimic. Nemulţumirea poporului creştea cu fiecare zi ce se scurgea. Se aştepta cu teamă ca Scipio Africanul, o personalitate mult îndrăgită de oamenii simpli, să folosească revolta şi înverşunarea armatei şi a plebei. Deşi Scipio nu era stăpânit de dorinţa ascensiunii, senatul îl lăsă definitiv în umbră, trimiţându-l să lupte în Asia împotriva lui Antiochus al III-lea, regele seleucizilor. Lucius Scipio, fratele lui, repurtă victoria şi captură de la Antiochus opt mii de talanţi de aur şi argint.

Întorşi la Roma, cei doi fraţi nu fură întâmpinaţi cu recunoştinţa şi laudele cuvenite ci, dimpotrivă, fură puşi în situaţia de a se justifica şi apăra în faţa judecătorilor. Lucius Scipio se pomeni acuzat pe motiv că ar fi ascuns nişte bani din cei capturaţi. Generalul vru să se apere, dar fratele lui îl întrerupse, strigând:

— Aşa se cade să vă purtaţi cu un cetăţean roman care a vărsat în visteria statului opt mii de talanţi?!

Apoi Scipio Africanul rupse în faţa senatorilor şi a judecătorilor atât acuzaţia cât şi socotelile foarte corecte făcute de fratele lui.

Invidia unor oameni lipsiţi de orice strălucire, care aduceau societăţii mai mult prejudicii decât foloase, mina din ce în ce mai mult renumele familiei Scipio. Politicieni curajoşi, cinstiţi şi clarvăzători, fraţii Scipio susţineau că trebuie să i se dea posibilitate Cartaginei să supravieţuiască pentru a menţine echilibrul comerţului, al culturii ca şi al bunăstării.

Contrar părerii lor, cenzorul Marcus Porcius Cato tuna împreună cu adepţii săi:

— *Ceterum censeo Carthaginem esse delendam*[169] într-un acces de mânie, Scipio Nasica vru să-şi smulgă sabia din teacă în plin senat, fiindcă i se părea că asprii lor adversari politici au lansat din duşmănie această frază. La Roma au luat astfel naştere două facţiuni: pro şi contra distrugerii Cartaginei. Sătul de intrigi şi imputări, Scipio Africanul, conducătorul poporului roman şi învingătorul unuia dintre cei mai mari strategi din istoria omenirii, părăsi Roma şi se retrase la moşia sa unde a şi murit în anul 183 î.e.n.

Redusă la teritoriul ei african, Cartagina îşi recăpăta treptat puterile, deşi era grozav de împovărată de birurile impuse după terminarea războiului. În zadar sperau demnitarii romani că vechea lor adversară va sucomba în cele din urmă. Nerăbdători, aceştia se apucară să incite triburile numide care dăduseră odinioară lui Hannibal pe cei mai buni luptători ai săi, provocându-i astfel pe puni, doar-doar îi vor momi la încălcarea celei mai grele condiţii impuse de convenţia de pace conform căreia Cartagina nu mai avea voie să poarte cu nimeni război fără încuviinţarea Romei.

Pare ciudat că după ce şi-au apărat cu atâta vitejie patria pe timp de război, romanii s-au folosit de astfel de lucruri josnice în vreme de pace. Dar acum consulii, pretorii şi tribunii ţineau seama mai mult de interesele lor decât de onoarea şi reputaţia statului şi al numelui de roman. În afară de aceasta senatul cerea neîncetat cartaginezilor predarea lui Hannibal pentru a fi adus şi judecat la Roma. Ura faţă de promotorul războiului şi totodată crudul cuceritor era pe deplin întemeiată, dar senatul Cartaginei nu putea să satisfacă cererea romanilor, fiindcă Hannibal se afla într-o continuă goană, când în Africa, când în Asia Mică. În acest timp membrii facţiunii aristocratice de la Cartagina i-au urmărit pe barchişti până la exterminare. Ei au obţinut punerea lui Hannibal în afara legii, distrugerea casei lui din temelie ca şi confiscarea averii.

Ura lui Hannibal faţă de romani nu slăbise însă deloc. Aflat în Siria, acesta aproape că-l convinsese pe regele Antiochus să pornească cu armata împotriva Italiei. Dar în ultimul moment regele Siriei, un om mediocru şi suspicios, refuză să declare război romanilor. Lupta s-a dat totuşi între flota siriană şi cea din Rhodos. În timp ce Antiochus a fost nimicit, corăbiile conduse de Hannibal au repurtat victoria.

Pierzându-şi încrederea în Antiochus, Hannibal plecă în Creta şi-şi găsi loc de refugiu în oraşul Gortyna. Ştiind că pribeagul are cu sine mult aur şi argint, cretanii l-au primit exagerat de amabil, ceea ce, se înţelege, l-a frapat

---

[169] Şi totuşi, sunt de părere că trebuie distrusă Cartagina (lat.).

imediat pe vicleanul Hannibal. Conştient de aviditatea pecuniară a celor din Gortyna, punul puse de îndată la cale o înşelătorie: umplu mai multe amfore cu plumb, le acoperi la suprafaţă cu aur şi argint, apoi le duse pe toate în templul închinat Dianei, lăsând impresia că-şi încredinţează zeiţei atât viaţa, cât şi averea. Statuile de bronz pe care, ca un mare amator de artă, le lua peste tot cu sine, fură într-ascuns umplute cu aur şi argint şi lăsate să zacă împrăştiate, aparent la voia întâmplării, prin curtea sanctuarului. Cretanii au instituit o pază straşnică veghind cu grijă asupra amforelor. Se temeau, nu atât de alţi hoţi cât de însuşi Hannibal, care ar fi putut să le răpească comoara de sub nas. Astfel, în timp ce cretanii păzeau plumbul, oamenii lui Hannibal au ridicat într-o noapte statuile de bronz din curte şi duşi au fost.

După aceea, punul îşi găsi un nou azil la curtea regelui Prusiaa al Bithyniei, un stat din Asia Mică situat lângă Bosfor. Ura lui faţă de romani se înteţise parcă. El se apucă imediat să-l convingă pe rege să-şi pregătească armata şi să purceadă la lupta împotriva Italiei. Dornice de harţă şi jaf, neamurile războinice din jurul regatului pontic începură să se strângă în număr cumplit de mare, rugându-l pe Hannibal să-i ducă cât mai repede asupra romanilor.

Dar Eumenes, regele Pergamului, prieten şi aliat al Romei, porni cu armată împotriva Bithyniei. Hannibal hotărî să-l nimicească pe Eumenes, zicându-şi că, de-l va ucide pe el, îi va câştiga şi pe cei din Pergam de partea lui.

Se pregătea bătălia pe mare. Hannibal avea mai puţine vase, de aceea se decise să-l biruie pe Eumenes prin viclenie. El porunci războinicilor săi să prindă un mare număr de şerpi otrăvitori şi să-i pună în amfore şi tăvi de pământ. În ziua hotărâtă, Punul îşi chemă luptătorii cei mai de vază şi le ţinu o scurtă cuvântare.

— Războinici, suntem în ajunul unei bătălii navale cu un adversar de două ori mai puternic decât noi. De aceea ordon ca toate corăbiile noastre să se năpustească asupra vasului regelui Eumenes, iar de celelalte să se apere doar.

— Şi cum vom afla care este corabia regelui? întrebă un oştean bătrân.

— De asta o să am grijă eu, îi răspunse Punul. Pe rege trebuie fie să-l prindeţi, fie să-l ucideţi.

Înainte de începerea luptei, Hannibal trimise inamicului o barcă cu doi crainici negociatori. În timp ce unul vâslea, celălalt striga cât îi ţinea gura, fluturând deasupra capului sulul în semn că scrisoarea trebuie înmânată regelui însuşi. Fără să bănuiască că sunt traşi pe sfoară, cei din Pergam l-au

condus pe sol la corabia lui Eumenes. Astfel au aflat războinicii lui Hannibal care este vasul regelui.

Eumenes se miră însă negăsind pe papirus nimic altceva decât câteva cuvinte de batjocură.

Când se încinse lupta, oştenii din Pergam rămaseră uimiţi văzând că duşmanul năvăleşte cu toată puterea asupra corăbiei regelui. Simţind însă că sunt mai tari decât adversarii, ei înconjurară imediat flota lui Hannibal, convinşi că-l vor birui. Când fură la câţiva paşi de vrăjmaş, aceştia începură să arunce amorfe şi tăvi care se opreau pe punţile corăbiilor potrivnice. Marinarii din Pergam urmăriră ploaia asta de străchini râzând în hohote. În curând însă se îngroziră văzând că pe punţile corăbiilor se târăsc din toate părţile şerpi. De frică, unii săriră în mare iar alţii, zbierând cât îi ţinea gura, îi obligară pe comandanţii vaselor să se îndrepte spre mal. În această învălmăşeală Hannibal reuşi să scufunde câteva corăbii ale celor din Pergam, iar regele Eumenes, dându-şi seama că i se pregăteşte pierzania, fugi cu corabia sa spre ţărm, unde el avea o cetate bine aprovizionată şi întărită, în care se refugie şi scăpă astfel de moarte.

Într-o bună zi, la Pont sosiră trimişii Romei. Aceştia începură să-i reproşeze imediat regelui că ţine la curtea sa pe cel mai înverşunat duşman al lor, spunându-i că s-ar cădea să li-l predea pe Hannibal mai bine de voie, decât de nevoie. Prusias se dezvinovăţea zicând că nu vrea în ruptul capului să calce legea ospitalităţii, dar dacă ei, solii lui, îl vor pe Hannibal, n-au decât să-l caute singuri.

Romanilor nu le-a fost greu să găsească casa în care se ascundea Hannibal, o vilă înconjurată de pădure, dăruită cartaginezului de către rege. Clădirea avea ieşiri pe toate cele patru laturi ale sale, fiindcă Hannibal, vigilent, se aştepta oricând să fie trădat.

Soldaţii romani împresurară casa din toate părţile, înaintând în grup compact cu săbiile scoase din teacă, de parcă aveau să lupte cu o întreagă oaste.

Pe atunci Hannibal avea şaptezeci de ani. Băiatul aflat în serviciul lui îi dădu de veste că nişte oameni înarmaţi îi încercuiseră casa. Punul se apropie de uşă şi se uită afară printr-o mică deschizătură. Văzându-i pe oştenii romani, el sorbi otrava pe care o avea întotdeauna asupra lui.

Centurionul care a pătruns primul în casă, a auzit ultimele cuvinte ale marelui războinic:

— Mor ca să-i scap pe romani de cumplita frică ce-i chinuie, nelăsându-i să aştepte ca un biet bătrân să se stingă de moarte bună!

Astfel s-a sfârşit viaţa unuia dintre cei mai mari generali şi strategi din istoria lumii. O mare parte a Europei a tremurat aproape cincizeci de ani în faţa cumplitului, crudului şi inteligentului pun. Din fragedă copilărie viaţa lui a îmbrăţişat războiul, iar spiritul său a născocit necontenit noi şi noi acţiuni, adesea surprinzătoare. Războiul a stăpânit toată fiinţa acestui viguros cartaginez însetat de glorie, dar în acelaşi timp lacom de aur, zeu atotputernic şi în antichitate. Orice interpretare s-ar da războiului purtat cu romanii, un lucru este clar: Hannibal a fost în stare să ţină piept vicleniilor Romei, silind-o, poate pentru prima dată în istoria ei, să se apere eroic, cu demnitate, ca un leu încolţit.

Este interesant de amintit că viaţa lui Hannibal s-a sfârşit în anul 183 î.e.n., anul în care a murit şi Publius Cornelius Scipio Africanus, unul din romanii care i-a fost aproape egal ca strateg.

Sfârşit